

Landinrichting

Missing Links

Plateau van Moorsel

Inrichtingsproject Dijleland

Inrichtingsplan

oktober 2013

VLM

lne.
Departement
Leefmilieu,
Natuur en
Energie

Colofon

Uitvoerder

Vlaamse Landmaatschappij

Gulden Vlieslaan 72

1060 Brussel

Tel. 02 543 72 00

Fax 02 543 73 99

www.vlm.be

Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond Natuurlijke Rijkdommen

Koning Albert II-Laan 20 bus 20

1000 Brussel

Tel. 02 553 21 86

Fax 02 553 21 85

www.lne.be

Onder begeleiding van planbegeleidingsgroep Dijleland

Eindredactie

Hans Roosen (VLM)

Coverfoto

Maarten Sper, © VLM fotoarchief

Datum rapport

oktober 2013

status / revisie

Eindvoorstel inrichtingsplan

Inhoudstafel

1	INLEIDING	2
1.1	REGELGEVING LANDINRICHTING	2
1.2	HET LANDINRICHTINGSPROJECT PLATEAU VAN MOORSEL	3
1.3	INRICHTINGSPROJECT – INRICHTINGSPANNEN.....	4
1.4	INSPRAAK EN ADVIESPROCEDURES	4
1.5	VOORGESCHIEDENIS EN ONDERWERP VAN HET INRICHTINGSPLAN	5
1.5.1	<i>Voorgeschiedenis en eerste realisaties</i>	5
1.5.2	<i>Onderwerp van dit inrichtingsplan</i>	6
2	PROJECTSITUERING	7
2.1	PLATEAU VAN MOORSEL	7
2.2	LIGGING VAN HET PLANGEBIED EN DE PLANLOCATIES	7
2.3	GEBIEDSOMSCHRIJVING	12
2.3.1	<i>Reliëf en hydrografie</i>	12
2.3.2	<i>Bodem</i>	12
2.3.3	<i>Hydrologie</i>	13
2.3.4	<i>Landschap en erfgoed</i>	17
2.3.5	<i>Natuur en bos</i>	19
2.3.6	<i>Socio-economische aspecten</i>	20
2.4	JURIDISCHE EN BELEIDSMATIGE ASPECTEN	25
2.4.1	<i>Ruimtelijke ordening</i>	29
2.4.2	<i>Water</i>	34
2.4.3	<i>Natuur en bos</i>	38
2.4.4	<i>Landschap en cultuurhistorie</i>	46
2.4.5	<i>Archeologie</i>	47
2.4.6	<i>Milieubeleid</i>	48
3	PROJECTBESCHRIJVING	49
3.1	PROJECTDEFINITIE EN DOELSTELLINGEN	49
3.2	INRICHTINGSCONCEPT.....	49
3.3	INRICHTINGSMATREGELEN	53
3.3.1	<i>Tomme Huldenberg: cultuurhistorische en recreatieve opwaardering van een monument</i>	54
3.3.2	<i>Ontsnipperingsmaatregelen langsheen autosnelweg E40</i>	62
3.3.3	<i>Dijlebrug Sint-Agatha-Rode</i>	70
3.3.4	<i>Inrichting van oude trambeddingen en opname in het wandelnetwerk</i>	77
3.3.5	<i>Verbinding Eikenbos-Bertembos</i>	83
3.3.6	<i>Opwaardering van voetweg 78 te Leefdaal</i>	90
3.4	OVERZICHTSTABEL MAATREGELEN EN KOSTENRAMING	93
4	BESCHRIJVING EN BEOORDELING VAN DE EFFECTEN	94
4.1	EFFECTEN PER DISCIPLINE.....	94
4.1.1	<i>Discipline "Water en bodem"</i>	94
4.1.2	<i>Discipline "Fauna en Flora"</i>	94
4.1.3	<i>Discipline "Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie"</i>	96
4.1.4	<i>Discipline "Landbouw"</i>	97
4.1.5	<i>Discipline "Recreatie, mens en maatschappij"</i>	99
4.1.6	<i>Synthese en eindconclusie</i>	100
4.1.7	<i>Passende beoordeling</i>	100
5	UITVOERINGSPROGRAMMA EN FINANCIERINGSPLAN	101
5.1	UITVOERINGSPROGRAMMA	101
5.2	FINANCIERINGSPLAN	104
	BIJLAGEN	108
	KAARTEN	165

1 Inleiding

1.1 Regelgeving landinrichting

Het decreet van 21 december 1988¹ definieert het begrip ‘landinrichting’, bepaalt de principes ervan en bakent het werkgebied af. Landinrichting wordt omschreven als *‘Het bevorderen, voorbereiden, integreren en begeleiden van maatregelen, handelingen en werken die uitgaan van de bevoegde overheden en gericht zijn op het vrijwaren, herwaarderen en het meer geschikt maken van gebieden, conform de bestemming toegekend door de wetgeving op de ruimtelijke ordening.’*

Landinrichting is van toepassing op de open ruimte: de landelijke gebieden, de recreatiegebieden, de woongebieden met een landelijk karakter, de ontginningsgebieden en de met een van deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden aangewezen op de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening. De Vlaamse regering kan bij wijze van uitzondering gronden in andere gebieden onderwerpen aan de landinrichting voor zover dit onmisbaar is voor de uitvoering van het inrichtingsplan.

Dankzij het decreet van 22 november 1995² kunnen de VLM, de provinciale en gemeentelijke overheden, de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechtspersonen en particulieren belast worden met de uitvoering van het inrichtingsplan, indien zij daarmee instemmen.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen³ of kortweg het ‘BVR 28 mei 2004’, versoepelt de procedure van landinrichting. Landinrichting biedt een antwoord op een concreet probleem, op een vraag van een gemeente, van een provincie of van een andere instantie. De partner wordt nauw betrokken bij landinrichtingsprojecten: participatie en samenwerking zijn van het allergrootste belang voor het welslagen van een project.

Het BVR 28 mei 2004 wordt gewijzigd bij het besluit van de Vlaamse regering van 10 oktober 2008⁴. Dit besluit maakt het planprogramma optioneel, zodat in bepaalde gevallen geen planprogramma meer nodig is, en actualiseert de samenstelling van de Commissie voor Landinrichting. Het subsidiebesluit landinrichting¹ regelt de subsidiëring van werken die uitgevoerd worden door de partners (aangewezen in het decreet van 22 november 1995).

Artikel 5 van dit besluit wordt gewijzigd bij het BVR van 28 mei 2004. Deze wijziging wordt nader bepaald in het ministerieel besluit van 12 april 2006, “houdende de subsidiëring van landinrichtingswerken uitgevoerd door gemeenten of provincies”.

Artikel 9 van het subsidiebesluit wordt gewijzigd bij het “besluit van de Vlaamse regering van 10 oktober 2008⁵”.

---

¹ houdende de oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, aangevuld met het decreet van 22 november 1995 en gewijzigd bij decreten van 8 december 2000, 19 juli 2002, 7 mei 2004 en 19 mei 2006

² houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 1995

³ en houdende de opheffing van het besluit van de Vlaamse regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van landinrichtingswerken,

⁴ tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken en tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende de opheffing van het besluit van de Vlaamse regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de lichte en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van landinrichtingswerken

1.2 Het landinrichtingsproject Plateau van Moorsel

Historiek van het landinrichtingsproject

- Opdracht tot opmaak van de voorstudie voor het landinrichtingsproject Brabants Plateau: brief van de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting van 11 juni 1999.
- Opdracht tot uitvoering van een aantal thematische studies ter ondersteuning van de opmaak van het richtplan Brabants Plateau: brief van de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting van 22 oktober 2002.
- Opdracht tot opmaak van een ontwerp van planprogramma Brabants Plateau in afwachting van een aangepaste regelgeving landinrichting: brief van de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting van 5 juni 2003.
- Opdracht om het inrichtingsproject landinrichting Plateau van Moorsel uit het ontwerp van planprogramma Brabants Plateau verder uit te werken: brief van de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting van 4 juli 2003.
- Bevestiging van de opdracht tot opmaak van het planprogramma Plateau van Moorsel: brief van de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting van 14 juli 2005.
- Goedkeuring planprogramma Plateau van Moorsel: besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 2007. Het planprogramma geeft de richtlijnen en doelstellingen mee voor landinrichting binnen het Plateau van Moorsel. Het planprogramma wordt opgedeeld in 4 inrichtingsprojecten landinrichting, waaronder naast **'Dijleland'**, de **Voervallei**, het **Openruimtenetwerk Woluwebekken** (voorheen 'Vlaams Stedelijk Gebied rond Brussel') en **Gewestweg N253**. Bij het landinrichtingsproject Plateau van Moorsel zijn de gemeenten Huldenberg, Kortenberg, Bertem, Tervuren, Zaventem, Wezembeek-Oppeem en Kraainem betrokken. De eerste vier van deze gemeenten maken deel uit van het inrichtingsproject Dijleland.
- Oprichting van de planbegeleidingsgroep Dijleland: ministerieel besluit van 3 april 2008.

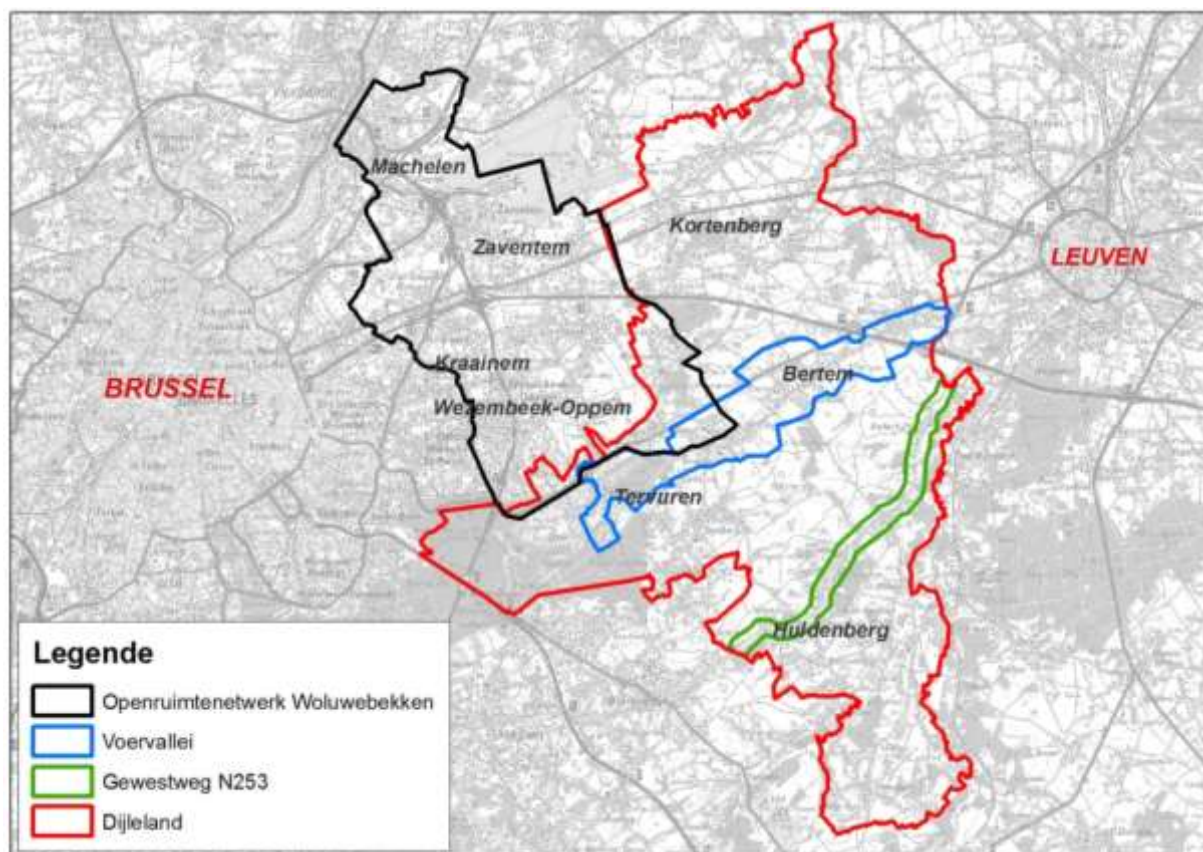
Planprogramma Landinrichtingsproject Plateau van Moorsel

Het planprogramma voor het 'Plateau van Moorsel' heeft als doelstelling te investeren in de open ruimte tussen Leuven en Brussel. Op die manier dient de kwaliteit van deze open ruimte verhoogd te worden. Het planprogramma beschrijft daartoe de visie en de krachtlijnen. Vier strategische projecten ('inrichtingsprojecten') werden samen met een aantal partners uitgekozen:

- Openruimtenetwerk Vlaams stedelijk gebied rond Brussel (nu 'Openruimtenetwerk Woluwebekken')
- Voervallei
- Gewestweg N253
- Dijleland

---

⁵ tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken en tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende de opheffing van het besluit van de Vlaamse regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van landinrichtingswerken"

Figuur 1: Situering Plateau van Moorsel en de 4 inrichtingsprojecten

1.3 Inrichtingsproject – inrichtingsplannen

- De uitvoering van het **inrichtingsproject Dijleland** gebeurt door middel van de opmaak van meerdere inrichtingsplannen. Voorliggend inrichtingsplan geeft als eerste plan uitvoering aan dit project.
- Volgens artikel 9 van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 omvat het inrichtingsplan de uitwerking van maatregelen, handelingen en werken die nodig zijn om het inrichtingsproject landinrichting te realiseren. Een inrichtingsplan omvat ook een uitvoerings- en financieringsprogramma dat de verantwoordelijke partners voor uitvoering en financiering aanwijst en de taken op elkaar afstemt. Het financieringsplan brengt het kostenplaatje in beeld samen met de financieringsmodellen.

Dit rapport betreft het inrichtingsplan ‘Missing Links’ als onderdeel van het inrichtingsproject Dijleland.

1.4 Inspraak en adviesprocedures

Het inrichtingsplan wordt ingevolge de regelgeving opgemaakt door de Vlaamse Landmaatschappij, onder begeleiding van de planbegeleidingsgroep ‘Dijleland’.

Het voorliggend voorstel van inrichtingsplan wordt conform de regelgeving onderworpen aan een adviesprocedure. Deze adviezen kunnen het inrichtingsplan aanvullen of bijsturen.

In aanloop tot de officiële adviesprocedure werd bij de opmaak van dit voorstel van inrichtingsplan ‘missing links’ heel wat voorbereidend overleg gepleegd met uiteenlopende partners.

De adviesprocedure van dit inrichtingsplan vangt aan met de kennisgeving van het inrichtingsplan aan de Commissie voor Landinrichting. Het voorliggend ontwerp van het inrichtingsplan 'missing links' is onderworpen aan het advies van de Deputatie van de provincie Vlaams-Brabant en de gemeenteraden van de gemeenten Bertem, Huldenberg, Kortenberg en Tervuren. Daarbij kan het College van Burgemeester en Schepenen beslissen het inrichtingsplan gedurende 30 dagen ter inzage te leggen in het gemeentehuis. Opmerkingen en bezwaren worden dan gevoegd bij het advies van de gemeenteraad. Op basis van deze adviezen maakt de Vlaamse Landmaatschappij onder begeleiding van de planbegeleidingsgroep het eindvoorstel van inrichtingsplan op. Dit wordt geadviseerd door de Commissie voor Landinrichting, waarna het, bij positief advies, ter goedkeuring aan de minister bevoegd voor landinrichting wordt bezorgd.

1.5 Voorgeschiedenis en onderwerp van het inrichtingsplan

In het planprogramma wordt het inrichtingsproject Dijleland als volgt omschreven: 'Concreet vorm geven aan een visie op recreatie en aan een praktijkgericht samenwerkingsverband voor kleine landschapselementen. Dit vormt een platform voor streekontwikkeling.'

1.5.1 Voorgeschiedenis en eerste realisaties

Aangezien een concrete invulling (inrichtingsplan) nog vorm diende te krijgen werd gewerkt aan een visie en een plan van aanpak die beide op 30 juni 2009 unaniem door de planbegeleidingsgroep werden goedgekeurd. Binnen deze visie met conceptkaart worden acties voorgesteld waarvan een aantal acties binnen dit eerste inrichtingsplan invulling krijgen. Concept en visie worden verder toegelicht onder punten 3.1 en 3.2 (zie ook fig. 23 pg. 51: conceptkaart).

Wat betreft het vormgeven van een praktijkgericht samenwerkingsverband rond kleine landschapselementen dient het ECO²-project (Boerenbond als promotor i.s.m. andere partners, waaronder ANB en VLM) vermeld te worden. Binnen dit project richt men zich op het 'ontwikkelen van nieuwe marktgerichte activiteiten en ontwikkelingsstrategieën voor plattelandsgebieden met als doel de typische plattelandskwaliteiten te vrijwaren en te versterken'. Dit gebeurt door agrarisch natuurbeheer in de economische sfeer te trekken om zo een economische meerwaarde te creëren en tegelijk duurzaamheid in de tijd te garanderen. Het project werd eind 2008 - met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) - opgestart vanuit een samenwerkingsverband van een aantal partners (waaronder VLM en ANB) en werd ondertussen reeds verlengd onder de naam 'ECO²-bis'. Eén van de 3 grote pijlers binnen het project is de oprichting van AgroBeheerGroepen (ABG's). Zoals ook in de visie van het inrichtingsproject staat vermeld werd het Dijleland weerhouden als één van de pilootgebieden voor de oprichting van een agrobeheergroep. Hiervoor werd vanuit de VLM een nota opgemaakt die de noodzaak van een ABG in het Dijleland aantoonde, gekoppeld aan de vraag die vanuit het planprogramma van het landinrichtingsproject naar voren komt.

Via intensieve samenwerking tussen o.a. de VLM en de veldwerkers van ECO² in de periode 2009-2011 werd begin 2011 de 'agrobeheergroep Dijleland' opgericht rond het onderhoud van houtkanten en holle wegen. In de winter van 2011-2012 werden door lokale landbouwers de eerste beheerwerken uitgevoerd.

De oprichting van deze 'Agrobeheergroep Dijleland' geeft mee invulling aan het 'praktijkgericht samenwerkingsverband voor kleine landschapselementen' dat als één van de twee hoofddoelstellingen voor het inrichtingsproject werd opgenomen. De oprichting van deze agrobeheergroep maakt verder geen deel uit van dit inrichtingsplan. De agrobeheergroep zal in samenwerking met landbouwers uit de regio verder worden uitgebreid.

Naast de oprichting van de agrobeheergroep Dijleland werd vanuit het inrichtingsproject Dijleland de ontwikkeling van het wandelknooppuntennetwerk 'Zuid-Dijleland' ondersteund. Het Dijleland werd op niveau van Vlaanderen namelijk aangeduid als één van de vier topgebieden voor de ontwikkeling

van een dergelijk netwerk. Met het PDPO-project 'Een wandelnetwerk voor het Dijleland' (2008-2010) werkten Regionaal Landschap Dijleland vzw, Toerisme Vlaams-Brabant vzw, de Vlaamse Landmaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos samen aan het ontwerp van een uitgebreid knooppuntennetwerk. De opmaak en de realisatie ervan werd getrokken door respectievelijk Regionaal Landschap Dijleland vzw en Toerisme Vlaams-Brabant. Vanuit de VLM werd een groot deel van de dijlelandse trage wegen – meerbepaald deze gelegen binnen de grenzen van het inrichtingsproject Dijleland - geïnventariseerd. Hiervoor participeerde de VLM in een Europees project 'Grenzeloos wandelen' (EFRO; Interreg Iva-programma voor de grensregio Vlaanderen-Nederland). Uit het ontwerp van dit netwerk kwamen een heel aantal kansen en knelpunten met betrekking tot wandelrecreatie naar voren waarvan een aantal locaties het onderwerp uitmaken van dit inrichtingsplan. Op die manier wordt gestreefd naar het maximaal aanbieden van kwaliteitsvolle trage verbindingen. Het wandelnetwerk Zuid-Dijleland werd in juni 2011 officieel geopend. Aanpassingen aan bestaande én nieuw aangelegde wandeltracés kunnen in de herzieningen (en herdruk) van het wandelknooppuntennetwerk opgenomen worden. Het mee uitwerken van een visie op (wandel-)recreatie, het concreet vormgeven van deze visie en het recreatief ontsluiten van het platteland wordt eveneens in het planprogramma voor het inrichtingsproject Dijleland vermeld.

1.5.2 Onderwerp van dit inrichtingsplan

De voorgestelde acties in dit inrichtingsplan komen rechtstreeks voort uit de door de planbegeleidingsgroep goedgekeurde visie. Vier van de zes acties kunnen rechtstreeks gekoppeld worden aan het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (zie 1.5.1). Zo zullen een aantal oude **trambeddingen** op het grondgebied van de gemeente Tervuren ecologisch en recreatief worden opgewaardeerd. Zo vormen deze nieuwe en interessante schakels in het wandelnetwerk, maar ook binnen een overschrijdend netwerk aan trage verbindingen (link met het IP 'Kleine Maelbeek en Vuilbeek' waarbij het verlengde van deze trambedding ook als recreatieve as wordt opgewaardeerd). Daarnaast zal er door de aanleg van een **wandelbrug over de Dijle** te Huldenberg (Sint-Agatha-Rode) een oude dreef worden ingeschakeld in het wandelnetwerk (in de dorpskom vlakbij een school en een parochiezaal). Ook bij het inrichtingsvoorstel rond een unieke archeologische site te Ottenburg ('**de Tomme**') wordt gestreefd naar de opname ervan binnen het wandelnetwerk. Op deze plek wordt cultuurhistorie gekoppeld aan recreatie en natuurherstel. De opwaardering van een **trage weg te Leefdaal** kwam als kans uit het ontwerp van wandelknooppuntennetwerk naar voren. Deze zal zowel voor lokale bewoners als voor recreanten op het wandelnetwerk een veilig en landschappelijk interessanter alternatief vormen.

Tot slot trachten we via landinrichting het behoud en de verdere ontwikkeling van een aantal grote landschappelijke eenheden te ondersteunen. Zo zal worden gewerkt aan het onsnipperen van de gebieden ten noorden en ten zuiden van de E40-autosnelweg via de omvorming van een bestaande brug over de snelweg naar een '**ecobrug**' (Bertem/Kortenberg) met recreatief en agrarisch medegebruik. Daarnaast wordt ook gewerkt rond het recreatief en ecologisch verbinden van het **Eiken- en Bertembos** (Bertem).

Samengevat betreffen al de voorgestelde acties 'missing links' op recreatief en ecologisch vlak:

- Inrichting van de Tomme en opname in het wandelnetwerk (Huldenberg)
- Omvorming van een bestaande brug tot 'eco-brug' over de E40 (Bertem/Kortenberg)
- Aanleg van een wandelbrug over de Dijle, en opname in het wandelnetwerk (Huldenberg)
- Inrichting van oude trambeddingen en opname in het wandelnetwerk (Tervuren)
- Verbinding van het Eikenbos met het Bertembos (Bertem)
- Opwaarderen van een voetweg te Leefdaal en opname in het wandelnetwerk (Bertem)

2 Projectsituering

2.1 Plateau van Moorsel

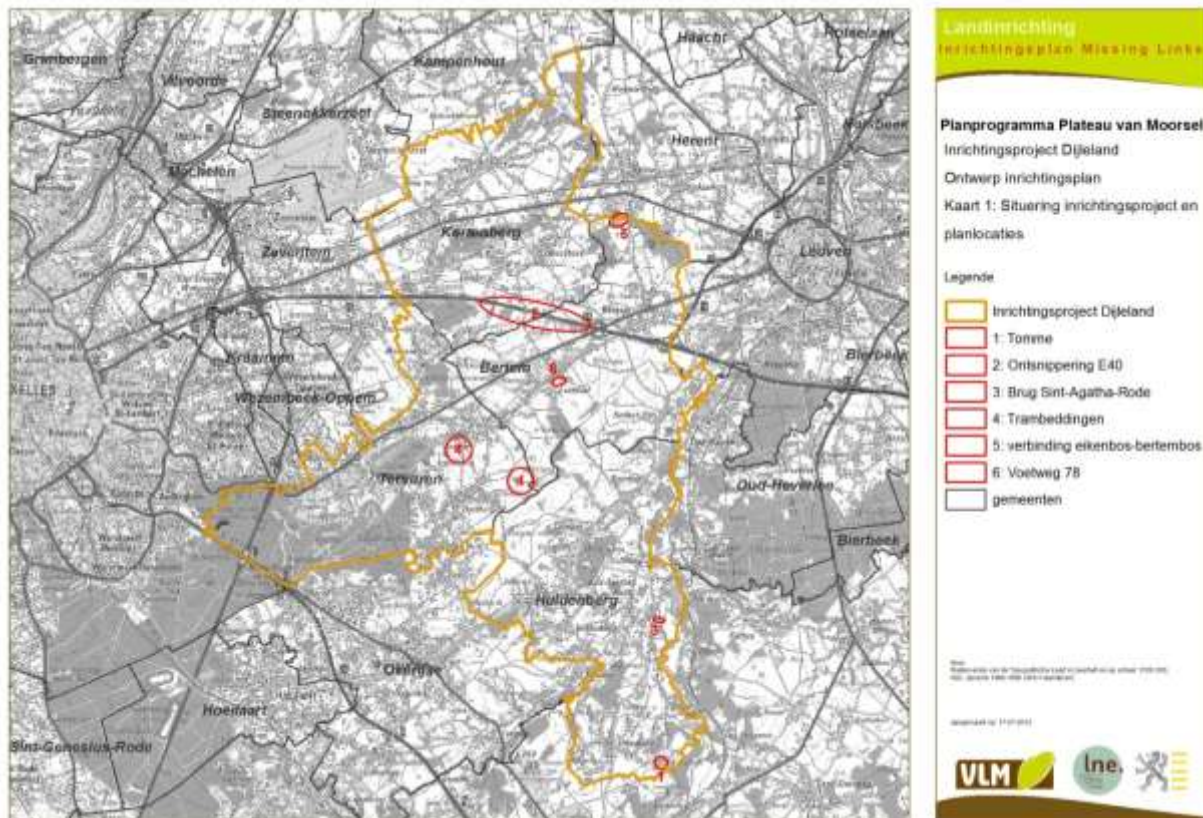
Het plateau van Moorsel is te situeren tussen Leuven en Brussel. Het omvat meerdere plateaus die gekenmerkt worden door landbouwgronden met een kleinschalige historische percelering. Naast landbouwgronden zijn er verspreid oude boskernen en een hoge dichtheid aan holle wegen terug te vinden. Het landschap is golvend met weidse vergezichten en biedt tal van mogelijkheden voor recreatie. Getuige van de ecologische waarde van de landbouwplateaus is het voorkomen van één van de laatste hamsterpopulaties van Vlaanderen. Ook de op Vlaamse schaal zeer zeldzame vloedmeesterpad heeft in dit landschap nog een van haar laatste toevluchtsoorden. De open landbouwlandschappen sluiten aan op belangrijke natuur- en bosgebieden op Vlaams niveau, zoals het Zoniënwoud, de Dijlevallei, het Meerdaalwoud en het Heverleebos.

Daarnaast is er een sterke verstedelijkingsdruk vanuit Brussel en in iets mindere mate vanuit Leuven. Dat zorgt voor aantasting en versnippering van de resterende open ruimte. Anderzijds biedt de aanwezigheid van deze steden ook voordelen voor het platteland die momenteel nog te weinig worden benut.

2.2 Ligging van het plangebied en de planlocaties

Het **inrichtingsplan 'Missing Links'** situeert zich op het grondgebied van de gemeenten Bertem, Huldenberg, Kortenberg en Tervuren. Deze 4 gemeenten maken integraal deel uit van de afbakening van het inrichtingsproject 'Dijleland' als onderdeel van het Landinrichtingsproject Plateau van Moorsel. Het projectgebied van het inrichtingsproject Dijleland heeft een totale oppervlakte van 13.683 ha.

Onderstaande figuur situeert het inrichtingsproject en de planlocaties (zie ook kaart 1 in bijlage).

Figuur 2: Situering inrichtingsproject Dijleland en planlocaties 'Missing Links'.

Onderstaand overzicht situeert kort de 6 planlocaties:

1. Tomme te Huldenberg

De Tomme is gelegen in het uiterste zuidoosten van de gemeente Huldenberg, ten oosten van de dorpskom van Ottenburg. Via de Tommestraat bereikt men het gelijknamige gehucht 'Tomme'. Hier bevindt zich de Tomme, een prehistorisch monument. Deze Tomme wordt aan 3 zijden ingesloten door straten met vrijstaande bebouwing: Tommestraat, Poelstraat en Nachtegaalstraat. De noordzijde van de Tomme grenst aan een gemeentelijk perceel dat aansluiting geeft op zowel de Poel- als de Tommestraat.

Figuur 3: Situering Tomme (schaal 1/7000)

2. Ontsnippering E40 te Bertem/Kortenberg

Deze maatregel situeert zich langs de E40-snelweg, op het grondgebied van de gemeenten Bertem en Kortenberg (in grote lijnen tussen km-paal 13 en km-paal 16). Ten westen van het op- en afrittencomplex te Bertem bevindt zich een eerste brug (B.21) over de E40. Deze brug sluit aan op onverharde veldwegen en wordt momenteel gebruikt door landbouwers en recreanten. Deze brug wordt omgevormd tot ecobrug. Daarnaast wordt, naast de ecobrug, ook een onderdoorgang ten westen van deze brug aangesloten op een ecoraster. Langs beide zijden van de snelweg is er nog een relatief open en gaaf akkerlandschap met verspreide natuurkernen aanwezig.

De gronden waarop inrichtingsmaatregelen worden gepland zijn eigendom van het Vlaams Gewest.

Figuur 4: Situering ontsnipping E40 (schaal 1/26.000)

3. Brug over Dijle te Huldenberg

Net ten zuiden van de dorpskern van Sint-Agatha-Rode (Huldenberg) is een kasteeldomein gelegen. Ter hoogte van dit kasteel (aan de oostzijde van de Leuvensebaan) bevindt zich een oude dreef die vroeger gebruikt werd als verbinding tussen het kasteel en de komgronden in de Dijlevallei. Hiervoor werd indertijd een brug aangelegd over de Dijle die in de loop van de voorbije eeuw echter weer verdween. De aanleg van een nieuwe brugconstructie en dreefherstel vormt een unieke kans om de zachte recreant kennis te laten maken met de prachtige omgeving.

Figuur 5: Situering brug Sint-Agatha-Rode (schaal 1/5000)

4. Trambeddingen

Deze maatregel situeert zich ter hoogte van een aantal voormalige trambeddingen op het grondgebied van de gemeente Tervuren. De eerste drie percelen zijn gelegen in het open landbouwgebied tussen de dorpskernen van Vossem en Duisburg. Een ander perceel is gelegen in het landbouwgebied ten oosten van de dorpskern van Duisburg. Alle percelen maken deel uit van het voormalig tracé van de buurttram 'Zwarte Jean'. Deze percelen kunnen ecologisch en recreatief worden opgewaardeerd. Tegelijk kadert dit binnen een gebiedsoverschrijdende herwaardering van voormalige buurtspoorwegen, met lokaal ook verbindingen naar en een meerwaarde voor dit deel van de Vlaamse Rand (waar ook delen van dit tracé zullen worden opgewaardeerd).

Figuur 6: Situering trambeddingen Tervuren (schaal 1/15000)

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

Het boscomplex Eikenbos-Bertembos situeert zich tussen de dorpskernen van Bertem en Veltem-Beisem (Herent). Beide bossen worden gescheiden door een landbouwgebied en door de Bosstraat die beide dorpskernen verbindt. Het bosgebied (of Bertemboscomplex) is gelegen op het grondgebied van de gemeenten Bertem, Herent en Kortenberg. Het Bertembos is ten oosten en het Eikenbos ten westen van de Bosstraat gelegen. Ter hoogte van de noordelijke uitlopers van deze beide bossen wordt gestreefd naar een bosverbinding waarbij naast de ecologische verbindingfunctie ook de recreatieve doelstellingen voor deze zone (wandel-, fiets-, ruiterspaden) zullen worden gerealiseerd. Binnen deze inrichting wordt tevens gestreefd naar een veilige oversteekzone op de drukke Bosstraat die het gebied doorkruist.

Figuur 7: Situering verbinding Eikenbos-Bertembos (schaal 1/25000)

6. Voetweg te Leefdaal

Deze voetweg ('Sentier n° 78') is tegen de dorpskom van Leefdaal (gemeente Bertem) gelegen. Het betrokken deel van de voetweg ligt ten zuiden van de Dorpstraat, en maakt een verbinding tussen de Korbeekstraat en de Neerijse steenweg.

Figuur 8: Situering voetweg te Leefdaal (schaal 1/7500)

2.3 Gebiedsomschrijving

2.3.1 Reliëf en hydrografie

Het projectgebied behoort grotendeels tot het hydrografisch bekken van de Dijle. Een kleine oppervlakte in het westen van Tervuren behoort tot het Zennebekken (bekken van de Rode Kloosterbeek).

De belangrijkste waterlopen van het Dijlebekken zijn: de Voer (65 m in Tervuren en 31m bij de uitmonding in de Dijle), de Ijse (90m bij begin en 27m bij uitmonding in de Dijle), de Laan (46m en 29m bij de uitmonding) en de Weesbeek in Kortenberg.

Tussen deze waterlopen bevinden zich de leemplateaus van Moorsel, Bertem, Duisburg en Huldenberg.

Het Brabantse leemplateau wordt in het noorden afgezoomd door een steile helling (steilrand) die overgaat in de noordelijke laagvlakte van Laag-België.

2.3.2 Bodem

- I. Een belangrijke nuance die vooraf bij de bespreking van de bodem dient te worden gemaakt betreft het dynamisch karakter met betrekking tot het bodemgebruik in deze projectregio. Gezien de ligging in de rand van Brussel zijn er sinds de bodemkartering van het gebied in de periode 1950-1956 belangrijke wijzigingen in het bodemgebruik opgetreden. Het toen nog veel sterker agrarisch karakter, is door de sterk toegenomen verstedelijking teruggedrongen vnl. door de Brusselse agglomeratie in het oosten maar ook door de uitbreiding van de aanwezige dorpen met woningen, industrie en (klein)handel. Het oostelijk deel is het meest ongerept gebleven.

Het moedermateriaal waarin de bodems zijn gevormd is löss. Deze leemgronden zijn praktisch altijd ontwikkeld op Würmlöss (< 40.000 j). Gezien het gebied zich eerder in de leem-overgangsstreek bevindt is de lössmantel veel dunner dan in de volle leemstreek. Het betreft een Eolisch of niveo-eolische periglaciaire afzetting die oorspronkelijk vaak kalkrijk was. Het lemig substraat bevindt zich dikwijls binnen boorbereik. De löss bedekt de tertiaire afzettingen (zand, lemig zand, kleiig zand of klei).

Het grootste deel van het projectgebied behoort tot de Brabantse Leemstreek. Dit maakt dat leembodems dominant zijn met als voornaamste bodem Aca: leemgronden met een textuur B horizont. Deze gronden zijn goed gedraineerd.

De aanwezigheid van een opgehouden watertafel, veroorzaakt door een ondoorlatend substraat (zoals klei), maakt dat ook de bodemtypes Aca en Ada (zwak en matig gleyige leemgronden met textuur B horizont) voorkomen.

De aanwezigheid van talrijke (soms droge) geulen en (kleine) waterlopen maakt dat colluviale gronden zoals Abp (gronden op leem), Acp (zwak gleyige grond op leem) en Adp (matig gleyige grond op leem) -bodems ook frequent in de valleien gekarteerd worden. Alluviale gronden zijn beperkt tot de kern van de valleien van Voer, Ijse, Laan en Dijle.

Het betreft vnl. volgende bodemtypes:

- Aep: sterk gleyige gronden op lemig materiaal met reductiehorizont ,
- Afp: zeer sterk gleyige gronden op lemig materiaal met reductiehorizont

Daar het leempakket minder dik is dan in Haspengouw, is deze op hellingen door afspoeling soms sterk verminderd of afwezig.

Tertiair materiaal komt hier dan aan de oppervlakte.

S-Z (complex van lemige zandgronden en zandgronden) komt talrijk voor langs hellingen van Ijse en Laan. EDx en ook UDx-kleigronden liggen verspreid over het hele gebied maar beslaan slechts een geringe oppervlakte.

II. Bodem bij de planlocaties:

1. Tomme Huldenberg: is gelegen op een leemplateau (complex van leem- en zandleemgronden, complex van lemige zandgronden en zandgronden etc.) bij de deelgemeente Ottenburg.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40: de E40 doorsnijdt het leemplateau tussen de Voer en de steilrand.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode: gelegen in de alluviale vlakte van de Dijle (Acp, Adp, Aep als meest voorkomende omliggende bodemtypes).
4. Herstel oude trambedding Tervuren: deze percelen bevinden zich tussen leembodems. Gezien het voormalige tracés van trambeddingen betreft zijn dit bodemkundig vergraven of opgehoogde terreinen (OT/ON).
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos: de bodems van deze verbindingstrook zijn zoals de bodems van het Eikenbos-Bertembos erg divers maar veelal lemig van oorsprong (bodemtypes: Aba,Abc, Acc...).
6. Voetweg te Leefdaal: t.h.v. deze voetweg vinden we leemgronden terug (Aba: leemgrond met textuur B-horizont (en tevens AbB: idem – of met structuur B-horizont)). Lokaal vinden we in depressies ‘gronden op leem’ (Abp).

2.3.3 Hydrologie

Het projectgebied is zo goed als volledig gelegen in het Dijlebekken. Het projectgebied watert af naar 4 deelbekkens. Het zuidelijk gedeelte watert af naar de Laan en de IJse, centraal overlapt het projectgebied bijna volledig met het stroomgebied van de Voer en het noordelijk gedeelte watert af naar de Weesbeek. In het westen zijn er nog 2 kleine gebieden die afwateren naar de Woluwe (Zennebekken).

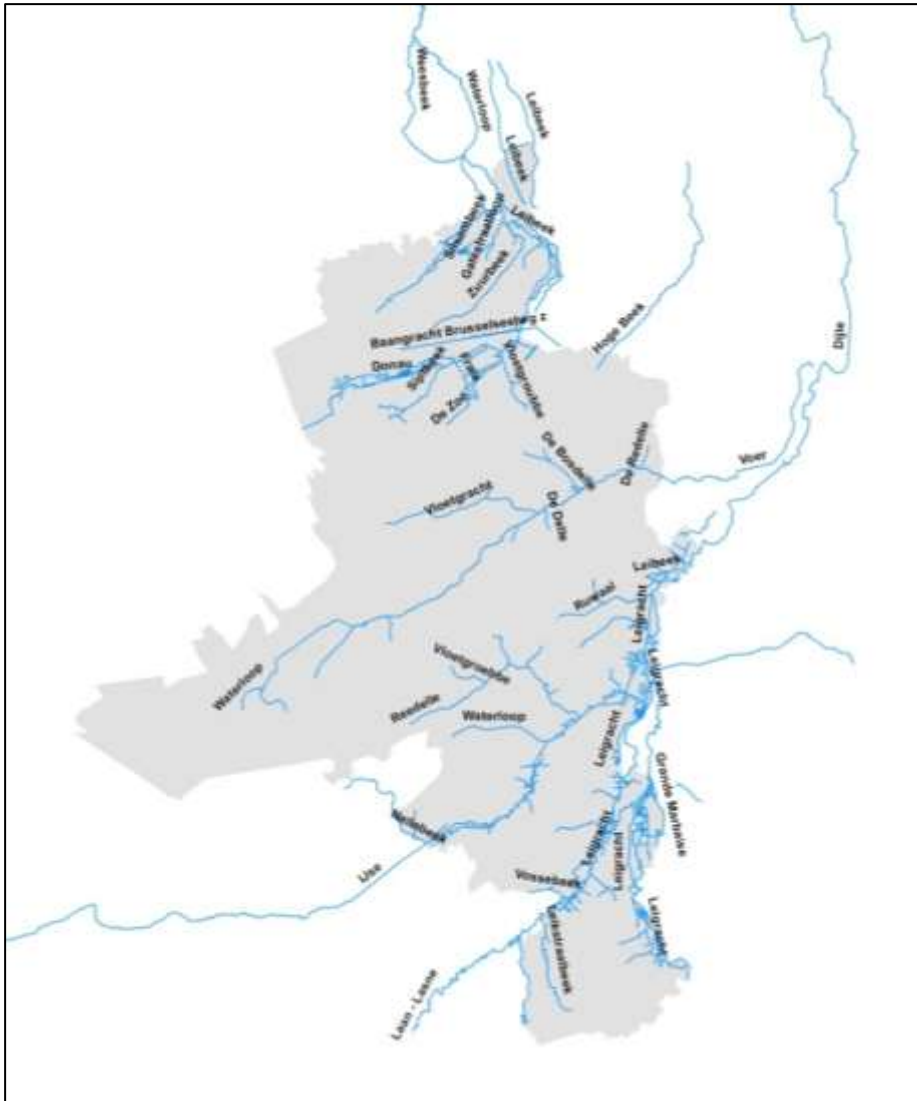

Figuur 9: Deelbekkens binnen de grenzen van inrichtingsproject Dijleland

In het projectgebied komen heel wat onbevaarbare waterlopen voor. Vooral in het oostelijk deel (de valleien van de Dijle en Laan) is er een uitgebreid netwerk van waterlopen/leigrachten aanwezig. De belangrijkste waterlopen zijn:

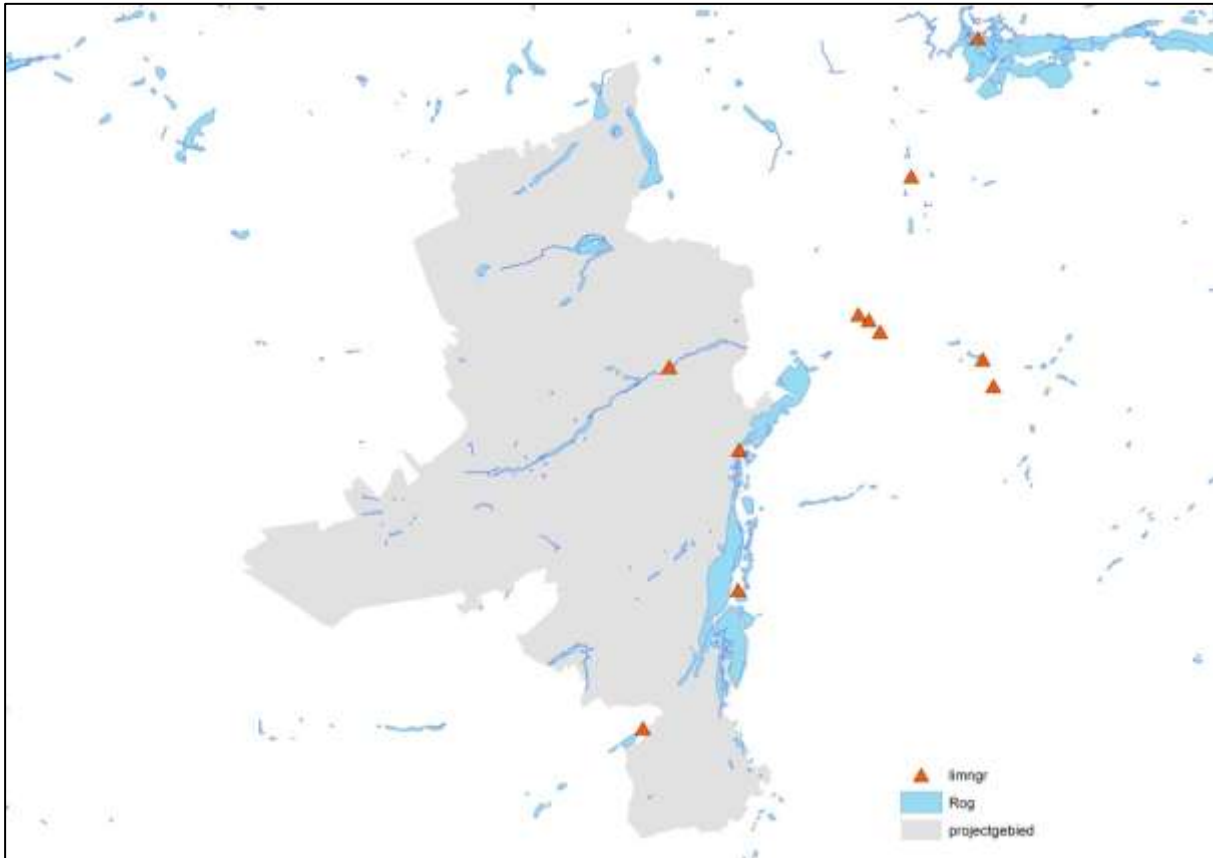
- Dijle, 1ste categorie, VHAG 6551
- Laan, 1ste categorie, VHAG 6691
- Nethen, 1ste categorie, VHAG 7006
- Ijse, 1ste categorie, VHAG 6556
- Voer, 2de categorie, VHAG 6919
- Weesbeek, 2de categorie, VHAG 6559
- Leibek, 2de categorie, VHAG 7088

Figuur 10: Waterlopen binnen de grenzen van inrichtingsproject Dijleland

Rond de voornaamste waterlopen komen nog overstromingen voor. Op bijgaande kaart zijn de ROG-gebieden aangeduid (recent overstromde gebieden). Op 2 plaatsen in het projectgebied (Voer en Dijle) is er een limnigraaf aanwezig die continu de waterstand opmeet en ook gebruikt wordt bij het voorspellen van overstromingen (www.overstromingsvoorspeller.be).

Figuur 11: Recent overstromde gebieden binnen de grenzen van inrichtingsproject Dijleland

2.3.4 Landschap en erfgoed

Erfgoed

Voor wat betreft erfgoed worden enkel de relictten vermeld die in de directe omgeving gelegen zijn van de planlocaties.

1. Tomme Huldenberg
De belangrijkste cultuurhistorische locatie (CAI-locatie 2154) binnen het inrichtingsplan is de Tomme van Huldenberg. Deze wordt besproken onder punt 3.3.1 en in bijlage 4.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40
Direct ten noorden van de 'omgeving brug en tunnel over de E40' ligt één van de oudst gekende woonkernen van Meerbeek. Deze gaat terug tot de 17de eeuw. Mogelijk verwijst het toponiem 'Tomme' naar een Romeinse tumulus in de buurt. Er werden midden-Romeins aardewerk en maalsteenfragmenten gevonden bij de aanleg van een waterpomp (CAI-locatie 3834).
Direct ten zuidwesten van dezelfde maatregel werden enkele prehistorische silexafslagen gevonden en bevindt zich ook het toponiem 'Tomme' wat kan wijzen op een grafheuvel (CAI-locatie 3653).
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
Net ten noorden van de brug te Sint-Agatha-Rode (CAI-locatie 424) vindt men een middeleeuwse motte in een bocht van de Dijle, op een voor de hertogen van Brabant strategische plaats. Het voorhof is nog gedeeltelijk bewaard in de huidige percelering en wordt gescheiden van de motte door een rechtgetrokken beek. De motte is nog zichtbaar als een ronde verhevenheid. Op de motte is een voetbalkantine gebouwd. Bij de aanleg hiervan kwamen zandsteenblokken aan het licht. Op het voorhof vond een archeologisch vooronderzoek plaats op het tracé van rioleringswerken.
4. Herstel oude trambedding Tervuren
De door de trambedding ingenomen oppervlakte betreft vergraven en opgehoogde bodem. Op het tracé of in de onmiddellijke omgeving ervan zijn geen gekende archeologische sites aanwezig.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos
Net ten noordwesten van de verbinding Eikenbos-Bertembos op de Bovenberg in Veltem-Beisem ligt de locatie van een verdwenen laatmiddeleeuwse kerk die in 1762 werd afgebroken en verplaatst (CAI-locatie 10183). Net ten zuiden van diezelfde verbinding aan de schapenheide is de laat-middeleeuwse hoeve gelegen genaamd de 'Augusteinhoeve' of 'Bertemboshoeve' (CAI-locatie 1539).
6. Voetweg te Leefdaal
Geen gekende archeologische sites op of in de onmiddellijke omgeving van het beoogde tracé.

Landschap van het Dijleland

Het projectgebied behoort volgens de classificatie van de traditionele landschappen (Antrop, 1985) tot het Dijleland dat zich over het zuidoostelijk deel van het traditioneel landschap Kerngebied Brabant uitstrekt en de gemeenten Bertem, Bierbeek, Huldenberg, Oud-Heverlee en Tervuren omvat. Het natuurlijke landschap wordt hier bepaald door het reliëf en de vegetatie. Akkerbouw, weiden, graslanden en loofbossen vormen de voornaamste landgebruiken, met daarnaast nog een gedeelte tuinbouw in het zuidelijk deel. In het noorden van het gebied zijn wegdorpen het overheersende nederzettingstype. Deze strekken zich uit langs de valleien (Bertem, Leefdaal). In het zuiden worden nevelkleedorpen (Huldenberg, Ottenburg) en grote geïsoleerde hoeves aangetroffen.

Het Dijleland bestaat uit een zacht golvend landschap van plateaus met verschillende valleien die de plateaus diep doorsnijden. De Dijlevallei is hiervan de belangrijkste. Ze is ongeveer 50 meter diep ingesneden en heeft een 1000 meter brede alluviale vlakte opgebouwd. De Dijle stroomt van zuid naar noord, terwijl de Laan, de IJse en de Voer parallel aan elkaar in ZW-NO-richting de plateaus doorsnijden voor ze in de Dijle uitmonden.

De plateaus zijn bedekt met een dikke droge leemlaag. Deze bodem is als landbouwgrond uiterst geschikt voor akkerbouw. Sommige toppen op het plateau hebben evenwel een zanderige ondergrond, waardoor hun belang voor de landbouw niet zo groot is en we er bossen terugvinden zoals het Sint-Agatha-Rodebos, Tersaartbos en Weebergbos, Moorselbos, Hogenbos, Bertembos,...

Ook de valleihellingen zijn vaak bebost, zijn rijk aan houtkanten en doorsneden met holle wegen. Daarnaast zijn de taluds en andere kleine landschapselementen, regelmatig geassocieerd met droge valleien, landschappelijk en ecologisch van belang.

De valleien zelf bestaan uit een lappendeken van verschillende landschapselementen met vaak ook ecologisch belangrijke: natte graslanden, alluviale bossen, moerassen, struweel- en ruigtevegetaties en vijvers. Zowel de Voer, de IJse, de Laan als de Dijle kennen over grote delen nog een natuurlijk meanderend verloop. De Dijlevallei wordt nog gekenmerkt door een goed ontwikkeld systeem van zeer vochtige komgronden en drogere oeverwallen waarop nog akkerbouw te vinden is.

Enkele zeer grote, overwegend loofboscomplexen situeren zich eveneens in het Dijleland. Ten oosten van de Dijle bevindt zich Heverleebos en Meerdaalwoud, aan de westzijde is het Zoniënwoud deels in het Dijle- en deels in het Zennebekken gelegen.

Het meest gaaf zijn deze landschappelijke kenmerken terug te vinden in het centraal gelegen plateau van Duisburg. Sinds begin 2011 is dit gebied van 32 vierkante kilometer tussen de Voervallei en de IJsevallei dan ook beschermd als definitief aangeduide ankerplaats. De trambedding is opgenomen als waardevol lijnrelict in het goedkeuringsbesluit van de ankerplaats en als dusdanig geeft het landschappelijk herstel ervan uitvoering aan de doelstellingen van deze ankerplaats.

2.3.5 Natuur en bos

Actuele natuurwaarde / BWK

Een oplistijng van de BWK-eenheden over het ganse projectgebied zou ons te ver leiden en weinig relevante informatie opleveren. Per actie wordt wel kort de biologische waarderingskaart (versie 2) besproken.

1. Tomme Huldenberg

Een groot gedeelte (33 are) van de Tomme wordt aangeduid als sz (struweelopslag van allerlei aard) op de BWK. De rest van het deelgebied is aangeduid als ua (halfopen of open bebouwing met beplanting).

De struweelopslag is ondertussen verder geëvolueerd naar een jong, (overwegend) inheems loofbos. Tevens is er een vervuilde (restant van een) poel aanwezig. Deze poel is gedeeltelijk verland met wilg.

Door uitvoering van de geplande maatregelen zal er terug een open vegetatie ontstaan (initieel vermoedelijk hp), aangevuld met een poel (ae). Mogelijk zijn er potenties tot ontwikkeling van schrale vegetaties (heide), doch voorspellingen omtrent vegetatieontwikkeling zijn niet altijd evident.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

De biologische waarderingskaart geeft in de onmiddellijke nabijheid van de brug hoofdzakelijk akkers (bl) weer. Verder zijn er ook nog een zuur eikenbos (qs), enkele graslanden (hp en hx) en een bezinkingsbekken (ad-) in de buurt. De vegetatie langs de E40 varieert van soortenrijke graslanden (hp*) tot loofhoutaanplanten (n) en een bomenrij met dominantie van populier. De vegetatie langs de secundaire weg die naar de brug leidt wordt mee omschreven als 'weg'. Ondertussen staat hier toch al een goed ontwikkeld struweel met bomen, plaatselijk wel gedomineerd door uitheemse soorten.

Deze elementen vervullen binnen het landbouwlandschap zeker een waardevol refugium voor fauna en flora.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Op de biologische waarderingskaart staat de westelijk dreef vermeld als een bomenrij van linde (kbt). De oostelijke populierendreef staat aangegeven als een verruigd grasland (hr). De dreven zijn omgeven door soortenarm (hp) en soortenrijk (hp*) permanent grasland. De dreven worden ruimtelijk van elkaar gescheiden door de Dijle en in het westen grenst de lindedreef aan bebouwing (ua, halfopen of open bebouwing met beplanting). De belangrijkste natuurwaarde is vermoedelijk beperkt tot de lindedreef (met o.a. voorkomen van Gulden boterbloem) en enkele soortenrijke graslanden. Er zijn geen maatregelen voorzien die effect hebben op de graslanden.

4. Herstel oude trambedding Tervuren

Het noordwestelijk deel van het deelgebied is gekarteerd als talud (kt) en holle weg (kw). Het zuidoostelijke stuk wordt alleszins gediversifieerder omschreven als pmb (naaldhoutaanplant met ondergroei van bomen en struiken), pa (naaldhoutaanplant zonder ondergroei), kt (talud) en kt(hu-) (talud met elementen van een mesofiel hooiland).

De oude trambedding heeft inderdaad een rijke variatie aan verschillende biotootypes. Deze omvatten veelal uitheemse soorten en ruigtekruiden. Botanisch is de waarde niet erg hoog. Voor fauna kan dit echter een zeer belangrijk element zijn in het landschap: als geleidend element, foerageerplaats, nestgelegenheid,...

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

Het grootste deel van deze zone is gekarteerd als akker (bl). Slechts een klein deel is gekarteerd als grasland (hp, permanent grasland en hx, ingezaaid grasland). In het deelgebied is er verder nog een talud (kt) aanwezig.

6. Voetweg te Leefdaal

T.h.v. de aansluiting op de Korbeekstraat en de Neerijse steenweg is de omgeving gekarteerd als urbaan gebied (ua, ur). Het centrale deel van de voetweg betreft akkers op lemige bodem (minder waardevol) en soortenarm permanent grasland (hp). Voorts leidt de voetweg deels langsheen een talud die plaatselijk met gemengd loofhout is begroeid (kt, (zeer) waardevol), khgml).

2.3.6 Socio-economische aspecten

2.3.6.1 Landbouw

Het projectgebied situeert zich in de landbouwkundige zandleemstreek. Binnen de projectperimeter (13809 ha) is er 6326 ha ofwel 45,8 % van de totale oppervlakte geregistreerd als landbouwgebruik, waarvan 167 ha door ANB. De gemiddelde perceelsgrootte (excl. gebouwen en houtkanten) bedraagt 1,29 ha, wat vrij laag is, zowel voor Vlaanderen (1,44 ha) als voor de zandleemstreek (1,32 ha). Er zijn 279 landbouwbedrijven met minstens 1 perceel actief binnen het gebied, waarvan 168 bedrijven met één of meerdere geregistreerde gebouwen (stal- en/of andere bedrijfsgebouwen) gevestigd in het gebied.

Het landbouwgebruik bestaat hoofdzakelijk uit akker- en in mindere mate tuinbouwgewassen: 40,3 % graangewassen, 15% maïs (10% korrel, 5% silo), 4,3% suikerbieten, 6,8 % aardappelen, 1,9 % groenten. Daarnaast is 27% van het geregistreerde landbouwareaal bestemd voor grasland (18,6% blijvend, 6,2% tijdelijk, de rest in combinatie met bomen of natuurbeheer)

Andere voedergewassen dan gras komen eerder beperkt voor (voederbieten en silomaïs nemen samen 7,2% in beslag).

De erosiegevoeligheid van de landbouwpercelen varieert van zeer laag ten noorden van de steilrand (Kortenberg) tot zeer hoog in de rest van het gebied, welk gelegen is op het Brabantse leemplateau. Meer informatie m.b.t. landbouw binnen het projectgebied (bedrijfstype, bedrijfsomvang etc.) is terug te vinden in bijlage 3.

1. Tomme Huldenberg

Het aangrenzend plateau t.h.v. de Tomme is in landbouwgebruik: hoofdzakelijk akkerland. Hier wordt getracht om in samenwerking met landbouwers (via beheerovereenkomsten) de effecten van erosie op het plateau te milderen. De directe omgeving van de Tomme zelf kent geen landbouwgebruik.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

De snelweg doorsnijdt een leemplateau dat, buiten verspreide natuurelementen, hoofdzakelijk in landbouwgebruik is (vooral akkerland). De aangrenzende percelen t.h.v. de toekomstige 'bermbrug' worden eveneens als akkerland gebruikt.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Zowel direct ten zuiden als ten noorden van de dreefstructuur zijn heel wat landbouwpercelen gelegen. Deze worden gebruikt als graas- en/of hooiland.

4. Herstel oude trambedding Tervuren

De trampercelen lopen op beide locaties voor een groot stuk door en langsheen percelen in landbouwgebruik (akkerland). Plaatselijk is de trambedding door de aangrenzende gebruiker(s) deels ingeploegd of weggegraven. Op die locaties zal de trambedding worden hersteld. Kruisingen met bestaande 'loswegen' en officiële (veld-)wegen worden behouden zodat doorgang (ook voor landbouwmachines) op die plaatsen mogelijk blijft.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

De percelen die als te verwerven worden aangeduid zijn momenteel in landbouwgebruik (akkerland). Deze op het gewestplan agrarische percelen zijn momenteel niet opgenomen in het herbevestigd agrarisch gebied (HAG). Een ecologische verbinding houdt een bebossing van deze percelen in. Op het grote landbouwperceel net ten zuiden van deze actie is volgens de atlas der buurtwegen een pad aanwezig ('sentier') dat op terrein niet zichtbaar meer is. Vanuit het project wordt getracht deze voetweg te verleggen naar de percelen die tevens als ecologische verbinding kunnen dienen. In het kader van de verwerving van deze percelen kunnen mogelijk ruilgronden worden aangeboden zodat het effect voor de betrokken landbouwer(s) kan worden beperkt.

6. Voetweg te Leefdaal

Het betrokken deel van de voetweg loopt grotendeels over en langsheen percelen in landbouwgebruik. De betrokken graslandpercelen zijn momenteel reeds afgespannen tot tegen de voetweg. De voetweg loopt tevens langsheen de rand van een akker (niet dwars doorheen).

2.3.6.2 Recreatie

De gemeenten betrokken bij het inrichtingsproject Dijleland zijn allen gelegen binnen de toeristische regio 'Groene Gordel' (zoals afgebakend door de provincie Vlaams-Brabant). De Groene Gordel wordt verder opgesplitst in drie deelregio's (Pajottenland, Brabantse kouters, Dijleland), waarbij alle betrokken gemeenten binnen de deelregio Dijleland gesitueerd zijn.

Het grootste deel van het inrichtingsproject is gelegen binnen het gebied 'Boven-Dijle'. Het landschap van het Dijleland oefent hier een grote aantrekkingskracht uit op de recreant. Kenmerkend zijn de vele holle wegen in het reliëfrijke landschap, met de Dijle en haar zijrivieren (Voer, IJse en Laan) als structuurbepalende elementen. Ook de talrijke bos-, park- en natuurgebieden die deze open ruimte tussen Leuven en Brussel mee vormgeven zijn een aantrekkingspunt voor de recreant. Bij deze laatste denken we o.a. aan:

- Zoniënwoud
- Meerdaalwoud en Heverleebos (net buiten de perimeter van het inrichtingsproject, maar mee bepalend voor de recreatie binnen de perimeter)
- Dijlevallei met o.a. het natuurreservaat de Doode Bemde, het Grootbroek, enz.
- 'De Warande' of het 'Park van Tervuren'
- Staatsnatuurreservaat 'Rodebos en Laanvallei' en het Margijsbos (Huldenberg)
- Bertembos en Eikenbos (Bertem)
- Silsombos (Kortenberg)
- Oude abdij van Kortenberg
- Twaalf Apostelenbos (Tervuren)
- Rotte gaten (Kortenberg)
- Enz.

Tervuren wordt tevens als toeristisch-recreatief knooppunt aangeduid binnen de Groene Gordel. Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (of 'Afrikamuseum') is dan ook het voornaamste toeristisch attractiepunt, met de Warande en het Zoniënwood als aangrenzende troeven. Daarnaast kan ook het jaarlijkse 'Gordel'-evenement (wandelen, fietsen) als een belangrijke toeristische attractie worden beschouwd dat vele mensen met het Dijleland kennis laat maken. Tot slot maken ook een heel aantal streekproducten de regio tot wat ze is.

Buiten de projectperimeter van het Dijleland bevinden zich Brussel en Leuven. Brussel is een belangrijke nationale en internationale aantrekkingspool voor toeristen. Ook de nabijheid van kunststad Leuven met de oudste universiteit van België, een uitgebreid cultuurhistorisch patrimonium, een cultureel centrum en stedelijke musea, mag niet worden onderschat. Ook de omgeving van het 'Zoet Water' (met recreatiepark) te Oud-Heverlee is van bovenlokaal belang en is maar net buiten de grenzen van het inrichtingsproject gelegen. Ook de omgeving van de hippodroom te Sterrebeek is een groen en toeristisch recreatief punt dat vermelding verdient en waar vanuit het projectgebied verbinding mee kan worden gemaakt (o.a. via de oude trambeddingen).

We onderscheiden volgende vormen van recreatie in het projectgebied:

Wandelen

Wandelen zit ook in het Dijleland nog steeds in de lift. Eén van de belangrijkste evoluties op recreatief vlak is de totstandkoming van het wandelknooppuntennetwerk 'Zuid-Dijleland' dat in 2011 werd gerealiseerd (zie ook 1.5.1). Voor wat betreft het inrichtingsproject worden naast de volledige gemeente Huldenberg, ook de gemeenten Bertem en Tervuren voor het grootste deel door dit wandelnetwerk bestreken. Dit netwerk wordt in grote lijnen begrensd door de taalgrens in het zuiden, de Tervuursesteenweg in het noorden, Bierbeek in het oosten en het Zoniënwood (waar op aangesloten wordt) in het westen. In totaal zorgt het wandelnetwerk voor meer dan 300km (!) wandelplezier. Door een gebiedsdekkend aanbod aan wandellussen kan dit netwerk eveneens voor een betere spreiding van wandelaars in het gebied zorgen, waardoor de recreatiedruk op kwetsbare natuurgebieden kan afnemen. Dit werd voordien reeds als beleidsdoel in verschillende documenten aangehaald. Het wandelnetwerk maakt o.a. verbinding met het Park van Tervuren en heeft aanlooproutes vanuit Leuven-centrum.

Naast dit netwerk bestaan er binnen de betrokken gemeenten wandellussen die Toerisme Vlaams-Brabant ontwikkelde en aanvullend nog een brede waaier aan lokaal uitgestippelde wandeltrajecten door gemeenten, verenigingen enz. Dit zorgt op terrein vaak voor een overaanbod aan toeristische bewegwijzeringsborden. Toerisme Vlaams-Brabant bepleit dan ook een sanering hiervan. Vele bestaande wandelroutes kunnen tegenwoordig (al dan niet gedeeltelijk) geënt worden op het wandelknooppuntennetwerk. Tot slot doen een aantal GR-langeafstandroutes deze gemeenten aan. Naast de aangeduide wandelingen bestaan er nog een heel aantal niet-bewegwijzerde wandelingen, waar men door middel van uitgewerkte brochures de streek ontdekt. Voorbeelden hiervan zijn bv. de brochures die RLDvzw ontwikkelde rond holle wegen en rond de oude tramlijn die het Dijleland doorkruist.

Fietsen

De betrokken gemeenten beschikken over zowel een recreatief als een functioneel fietsroutenetwerk. Het fietsknooppuntennetwerk Vlaams-Brabant integreert sinds april 2012 alle voormalige fietsnetwerken in één enkel netwerk (en kaart). Daarnaast doen een aantal uitgestippelde fietsroutes van zowel Toerisme Vlaams-Brabant als gemeenten en andere actoren de betrokken gemeenten aan (zoniënwoodroute, druivenstreekroute, aardappeltocht Huldenberg, culturele fietstocht Kortenberg, fietsen langs Vlaamse wegen in Tervuren, enz.). In Kortenberg geniet de doorgaande fietsroute (voor zowel recreatief als woon-werk verkeer) langsheen de HST-lijn heel wat aandacht bij fietsers. Zoals ook voor het wandelaanbod het geval is, tracht Toerisme Vlaams-Brabant de eigen fietslussen te laten uitdoven aangezien het knooppuntennetwerk een goed

alternatief vormt. Ook een Stedenroute (Mechelen – Leuven –Hoeilaart – Brussel; LF2), de Gordelroute (100km) en de Vlaanderenfietsroute (LF6) doorkruisen het gebied.

De mountainbiker komt in de betrokken gemeenten ruimschoots aan z'n trekken: zowel te Kortenberg, Tervuren, Huldenberg (samen met Overijse), en Bertem (samen met Bierbeek, Leuven en Oud-Heverlee) werden door BLOSO een heel aantal bewegwijzerde routes ontwikkeld.

Andere

Paardrijden: De regio is rijk aan maneges en leent zich tot het ontwikkelen van ruiterroutes en -lussen. Tegenwoordig worden de klassieke ruiterroutes meer en meer vervangen door routes die digitaal beschikbaar zijn (www.ruiterpaden.be). Binnen de grenzen van het inrichtingsproject vinden we o.a. volgende routes terug: de Centaurroute en het Teusserspad (Bertem/Kortenberg), het Laarpad (Kampenhout/Kortenberg). Ook in het Zoniënwoud, het Meerdaalwoud en het Heverleebos is een uitgebreid ruiternetwerk aanwezig.

Kano- en kajaktochten: Deze worden op de Dijle (tussen Korbeek-Dijle en Leuven) georganiseerd.

Golf: Er bevinden zich 2 golfterreinen in Tervuren.

Wat betreft het logiesaanbod vinden we binnen de grenzen van het inrichtingsproject een beperkt aantal hotels terug, naast een tiental locaties met gastenkamers (type 'bed and breakfast', waarvan een aantal recent opgestarte projecten) en een aantal campings.

Voor wat betreft de planlocaties van dit inrichtingsplan:

1. Tomme Huldenberg

Wandelen en fietsen (mountainbiking) is van toepassing op de onmiddellijke omgeving van de Tomme, doch niet langsheen de betrokken percelen zelf. Momenteel is de Tomme – met uitzondering van de bomen die er bovenop staan - nauwelijks nog zichtbaar vanop de openbare weg. Een aansluiting op het wandelknooppuntennetwerk na inrichting van de percelen werd reeds voorzien.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

Recreanten maken momenteel gebruik van zowel de over- als onderdoorgangen t.h.v. de E40. De onderdoorgang die mede voor ontsnippering zal worden gebruikt is opgenomen in het fietsknooppuntennetwerk.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

De betrokken locatie (dreef) wordt momenteel niet door recreanten gebruikt. De aansluiting (na inrichting) op het wandelknooppuntennetwerk werd reeds voorzien. Momenteel lopen een aantal trajecten uit het wandelnetwerk langs de dreef door. De onverharde veldwegen in de buurt worden ook door mountainbikers gebruikt.

4. Herstel oude trambeding Tervuren

De trambeding (omgeving 'Treuvelde') wordt momenteel niet door recreanten gebruikt. Een aansluiting op het wandelnetwerk (na inrichting) werd reeds voorzien. De trambeding (omgeving 'Raffelberg') wordt momenteel wel al door recreanten gebruikt: hoofdzakelijk wandelaars en fietsers, maar occasioneel ook door brommers en ander gemotoriseerd verkeer. Op de trambeding en in het aangrenzend bos (crossparcours!) zorgt dit laatste voor schade. Dit laatste tracé is nu reeds in het wandelknooppuntennetwerk opgenomen.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

Zowel wandelaars, fietsers (waaronder mountainbikers) en ruiters maken momenteel gebruik van de directe omgeving. Momenteel is er op de betrokken percelen geen recreatie van toepassing. In het beheerplan worden voor de recreanten heel wat paden voorzien, waaronder een belangrijke verbinding langsheen een verdwenen 'sentier nr. 71'. Recreanten dienen nu een omweg te maken via de Radioweg, Bovenbergstraat en Terbankbosweg. Ook komen recreanten vanop de veldweg momenteel op de Bosstraat (zonder voet- of fietspad) terecht. Om de verbinding met het Bertembos te maken dienen ze de Bosstraat over een lengte van ongeveer 300 m in zuidelijke richting te volgen, wat in de huidige situatie geen evidentie is. Om diezelfde reden wordt het Bertembos (te) intensief door ruiters gebruikt, maar maken ze in veel gevallen geen doorsteek naar het Eikenbos.

6. Voetweg te Leefdaal

Deze voetweg wordt momenteel eerder sporadisch door wandelaars gebruikt. Het betreft hier meestal omwonenden en mensen uit de onmiddellijke omgeving die nog van het bestaan van deze voetweg afweten (aangezien de voetweg momenteel niet erg zichtbaar meer is).

2.4 Juridische en beleidsmatige aspecten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van juridische en beleidsmatige randvoorwaarden waarvan de relevantie voor het project en het projectgebied werd bekeken. De belangrijkste randvoorwaarden voor deze fase van het project worden vanaf paragraaf 2.4.1 nader besproken. Enkel de voor de planvorming sturende randvoorwaarden worden nader in de tekst besproken, waarin vooral wordt ingegaan op de specifieke situatie/relevantie voor het project.

Tabel 1: juridische en beleidsmatige randvoorwaarden

Juridische en beleidsmatige randvoorwaarden	Relevant	Bespreking van de relevantie	Zie Hfdst.
RUIMTELIJKE ORDENING			2.4.1
Bestemmingen, voorschriften en vergunningen			
▪ Gewestplan	☒	Algemeen relevant Gewestplan Leuven goedgekeurd op 7 april 1977 (B.S. 20 april 1977)	
▪ Bijzondere plannen van aanleg (BPA's) en algemene plannen van aanleg (APA's)		Geen BPA's of APA's binnen het projectgebied die relevant zijn voor de projectmaatregelen.	
▪ Ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's)		Geen RUP's binnen het projectgebied die relevant zijn voor de projectmaatregelen.	
▪ Stedenbouwkundige vergunning	☒	Relevant voor de uitvoering van vergunningsplichtige werken.	
Ruimtelijke structuurplannen			
▪ Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	☒	Algemeen relevant	
▪ Provinciale ruimtelijke structuurplannen	☒	Ruimtelijk structuurplan Vlaams Brabant, vastgesteld door de provincieraad op 11 mei 2004.	
▪ Gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen	☒	Ruimtelijk structuurplan Bertem, Huldenberg en Tervuren.	
BODEM			2.3.2
Decreet betreffende de voorkoming en het beheer van afvalstoffen			
▪ Voorwaarden m.b.t. bagger- en ruimingsspecie en uitgraven bodem	☒	Relevant op niveau uitvoering werken	
Decreet betreffende de bodemsanering en de bodembescherming			
▪ Voorwaarden en procedures m.b.t. grondverzet en verontreinigde gronden	☒	Relevant op niveau uitvoering werken	
Erosiebesluit			
▪ Tegengaan bodemerosie / erosiebestrijdingsplannen.	☒	In het projectgebied bevinden zich erosiegevoelige gronden, de voorziene maatregelen hebben echter geen negatieve impact op de erosiegevoeligheid. De bebossing t.h.v. de verbinding van Eikenbos met Bertembos zal een positief effect hebben op erosie: door bebossing wordt minder afspoeling verwacht op een momenteel erosiegevoelig perceel (met geulvorming).	

Juridische en beleidsmatige randvoorwaarden	Relevant	Bespreking van de relevantie	Zie Hfdst.
GROND- EN OPPERVLAKTEWATER			2.4.2
Decreet integraal waterbeleid			
▪ Bekkenbeheerplannen en Deelbekkenbeheerplannen	☒	Het projectgebied behoort tot het bekken van de Dijle, en de deelbekkens van de Laan-Ijse – Voer.	
▪ Stroomgebiedbeheerplannen		Het projectgebied valt niet binnen een speerpuntgebied in het kader van de stroomgebiedbeheerplannen	
▪ Overstromingsgebieden / oeverzones	☒	Binnen het projectgebied zijn er overstromingsgebieden en oeverzones aangeduid, nl langs de Dijle te Sint-Agatha-Rode, relevant voor het deelproject Dijlebrug Sint-Agatha-Rode.	
▪ Watoets	☒	De watoets is van toepassing op dit project	
Wet op de onbevaarbare waterlopen			
▪ Categorisering van waterlopen en machtiging voor het werken aan waterlopen	☒	De Dijle te Sint-Agatha-Rode is een waterloop van 1 ^e categorie. De Leigracht is een waterloop van 3 ^e categorie. Het plaatsen van de brug in Sint-Agatha-Rode behelst werken aan een onbevaarbare waterloop.	
Decreet houdende maatregelen inzake het grondwaterbeheer			
▪ Bescherming waterwingebieden		Er komen geen oppervlaktewaterwingebieden voor binnen de invloedssfeer van het project.	
▪ Grondwaterwinningen		Niet relevant voor de projectdoelstellingen en maatregelen die worden genomen.	
Decreet houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging van nitraten uit agrarische bronnen (Mestdecreet)			
▪ Bemestingsnormen		Niet relevant voor de projectdoelstellingen en maatregelen die worden genomen.	
Beleidsplannen visies en projecten			
▪ Beleidsplannen, visies en projecten m.b.t. grond- en oppervlaktewater		Geen voor het project relevante initiatieven aanwezig.	
NATUUR EN BOS			2.4.3
Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (Natuurdecreet)			
▪ Zorgplicht / standstill / soortenbescherming	☒	Algemeen relevant	
▪ VEN	☒	Een deel van het projectgebied is aangeduid als VEN-gebied.	
▪ Speciale beschermingszones	☒	Een deel van het projectgebied ligt binnen habitatrichtlijngebied Valleien van de Dijle, Laan en Ijse met aangrenzende bos- en moerasgebieden en binnen het vogelrichtlijngebied De Dijlevallei.	
▪ Vlaamse of erkende reservaten		De geplande projectmaatregelen zijn niet gelegen binnen reservaten.	
▪ Strikt te beschermde soorten (bijlage 3 Natuurdecreet)		Binnen de afbakening van de geplande projectmaatregelen zijn geen gekende waarnemingen van strikt te beschermen soorten bekend.	

Juridische en beleidsmatige randvoorwaarden	Relevant	Bespreking van de relevantie	Zie Hfdst.
▪ Natuurrichtplan		Geen natuurrichtplan opgemaakt binnen het projectgebied.	
Bosdecreet			
▪ Bosbeheerplan	☒	Een goedgekeurd bosbeheerplan is aanwezig voor het Bertemboscomplex. Relevante zaken worden besproken onder 3.3.5.	
▪ Bosreservaten		Bosreservaat Bertembos (37,37 ha) ligt volledig binnen de projectperimeter. Het situeert zich op ongeveer 1 km ten oosten van de geplande bosuitbreiding Eikenbos-Bertembos. Hier worden geen acties binnen voorzien.	
▪ Algemene verbodsbepalingen	☒	Er worden geen werken voorzien in bossen waarvoor een machtiging van het bosbeheer vereist is.	
▪ Ontbossingen	☒	Het project omvat een beperkte ontbossing in deelproject De Tomme.	
▪ Kappingen	☒	Relevant op niveau uitvoering werken. Voor het uitvoeren van kappingen zal indien nodig een machtiging worden aangevraagd aan het bosbeheer.	
▪ Toegankelijkheid		Er worden geen wijzigingen aan de toegankelijkheid van bossen voorzien. Voor wat betreft de voorgestelde maatregelen t.h.v. de bosverbinding Eikenbos-Bertembos, zal uitvoering gegeven worden aan de visie rond toegankelijkheid zoals die in het goedgekeurd bosbeheerplan werd opgenomen (zie 3.3.5).	
Veldwetboek			
▪ Bebossing van agrarische bestemmingen	☒	Het project voorziet in het bebossen van agrarische bestemmingen.	
LANDSCHAP EN CULTUURHISTORIE			2.4.4
Decreet betreffende de landschapszorg			
▪ Beschermde landschappen		In het projectgebied zijn geen beschermde landschappen aangeduid volgens het decreet betreffende de landschapszorg.	
▪ Zorgplicht ankerplaatsen en erfgoedlandschappen	☒	Een deel van projectgebied is aangeduid als definitief aangeduide ankerplaats: https://beschermingen.onroerendergoed.be/stat/c/DOC4899.pdf Eén van de beide planlocaties voor de actie rond het herstel van de oude trambedding te Tervuren is gelegen binnen de ankerplaats. De trambedding is opgenomen als waardevol lijnrelict in het goedkeuringsbesluit van de ankerplaats en als dusdanig geeft het landschappelijk herstel ervan uitvoering aan de doelstellingen van deze ankerplaats.	

Juridische en beleidsmatige randvoorwaarden	Relevant	Bespreking van de relevantie	Zie Hfdst.
		In het projectgebied bevinden zich ook ankerplaatsen opgenomen in de landschapsatlas: Bertembos en omgeving, Plateau van Duisburg en Valleien van Dijle en Laan ten zuiden van Leuven	
Decreet tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten			
▪ Beschermde monumenten		Binnen het projectgebied zijn geen beschermde monumenten aanwezig die relevant zijn voor het project.	
▪ Beschermde stads- en dorpsgezichten	☒	Binnen het projectgebied zijn beschermde stads- en dorpsgezichten aanwezig. Bosverbinding Bertembos grenst aan Beschermde landschap Bertembos en omgeving (1995). https://beschermingen.onroerendergoed.be/stat/c/DOC2881.pdf De Tomme (1974): https://beschermingen.onroerendergoed.be/stat/c/DOC0769.pdf Dorpskern Sint-Agatha-Rode (1979): https://beschermingen.onroerendergoed.be/stat/c/DOC1272.pdf	
ARCHEOLOGIE			2.4.5
Decreet houdende bescherming van het archeologisch patrimonium			
▪ Meldingsplicht	☒	Relevant op niveau uitvoering werken	
▪ Stedenbouwkundige vergunning – advies erfgoedconsulent	☒	Relevant op niveau uitvoering werken	
▪ Archeologische monumenten en zones	☒	Het deelproject de Tomme heeft als doel het ontsluiten, valoriseren en vrijwaren van de archeologische site.	
LANDBOUW			/
Randvoorwaarden gemeenschappelijk landbouwbeleid			
▪ Randvoorwaarden m.b.t. ruilen en/of herverkaveling van gronden in landbouwgebruik		Niet relevant voor de projectdoelstellingen of uit te voeren maatregelen.	
RECREATIE			/
▪ Beleidplannen, visies en projecten m.b.t. recreatie en toerisme	☒	De voor het project relevante initiatieven worden besproken onder 2.3.6.2.	
JACHT			/
Jachtdecreet			
▪ Jachtrechten		Niet relevant voor de projectdoelstellingen	
MILIEUBELEID			2.4.6
▪ Provinciale en gemeentelijke		Niet relevant voor de projectdoelstellingen	

Juridische en beleidsmatige randvoorwaarden	Relevant	Bespreking van de relevantie	Zie Hfdst.
Milieubeleidsplannen			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mer-(screenings)plicht 	☒	<p>Het project omvat volgens bijlage 1 en 2 van het Vlaamse MER-besluit (10 december 2004) geen mer-plichtige activiteiten.</p> <p>Als gevolg van het Europees arrest van 24 maart 2011 van het Hof van Justitie (zaak C-435/09) zijn alle ontbossingen en bebossingen met het oog op omschakeling naar ander bodemgebruik screeningsplichtig (ongeacht de oppervlakte).</p>	
MOBILITEIT			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mobiliteitsplannen 		Niet relevant voor de projectdoelstellingen	

2.4.1 Ruimtelijke ordening

2.4.1.1 Bestemmingen, voorschriften en vergunningen

Op kaart 2 in bijlage en figuur 12 t.e.m. 17 worden de ruimtelijke bestemmingen binnen de deelprojectgebieden weergegeven.

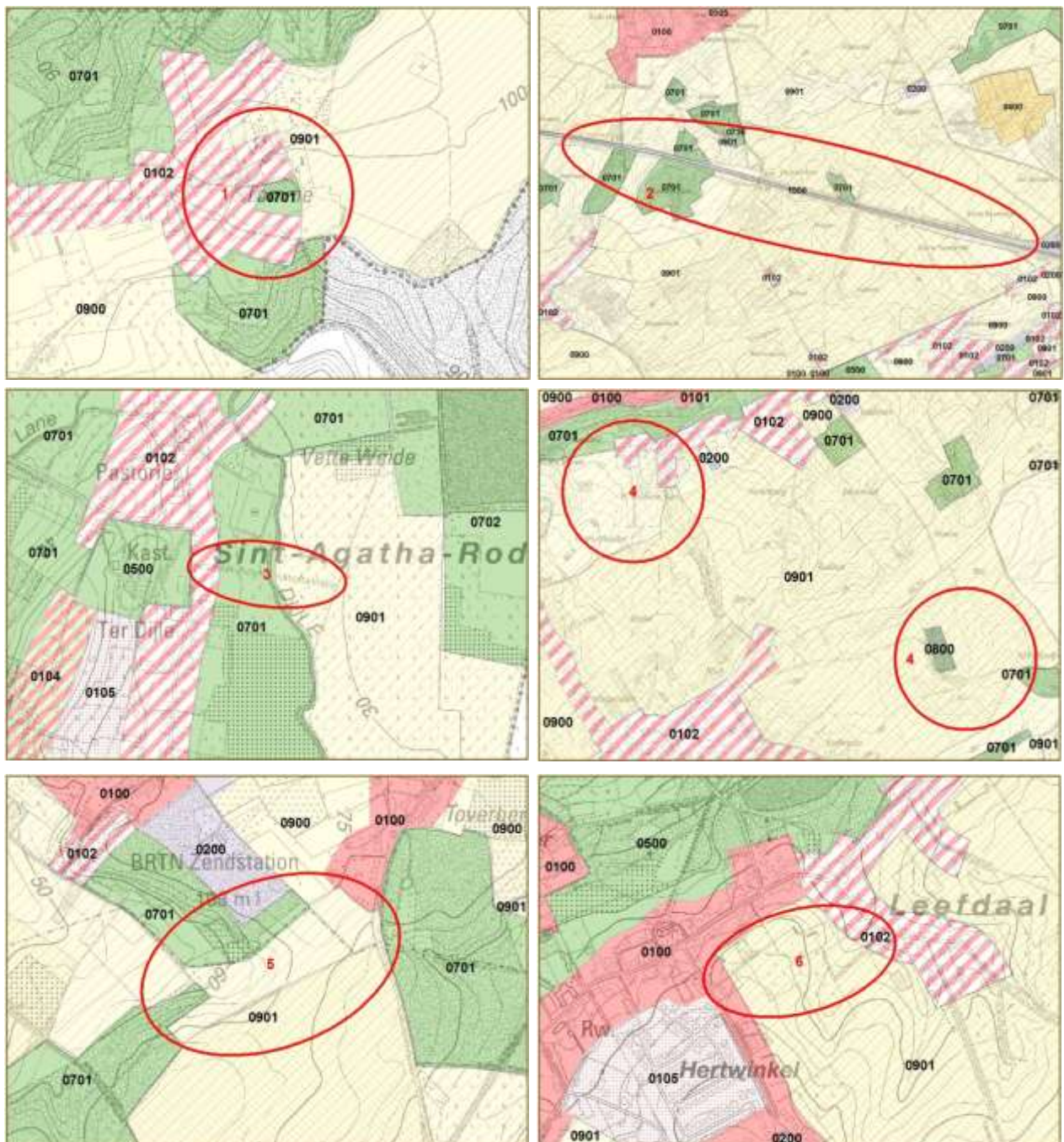
De bestemmingen en bijbehorende voorschriften van gewestplannen, de plannen van aanleg en RUP's vormen een belangrijk beoordelingskader voor het toekennen van stedenbouwkundige vergunningen. Voor bepaalde werken in uitvoering van dit project zal een stedenbouwkundige vergunning nodig zijn.

1. Tomme Huldenberg:
Woongebied met landelijk karakter en natuurgebied. Het infopunt m.b.t. de Tomme (in de gemeentelijke bibliotheek) is eveneens gelegen in woongebied met landelijk karakter.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40:
Landschappelijk waardevol agrarisch gebied, natuurgebied en bestaande autosnelwegen.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode:
Woongebied met landelijk karakter, natuurgebied en landschappelijk waardevol agrarisch gebied.
4. Herstel oude trambedding Tervuren:
Woongebied met landelijk karakter en landschappelijk waardevol agrarisch gebied.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos:
Landschappelijk waardevol agrarisch gebied en natuurgebied.
6. Voetweg te Leefdaal:
Landschappelijk waardevol agrarisch gebied, met uitzondering van de laatste 50 m voor de Neerijse steenweg en de Korbeekstraat. Deze laatste 50 m is gelegen in woongebied – respectievelijk woongebied met landelijk karakter. In de bestemming 'woongebied' worden geen maatregelen gepland.

De actie rond de ontsnippering langs de E40 is gedeeltelijk gelegen in een niet-landelijke bestemmingszone. Hiervoor zal, zoals procedureel in de regelgeving voorzien is, een uitzonderingsaanvraag worden ingediend.

Deelprojecten bosverbinding Eikenbos – Bertembos en ontsnippering langsheen de E40 voorzien een bebossing op grond met landbouwbestemming. Voor de bosverbinding is het aangewezen deze op termijn te consolideren via de opmaak van een RUP dat het betreffende gebied aanduidt als bos- of natuurgebied. Momenteel is deze laatste locatie niet opgenomen in het herbevestigd agrarisch gebied (HAG).

In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen herbevestigde de Vlaamse Regering de bestaande plannen van aanleg voor delen van het projectgebied (zie kaart 2 in bijlage). Het beleid binnen de herbevestigde agrarische gebieden is gericht op behoud van de agrarische functie. Algemeen uitgangspunt is dat gemeentelijke, provinciale en gewestelijke planningsinitiatieven geen betekenisvolle afbreuk mogen doen aan de ruimtelijk-functionele samenhang van de agrarische macrostructuur.

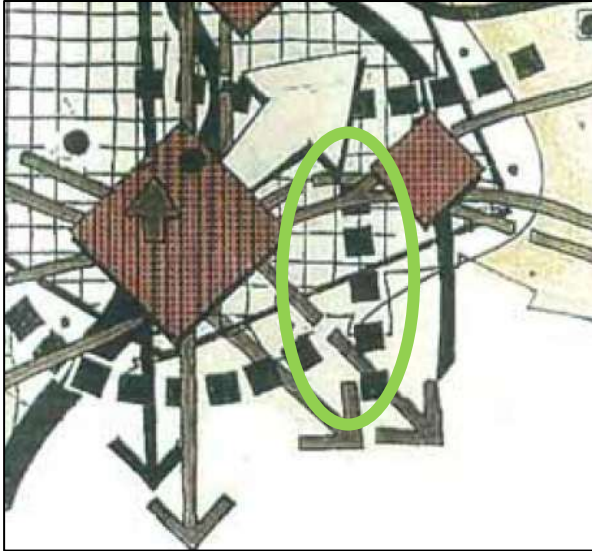
Figuur 12 t.e.m. 17: Gewestplan en HAG (oranje dubbele arcering) op de betrokken planlocaties (zie ook kaart 2 in bijlage)

2.4.1.2 Ruimtelijke Structuurplannen.

Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen

Het Dijleland tussen Brussel en Leuven wordt in het RSV grotendeels beschouwd als een belangrijke openruimte-verbinding binnen de Vlaamse verstedelijkte ruit. Deze visie wordt verder geconcretiseerd in de ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos en in het provinciaal en de gemeentelijke structuurplannen.

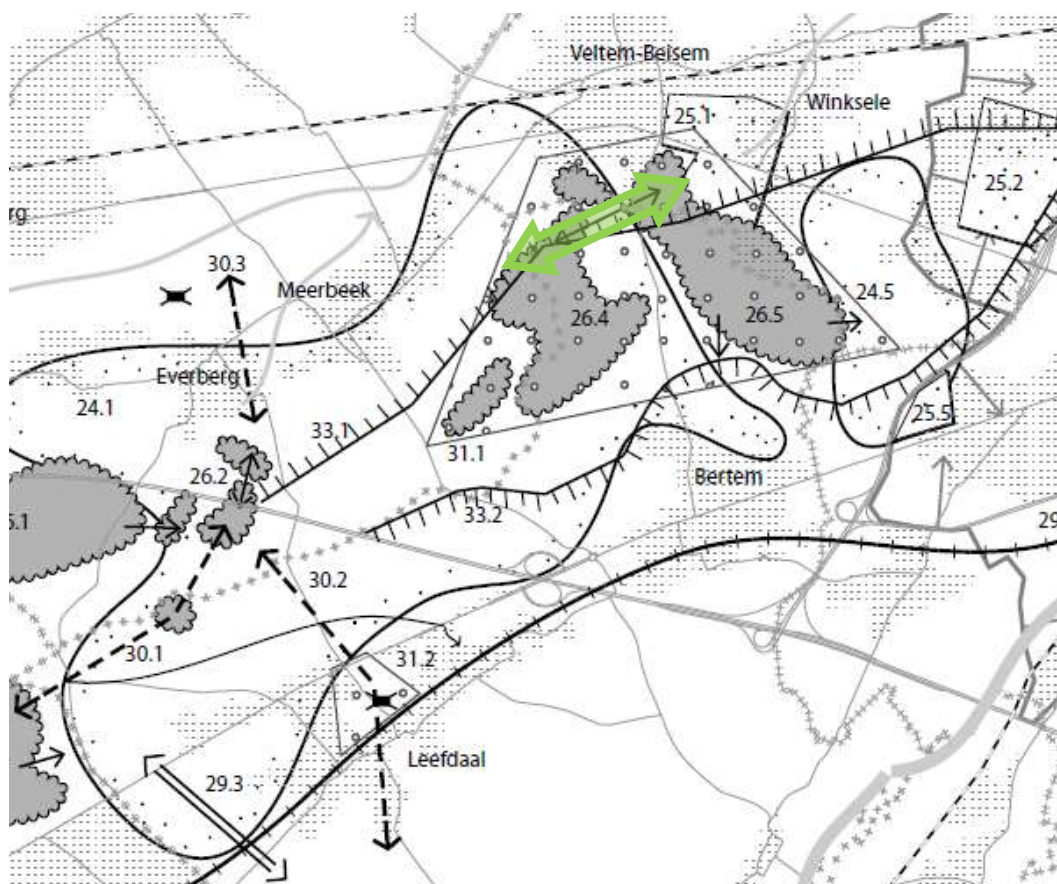
Figuur 18: Uitsnede visiekaart RSV

In de ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos van de regio Zenne-Dijle-Pajottenland (september 2008) wordt deze visie verder verfijnd in deelgebieden en deelconcepten. Twee hiervan zijn bijzonder van belang: “Vrijwaren van waardevolle openruimteverbindingen” en “Ontwikkeling van landschappelijk en ecologisch waardevolle lineaire elementen”. Deelprojecten verbinding Eikenbos-Bertembos, trambeddingen Tervuren (vermeld onder punt 30.8: ‘Ecologische verbinding Dijlevallei – Voervallei via oude Buurtspoorweg Tervuren – Neerijse’) en ontsnippering langs de autosnelweg E40 geven expliciet uitvoering aan deze doelstellingen. De bosverbinding Bertembos wordt in het operationeel uitvoeringsprogramma opgenomen als Actie 55 (zie fig. 43). Hierbij wordt o.a. gestreefd naar het versterken van de bosstructuur (richtcijfer bosuitbreiding ca. 15 ha):

Actie	Naam	Kaart	Relevante ruimtelijke concepten	Omschrijving
55.	Eikenbos-Bertembos	4-deel noord	24.1, 24.5, 25.1, 25.4, 25.5, 31.1, 33.1, 33.2	<p>Opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het versterken van de bosstructuur van het Eikenbos-Grevenbos-Bertembos (richtcijfer bosuitbreiding ca. 15 ha); - het nader uitwerken van de verveing tussen landbouw, natuur en bos op en het vrijwaren van de steilranden t.h.v. Bovenberg, Schoonzicht en Godelinde; - het heremmen van de agrarische bestemming voor de aangrenzende landbouwgebieden. <p>Verder onderzoek en overleg nodig i.f.v. het gedetailleerd in kaart brengen van het landbouwgebruik en de landbouwbedrijfszetsels, concrete mogelijkheden voor uitbreiden van natuur- of bosgebieden en mogelijkheden voor waterberging. Opmaken gevoeligheidsanalyse voor bestaande landbouwbedrijven in het gebied.</p>

Figuur 19: Gewestplan en herbevestigd agrarisch gebied (stippellijn) t.h.v. verbinding Eikenbos-Bertembos

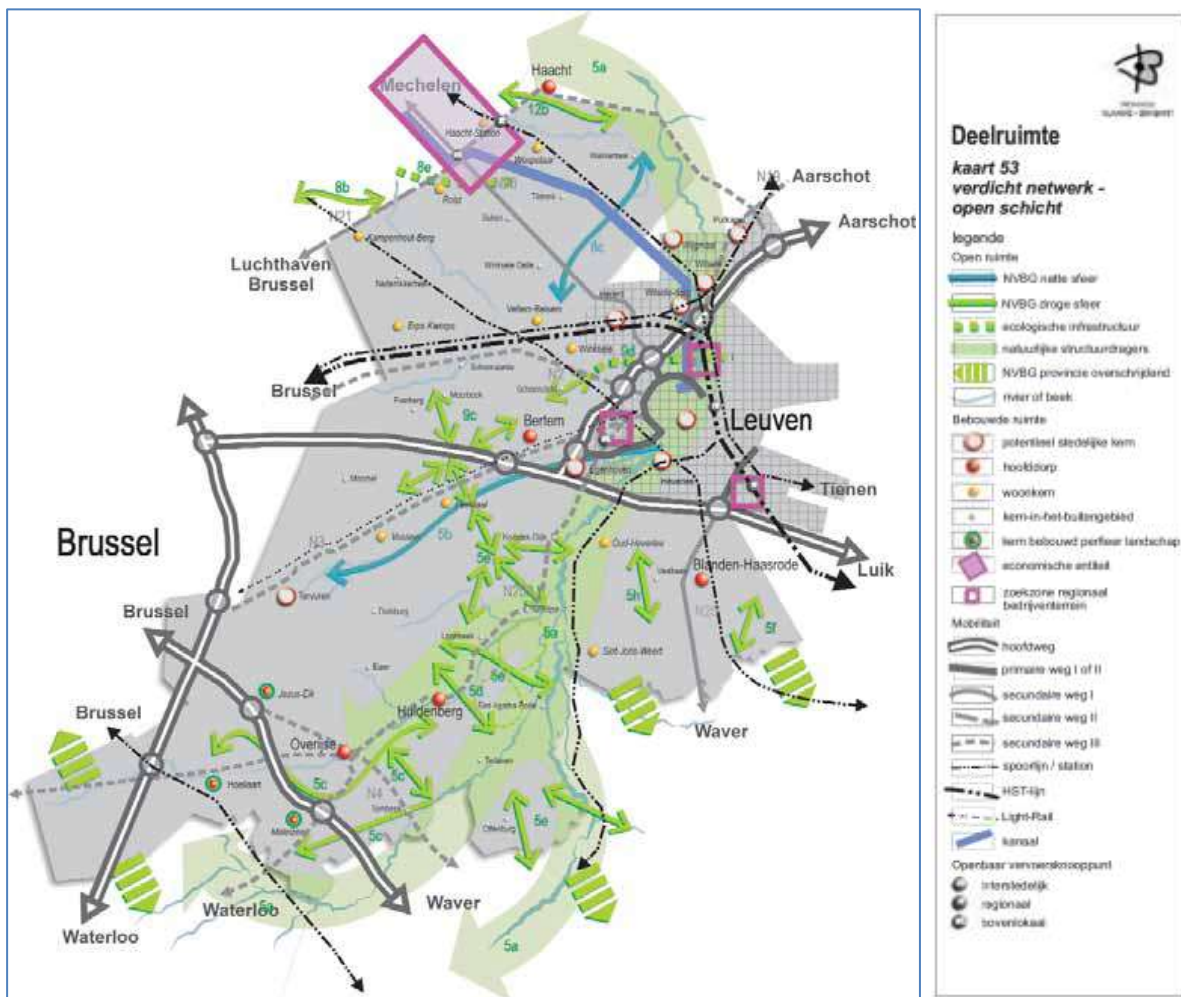

Figuur 20: Visiekaart verbinding Eikenbos-Bertembos

De andere deelprojecten zijn eerder van cultuurhistorisch / recreatieve aard maar passen eveneens in de gebiedsvisie voor landbouw, natuur en bos.

Provinciaal ruimtelijk structuurplan Vlaams-Brabant

Het project situeert zich in het deelgebied “verdicht netwerk” en maakt daarin deel uit van de “open schicht”, het relatief open gebied tussen Leuven en Brussel. Vanuit de idee een halt toe te roepen aan de stedelijke uitdeining en de verdere verneveling, dient dit open karakter in de toekomst behouden en verder versterkt te worden. Verdere ontwikkelingen dienen geweerd te worden. Het PRS stelt hierbij ook dat de landschappelijke eigenheid van het zuidelijk gedeelte van de open schicht zoveel mogelijk dient bewaard te blijven en dient doorwerking te vinden in het Landinrichtingsproject. In het gebied dient ook een fijnmazig toeristisch-recreatief knopennetwerk te worden uitgebouwd om de open schicht toegankelijk te maken. Met de voorliggende maatregelen geeft landinrichting expliciet uitvoering aan de visie van het PRS Vlaams-Brabant.

Figuur 21: Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Vlaams-Brabant (kaart 53)

Gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen

De mogelijke relevantie van de gemeentelijk structuurplannen spitst zich uiteraard uitsluitend toe op de maatregelen die betrekking hebben op het gemeentelijk grondgebied.

Bertem

De ontsnippering langs de autosnelweg E40, de verbinding Eikenbos-Bertembos en het behoud en de opwaardering van voetwegen zijn 3 maatregelen die passen in de visie en

ontwikkelingsperspectieven zoals geformuleerd in het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan van Bertem.

Tervuren

De trambedding maakt onderdeel uit van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan van de gemeente Tervuren. De oude trambedding is centraal gelegen op het plateau van Duisburg en slingert zich doorheen het plateaulandschap van Duisburg naar de IJsevallei. De bedding wordt geflankeerd door vele kleine landschapselementen zoals bosjes, graften, holle wegen en bermen. De tramzate doorkruist een sterk gaaf gebied, dat omwille van de afwezigheid van de bebouwing getypeerd wordt met weidse verzichten. Het behoud en de vrijwaring van deze verzichten en het versterken van de natuurverbindingende structuur doormiddel van kleine landschapselementen staat hier voorop. Langsheen de oude trambedding dienen de kleine landschapselementen als groene verbindingen voor te komen tussen de verspreide bosgebiedjes. Het recreatief medegebruik van de oude buurtspoorweg als wandelpad is een sterke troef voor de toeristisch landschappelijke verkenning van het gebied.

Huldenberg

De Dijlebrug te Sint-Agatha-Rode en de Tomme zijn gelegen in Huldenberg. In het ruimtelijk structuurplan van de gemeente wordt bij de gewenste toeristische en recreatieve infrastructuur vermeld dat o.a. in Sint-Agatha-Rode de laagdynamische toeristische recreatieve infrastructuur verder dient te worden uitgebouwd ter ondersteuning van het plattelands-, natuur-, en cultuurhistorisch gericht toerisme. Verschillende cultuurhistorische elementen, mooie doorzichten, enz. dienen hierbij ingepast te worden in recreatieve routes. Ruimtelijk dient het cultuurhistorisch verleden van Sint-Agatha-Rode en de nauwe band met de Laan-en Dijlevallei te worden benadrukt. De realisatie van de dijlebrug past dus perfect binnen deze doelstellingen. Daarnaast wordt ook voor het plateau van Waver (waarop de Tomme gelegen is) gesteld dat de gemeente haar volledige medewerking zal verlenen aan projecten die de landschappelijke kwaliteit van het landschap garanderen (zoals LI Plateau van Moorsel). Eén van de aangehaalde maatregelen betreft het beheer en het beter toegankelijk maken van het archeologisch erfgoed zoals de Tomme.

2.4.2 Water

2.4.2.1 *Decreet Integraal waterbeleid*

Bekkens, deelbekkens en waterschappen

Het LI Dijleland is gelegen in:

- het Dijle- en Zennebekken
- 4 deelbekkens:
  - deelbekken Voer
  - deelbekken Laan-IJse
  - deelbekken Leibeek-Weesbeek-Molenbeek
  - deelbekken Woluwe
- 3 waterschappen:

Waterschap Dijle-Zuid omvat de deelbekkens van de Voer en Laan/IJse, waterschap Dijle-Noord is verantwoordelijk voor het deelbekken Leibeek-Weesbeek-Molenbeek, en waterschap Zenne-Noord is verantwoordelijk voor het deelbekken Woluwe.

Om het integraal waterbeleid te realiseren zijn er bekken- en deelbekkenbeheerplannen opgemaakt waarin concrete, gecoördineerde acties zijn opgenomen.

Afgebakende oeverzone (ruimer dan enkel het talud) binnen het Dijle-Zennebekken

Het decreet Integraal Waterbeleid definieert een oeverzone als een “strook land vanaf de bodem van de bedding van het oppervlaktewaterlichaam die een functie vervult inzake de natuurlijke werking van watersystemen of het natuurbehoud of inzake de bescherming tegen erosie of inspoeling van sedimenten, bestrijdingsmiddelen of meststoffen”. Het decreet bepaalt dat er langs elk oppervlaktewaterlichaam, behalve de waterwegen, een oeverzone bestaat, welke ten minste het talud omvat. Daarnaast voorziet het decreet de mogelijkheid om in de waterbeheerplannen oeverzones (d.i. ruimer dan enkel het talud) af te bakenen en om ook langsheen waterwegen oeverzones af te bakenen.

Zoals uit de definitie in het decreet IWB blijkt, kunnen oeverzones meerdere functies hebben:

1. natuurbehoudsfunctie: instandhouding, herstel en ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu door natuurbescherming, natuurontwikkeling en natuurbeheer en het streven naar een zo groot mogelijke biodiversiteit
2. bufferfunctie: bescherming van de waterloop tegen inspoeling van grond, meststoffen en andere nutriënten en bestrijdingsmiddelen
3. waterkwantiteitsfunctie: behoud en herstel van de natuurlijke werking van watersystemen, herstel van het seizoensgebonden overstromingsregime binnen een zomer- en winterdijk en herstel van de natuurlijke dynamiek van waterlopen

Daarom kan het in een aantal specifieke gevallen - afhankelijk van de kwaliteit van de waterloop, het reliëf, het omliggende landgebruik, de bestemming van stroomop- en stroomafwaarts gelegen gebieden, enz. – nuttig en nodig zijn om een oeverzone af te bakenen, uiteraard mits de nodige motivering (zie figuur 22 met aanduiding van de oeverzone t.h.v. de planlocatie te Sint-Agatha-Rode).

Het decreet IWB legt een aantal beperkingen op in gebieden die deel uitmaken van een oeverzone of er naast liggen, bv. verbod op bemesting, op het gebruik van bestrijdingsmiddelen, op grondbewerking en op het oprichten van bovengrondse constructies. Voor deze beperkingen is geen financiële compensatie voorzien, omdat het in het merendeel van de gevallen gaat om verbodsbepalingen die al in andere regelgeving zijn opgelegd (bv. Mestdecreet) en waarvoor ook geen vergoeding voorzien is.

Watertoets

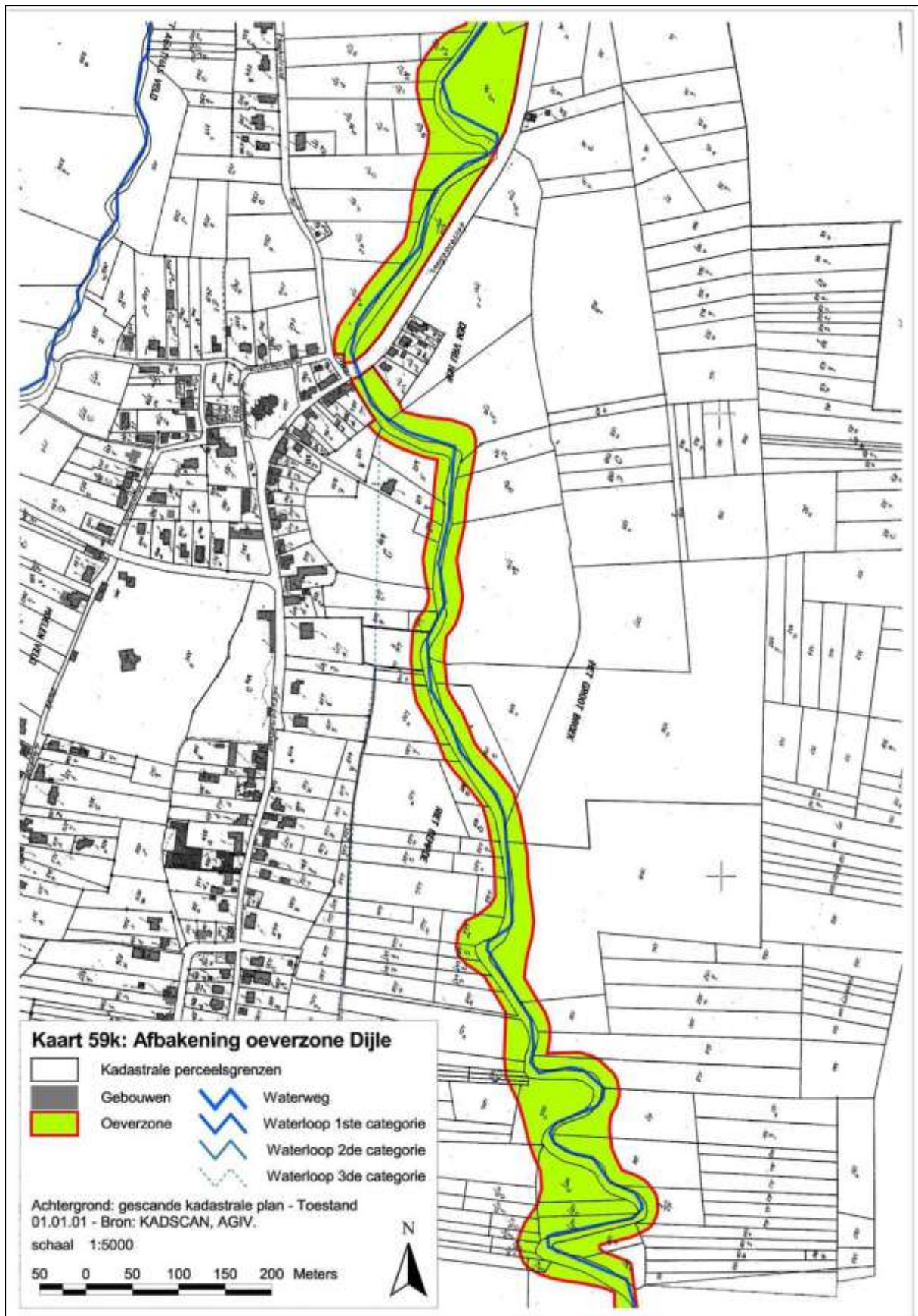
De watertoets houdt in dat door de bevoegde overheid bij de beslissing over een vergunning, plan of programma, rekening gehouden wordt met de mogelijke nadelige gevolgen ervan voor het watersysteem en voor de functies die het watersysteem vervult. De overheid moet hiertoe in de motivering van de beslissing over een plan, programma of activiteit een waterparagraaf (met wettelijke vereisten naar inhoud) opnemen. Deze waterparagraaf vermeldt op een gemotiveerde manier of er nadelige gevolgen voor het watersysteem kunnen ontstaan. Voor dit inrichtingsplan is er ook een watertoets opgemaakt (zie bijlage 6).

2.4.2.2 Wet op de onbevaarbare waterlopen

Buitengewone werken van wijziging van de waterlopen kunnen slechts worden uitgevoerd nadat hiervoor een machtiging bekomen is vanwege de bevoegde overheid. Onder werken van wijziging verstaat men werken, die zonder de waterloop te schaden, er niet toe strekken deze te verbeteren.

De bevoegde overheid hangt af van de categorie van de waterloop. Bij onbevaarbare waterlopen van 1ste categorie dient een machtiging aangevraagd te worden bij de Vlaamse Gemeenschap - VMM – afdeling Operationeel Waterbeheer.

Bij het uitvoeren van werken dient tevens rekening gehouden te worden met de wettelijke bepalingen inzake erfdienstbaarheden en bouwafstanden.

Figuur 22: afbakening van de oeverzone langsheen de Dijle t.h.v. de planlocatie (brug) in Sint-Agatha-Rode

2.4.3 Natuur en bos

2.4.3.1 *Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu*

VEN

Het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) is een selectie van de waardevolste en gevoeligste natuurgebieden in Vlaanderen. Het beleid binnen deze gebieden is gericht op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu.

De perimeter van het inrichtingsplan 'Dijleland' overlapt met 4 zones die afgebakend zijn binnen het VEN. Dit zijn het Bertembos-Grevensbos, het Torfbroek-Silsombos-Kastanjabos, de Dijlevallei en de IJsevallei.

Binnen de projectperimeter (13837,55 ha) ligt er 1499,89 ha VEN. Een situering van het VEN binnen de projectperimeter is terug te vinden op kaart 3 in bijlage.

1. Tomme Huldenberg
Het deelgebied ligt niet het VEN.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40
Deze zone ligt niet in het VEN.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
De bestaande lindedreef (westzijde Dijle) en de geplande brug over de Dijle liggen in het VEN (zie kaart 5 in bijlage). De geplande maatregelen zijn eerder kleinschalig. Vermoedelijk zal er geen negatief effect zijn.
De maatregelen die voorzien zijn aan de oostzijde van de Dijle liggen niet in VEN.
Aan de westzijde van de Dijle beperken de maatregelen zich tot de opwaardering van de lindedreef door het uitvoeren van achterstallig beheer en tot de aanleg van een wandelbrug over de Dijle. Deze maatregelen zijn niet in strijd met de verbodsbepalingen van het VEN. De aanvraag van een ontheffing is dus niet nodig.
4. Herstel oude trambedding Tervuren
Het deelgebied is niet gelegen in VEN.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos
Het deelgebied ligt niet in VEN, maar vormt wel een aansluiting tussen drie verschillende zones van het VEN. Deze drie maken deel uit van de Grote Eenheid Natuur (GEN) "Het Bertembos-Grevensbos".
6. Voetweg te Leefdaal
Deze zone ligt niet in het VEN.

Speciale beschermingszones (SBZ)

Speciale beschermingszones in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn vormen een samenhangend Europees netwerk van waardevolle natuurgebieden. De Vogelrichtlijn uit 1979 heeft als doel alle wilde vogels en hun belangrijkste habitats in de hele Europese Unie te beschermen. Het doel van de Habitatrichtlijn (1992) is vergelijkbaar, maar heeft betrekking op een veel groter aantal Europese soorten. De Habitatrichtlijn vraagt bovendien een doelgerichte bescherming van zeldzame en bijzondere habitattypen.

Het projectgebied 'Dijleland' overlapt met 1 vogelrichtlijngebied en 3 habitatrictlijngebieden. Een situering van deze speciale beschermingszones is te zien op kaart 4 in bijlage. In onderstaande tabel is de mate van overlapping weergegeven.

	Nr. speciale beschermingszone	Totale oppervlakte SBZ-gebied (ha)	Overlap met projectgebied (ha)
SBZ-V "De Dijlevallei"	Nr. BE2422315	1248,76	853,99
SBZ-H "Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem"	Nr. BE2400010	1445,02	482,80
SBZ-H "Zoniënwoud"	Nr. BE2400008	2761,21	991,23
SBZ-H "Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden"	Nr. BE2400011	4067,67	1462,11

Tabel 2: overlap SBZ/projectgebied (ha)

- 1. Tomme Huldenberg**
Het deelgebied ligt volledig in het vogelrichtlijngebied (SBZ-V) "De Dijlevallei" (kaart 6 in bijlage).
Door uitvoering van de voorgestelde maatregelen zal er een verandering in biotooptype zijn. Er wordt namelijk ontbost ter bescherming van het historisch monument. Door aangepast beheer wordt een kruidige vegetatie beoogd. Waarschijnlijk evolueert de vegetatie naar een soortenrijke grazige vegetatie met potentieel voor heideontwikkeling.
Er is geen biotoopverlies, enkel een biotoopverandering. Vanwege de kleinschaligheid is er vermoedelijk geen impact op de aangemelde soorten van het vogelrichtlijngebied.
- 2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40**
Het deelgebied ligt niet in een speciale beschermingszone.
- 3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode**
De ganse zone ligt in het vogelrichtlijngebied "De Dijlevallei". Een groot gedeelte van het deelgebied ligt in het habitatrictlijngebied "Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden" (kaart 7 in bijlage).
De geplande maatregelen zijn van beperkte omvang en er wordt geen impact verwacht op de aangemelde soorten en/of habitats.
- 4. Herstel oude trambedding Tervuren**
Het deelgebied is niet gelegen in een speciale beschermingszone.
- 5. Verbinding Eikenbos-Bertembos**
Het deelgebied heeft een kleine overlap (0,04 ha) met het habitatrictlijngebied "Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden" (kaart 8 in bijlage). Het vormt een ruimtelijke schakel tussen drie zones van het habitatrictlijngebied.
Een natuurlijke inrichting van deze schakel zal een rechtstreeks positieve impact hebben op de habitats en soorten van het betreffende habitatrictlijngebied.
- 6. Voetweg te Leefdaal**
Het deelgebied is niet gelegen in een speciale beschermingszone.

IHD-rapporten

Vlaanderen heeft de opdracht om de zeldzame Europese habitats en soorten duurzaam in stand te houden. Dit noemen we de **instandhoudingsdoelstellingen** of kortweg **natuurdoelen**. De natuurdoelen maken aan iedereen duidelijk waar men naar toe wil met een bepaald gebied. De doelen zullen ook richting geven aan de maatregelen die in een gebied genomen worden. De opmaak van de natuurdoelen gebeurt in twee fasen.

De natuurdoelen voor heel Vlaanderen worden de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen genoemd, of kortweg G-IHD. Ze geven weer wat in totaal in Vlaanderen nodig is om de bedreigde Europese soorten en habitats een veilige toekomst te geven.

In welke gebieden Vlaanderen inspanningen moet leveren voor welke soorten en habitats, is een volgende stap. De G-IHD worden dan verfijnd per Natura 2000-gebied (habitat- en/of vogelrichtlijngebied). Dit zijn de specifieke natuurdoelen, of kortweg S-IHD.

Momenteel worden deze natuurdoelen gerapporteerd. In het projectgebied Dijleland zijn drie rapporten relevant:

- Rapport 9. BE 2400008, Zoniënwoud. Definitief rapport (14/02/2011).
- Rapport 11. BE 2400010, valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem. Ontwerprapport (19/11/2010).
- Rapport 28. BE 2400011, valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden. BE2422315, de Dijlevallei. Ontwerprapport (15/06/2012).

Enkel in rapport 28 zijn er slechts enkele maatregelen vermeld die van toepassing kunnen zijn op de deelgebieden waar er maatregelen voorzien zijn binnen het inrichtingsplan.

1. Tomme Huldenberg
De Tomme ligt in het vogelrichtlijngebied BE2422315 (Dijlevallei) maar er worden geen concrete doelstellingen vermeld in het S-IHD-rapport 28 m.b.t. de Tomme.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40
Deze zone ligt niet in een speciale beschermingszone (SBZ) en hiervoor worden ook geen doelstellingen vermeld.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
Er is overlap met het habitatrichtlijngebied BE 2400011 (valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden) en met het vogelrichtlijngebied BE2422315 (de Dijlevallei). Er worden geen concrete doelstellingen vermeld in het S-IHD-rapport 28 die van toepassing zijn voor de geplande inrichtingsmaatregelen in deze zone.
4. Herstel oude trambedding Tervuren
Deze zone ligt niet in een speciale beschermingszone (SBZ). Voor deze zone worden dus geen concrete doelstellingen vermeld in de IHD-rapporten.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos
Zowel het Eikenbos als Bertembos liggen binnen het habitatrichtlijngebied BE 2400011 (valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden). In het IHD-rapport 28 wordt als algemene doelstelling gesteld dat er gestreefd moet worden naar buffering en verbinding van bestaande bossen. Binnen dit inrichtingsplan wordt er een bosverbindingzone voorgesteld tussen het Eikenbos en het Bertembos. Deze verbindingzone ligt evenwel niet in het habitatrichtlijngebied maar komt wel tegemoet aan de vooropgestelde doelstelling, uit het IHD-rapport.

6. Voetweg te Leefdaal

Deze zone ligt niet in een speciale beschermingszone (SBZ). Voor deze zone worden dus geen concrete doelstellingen vermeld in de IHD-rapporten.

Vlaamse of erkende reservaten

In de Vlaamse en erkende natuurreservaten wordt, via een aangepast beheer dat beschreven is in een beheerplan, een natuurstreefbeeld behouden of ontwikkeld. Voor elk natuurreservaat kan binnen de groengebieden, bosgebieden en bosuitbreidingsgebieden of binnen het VEN een uitbreidingszone ('uitbreidingsperimeter') worden vastgesteld. Binnen deze uitbreidingszone is het recht van voorkoop van toepassing.

Het project 'Dijleland' omvat volledig de volgende Vlaamse natuurreservaten: "Rodebos en Laanvallei (111,86 ha)", "Vijvers van Florival (38,73 ha)" en "Silsombos (11,13 ha)".

Het projectgebied omvat tevens volledig de erkende natuurreservaten "Rotte Gat (E-135) (7,80 ha)" en "Twaalf Apostelenbos (E-307) (5,68 ha)". Het overlapt met de erkende natuurreservaten, "Doode Bemde (E-018) (overlap 81,12 ha)", "Silsombos (E-136) (overlap 15,06 ha)" en "Molenbeekvallei (E-168) (overlap 3,02 ha)".

Een situering van de verschillende natuurreservaten binnen het projectgebied is te zien op kaart 9 in bijlage.

1. Tomme Huldenberg

De Tomme ligt niet in een natuurreservaat.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

Er zijn geen natuurreservaten in de omgeving van het deelgebied.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Het deelgebied ligt niet in een natuurreservaat.

4. Herstel oude trambedding Tervuren

Het deelgebied ligt niet in een natuurreservaat.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

Het deelgebied ligt niet in een natuurreservaat.

6. Voetweg te Leefdaal

De voetweg ligt niet in een natuurreservaat.

Natuurrichtplan

Een natuurrichtplan is een instrument dat aangeeft wat op het vlak van natuurbehoud voor een specifiek gebied wordt beoogd.

Momenteel zijn er nog geen natuurrichtplannen beschikbaar voor het projectgebied (d.d. 8 november 2011, bron: www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Natuur/Natuurrichtplannen/6_NRPs.aspx).

2.4.3.2 *Bosdecreet*

Bosreservaten

In bosreservaten wordt, via een aangepast beheer dat beschreven is in een beheerplan, het behoud en de ontwikkeling van de natuurwaarde en biodiversiteit van het bos nagestreefd.

Het bosreservaat Bertembos (37,37 ha) ligt volledig binnen de projectperimeter. Het situeert zich op ongeveer 1 km ten oosten van de geplande bosuitbreiding Eikenbos-Bertembos (kaart 9 in bijlage).

1. Tomme Huldenberg
De Tomme ligt niet in een bosreservaat.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40
Er is geen bosreservaat in de omgeving.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
Het deelgebied ligt niet in de buurt van een bosreservaat.
4. Herstel oude trambedding Tervuren
Het deelgebied ligt niet in een bosreservaat.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos
Het deelgebied ligt niet in een bosreservaat.
6. Voetweg te Leefdaal
Het deelgebied ligt niet in een bosreservaat.

Bosbeheerplan

Voor elk privaat bos groter dan 5 ha én voor elk openbaar bos moet een bosbeheerplan opgesteld worden. Het bosbeheerplan omvat de beheervisie en de maatregelen (bv. kapregeling) die gepland zijn in het bos. Volgend bosbeheerplan heeft een specifieke relevantie voor dit project:

‘Uitgebreid en gezamenlijk beheerplan voor het Bertemboscomplex’. Dit gezamenlijk beheerplan omvat zowel openbaar-, domein-, als privébos op het grondgebied van de gemeenten Bertem, Herent en Kortenberg. Het beheerplan heeft betrekking op ongeveer 220 ha. Relevante info m.b.t. dit inrichtingsplan is terug te vinden in het beschrijvend gedeelte onder punt 3.3.5 (Verbinding Eikenbos-Bertembos).

Ontbossingen

Binnen het landinrichtingsproject Dijleland wordt slechts op 1 locatie ontbossing gepland, nl. aan de Tomme te Huldenberg.

1. Tomme Huldenberg
Ter bescherming van het historisch monument wordt een gedeeltelijke ontbossing voorzien van de Tomme. De wortelstelsels van de aanwezige bomen kunnen immers het monument beschadigen. Het gedeelte dat aangekocht wordt, kan volledig ontbost worden. Het betreft hier een ontbossing van inheems loofbos over een oppervlakte van ongeveer 22 are. De procedure wordt beschreven in bijlage 5.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40
Er is geen ontbossing gepland.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
Er worden geen ontbossingen gepland in dit deelgebied.
4. Herstel oude trambedding Tervuren
Er zijn geen ontbossingen gepland.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos
Er zijn geen ontbossingen voorzien.
6. Voetweg te Leefdaal
Er zijn geen ontbossingen voorzien.

Toegankelijkheid

Voor elk bos moet een toegankelijkheidsregeling opgemaakt worden, behalve voor bossen die vrijgesteld zijn van de opmaak van een beheerplan en voor private bossen die via bebording ontoegankelijk gesteld zijn.

De maatregelen die in het kader van dit project zullen worden genomen, hebben een impact op de toegankelijkheid van het 'Groot Bertembos' (Bertemboscomplex, bestaande uit Bertembos en Groot Eikenbos). Waar nodig zal het toegankelijkheidsreglement worden aangepast.

1. Tomme Huldenberg
Niet van toepassing.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40
Niet van toepassing.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
Niet van toepassing.
4. Herstel oude trambedding Tervuren
Niet van toepassing.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos
Naar aanleiding van plannen voor bebossing van (een deel van) dit gebied en de aanleg van recreatieve verbindingen dient dit bekeken te worden. De geplande maatregelen geven uitvoering aan de in het bosbeheerplan opgenomen recreatieve verbindingen.
6. Voetweg te Leefdaal
Niet van toepassing.

2.4.3.3 *Veldwetboek*

Op grond van het Veldwetboek is voor elke bebossing in agrarische bestemmingen een vergunning van het gemeentebestuur vereist.

1. Tomme Huldenberg
Niet van toepassing.
2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40
Er wordt nog onderzocht of het opportuun is om enkele kleinere oppervlaktes, in openbaar eigendom, te bebossen. Indien deze een agrarische gewestplanbestemming hebben dient voorafgaandelijk de toestemming gevraagd te worden aan het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeentes Kortenberg en Bertem.
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
Niet van toepassing, geen bebossing.
4. Herstel oude trambedding Tervuren
Niet van toepassing.
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos
Het volledige deelgebied ligt in landschappelijk waardevol agrarisch gebied. Bij bebossing moet een goedkeuring van het college van burgemeester en schepenen gevraagd worden (Bertem, Herent), voorafgaand aan de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning.
6. Voetweg te Leefdaal
Niet van toepassing.

2.4.3.4 Bosbalans

Volgens een interne richtlijn van de VLM wordt er een bosbalans opgesteld voor het project. In de loop van het project kan deze balans bijgestuurd en verfijnd worden.

Voorlopig ziet de bosbalans er uit als volgt:

	Ontbossing	Compensatiefactor	Te compenseren	Bebossing	balans
1. Tomme Huldenberg	0,22 ha	2	0,44 ha	0	-0,44 ha
2. Ontsnippering E40	0		0	0,7 ha	+ 0,7 ha
3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode	0		0	0	0
4. Trambeddingen Tervuren	0		0	0	0
5. Verbinding Eikenbos-Bertembos	0		0	3,14 ha	+ 3,14 ha
6. Voetweg te Leefdaal	0		0	0	0
TOTAAL	0,22 ha		0,44 ha	3,84 ha	+ 3,40 ha

Tabel 3: Bosbalans Inrichtingsplan Missing Links

2.4.3.5 Koestersoorten / koesterburen

Het jaar 2010 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het jaar van de Biodiversiteit. Met de provinciale campagne 'Je hebt meer burens dan je denkt' wil de provincie Vlaams-Brabant samen met gemeenten, verenigingen en scholen meewerken aan biodiversiteit. De provinciale campagne werd in 2010 opgestart en zal 4 jaar lopen.

In de campagne staat de unieke biodiversiteit van de gemeente centraal. Iedere gemeente bestaat uit een specifieke combinatie van leefgebieden, steeds gekoppeld aan een specifieke plant, dier of zwam. Dit zijn de koesterburen. Voor elke Vlaams-Brabantse gemeente bestaat een uniek lijstje van koesterburen die belangrijk zijn voor die gemeente. De meeste gemeenten nemen deel aan de campagne en willen dan ook echt inspanningen doen voor hun koesterburen.

Bertem: akkergeelster, dicht havikskruid, europese hamster, huiszwaluw, ijsvogel, levendbarende hagedis, patrijs, sleedoorpage, slijmwasplaat, vroedmeesterpad.

Huldenberg: baardvleermuis, geelgors, huiszwaluw, iepenpage, rivierdonderpad, stijve naaldvaren, vroedmeesterpad.

Kortenberg: alpenwatersalamander, fijngeschubde aardtong, grote muggenorchtis, hondskruid, huiszwaluw, ijsvogel, sleedoorpage, veldleeuwerik.

Tervuren: beemdkroon, geelgors, gewone grootoorvleermuis, huismus, huiszwaluw, ijsvogel, sleedoorpage, steenuil, vinpootsalamander.

2.4.4 Landschap en cultuurhistorie

2.4.4.1 *Decreet betreffende de landschapszorg*

Ankerplaats: plateau van Duisburg

Het Plateau van Duisburg te Bertem, Huldenberg, Leuven, Overijse en Tervuren werd op 1-dec-2011 (BS 17-jan-2012) definitief aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt gemotiveerd door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van volgende intrinsieke waarden: De natuurwetenschappelijke waarde (onder andere weidse vergezichten, talrijke gaaf bewaarde holle wegen, asymmetrische droge dalen, soortendiversiteit), historische waarde (Romeinse kadaster en wegen), esthetische waarde (afwezigheid van bebouwing, het golvend soms diep ingesneden reliëf en de diepe holle wegen en droge dalen met begroeide taluds, een aantal unieke vergezichten), sociaal-culturele waarde (kapelletjes, toeristische aantrekkelijkheid voor wandelen en fietsen) en ruimtelijk-structurende waarde (uitgestrekt en nauwelijks bebouwd waardevol agrarisch landschap dat aan de verstedelijkingsdruk tussen Leuven en Brussel heeft weerstaan).

In de lijst van landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, opgenomen in het beschermingsbesluit, wordt de oude trambedding van de lijn (Brussel) Tervuren-Tienen expliciet vermeld als lijnrelict.

2.4.4.2 *Decreet tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten*

Tomme

De Tomme werd bij koninklijk besluit van 15 oktober 1974 gerangschikt als landschap overeenkomstig de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, gewijzigd bij decreet van 13 juli 1972. Hierdoor is het er verboden:

- nieuwe constructies op te richten;
- de bestaande gebouwen te slopen, te verbouwen en de ordonnantie of het uitzicht ervan te wijzigen;
- de beplantingen te wijzigen, de bestaande bomen meer dan normaal te snoeien en het struikgewas te kappen of uit te roeien;
- reclamepanelen, of gelijk welke publiciteit aan te brengen;
- lucht- en grondgeleidingen te plaatsen;
- de wegenis te verharderen;
- vijvers of grachten te dempen;
- de natuurlijke configuraties van het terrein te door allerhande werken en allerhande mogelijke activiteiten of ingrepen.

Sint-Agatha-Rode

De dorpskern van Sint-Agatha-Rode werd bij koninklijk besluit van 3 juli 1979 beschermd als dorpsgezicht overeenkomstig het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten.

2.4.5 Archeologie

Voor wat betreft het sectorale juridisch en beleidskader inzake het archeologische bodemarchief verwijzen we naar het *'Decreet houdende bescherming van het archeologisch patrimonium'* en naar het *'Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed'*.

Het **Decreet houdende bescherming van het archeologisch patrimonium van 30 juni 1993** (gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003 en 10 maart 2006 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006 en 15.05.2009) regelt de bescherming, het behoud, het herstel en de instandhouding van het archeologisch patrimonium. In dit decreet en haar uitvoeringsbesluiten⁶ worden archeologische opgravingen georganiseerd en gereguleerd. Bedoeling is dat het archeologisch goed bewaard en beschermd blijft tegen beschadiging of vernieling. Hiervoor zijn nadere regels vastgelegd.

a) Meldingsplicht en zorgplicht

Enieder die een archeologisch goed vindt, is verplicht hiervan binnen drie dagen aangifte te doen bij de bevoegde administratie. De gevonden monumenten moeten tot de 10de dag na de aangifte in onveranderde toestand blijven.

Conform art. 4 §2 van het archeologiedecreet zijn de eigenaar en de gebruiker verantwoordelijk voor de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden. Ze dienen de archeologische monumenten te bewaren en te behoeden voor beschadiging. Indien dit niet 'in situ' kan, moet dit 'ex situ' gebeuren via een opgraving (tijdige en grondige documentatie en kwalitatief onderzoek).

Bij de uitvoering van werken waarbij grondverzet gebeurt, moet rekening gehouden worden met de archeologische potenties.

b) Stedenbouwkundige vergunning

De afstemming tussen ruimtelijke ordening en archeologie wordt momenteel geregeld door art. 5 van het archeologiedecreet. Voor vergunningsaanvragen, ingediend op grond van de Bijzondere Procedure van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (vroegere art. 127 houdende het decreet van de ruimtelijke ordening) wordt verplicht advies gevraagd aan het Agentschap Onroerend Erfgoed (buitendienst Vlaams-Brabant) waarbinnen de bevoegde erfgoedconsulent/beheersarcheoloog advies geeft betreffende archeologie, monumenten en/of landschappen. Dit advies is bindend voor zover het voorwaarden oplegt.

Bij de uitvoering van werken in projecten waarbij grondverzet gebeurt, moet rekening worden gehouden met de (rand-)voorwaarden opgelegd door bovengenoemd agentschap ter bescherming of vrijwaring van het onroerend erfgoed.

Bij projecten waar bodemversturende maatregelen worden voorzien, wordt aangeraden om de erfgoedconsulent/beheersarcheoloog van het bovengenoemd agentschap op te nemen in de adviesraden en overlegorganen van het geplande project.

In zijn Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2009-2014 stelt Vlaams minister Bourgeois: *'Voor projecten waar de Vlaamse overheid een groot aandeel van investeringen of beheer voor haar rekening neemt of die van cyclische aard zijn, zal ik beheersplanning mogelijk verplichten'*.⁷

⁶ Besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006 en 9 mei 2008 (BS 15.07.1994, 09.06.2004, 22.08.2006, en 05.06.2008).

⁷ Beleidsnota Onroerend Erfgoed 2009-2014 van Vlaams minister Geert Bourgeois bevoegd voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, p. 13.

c) Beschermde archeologische zone plateau van Ottenburg en de Tomme van Huldenberg en het beschermde landschap de Tomme van Huldenberg.

De maatregelen die gepland worden aan de beschermde archeologische site/beschermd landschap van de Tomme zijn vanzelfsprekend gebonden aan de voorwaarden en eisen verbonden aan de van toepassing zijnde beschermingsbesluiten (zie bijlage 4).

De Vlaamse regering hechtte op 12 oktober 2001 haar goedkeuring aan het **'Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed'** (herzien) ondertekend op 16 januari 2002 te Valletta (Malta). De Belgische federale minister voor buitenlandse zaken ondertekende dit verdrag namens de drie Gewesten op 30 januari 2002. Deze conventie van de Raad van Europa omschrijft de inpassing van archeologie bij het uitvoeren van werken en bij het ruimtelijk beleid. Hierbij dient de conservering en de instandhouding van het archeologisch erfgoed, bij voorkeur *in situ* voorop te staan. Het Verdrag van Malta voorziet eveneens in het betrekken van de archeologie in de vroegste planfase van projecten, tevens dient de bouwheer die de destructie van het bodemarchief veroorzaakt de middelen voor onderzoek ter beschikking te stellen.

Op de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement van 2 juni 2010 werd unaniem ingestemd met de ratificatie van het **Europees Verdrag van Malta houdende de bescherming van het archeologisch erfgoed**. Het *'Ontwerp van decreet houdende de instemming met het Europees verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed (herzien) opgemaakt in Valletta op 16 januari 1992'* werd mede ondertekend door Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur Joke Schauvliege. Een eerste inpassing van de hoofdaandachtspunten van het verdrag werd reeds gedaan door middel van het voorgenoemde *Decreet houdende bescherming van het archeologisch patrimonium* van 30 juni 1993. Aan de volledige implementatie van dit verdrag in Vlaanderen wordt momenteel nog gewerkt in het kader van een vernieuwd onroerend erfgoeddecreet dat de wetgeving inzake archeologie, monumenten en landschappen in één eenheidsdecreet wil onderbrengen.

2.4.6 Milieubeleid

MER-screenings plicht

Het project omvat beperkte ontbossingen (Tomme in Huldenberg) en eerste bebossing (verbinding Eikenbos-Bertembos en ontsnippering langs de autosnelweg E40). Deze ingrepen zijn op basis van het arrest van het Hof van Justitie van 24 maart 2011 (C-435/09, Europese Commissie t. België) en de omzendbrief LNE 2011/1 mer-screeningsplichtig voor zover voor de realisatie een vergunning vereist is. Deze screening wordt gedaan door de vergunningverlenende instantie en de instanties die hierbij als adviesverlener optreden. Ten behoeve hiervan zal bij de vergunningsaanvraag een screeningsnota bijgevoegd worden.

3 Projectbeschrijving

3.1 Projectdefinitie en doelstellingen

Zoals reeds werd toegelicht onder punt 1.2 vormt het inrichtingsproject Dijleland één van de vier inrichtingsprojecten die deel uitmaken van het landinrichtingsproject Plateau van Moorsel. In het goedgekeurde planprogramma voor dit landinrichtingsproject komt de hoofddoelstelling – investeren in de open ruimte en de leefbaarheid tussen Leuven en Brussel – duidelijk naar voren.

Voor het ‘inrichtingsproject Dijleland’ worden in het planprogramma een aantal doelstellingen aangehaald die deze open ruimte verder dienen te ondersteunen. In de relatief open landbouwgebieden tussen Brussel en Leuven blijven namelijk zowel op vlak van recreatie als op vlak van natuur (o.a. kleine landschapselementen) nog heel wat kansen onbenut. Daarom dient landinrichting hier bij te dragen aan ‘het concreet vormgeven van een visie op recreatie en aan een praktijkgericht samenwerkingsverband voor kleine landschapselementen. Dit vormt een aanzet voor een platform voor streekontwikkeling’.

Op gebied van inrichting worden in het planprogramma een heel aantal voorbeelden van maatregelen aangehaald die de landschappelijke en recreatieve structuur verder vorm kunnen geven:

- Erfbeplanting
- Stimuleren van kleine landschapselementen op de weides van de talrijke maneges
- Aanleg van wandellussen of wandelverbindingen
- Inrichting van startpunten en picknickplaatsen
- Inzet van bestaande beheerovereenkomsten i.f.v. het inrichtingsproject
- Verbeteren van wegverhardingen
- Verbeteren van toegankelijkheid (voor landbouw)
- Nagaan van mogelijkheden voor kavelruil
- Enz.

Ook volgende thema’s komen op niveau van het planprogramma voor dit inrichtingsproject terug:

- Projectgerichte werking ter realisatie van soortenbeleid
- Inschakelen van landbouwers in natuurbeheer en agrarische verbreding
- Recreatieve ontsluiting van het platteland
- Realisatie van bovenlokale functionele en recreatieve fietsroutenetwerken
- Zoeken naar mogelijkheden tot vergisten van biomassa voor groene stroom
- Revitaliseren van het overleg tussen landbouw-, natuur- en bossector.

Bovenstaande doelstellingen geven duidelijk aan dat de open ruimte tussen Brussel en Leuven heel wat uiteenlopende mogelijkheden biedt voor verdere opwaardering.

3.2 Inrichtingsconcept

Een aanzet tot concrete acties wordt gegeven binnen de visie en het plan van aanpak met conceptkaart (fig. 23 pg. 51) die door de planbegeleidingsgroep werd goedgekeurd. De basis voor deze visie is het planprogramma dat op 1 juni 2007 bij Ministerieel Besluit werd goedgekeurd. Binnen deze visie met conceptkaart worden acties voorgesteld waarvan een aantal acties binnen dit eerste inrichtingsplan invulling krijgen.

De basis van de visie wordt gevormd door de beide prioriteiten die in het planprogramma naar voren worden geschoven:

- uitwerking en implementatie van een gebiedsgerichte visie op **recreatie**
- coördinatie van een samenwerkingsverband voor aanleg en onderhoud van **kleine landschapselementen**

Uit het plan van aanpak (zie bijlage 1 voor de volledige tekst):

Kleine landschapselementen en ecologische verbindingen

Het Dijleland is bezaaid met kleine landschapselementen (KLE's). Kenmerkend zijn de vele holle wegen en graften die vaak begroeid zijn met houtige vegetaties. Landbouwkundig gezien vormen slecht onderhouden kleine landschapslementen een last (overhangende takken en omgevallen bomen belemmeren een goede doorgang). Bijgevolg liggen vele van deze elementen er verkomend bij en dreigen uit het Dijleland te verdwijnen. Het belang van deze KLE's mag echter niet worden onderschat: bij hevige neerslag remmen ze afspoelend water af, ecologisch gezien vormen ze een toevluchtsoord en corridor voor planten en dieren, en tot slot zijn ze bepalend voor de hoge (recreatieve) belevingswaarde van dit kwalitatieve landschap. Een heel aantal actoren (gemeenten, Regionaal Landschap Dijleland vzw, sociale economiebedrijven enz.) heeft reeds ervaring met deze onderhoudsproblematiek. Bijkomend onderhoud en een afstemming tussen de verschillende actoren dringt zich dus op.

Op Vlaams niveau werd eind 2008 het ECO²-project opgestart, waarbij men agrarisch natuurbeheer in de economische sfeer wil trekken om zo een economische meerwaarde te creëren en tegelijk duurzaamheid in de tijd te garanderen. Eén van de drie grote pijlers binnen dit project is de oprichting van ABG's (agrobeheergroepen). De oprichting van een dergelijke agrobeheergroep werd in de visie opgenomen en werd vanuit het inrichtingsproject Dijleland ondersteund. Dit resulteerde in de 'agrobeheergroep Dijleland' (zie ook punt 1.5.1). De oprichting ervan geeft mee invulling aan het 'praktijkgericht samenwerkingsverband voor kleine landschapselementen' dat als één van de twee hoofddoelstellingen voor het inrichtingsproject werd opgenomen.

Ook werd vanuit het Interbestuurlijk PlattelandsOverleg (IPO) een studie uitgewerkt rond het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur. Het IPO is een beleidsdomein- en sectoroverschrijdend overlegorgaan dat een bijdrage levert aan de duurzame ontwikkeling van het Vlaamse platteland door het formuleren van beleidsaanbevelingen en adviezen. Door het IPO werden dus ook i.h.k.v. bovenstaande studie beleidsaanbevelingen geformuleerd, waaronder de oprichting van een LOB (loket onderhoud buitengebied). Vanuit het inrichtingsproject Dijleland kan – mits voldoende engagement op Vlaams niveau – een voorzet gegeven worden voor de oprichting van een dergelijk LOB dat actoren rond landschapsonderhoud bijeen brengt, stimuleert, faciliteert en op elkaar afstemt.

Naast de talrijke functies die afzonderlijke kleine landschapselementen binnen een agrarisch landschap kunnen vervullen (en de kansen die er in schuilen om te werken rond agrarisch natuurbeheer en landschapsonderhoud) is het ook belangrijk het landschap zelf als geheel te kunnen vrijwaren. Het realiseren van grote landschappelijke eenheden kan in Vlaanderen – en ook in het Dijleland – als een uitdaging worden gezien en de meerwaarde voor natuur, recreatie en duurzame landbouw kan moeilijk worden overschat. Versnippering vormt hierbij de grootste bedreiging. Vanuit landinrichting dient herstel van intacte landschappen en het opheffen van barrières te worden ondersteund. Via het creëren van een natuurverbinding over de E40 (met medegebruik door landbouw en recreatie) kan mooi worden aangetoond waar binnen het Dijleland naar wordt gestreefd: behoud van waardevolle en intacte landschappen, met een belangrijke landbouw-, natuur- en recreatieve waarde.

Recreatie

Op vlak van recreatie is er in het Dijleland al heel wat gerealiseerd. Recent zijn er een aantal initiatieven opgestart waarbij vooral het recreatief wandelen verder wordt uitgebouwd. Zo werd op initiatief van RLDvzw i.s.m. Toerisme Vlaams-Brabant en VLM het PDPO-project 'een wandelnetwerk voor het Dijleland' opgestart. Binnen dit project werd gestreefd naar het ontwerp van een wandelknooppuntennetwerk op kaart (tegen eind 2009). In functie van het ontwerp - dat getrokken werd door RLDvzw - nam de VLM een deel van de inventarisatie van trage wegen op zich (deze gelegen binnen de grenzen van het inrichtingsproject Dijleland). Zoals ook in de visie werd vooropgesteld zou uit het ontwerp van het wandelknooppuntennetwerk duidelijk worden waar via landinrichting meegewerkt kan worden aan de ontwikkeling van het netwerk of waar er door inrichting een extra dimensie gecreëerd kan worden. Binnen deze inrichtingsplannen dienen de kansen voor natuur, landbouw en cultuurhistorie meegenomen te worden. Inrichtingen in functie van dit wandelnetwerk kunnen in latere fases of herzieningen van het wandelnetwerk mee opgenomen worden. In de zomer van 2011 (zie ook 1.5.1) werd het wandelknooppuntennetwerk 'Zuid-Dijleland' op terrein gerealiseerd.

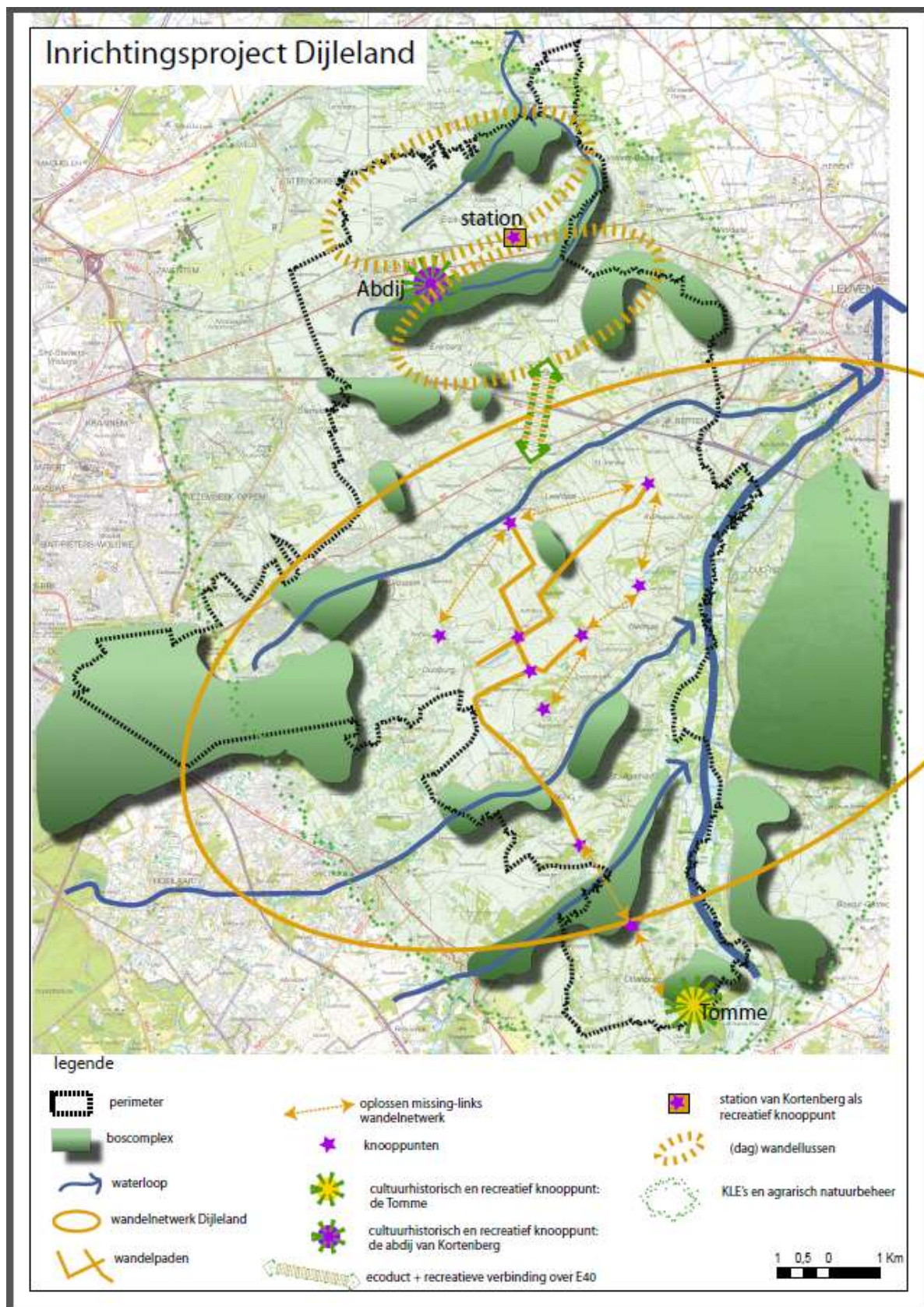
Daarnaast dienen ook andere vragen van partners en kansen voor recreatieve acties met meerwaarde voor de open ruimte te worden onderzocht en waar mogelijk ondersteund. Voorbeelden hiervan zijn de dagwandeltochten die in Kortenberg worden ontwikkeld en de problematiek rond ontbrekende stukken fietspad langsheen de HST-lijn tussen Leuven en Brussel. Bij deze laatste actie kan de VLM ook als katalysator werken en andere partners tot actie aanzetten. Tot slot dient op recreatief vlak ook de link met concrete inrichtingsplannen binnen het openruimtenetwerk Vlaams Stedelijk Gebied rond Brussel (VSGB; nu 'Woluwebekken') te worden gemaakt.

Samen met het ontwikkelen van recreatieve netwerken en het ontwikkelen en stimuleren van landschaponderhoud dienen we ook aandacht te besteden aan andere elementen die van belang zijn voor het bewaren van een hoge landschappelijke kwaliteit. Zo zijn er binnen het Dijleland een aantal kansen om cultuurhistorische elementen op te waarderen en tegelijk in te schakelen binnen een recreatief netwerk. Door dit erfgoed rechtstreeks aan een recreatief netwerk te koppelen wordt de hoge behoudswaarde ervan benadrukt.

Uit bovenstaande plan van aanpak werden volgende voorstellen van inrichtingsplannen in het plan van aanpak voorgesteld:

- Versterking kleine landschapselementen
- Ecoduct E40 – 'Dijleland'
- Mee uitwerken van het ontwerp en mee uitvoering geven aan de realisatie van een wandelknooppuntennetwerk voor het Dijleland
- Opwaardering van de Tomme te Ottenburg
- HST-fietspad
- Recreatieve ontsluiting van de abdijsite te Kortenberg

De visie en het plan van aanpak worden conceptueel weergegeven op figuur 23.

Figuur 23: Inrichtingsconcept Dijeiland met aandacht voor recreatieve en ecologische 'missing links'.

3.3 Inrichtingsmaatregelen

Vier van de zes acties kunnen rechtstreeks gekoppeld worden aan het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland. Zo zullen een aantal **oude trambeddingen** op het grondgebied van de gemeente Tervuren ecologisch en recreatief worden opgewaardeerd. Zo vormen deze nieuwe en interessante schakels in het wandelnetwerk. Daarnaast zal er door de aanleg van een **wandelbrug over de Dijle** te Huldenberg (Sint-Agatha-Rode) een oude dreef worden ingeschakeld in het wandelnetwerk (in de dorpskom vlakbij een school en een parochiezaal). Ook bij het inrichtingsvoorstel rond een unieke archeologische site te Ottenburg (**'de Tomme'**) wordt gestreefd naar de opname ervan binnen het wandelnetwerk. Op deze plek wordt cultuurhistorie gekoppeld aan recreatie en natuurherstel. De opwaardering van een **voetweg te Leefdaal** zal zowel voor recreanten als voor buurtbewoners een aantrekkelijke trage verbinding vormen van en naar het dorpscentrum.

Tot slot trachten we via landinrichting het behoud en de verdere ontwikkeling van een aantal grote landschappelijke eenheden te ondersteunen. Zo zal worden gewerkt aan het onsnipperen van de gebieden ten noorden en ten zuiden van de E40-autosnelweg via de omvorming van een bestaande brug over de snelweg naar een **'ecobrug'** (Bertem/Kortenberg) met recreatief en agrarisch medegebruik. Daarnaast wordt ook gewerkt rond het recreatief en ecologisch verbinden van het **Eiken- en Bertembos** (Bertem).

Samengevat betreffen al de voorgestelde acties 'missing links' op recreatief en ecologisch vlak:

- Inrichting van de Tomme en opname in het wandelnetwerk (Huldenberg)*
- Omvorming van een bestaande brug tot 'eco-brug' over de E40 (Bertem/Kortenberg)
- Aanleg van een wandelbrug over de Dijle, dreefherstel en opname in het wandelnetwerk (Huldenberg)*
- Inrichting van oude trambeddingen en opname in het wandelnetwerk (Tervuren)*
- Verbinding van het Eikenbos met het Bertembos (Bertem)
- Opwaardering van een voetweg te Leefdaal en opname in het wandelnetwerk (Bertem)*

* Deze acties zijn rechtstreeks gekoppeld aan het ontwikkelde wandelknooppuntennetwerk 'Zuid-Dijleland'

3.3.1 Tomme Huldenberg: cultuurhistorische en recreatieve opwaardering van een monument

Beschrijving:

Via de inrichting van een gemeentelijk perceel en een aangrenzend monument wordt zowel naar een cultuurhistorische als recreatieve en ecologische meerwaarde gestreefd. De grote waarde van het gemeentelijk perceel wordt gevormd door de aanwezigheid van een sinds 1974 (als landschap) beschermd monument 'de Tomme'. Deze Tomme is gelegen langsheen de zuidzijde van het gemeentelijk perceel en was tot voor kort volledig privaat bezit. Dit 'langbed' van zowat 140 m lang en tot 4 m hoog wordt beschouwd als het meest imposante prehistorische monument van Vlaanderen (+/- 5000 jaar oud!). Recent werd de hele site (plateau met bijhorende Tomme) ook integraal als archeologische zone beschermd. Het aangrenzend plateau is reeds lang gekend als vindplaats van middenpaleolithische en neolithische artefacten. Daarenboven is dit plateau één van de drie gekende middenneolithische enclosure sites in Vlaanderen, waarbij een aantal sporen (grachten- en wallensysteem die het hele plateau omsloten) nog steeds aan de oppervlakte zichtbaar zijn. De gehele site (met Tomme) is dus van uitzonderlijk wetenschappelijk en cultuurhistorisch belang. Meer info over de Tomme en de van toepassing zijnde beschermingen is terug te vinden in bijlage 4 .

Figuur 24: Het plateau met bijhorende Tomme ('Tombe à la Gate') te Ottenbourg (Digitale versie van de Ferrariskaart, NGI, 2010)

In het verleden raakte de Tomme door de ingebruikname van steeds nieuwe kavels (huis en tuin) van de omgeving geïsoleerd. Doordat het monument aan tal van tuinen grenst, worden regelmatig kleine en grote overtredingen aan dit monument vastgesteld. Dit werkt een verdere aftakeling in de hand. Het gemeentelijk perceel werd onrechtmatig door aangelanden ingenomen en gebruikt voor de opslag van allerlei materiaal. Tegelijk ontvangt het perceel op 3 plaatsen grijs water (overloop septische putten). Dit water komt in een grotendeels verlande poel terecht.

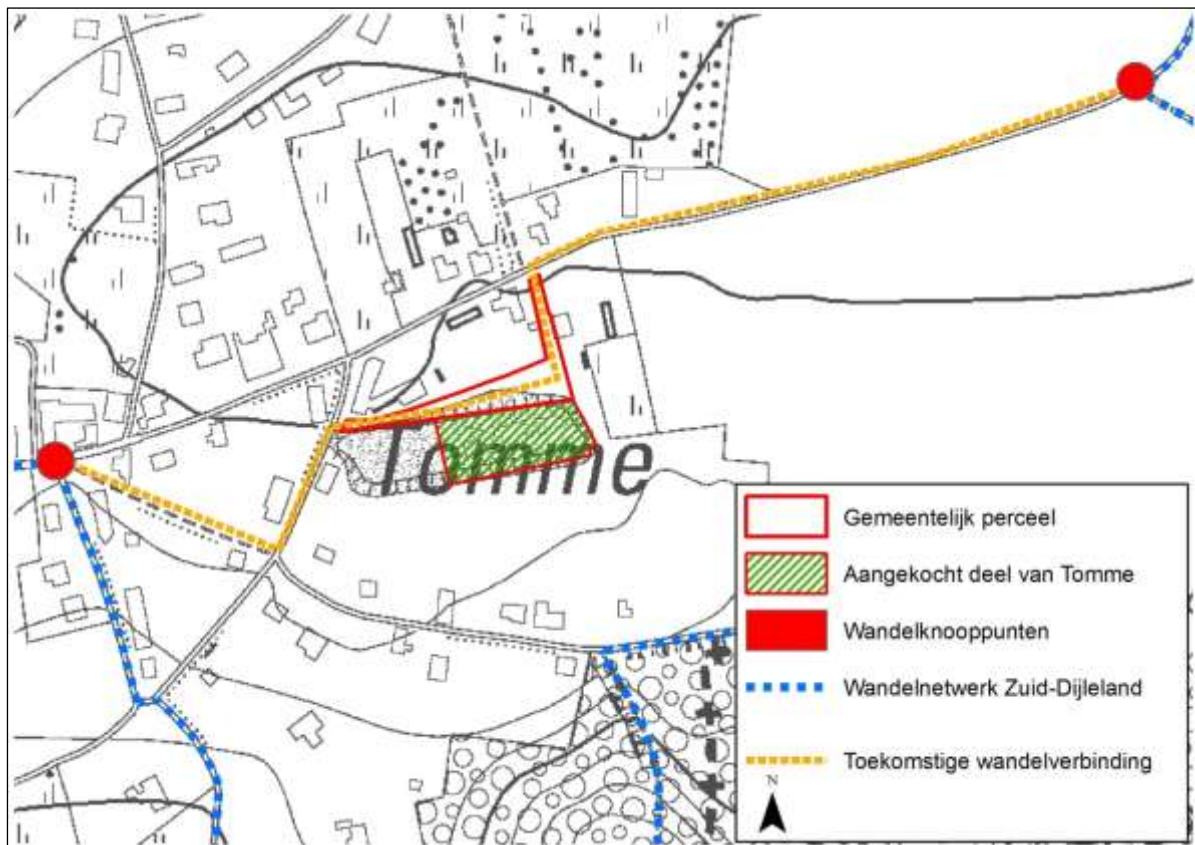
Het gemeentelijk perceel biedt echter een uitgelezen kans om recreanten kennis te laten maken met de geschiedenis van de streek. Dit is het enige perceel dat nog voor een ontsluiting van de Tomme kan zorgen. Op oude militaire kaarten is duidelijk zichtbaar hoe een voetwegje over het gemeentelijk perceel langsheen de poel liep, en zo een verbinding vormde tussen de Tommestraat en de Poelstraat (zie figuur 25). Een herstelde voetweg zal hier een interessante verbinding voor wandelaars vormen binnen het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland. De knooppunten werden reeds in het wandelnetwerk ingebouwd. Ecologisch gezien vormt het herstel van de historische poel een meerwaarde. Deze poel wordt (samen met de Tomme) al weergegeven op de Ferrariskaart en was hoogstwaarschijnlijk een veedrenkplaats bovenop het plateau.

Figuur 25: Ten noorden van de Tomme is duidelijk te zien hoe een wegje (stippellijn) over het perceel loopt dat nu in gemeentelijke eigendom is. Ook de poel (blauwe stip) was toen al aanwezig.

Naar aanleiding van recente overtredingen ter hoogte van de Tomme, een schrijven vanuit Onroerend Erfgoed en het onderzoek naar inrichtingsmaatregelen binnen het inrichtingsproject Dijleland werden de aangelanden door de gemeente Huldenberg aangemaand om het gemeentelijk perceel vrij te maken. In het voorjaar van 2011 kon op terrein worden vastgesteld dat het gemeentelijk perceel werd vrijgemaakt. Het probleem van het grijs water blijft bestaan. Navraag bij de gemeente, VMM en RioBra leert dat alle woningen in de buurt in de loop van 2013-2014 op een nieuw aan te leggen riolering zullen worden aangeschakeld.

Een inrichting van het gemeentelijk perceel dringt zich dus op. Op dit perceel kan door een aantal eenvoudige maatregelen een grote meerwaarde worden gerealiseerd: herstel van de historische poel, aanleg van een wandelpad met verhoogd punt en het inpassen van het pad in het wandelnetwerk Zuid-Dijleland, plaatsen van een infobord, aanleg van een uniforme afsluiting en haag (in samenspraak met omwonenden) die het doorzicht naar private percelen dient te vermijden, een afsluiting tussen de Tomme en de rest van het gemeentelijk perceel die recreanten duidelijk maakt dat de Tomme niet betreden mag worden, enz.

Figuur 26: Situering gemeentelijk en aangekocht perceel binnen het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland

Ook de nabijgelegen Tomme dient als monument opgewaardeerd te worden aangezien dit de belevingswaarde van het gemeentelijk perceel mee bepaalt. De Tomme was tot recent voor de volledige oppervlakte in privaat bezit (1 eigenaar). Een deel van het heuvellichaam wordt als tuin gebruikt. Het meest oostelijke deel ligt momenteel onder bos. Dergelijke heuvellichamen komen pas ten volle tot hun recht indien men het profiel voor de passant zichtbaar maakt. Uit binnen- en buitenland zijn vele voorbeelden gekend van herstelde tumuli en 'long barrows' (zie onderstaande foto voor een opgewaardeerde long-barrow in Groot-Brittannië). Hierbij valt op dat men in de meeste gevallen streeft naar een korte begroeiing (gras/kruiden) en opgaande bomen mijdt: wortelkluiten van omvallende bomen beschadigen het bodemprofiel wat een conservering op lange termijn in het gedrang brengt. Dit werd ook door het agentschap Onroerend Erfgoed aangehaald als een belangrijk aandachtspunt.

Foto: Voorbeeld van een 'long barrow' uit Groot-Brittannië (West Kennet)

Binnen het inrichtingsproject werd onderzocht welke de mogelijkheden zijn voor een duurzame inrichting van de Tomme. Al snel werd duidelijk dat de aankoop van dit monument de beste garanties biedt op lange termijn. Er werd onderzocht of deze Tomme verworven zou kunnen worden. De eigenaars bleken bereid een belangrijk deel van de Tomme te willen verkopen! Na overleg met de gemeente Huldenberg werd beslist dat de VLM dit deel van de Tomme (grenzend aan het gemeentelijk perceel) zou aankopen, waarbij dit perceel na inrichting via het inrichtingsproject door de gemeente zal worden overgenomen. Dit (in der minne te verwerven) deel van het perceel staat aangeduid op figuur 26 ('aangekocht deel van Tomme') en is ongeveer 22 are groot. Het westelijk deel van de Tomme blijft in privaat bezit. Op dat deel vinden geen kap- of andere werken plaats.

In eerste instantie dient de grens van de Tomme met de omliggende percelen duidelijker te worden afgebakend (opmeten perceel en plaatsen van een uniforme afsluiting). Daarnaast zullen bomen en struiken maximaal van de Tomme worden verwijderd (met uitzondering van een aantal waardevolle bomen op voorwaarde dat deze geen gevaar vormen voor het monument). Het nastreven van een korte vegetatie biedt mooie vooruitzichten aangezien er op de Tomme lokaal reeds heide voorkomt. Een goed maaibeheer kan deze vegetatie over de rest van de oppervlakte doen uitbreiden en vormt een mooi compromis. Door het realiseren van een open vegetatie bestaat eveneens de kans om over het monument heen het achterliggende open landbouwgebied te overschouwen. Op die manier kan de relatie van het monument met de rest van de prehistorische site worden benadrukt. Op de Tomme zelf zal, vanwege de kwetsbaarheid van het profiel en omwille van privacyredenen voor omwonenden, geen wandelpad voor recreanten worden aangelegd.

Tot slot dient een infopunt rond de Tomme (in de bibliotheek of een ander gemeentelijk gebouw) de inwoners van Huldenberg attent te maken op de aanwezigheid van dit toch wel bijzondere monument.

Figuur 27: Inrichtingsconcept voor de Tomme en het gemeentelijke perceel (zie ook kaart 10 in bijlage)

Maatregelen:

Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.1.1	Vorbereidende werken	€ 29.090,00	€ 2.909,00	€ 6.719,79	€ 38.718,79	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.2	Herstel historische poel	€ 6.351,17	€ 635,12	€ 1.467,12	€ 8.453,41	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.3	Groenaanleg	€ 4.124,38	€ 412,44	€ 952,73	€ 5.489,55	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.4	Aanleg paden	€ 3.000,00	€ 300,00	€ 693,00	€ 3.993,00	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.5	Infrastructuur en gemeentelijk infopunt	€ 23.605,00	€ 2.360,50	€ 5.452,76	€ 31.418,26	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.6	Verwerving perceel (in der minne)	€ 31.260,90			€ 31.260,90	VLM	gemeente Huldenberg	2011

Tomme, gemeentelijk perceel en gemeentelijk infopunt:

- Verwerving in der minne (deel van de Tomme)
- Verwijderen van de houtige begroeiing: zowel in functie van het herstel van de poel als de conservering van de Tomme. De wortelkluiten van omvallende bomen nemen heel wat aarde mee en beschadigen zo het profiel van de Tomme. Het wegnemen van bomen (met uitzondering van enkele overstaanders) en struiken vormt een prioritaire actie voor het behoud van de Tomme op lange termijn. Het wegnemen van de houtige begroeiing dient omzichtig te gebeuren. Ook de strooisellaag zal maximaal verwijderd moeten worden zodat grassen en kruiden (ook heide) alle kansen krijgen.
- Verwijderen van afval
- Herstel van de historische poel
- Aanleg van een voetwegje (mogelijk verhard gras zodat maaibeheer mogelijk is) ten noorden van de Tomme (over het huidige gemeentelijke perceel) en een verhoogd zichtpunt (met aandacht voor de privacy van de omwonenden): op die manier krijgt men een beter zicht op de Tomme en de achterliggende akkers in oostelijke richting die deel uitmaken van de ruimere archeologische site.
- Aanleg afsluitingen (hekwerk, poort en poortjes) rond de Tomme en op de grens van het gemeentelijk perceel
- Ingroening (heg/haag), inzaai van gras en aanplant van solitaire bomen (knotbomen; niet op Tomme)
- Aanleg picknickbank, infobord met uitleg over de Tomme en de ruimere archeologische site
- Aanleg infopunt in gemeentelijke gebouw met informatie over de Tomme en omgeving: op deze manier leert men de Tomme kennen en wordt men warm gemaakt om de omgeving van de Tomme op terrein te gaan verkennen.
- Opname van de voetweg langs de Tomme in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (reeds voorzien)
- Etc.

Figuur 28: Visieschets Tomme en gemeentelijk perceel na inrichting (© VLM)

Foto: Ook vandaag spreekt de Tomme en z'n omgeving nog tot de verbeelding. Terreinbezoek met specialisten van verschillende administraties in functie van de toekomstige inrichting (boven).

Foto: Onderzoekers van de KU Leuven aan het werk (rechts).

Foto: Zicht op de opgeworpen Tomme vanuit het zuiden

Foto: Zicht op de noordzijde van de Tommeen het gemeentelijk perceel

Foto: Zicht op de poel (vroeger; boven) en nu (onder)

Foto's: Zicht bovenop de Tomme vandaag (jong loofbos). Omvallende bomen vormen een ernstige bedreiging voor een goede bewaring van het bodemprofiel op lange termijn.

3.3.2 Ontsnipperingsmaatregelen langsheen autosnelweg E40

Beschrijving:

Versnipperen vs ontsnipperen

Versnippering wordt als één van de belangrijkste bedreigingen gezien binnen de milieuproblematiek en geldt als één van de belangrijkste oorzaken voor de achteruitgang van de natuur in Vlaanderen. Onder versnippering wordt verstaan: de opsplitsing van habitats en ecosystemen in kleinere, meer geïsoleerde fragmenten die gescheiden worden door barrières. De resterende open ruimte wordt ook nu nog steeds meer opgedeeld in kleine openruimtefragmenten.

In het verleden werd Vlaanderen reeds uitgeroepen tot de meest versnipperde regio van Europa. In verscheidene milieu- en natuurrapporten worden hiervoor 4 belangrijke actoren aangehaald: transportinfrastructuur, bebouwing, landbouw en een afname van de milieukwaliteit. De bebouwde oppervlakte bedraagt in Vlaanderen meer dan 25%, waarvan meer dan 6000 km lintbebouwing. Daarnaast is ook de dichtheid van autosnelwegen en spoorwegen in Vlaanderen de hoogste van Europa (respectievelijk 66 en 132 km/1000 km²). In totaal is er in Vlaanderen ongeveer 69000 km aan wegen aanwezig (!), waarvan bijna 6970 km wordt beheerd door het Vlaamse Gewest. Habitatfragmentatie is dus hoofdzakelijk te wijten aan verschillende veranderingen in het landgebruik. Het buitengewoon dichte wegennet kan hierbij als één van de belangrijkste oorzaken van habitatversnippering worden aanzien.

Door versnippering kunnen plant- en diersoorten lokaal uitsterven. Versnippering (door o.a. transportinfrastructuur) zorgt namelijk voor kleinere habitatfragmenten (een direct verlies aan habitat) en dus kleinere populaties, verstoring (geluid, licht,...), verontreiniging en tot slot ook een barrièrewerking met verkeersslachtoffers, isolatie en een verminderde (genetische) uitwisseling tussen populaties tot gevolg.

Via uiteenlopende maatregelen tracht men de effecten van versnippering af te zwakken. Zo kunnen leefgebieden worden vergroot, kan het beheer binnen bestaande leefgebieden worden aangepast of kunnen leefgebieden worden verbonden. Hierbij dient opgemerkt te worden dat ontsnipperingsmaatregelen vanuit natuurbehoudsoogpunt vaak noodzakelijk geacht worden voor zeldzame en kritische soorten. Vaak blijkt echter dat deze soorten op zeer korte termijn eerder gebaat zijn bij de versterking van bestaande leefgebieden dan bij de realisatie van verbindingszones (tenzij in die corridor hun specifieke habitat aanwezig is). Daarnaast zijn er heel wat minder bedreigde soorten die in Vlaanderen (en dus ook het Dijleland) eveneens last hebben van versnippering van leefgebieden en dus in metapopulatieverband* dienen te overleven. Verbinden is dus niet enkel noodzakelijk voor de meest kritische dier- en plantensoorten, ook gewonere soorten hebben nood aan een basismobiliteit. Om genetische uitwisseling tot stand te brengen kunnen enkele occasionele verplaatsingen doorheen een corridor reeds volstaan.

*Wanneer de deelpopulaties dicht genoeg bij elkaar liggen zodat succesvolle migratie van individuen mogelijk is én tegelijk toch geïsoleerd genoeg liggen zodat ze een onafhankelijke populatiedynamiek vertonen, wordt dit systeem een metapopulatie genoemd (Hanski en Gilpin 1991), een populatie op een hoger schaalniveau (Van Dorp et al. 1999).

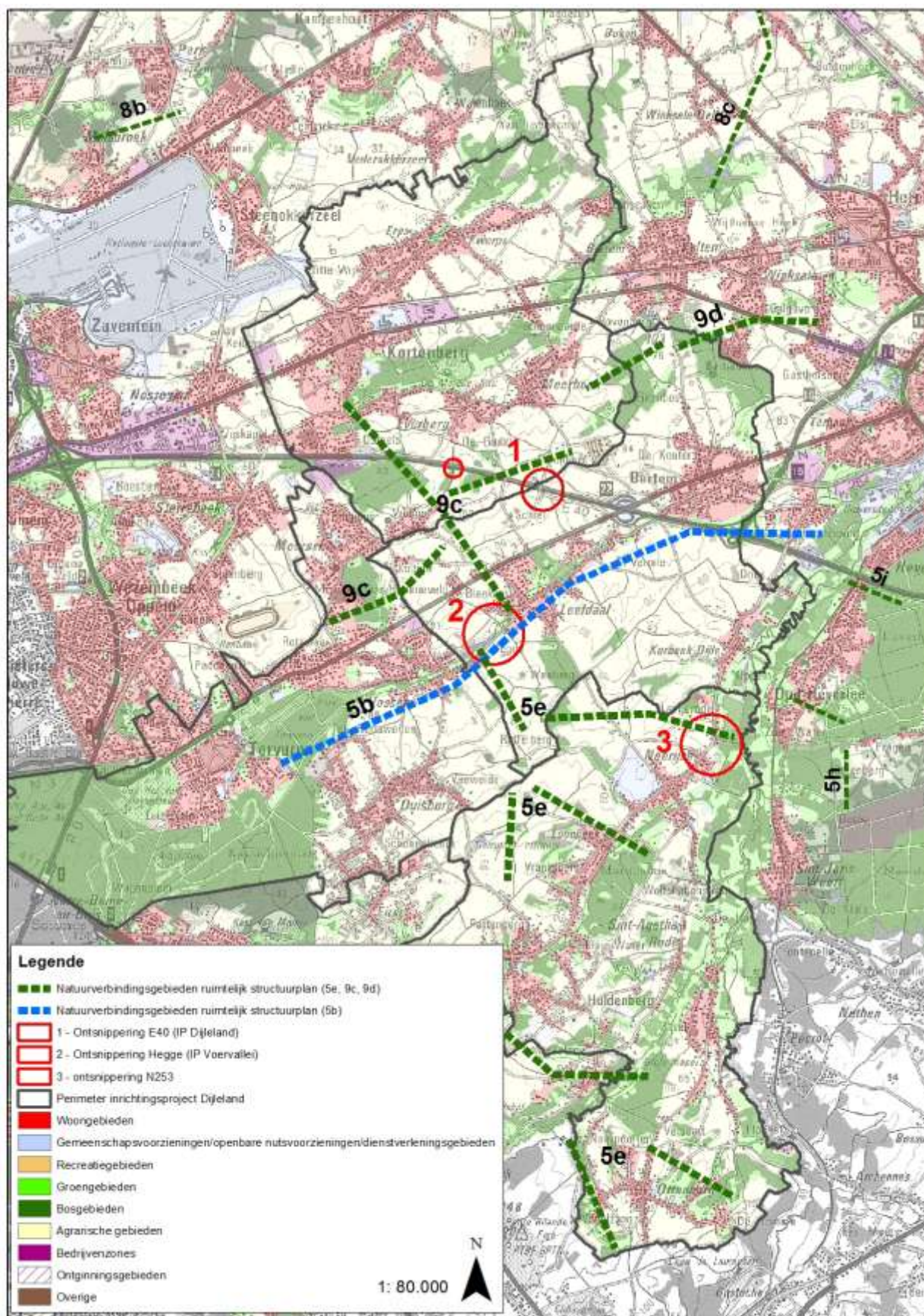

Versnippering en ontsnipperen in het Dijleland

Een belangrijke barrière binnen de grenzen van het inrichtingsproject Dijleland is de E40-autosnelweg tussen Brussel en Leuven die een relatief gaaf landschap met verspreide natuurkernen doorsnijdt. Het creëren van droge natuurverbindingen in dit landschap werd opgenomen in het ruimtelijk structuurplan Vlaams-Brabant. De belangrijkste verbinding met betrekking tot dit inrichtingsplan is de natuurverbinding 9c, binnen dewelke het structuurplan een verbinding nastreeft tussen de versnipperde bossen (Hogenbos, Moorselbos, Kinderenbos, Weebergbos), de Voervallei, het Park van Tervuren en in noordelijke richting een verbinding beoogt met de bossen van de vallei van de Molenbeek. In het structuurplan wordt tevens een selectie weergegeven van de gave landschappen, met op Vlaams-Brabants niveau een opmerkelijke concentratie ervan binnen de grenzen van het landinrichtingsproject Plateau van Moorsel. Het door de snelweg doorsneden gebied betreft het gave landschap 'plateau tussen Brussel en Leuven', waar men via een versterking en interne herstructurering van de landschapsverbindende elementen de landschappelijke connectiviteit met het plateau van Duisburg wil verbeteren. Men streeft hier dus naar een grotere landschappelijke verwevenheid en versterking van de individuele bossen en naar het doorbreken van de landschapsversturende structuren.

Ook binnen de andere inrichtingsprojecten van het Landinrichtingsproject Plateau van Moorsel wordt aan ecologische verbindingzones aandacht besteed aangezien de E40-snelweg niet de enige barrière in het Dijleland is. De voorgestelde ontsnipperingsmaatregelen binnen inrichtingsproject Voervallei (inrichtingsplan Voerlijnen) houden rechtstreeks verband met de maatregelen die ter hoogte van de E40-autosnelweg worden voorgesteld. De doelstelling van al deze acties is om op korte termijn de enige resterende openruimteverbindingen tussen de intacte landbouwplateaus, de natuur- en de bosgebieden te vrijwaren en te versterken. Dit gaf aanleiding tot het inrichtingsconcept 'dwars door het Dijleland' (zie bijlage 2). Op basis van de verbindingsvoorstellen uit het structuurplan, studies (o.a. Habitat – en connectiviteitsanalyse in het Dijleland en aangrenzende gebieden i.f.v. de das) en gebiedskennis werd bekeken hoe deze verbindingen op terrein gerealiseerd kunnen worden. Ook het gewestplan toont aan waar de laatste kansen voor het behoud van openruimteverbindingen zich bevinden (zie figuur 29).

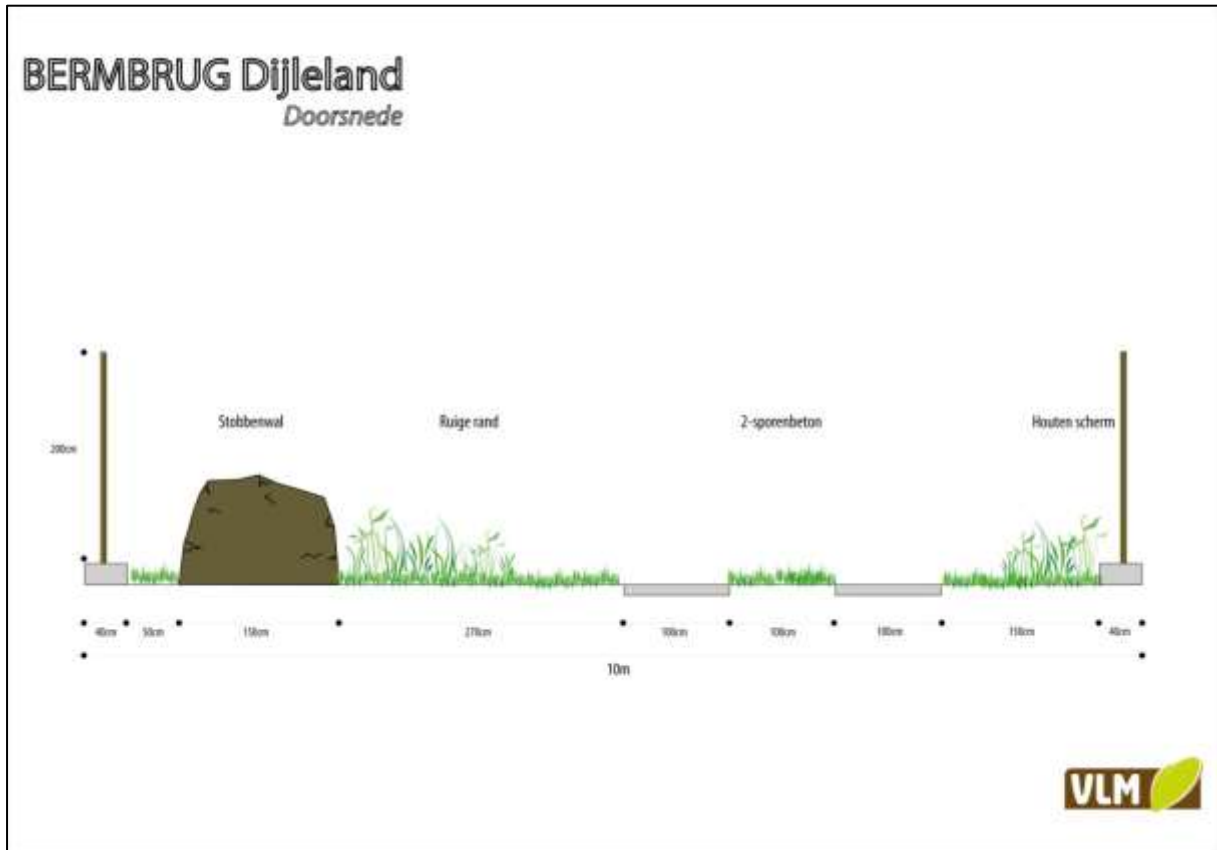
De belangrijkste ontsnipperingsactie binnen inrichtingsproject Dijleland situeert zich ter hoogte van een bestaande brug over de E40 (B.21; tussen Bertem en Kortenberg) die zowel aan de noord- als aan de zuidzijde van de snelweg op onverharde veldwegen aansluiting geeft. Door de omvorming van deze snelwegbrug naar een 'ecobrug of bermbrug' wordt invulling gegeven aan ontsnippering. Met deze omvorming wordt vooral gemikt op soorten die ook nu al in het landbouwlandschap voorkomen en zich doorheen dit open landschap met verspreide bossen en houtkanten verplaatsen. Hierbij denken we naast ongewervelden o.a. aan heel wat kleine en middelgrote zoogdieren die nu reeds in de omgeving voorkomen (konijn, haas, ree, marterachtigen, etc.) en een aantal soorten die het Dijleland op (korte) termijn kunnen koloniseren of recent bereikt hebben (das, boomarter, everzwijn, etc.). Ook de snelwegbermen kunnen als corridor fungeren voor een aantal soorten, en kunnen mits de aanwezigheid van ecorasters dieren naar ingerichte passages leiden. Op die manier wordt een belangrijke stapsteen gerealiseerd tussen de open landbouwgebieden en natuurkernen ten zuiden van de snelweg (Voervallei en plateau van Duisburg, Moorselbos, Hogenbos en Kinderenbos) en deze ten noorden ervan (Bertembos/Eikenbos en vallei van de Weesbeek/Molenbeek). Landbouwers en recreanten zullen na de inrichting nog steeds van de brug gebruik kunnen maken: als veilige fiets- of wandelverbinding over de snelweg heen en als verbinding om landbouwpercelen aan beide zijden van de snelweg te gaan bewerken. Een regelmatig onderhoud en beheer van de brug en omgeving door de bevoegde instanties dient dit te verzekeren.

Figuur 29: Situering ontsnipperingsmaatregelen in relatie tot het gewestplan en de natuurverbingsgebieden uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaams-Brabant. Ook het gewestplan toont duidelijk aan waar de laatste openruimteverbindingen gelegen zijn.

Bermbrug/ecobrug

Waar bij een ecoduct meestal een nieuwe (en bredere) structuur over snelwegen en/of spoorwegen wordt gebouwd, bestaan er tegenwoordig ook meer en meer voorbeelden van bermbruggen, eco-veloducten enz. Hierbij wordt een bestaande brug omgevormd naar een brug met gemengd gebruik: naast de 'klassieke' gebruikers wordt de brug en de onmiddellijke omgeving ervan geschikt gemaakt om passage van dieren (en planten) over de brug heen te stimuleren.

Figuur 30: Door het omvormen van een bestaande brug tot een berm- of ecobrug wordt de passage van fauna gestimuleerd.

Op de betrokken locatie te Bertem dient de inkleding van de bestaande brug bewegingen van fauna over de snelweg te bevorderen. Daarom zal het brugdek worden ingegroend (onverhard met een grazige begroeiing), zullen de brugleuningen vervangen worden door lichtwerende houten panelen en worden geleidende structuren (stronkenwal) over de brug heen aangelegd. Tegelijk wordt gestreefd naar een maximale onverharde en ingegroende oppervlakte in de omgeving van de overgang. Ook de aanleg van een tijdelijke (infiltratie-) poel ten noorden van de brug zal zowel naar waterretentie als naar het aantrekken van dieren een meerwaarde vormen. Daarnaast zijn er in de richting van Brussel nog een aantal onderdoorgangen aanwezig (Hoekstraat en Tervuursesteenweg in Kortenberg) die mee aangesloten zullen worden op het ecoraster dat dieren naar de over- en onderdoorgangen dient te leiden. Tussen het knooppunt te Bertem en de Tervuursesteenweg te Everberg gaat het dan om ongeveer 6 km raster. Om het effect van dergelijke inrichtingsmaatregelen te kunnen evalueren, werd recent (voorjaar 2012) gestart met de monitoring (t-1) van de bestaande brug over de snelweg: deze monitoring dient vast te leggen welke fauna in de directe omgeving voorkomt en in hoeverre deze nu reeds van de bestaande brug gebruik maakt.

Figuur 31: Schetsontwerp ontsnipperingsmaatregelen t.h.v. brug B.21 langsheen E40

Voor deze actie zal worden samengewerkt met het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) dat binnen één van haar vijf strategische doelstellingen ‘het terugdringen van de schade aan milieu en natuur, zelfs al neemt de mobiliteit verder toe’ nastreeft. Dit doen ze door een continue aandacht voor natuur en milieu bij het beheren, onderhouden en optimaliseren van het wegenpatrimonium en door samenwerking met andere partners. Het vermijden en verminderen van versnippering door transportinfrastructuur vormt daar een belangrijk onderdeel van.

Maatregelen:

Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
2.1.1	Vorbereidende werken	€ 21.240,00	€ 2.124,00	€ 4.906,44	€ 28.270,44	VLM	AWV	2015
2.1.2	Onderhoud brug	€ 60.444,00	€ 6.044,40	€ 13.962,56	€ 80.450,96	VLM	AWV	2015
2.1.3	Inrichting ecobrug en omgeving (aanloopstroken, poel, etc.)	€ 149.537,13	€ 14.953,71	€ 34.543,08	€ 199.033,92	VLM	AWV	2015
2.1.4	Aanleg ecorasters	€ 210.317,48	€ 21.031,75	€ 48.583,34	€ 279.932,57	VLM	AWV	2015
2.1.5	Groenaanleg	€ 14.901,00	€ 1.490,10	€ 3.442,13	€ 19.833,23	VLM	AWV	2015

- Verwijderen wegverharding, betonelementen en leuning op brug en aanloopstroken
- Verwijderen en verlagen verlichtingspalen langs de snelweg om lichtpollutie op de brug weg te nemen
- Onderhoudswerken aan brug: opbreken waterdichting en verharding in gietasfalt (+ afvoer); aanleg van nieuwe waterdichte bedekking, beschermingen en dampscherm; afsonderen van te herstellen betonoppervlakten; ontroesten en behandelen constructiewapening; herstellen van beton en uitbreken slechte beton; onderhoud van brugvoeg; boren van gaten voor en plaatsen van spuiers; etc.
- Aanleg 2-sporenbeton als leidraad voor landbouwers en recreanten (brug en aanloopstroken)
- Ingroening van het wegdek via het aanbrengen van een laag teelaarde
- Aanplant van schermgroen en een stuk bos langs de snelweg t.h.v. de ecobrug. Dit heeft een dubbele functie: een groene zone naast de snelweg zorgt voor afscherming van geluid en licht (waardoor de impact ervan op het omliggend gebied verkleint) en daarnaast zal een aantal dieren en planten dit groen gebruiken als leefgebied en als corridor naar de brug toe
- Inrichting van de brug:
  - o Aanleg van panelen op de rand van de brug (veilige afsluiting en geleiding; brugdek vrijmaken van licht en geluid; sensibilisering via opschriften (zie figuur 32))
  - o Aanleg van een stronkenwal: heel wat ongewervelden en kleine zoogdieren zullen een stronkenwal als dekkinggevend element gebruiken om vanuit aangrenzende bosjes en houtkanten over de brug heen te migreren
- Aanleg van een poel aan de noordzijde van de snelweg: op een restperceel wordt een (tijdelijke) poel aangelegd. Tegelijk wordt hiermee afstromend water van de akkers naar de brug toe opgevangen. Water oefent een grote aantrekkingskracht uit op heel wat dieren.
- Aanleg van een ecoraster: de aanleg van een raster zal ervoor zorgen dat dieren naar over- en onderdoorgangen worden geleid. Op die manier wordt het aantal verkeersslachtoffers verkleind en wordt het gebruik van de veilige passages verhoogd. Aangezien ree (en recent ook everzwijn) in de omgeving aanwezig zijn, kan de aanleg van een ecoraster potentieel gevaarlijke situaties op de snelweg voorkomen.
- Op elkaar afstemmen van de (gemeentelijke) signalisatie met betrekking tot regels en afspraken voor het gebruik van de (landbouw-) wegen in de omgeving van deze brug (Bertem/Kortenbergh).
- (Monitoring van de brug na omvorming)
- Etc.

Figuur 32: Zijaanzicht van de bestaande brug na omvorming. Via eenvoudige figuren wordt getoond welke de troeven zijn van (de open ruimte in) het Dijleland: Landbouw, natuur en recreatie.

Foto's: Zicht op de aantrekkelijke landschappen ten zuiden van de brug (boven) en ten noorden van de brug (rechts) met zicht op het boscomplex Eikenbos-Bertembos.

Foto's: Zicht vanop de veldwegen naar de beboste aanloopstroken en de brug toe (vanuit het noorden (links) en het zuiden (rechts))

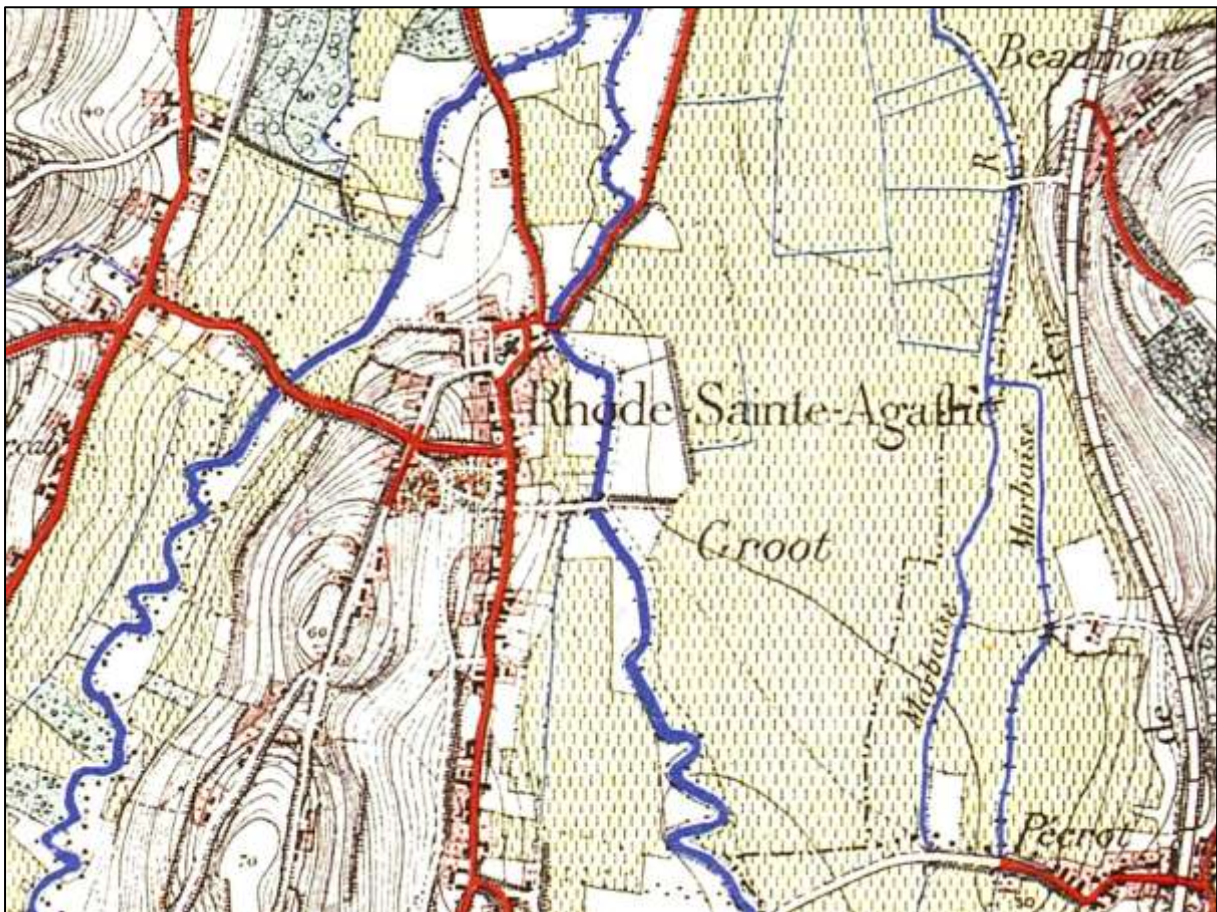
Foto's: Zicht op het brugdek (B.21) en de meerwaarde die via verdere omvorming kan worden gerealiseerd

3.3.3 Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Beschrijving:

Zoals eerder werd aangehaald (zie deel 1.5) participeerde de VLM in de ontwikkeling van het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland dat in de zomer van 2011 werd geopend. Eén van de kansen die uit dit ontwerp van wandelnetwerk naar voren komt is het herstel van een historische dreef en de aanleg van een wandelbrug te Sint-Agatha-Rode (Huldenberg). Deze dreef bevindt zich ter hoogte van het kasteel van Sint-Agatha-Rode (Huldenberg) en vormde vroeger de verbindingsweg langs dewelke men de weilanden en later ook de vijvers in de Dijlevallei kon bereiken. Het oostelijk deel van deze dreef omvat een deel van de deels verlegde voetweg nr. 34 ('sentier n° 34' – zie ook figuur 36) die momenteel niet meer in gebruik is. De westelijk dreefhelft maakt geen deel uit van enige verbinding in de Atlas der Buurtwegen.

Momenteel is de dreef nog steeds mooi zichtbaar in het landschap: als een populierendreef langsheen de oostzijde van de Dijle en als een lindedreef langsheen de westzijde van de Dijle. Deze dreef (met brug over de Dijle) is ook op oudere topografische kaarten nog zichtbaar. Sinds de tweede helft van de 20ste eeuw is deze verbinding – door het verdwijnen van de brug – verloren gegaan. De aanleg van een nieuwe brugconstructie vormt hier een unieke kans om de zachte recreant kennis te laten maken met de prachtige omgeving.

Figuur 33: Topografische kaart met aanduiding van dreef en brug, net ten zuiden van 'Rhode-Sainte-Agathe' (32/5 Duysbourg, Institut Cartographique Militaire, toestand 1891, uitgave 1895)

Door de aanleg van een nieuwe brug wordt een interessante recreatieve link gecreëerd. Deze verbinding zal een nieuwe schakel vormen binnen het recent ontwikkelde wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (zie figuur 35). Tevens krijgt een deel van de in onbruik

geraakte voetweg nr. 34 op deze manier een nieuwe invulling. Vanuit de dorpskern van Sint-Agatha-Rode (met horeca) zullen wandelaars rechtstreeks kunnen aansluiten op de wandelroutes die de Dijlevallei aandoen. Nu worden wandelaars vanuit Sint-Agatha-Rode in noordelijke richting langsheen de Leuvensebaan gestuurd. Het spreekt voor zich dat de nieuwe verbinding voor recreanten een veiliger en aantrekkelijker alternatief vormt. De aanwezigheid van het gemeenschapscentrum 'Ter Dijle' (een gemeentezaal die voor allerlei activiteiten kan worden gereserveerd) en de gemeentelijke basisschool 'de Letterboom' is een belangrijke motivatie voor het herstel van deze dreef met brug: de school en de gemeentezaal zijn op nauwelijks 100 m van deze dreef gelegen. Door de aanleg van een nieuwe brug wordt het voor (school)groepen mogelijk om op een veilige manier kennis te maken met de Dijlevallei, zonder dat men grote afstanden langsheen de openbare weg moet afleggen. Tegelijk worden de in het wandelnetwerk voorgestelde wandellussen voor de jonge of minder avontuurlijke wandelaar opgesplitst in een paar kleinere wandellussen die gecombineerd kunnen worden met een bezoek aan het nabijgelegen Vlaams natuureservaat 'Het Grootbroek' (in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos).

Figuur 34: Schetsontwerp aanleg brug en dreefherstel te Sint-Agatha-Rode.

Samen met de aanleg van de brug zal ook de dreef worden opgewaardeerd: dit gebeurt door een onderhoud van de aanwezige lindestoven, het herstel van de weideafsluitingen waar de dreef door de weilanden loopt, omvorming van de populierendreef en aansluiting op het wandelnetwerk. Over de doorgang doorheen de westelijke dreefhelft dient nog verder met de huidige eigenaars onderhandeld te worden. Eén perceel is reeds in eigendom van het Agentschap voor Natuur en Bos. Verwerving van de resterende percelen kan hier een optie zijn (zie figuur 37). Een overeenkomst met de eigenaar(s) in functie van een gebruik ervan als doorgang kan een andere mogelijkheid zijn.

In functie van het ontwerp van een brugconstructie werd vanuit de VLM een studie aanbesteed. Binnen deze studie wordt onderzocht welke constructies zowel landschappelijk als technisch (er wordt o.a. rekening gehouden met het vrijwaren van de afgebakende oeverzones) haalbaar zijn op deze locatie. Naast de VLM zijn o.a. ANB, VMM en Onroerend Erfgoed bij dit ontwerp betrokken. Bedoeling is dat deze brugconstructie enkel voor zachte recreatie kan worden gebruikt. Gemotoriseerd verkeer zal geen gebruik kunnen maken van deze (smalle) brugconstructie.

Figuur 35: Het voorgestelde tracé (oranje) vormt vanuit de dorpskom een aantrekkelijke en veilige recreatieve verbinding met de Dijlevallei. De aanwezigheid van een school en gemeenschapscentrum is een extra troef. Ook binnen het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland vormt het een interessante verbinding.

Maatregelen:

Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.2.1	Vorbereidende werken	€ 4.465,43	€ 446,54	€ 1.031,51	€ 5.943,49	VLM	ANB	2014
1.2.2	Aanleg brug over Dijke	€ 207.000,00	€ 20.700,00	€ 47.817,00	€ 275.517,00	VLM	ANB	2014
1.2.3	Groenaanleg en herstel dreefaspect	€ 14.902,92	€ 1.490,29	€ 3.442,57	€ 19.835,79	VLM	ANB	2014
1.2.4	Infrastructuur (infoborden, weideafsluiting en poorten, enz.)	€ 7.796,86	€ 779,69	€ 1.801,07	€ 10.377,62	VLM	ANB	2014
1.2.5	Verwerving percelen (in der minne of via onteigening)	€ 17.000,00			€ 17.000,00	VLM	ANB	2014

- Verwerving in der minne of via onteigening van percelen (westzijde: lindedreef)
- Aanleg wandelbrug over de Dijke
- Herstel en opwaardering dreefstructuur (o.a. omvormen populierendreef naar lindedreef)
- Vervangen afsluitingen in weide en toegang tot weilanden
- Opruimen afval
- Aanleg voetgangerspoortjes
- Opname van dreef in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (reeds voorzien)
- Infobord
- Etc.

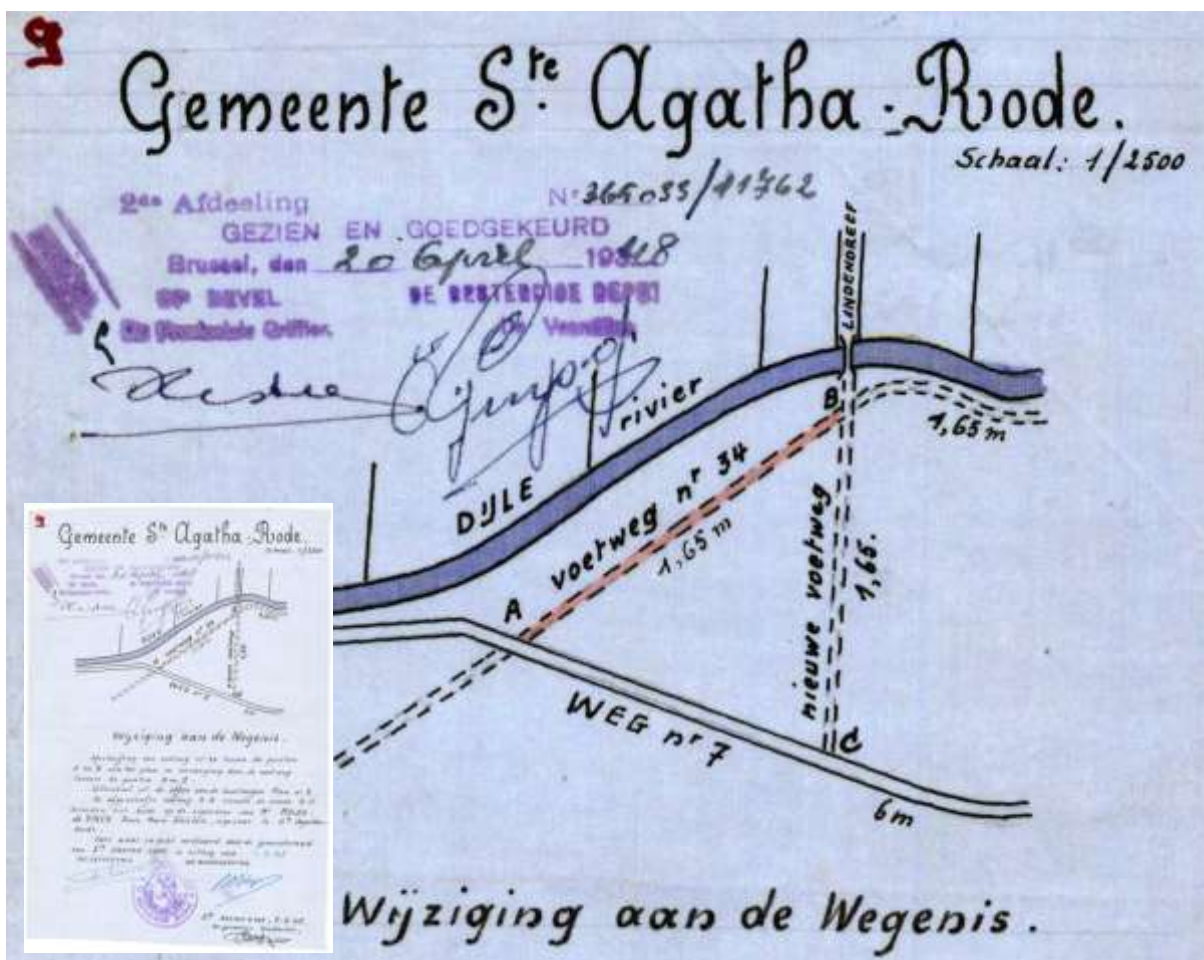
Foto's: Zicht op de dreef vanuit het zuiden: links de lindedreef en rechts de populierendreef

Foto: Zicht vanop de Leuvensebaan in de richting van de Dijle. De oude lindedreef is een mooi cultuurhistorisch relict en vormt een veilige en aantrekkelijke wandelverbinding.

Foto: Oude postkaart uit Sint-Agatha-Rode, met zicht op de lindedreef ('L' avenue') en de kerk (Bron: Geschied- en heemkundige kring Huldenberg)

Figuur 36: Verlegging van een deel van de voetweg nr. 34 te Sint-Agatha-Rode. Het stuk 'nieuwe voetweg' loopt door de oostelijke dreefhelft.

Figuur 37: Ligging van de te verwerven percelen ter hoogte van de westelijke dreefhelft

3.3.4 Inrichting van oude trambeddingen en opname in het wandelnetwerk

Beschrijving:

Binnen de visie van het inrichtingsproject Dijleland werd het oplossen van recreatieve en ecologische 'missing links' als doelstelling opgenomen. Uit het ontwerp van het wandelknooppuntennetwerk kwamen een heel aantal kansen voor wandelrecreatie naar voren. Eén van deze kansen situeert zich langsheen een oude trambedding die het Dijleland doorkruist. De inrichting van deze beddingen kadert binnen een ruimer initiatief (Inrichtingsplan Kleine Maelbeek en Vuilbeek binnen het inrichtingsproject Openruimtenetwerk Woluwebekken) waarbij ook buiten het Dijleland (richting Sterrebeek en Kraainem) deze beddingen als zacht recreatieve assen worden ingericht.

Oude tramlijn

'Zwarte Jean' is de naam van de stoomtram die ooit door het Dijleland reed. Van 1905 tot 1957 vervoerde hij passagiers en goederen tussen Tervuren en Tienen. In het Dijleland zijn de restanten van deze tramlijn op vele plaatsen nog zichtbaar in het landschap. Zowel op recreatief als ecologisch vlak vormen ze een attractief groen lint doorheen het landschap. Op een aantal plaatsen is deze oude tramroute reeds te bewandelen. Mooie voorbeelden hiervan zijn o.a. terug te vinden in de Dijlevallei waarbij een deel van deze trambedding als wandelroute werd ingericht in het natuurreservaat 'de Doode Bemde' – beheerd door de Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw. Ook de gemeente Tervuren besteedt aandacht aan deze oude tramroute en heeft al een aantal stukken van de oude tramlijn aangeduid als wandelpad (zie foto).

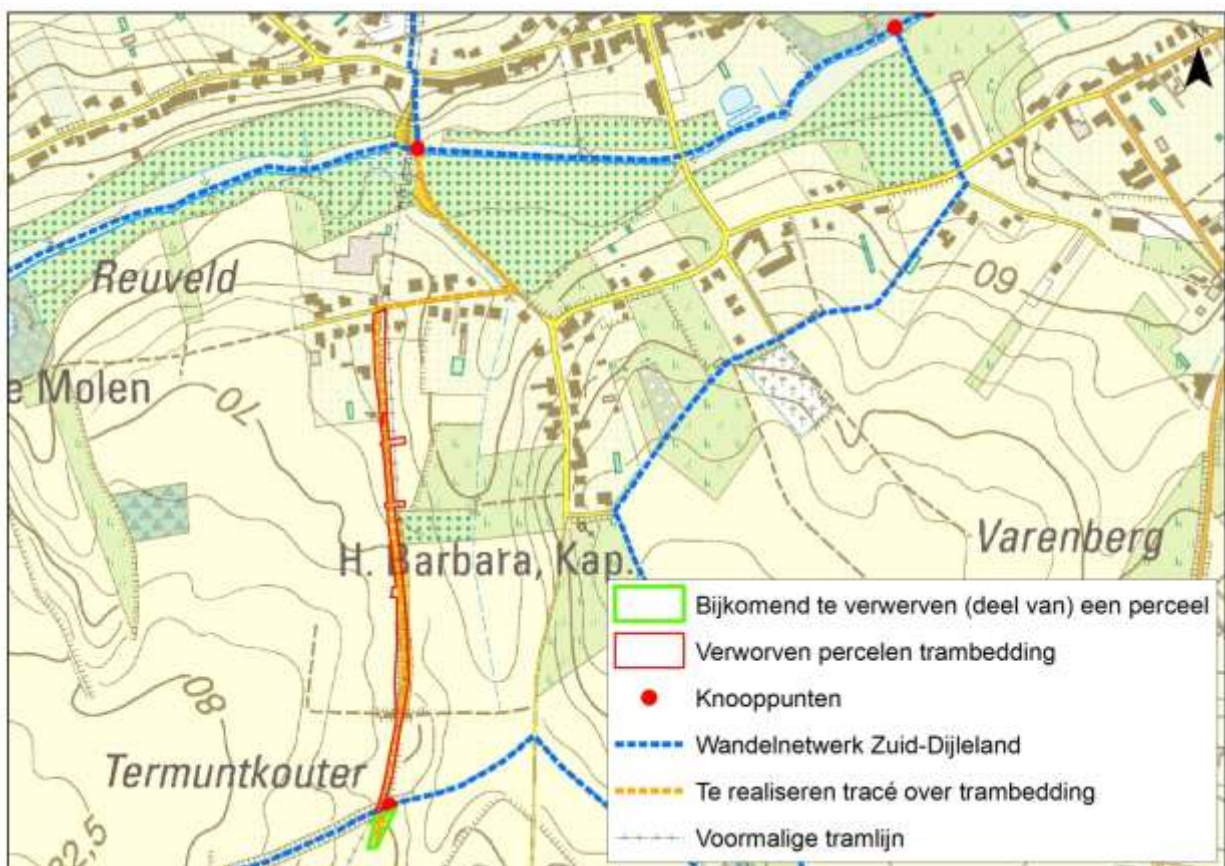

Foto: De inrichting van voormalige trambeddingen vormt een recreatieve en ecologische meerwaarde in een prachtig landbouwlandschap. Midden in beeld de trambedding ter hoogte van het 'treuveld' te Tervuren. De opname in het wandelnetwerk Zuid-Dijleland verzekert het gebruik ervan.

Kansen voor verdere opwaardering

In het kader van het PDPO-project 'Een wandelnetwerk voor het Dijleland' werd - aanvullend op het ontwerpen van het wandelnetwerk - door Regionaal Landschap Dijleland vzw een voorbeeldproject rond de oude trambedding uitgewerkt. Dit omvatte het uitwerken van een recreatieve wandelroute tussen Tervuren en Sint-Joris-Weert (Oud-Heverlee) waarbij maximaal langsheen de trambedding wordt gewandeld (zie figuur 40). Dit resulteerde in de wandelbrochure 'In het spoor van zwarte Jean'. In het kader van deze wandelroute onderzocht RLD vzw de kansen om op termijn een nog

meer kwalitatieve wandeling te kunnen aanbieden. Hieruit bleek dat er op het grondgebied van de gemeente Tervuren nog een aantal interessante trampercelen aanwezig waren. Vanuit RLD vzw en de VLM werd de aankoop en de inrichting van deze percelen met de gemeente Tervuren besproken. De gemeente Tervuren werd bereid gevonden om mee in de oude tramlijn te investeren. In eerste instantie werden de betrokken percelen recent (reeds drie in totaal) in der minne door de VLM aangekocht. Na inrichting zullen deze percelen overgedragen worden aan de gemeente Tervuren. Via de opname van deze nieuwe wandelverbindingen in het netwerk willen we de wandelaar op korte termijn een aantal prachtige nieuwe wandelverbindingen voorschotelen. Tegelijkertijd valt te verwachten dat de inrichtingsmaatregelen ook op natuur een positief effect zullen hebben. Tot slot valt te vermelden dat oude spoorwegbermen in veel gevallen ook een landschappelijk baken en verbindingselement vormen (provinciaal ruimtelijk structuurplan). Een eerste locatie ('Treuvelt'; zie figuur 38) vormt een verbinding tussen de bewandelbare trampercelen in de Voervallei en het landbouwgebied tussen Vossem en Duisburg. Deze percelen zijn momenteel niet toegankelijk. Via inrichting kan hier een unieke kans worden gegrepen om deze percelen zowel voor natuur als voor recreatie op te waarderen. Vanop de percelen kan een wandelaar het omliggend landbouwlandschap overschouwen, en via een omvorming van de trambeddingen naar een meer natuurlijk element kan ook de belevingswaarde van de trambedding zelf verhoogd worden. Dit betekent dat de huidige trambedding (hoofdzakelijk Pseudoacacia met een ondergroei van brandnetel) via een aanplant van inheemse bomen en struiken zal omgevormd worden naar een groen lint in het landschap. Ook een door aangelanden weggegraven stuk van de trambedding zal opnieuw als wandelroute worden hersteld en ingegroend.

Figuur 38: Aanduiding van de aangekochte en bijkomend te verwerven percelen en de te realiseren wandelverbinding binnen het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland. Het meest noordelijke deel van de ontbrekende verbinding is nu reeds opengesteld (openbare weg en wandelpad dat Voervallei kruist).

De aanleg van een brugje over een holle weg heen (zoals ook de stoomtram indertijd de weg kruiste; de oude bruggenhoofden zijn nog zichtbaar in de schouder van de holle weg) zal de wandelaars naar een uitzichtspunt met infobord leiden. Een deel van het aansluitend tramperceel ten zuiden van de holle weg dient hiervoor ook nog verworven te worden (zie figuur 38). Van daaruit vinden recreanten aansluiting op een holle weg en de rest van het wandelnetwerk. Deze trampercelen zullen mee in het wandelknooppuntennetwerk worden ingebouwd. Op het meest noordelijke van deze drie percelen zal door de gemeente Tervuren op termijn riolering en wegverhardingen worden aangelegd. Langsheen dit perceel zijn een aantal woningen gelegen die momenteel nog huishoudelijk afvalwater lozen in een open gracht. Op dit perceel bevindt zich over de gehele lengte eveneens een toegangsweg voor deze woningen. Deze dient na de werken behouden te blijven zodat ook wandelaars hier gebruik van kunnen maken. De rest van het perceel (ongeveer 2/3de van de oppervlakte) zal samen met de rest van de aangrenzende trambedding worden ingegroend, zodat de wandelaar vanaf de 'Treuvelde'-straat langsheen een groen lint zal wandelen.

Foto's: De oude trambedding is op de betrokken locaties nog duidelijk zichtbaar in het landschap

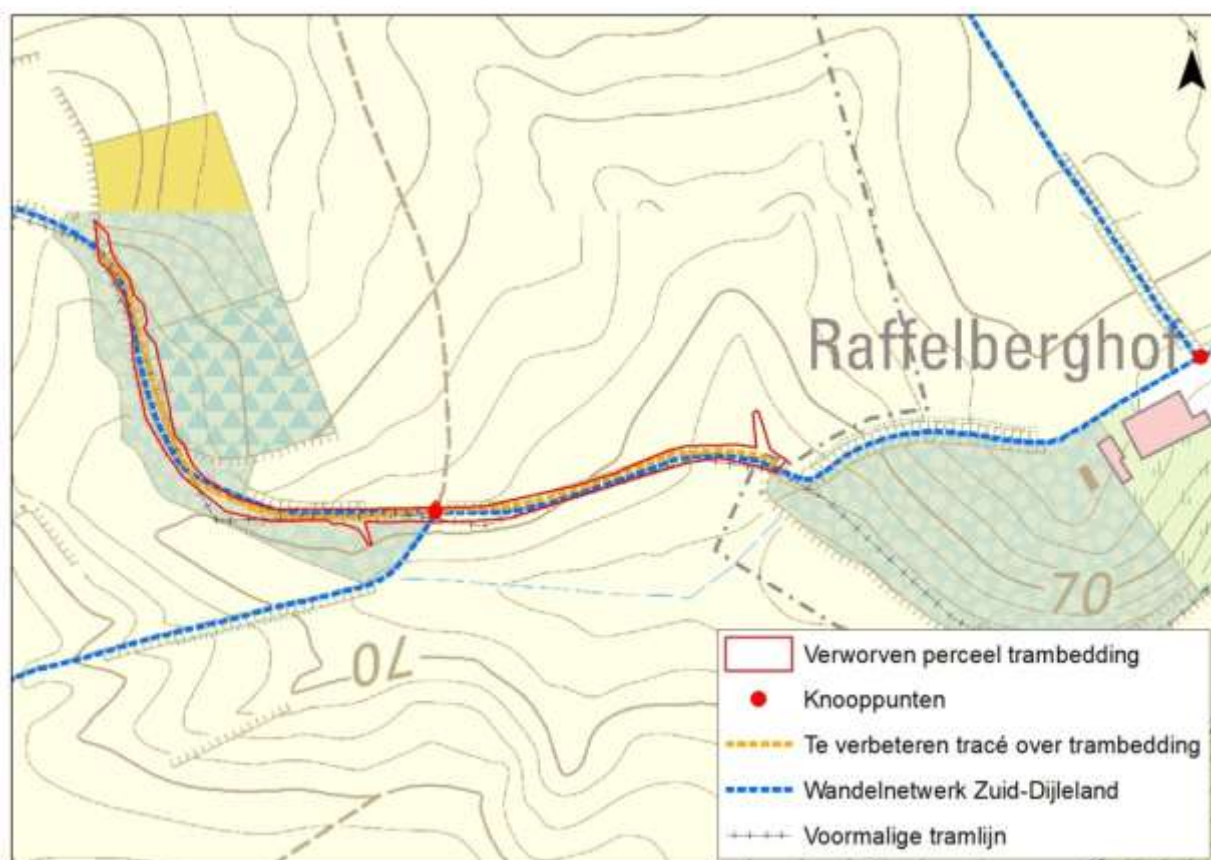
Foto: Zicht op het deel waar de gemeente Tervuren rioleringswerken plant

Foto: De huidige natuurwaarde is lokaal erg beperkt.

Op een tweede locatie ('Raffelberg'; zie figuur 39) wordt het tramperceel nu reeds door recreanten gebruikt (ondanks het feit dat dit tot voor kort particulier bezit was). Dit perceel sluit aan op de trambedding die momenteel door Natuurpunt vzw (afdeling VIJL; natuureservaat 'oude trambedding') wordt beheerd en eigendom is van de gemeente Tervuren. Ook op deze trampercelen dringt omvormingsbeheer zich op aangezien de flanken van de bedding hier over een grote oppervlakte worden ingenomen door allerlei exoten (Amerikaanse vogelkers, Pseudoacacia).

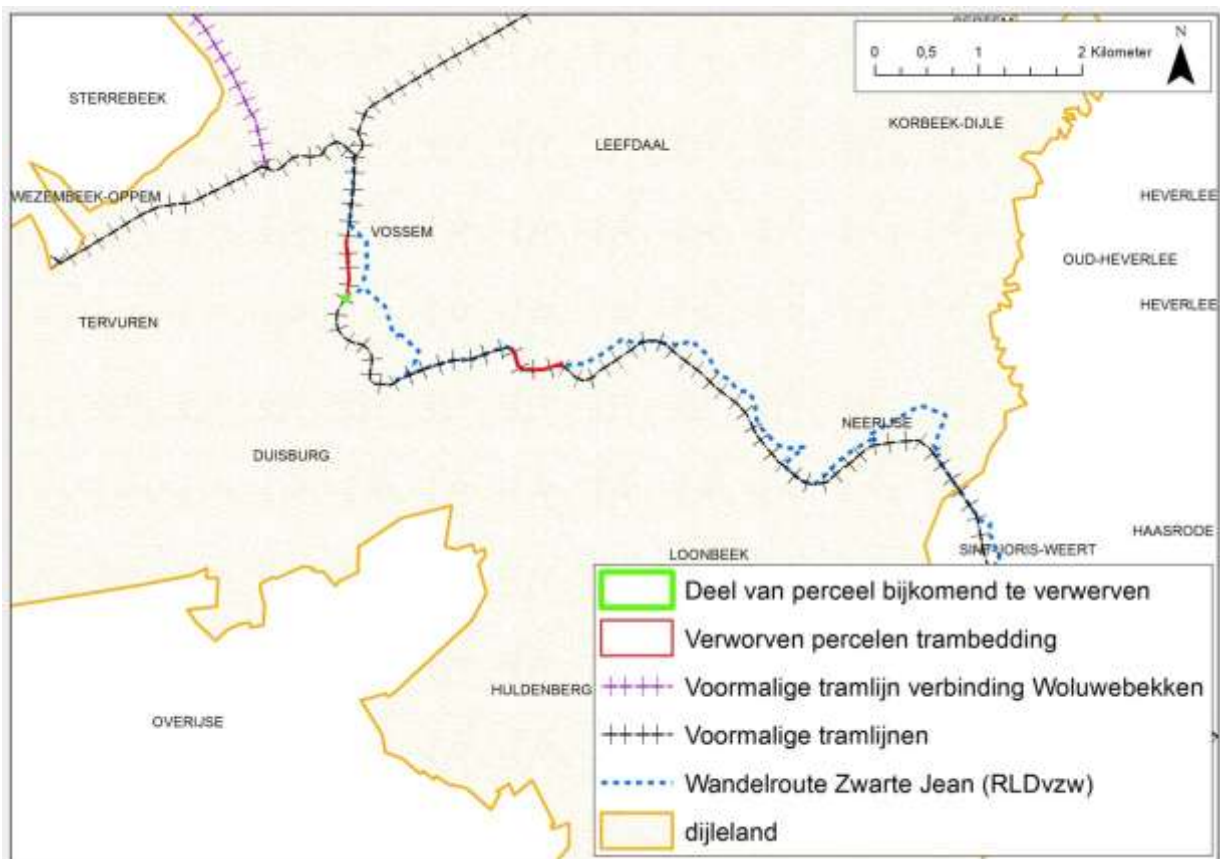
Kapwerken en een aanplant van inheemse bomen en struiken zullen de natuurwaarde hier gevoelig verhogen. Tegelijk worden ongewenste vormen van recreatie (brommers enz.) hier gemedend door de aanleg van een aantal voetgangers- en fietserspoortjes in combinatie met takkenrillen. Wat verder naar het oosten toe is de trambedding onderhevig aan erosie door water dat afkomstig is van aangrenzende akkers. Hier zullen aanplantingen de taluds van de trambedding versterken. Op die manier wordt naast erosiebestrijding ook een verbinding voor fauna en flora gecreeërd tussen het bos in de omgeving van hoeve Raffelberg en de bossen die in westelijke richting langsheen de trambedding gelegen zijn. Het verder uitbouwen van erosiebestrijding op de aangrenzende akker (beheerovereenkomsten VLM) is hier een aandachtspunt. Een aantal gemeentelijke koestersoorten uit de biodiversiteitscampagne van de provincie Vlaams-Brabant (o.a. geelgors en sleedoorncpage) zullen mee profiteren van de inrichtingsmaatregelen. Beide soorten zullen in het kader van de inrichting worden opgevolgd.

Figuur 39: Aanduiding van het aangekochte perceel en de op te waarderen recreatieve verbinding binnen het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland. Dit tracé wordt momenteel reeds door recreanten gebruikt.

Foto's: Een deel van de verworven trambedding wordt nu reeds door recreanten gebruikt. Via een inrichting van het perceel kan een meerwaarde voor landschap, natuur en recreatie worden gerealiseerd.

Figuur 40: Situering van de in te richten trampercelen, link met het Openruimtenetwerk Woluwebekken (plateau van Sterrebeek) en de wandelroute 'Zwarte Jean' (RLDvzw)

Maatregelen:

Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.3.1	Vorbereidende werken, herstel en aanvullen trambedding, aanleg paden	€ 8.498,56	€ 849,86	€ 1.963,17	€ 11.311,58	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.2	Exotenbestrijding, aanplantingen, snoei- en hakhoutbeheer	€ 36.169,07	€ 3.616,91	€ 8.355,06	€ 48.141,03	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.3	Aanleg brugje over holle weg	€ 41.000,00	€ 4.100,00	€ 9.471,00	€ 54.571,00	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.4	Infrastructuur (fiets- en voetgangerssluizen, infoborden, zitbank e.d.)	€ 7.800,00	€ 780,00	€ 1.801,80	€ 10.381,80	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.5	Verwerving percelen (in der minne of via onteigening)	€ 31.873,27			31.873,3	VLM	gemeente Tervuren	2014

- Verwerving in de minne / via onteigening van percelen (4 in totaal waarvan 3 reeds verworven)
- Opsnoeien van overhangende takken en onderhoudssnoei vrijstaande bomen
- Vellen van bomen en struiken (hakhoutbeheer en exotenbestrijding)
- Verwijderen afval
- Aanplanten van inheems plantmateriaal (houtkanten en heggen)
- Ophogen van weggegraven deel van de trambedding met teelaarde
- Aanleg van wandelpaden, gebruikmakend van bestaande ondergrond
- Aanleg brug over holle weg
- Plaatsen van zitbanken, voetgangers- en fietserssluizen, takkenrillen, infoborden: op deze infoborden zal, naast informatie met betrekking tot cultuurhistorie en landschap eveneens informatie over landbouw en natuur worden meegegeven
- Opname van wandelpaden in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (reeds voorzien)
- Etc.

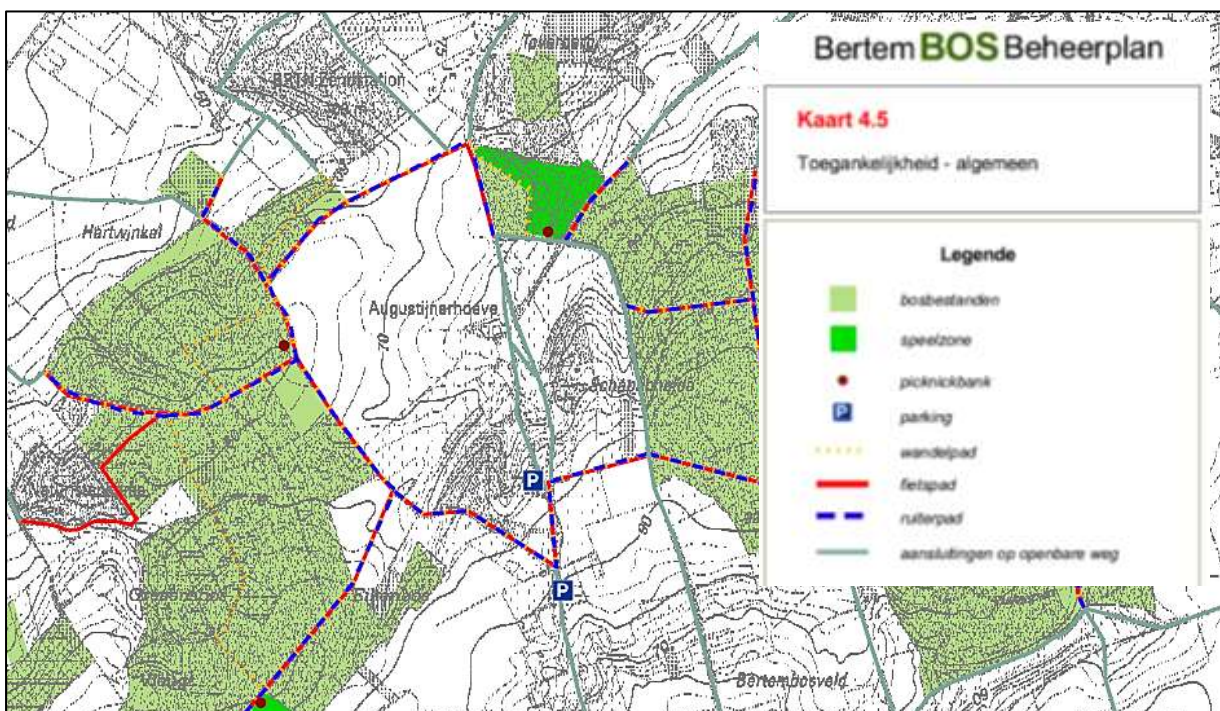
Foto: Een deel van de trambedding (t.h.v. toponiem Raffelberg) werd reeds in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland opgenomen maar is sterk gedegradeerd.

3.3.5 Verbinding Eikenbos-Bertembos

Beschrijving:

Het boscomplex Eikenbos-Bertembos situeert zich tussen de dorpskernen van Bertem en Veltem-Beisem (Herent). Binnen het inrichtingsproject Missing Links wordt gestreefd naar een verbinding tussen beide boscomplexen, en dit zowel op ecologisch als op recreatief vlak. Aanleiding hiervoor vormt het 'uitgebreid en gezamenlijk beheerplan voor het Bertemboscomplex' dat opgemaakt werd in opdracht van de gemeente Bertem en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), en het ruimtelijk structuurplan van de gemeente Bertem waarin ook verwijzingen naar het GNOP (gemeentelijk natuurontwikkelingsplan) en het milieubeleidsplan relevant zijn. Het bertemboscomplex omvat ruim 200 ha bos. Een groot deel hiervan (+/-140 ha) betreft openbaar bos met de gemeente Bertem als grootste eigenaar. Daarnaast behoort ongeveer 50 ha toe aan het Vlaams Gewest (domeinbos). De resterende oppervlakte betreft privé-eigendom waarvan ongeveer 20 ha in het beheerplan werd opgenomen. Het bosdomein valt onder de bevoegdheid van de houtvesterij Leuven (ANB).

In het beheerplan worden een heel aantal beheerdoelstellingen en beheermaatregelen vooropgesteld. Voor wat betreft de sociale en educatieve functie van het boscomplex streeft men o.a. naar natuurgerichte recreatie waarbij het natuurlijk karakter van het gebied zoveel mogelijk dient te worden behouden en versterkt. Wandelen en andere impactlage vormen van recreatie (fietsen, paardrijden) krijgen voorrang en voor ruiters streeft men naar een circuit dat voorziet in aaneensluitende parcours en dat voldoende aansluitingspunten met de omgeving heeft. Ook op niveau van de beheermaatregelen m.b.t. toegankelijkheid komen deze verschillende vormen van recreatie duidelijk terug. Zowel voor wandelaars, fietsers als ruiters wordt er een uitgebreid netwerk aan paden op de toegankelijkheidskaarten weergegeven. Waar mogelijk tracht men de verschillende recreatietypes te scheiden om conflicten te vermijden en om de infrastructuur (o.m. verharding) op de specifieke behoeften te kunnen afstemmen.

Figuur 41: Uitsnede van kaart 4.5 uit het bosbeheerplan (toegankelijkheid). Ten noorden van de Augustijnerhoeve en omliggende landbouwpercelen wordt een recreatieve verbinding (via verdwenen buurtweg nr. 71) tussen beide bossen nagestreefd.

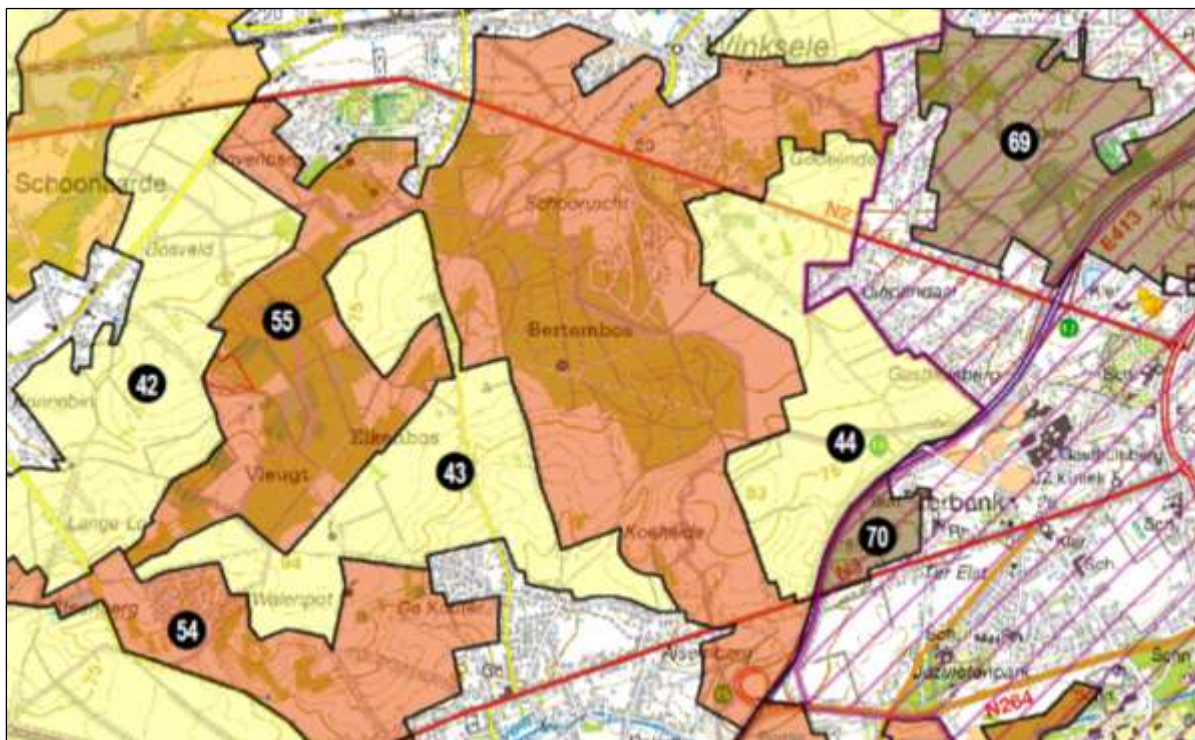
Het grootste knelpunt dat uit de toegankelijkheidskaart naar voren komt is de verbinding tussen het Bertembos en het Groot eikenbos: tot op heden is er geen valabele recreatieve verbinding meer aanwezig. Het toegankelijk maken van de verdwenen buurtweg nr. 71 (tussen de bospercelen 'Bovenberg' en 'Remken Pantgat') wordt dan ook als aandachtspunt vermeld (zie figuur 41). Samen met het herstellen van deze recreatieve missing link wordt tevens gestreefd naar een veilige oversteekplaats voor recreanten ter hoogte van de Bosstraat (wegversmalling, ...). Tegelijk wordt in het beheerplan vermeld dat de mogelijkheid voor een alternatief ruiterspad in de rand van het Bertembos moet worden onderzocht zodat ruiters de drukke Bosstraat maximaal kunnen mijden. Bovenstaande barrièrevorming (zowel voor recreanten als voor fauna) wordt tevens als knelpunt aangehaald in het ruimtelijk structuurplan van de gemeente.

Figuur 42: Situering Sentier nr. 71 (Atlas Der Buurtwegen) t.o.v. de te verwerven percelen voor een recreatieve en ecologische verbinding van beide bossen.

Tevens wordt in het beheerplan verwezen naar het provinciaal ruimtelijk structuurplan, waarin het versterken en verbinden van bestaande bosentiteiten als doelstelling werd opgenomen. Bosuitbreidingen met aandacht voor bosrandenbeheer maken daar deel van uit. Aangezien het Bertemboscomplex bestaat uit een aantal van elkaar gescheiden bossen (Bertembos, Eikenbos en het bos t.h.v. de radiozendmast op de Bovenberg), vormt het verbinden van de bestaande bossen binnen dit complex een belangrijk aandachtspunt. Ook bij de herstel- en ontwikkelingskansen van de in het Bertemboscomplex voorkomende en te beschermen Europese boshabitattypes komt het uitbreiden en het verbinden van de bestaande bossen terug. Door versnipperde bossen te verbinden en te vergroten worden niet alleen de habitatfragmenten voor verschillende soorten vergroot, maar vergroot ook de kans op (genetische) uitwisseling (zie ook 3.3.2). In het GNOP werd 'bosuitbreiding door prospectie, aankoop en bebossing van percelen tussen Bertembos en Eikenbos' als actie opgenomen. Binnen het milieubeleidsplan van de gemeente Bertem wordt de fysieke scheiding tussen beide bossen ook als een knelpunt aangehaald. Tot slot komt de bescherming van deze

bosmassieven in het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan aan bod, waarbij men waar mogelijk streeft naar een versterking ervan. Het belang van kleine landschapselementen als natuurverbindende elementen wordt daar in aangehaald. Voor wat betreft de natuurverbindingen uit het ruimtelijk structuurplan speelt het Bertemboscomplex een belangrijke rol binnen de verbindingen 9c en 9d, waarbij respectievelijk een onderlinge natuurverbinding wordt beoogd tussen een aantal versnipperde bossen (Hoogbos, Moorselbos, Kinderbos, Voerhoek, Weeberg, vallei van de Molenbeek enz.) en waarbij men de bosgebieden op de Diestiaanheuvelds ten noordoosten van Leuven verbonden wil houden met de bossen tussen Zenne en Demer (waaronder het Bertemboscomplex).

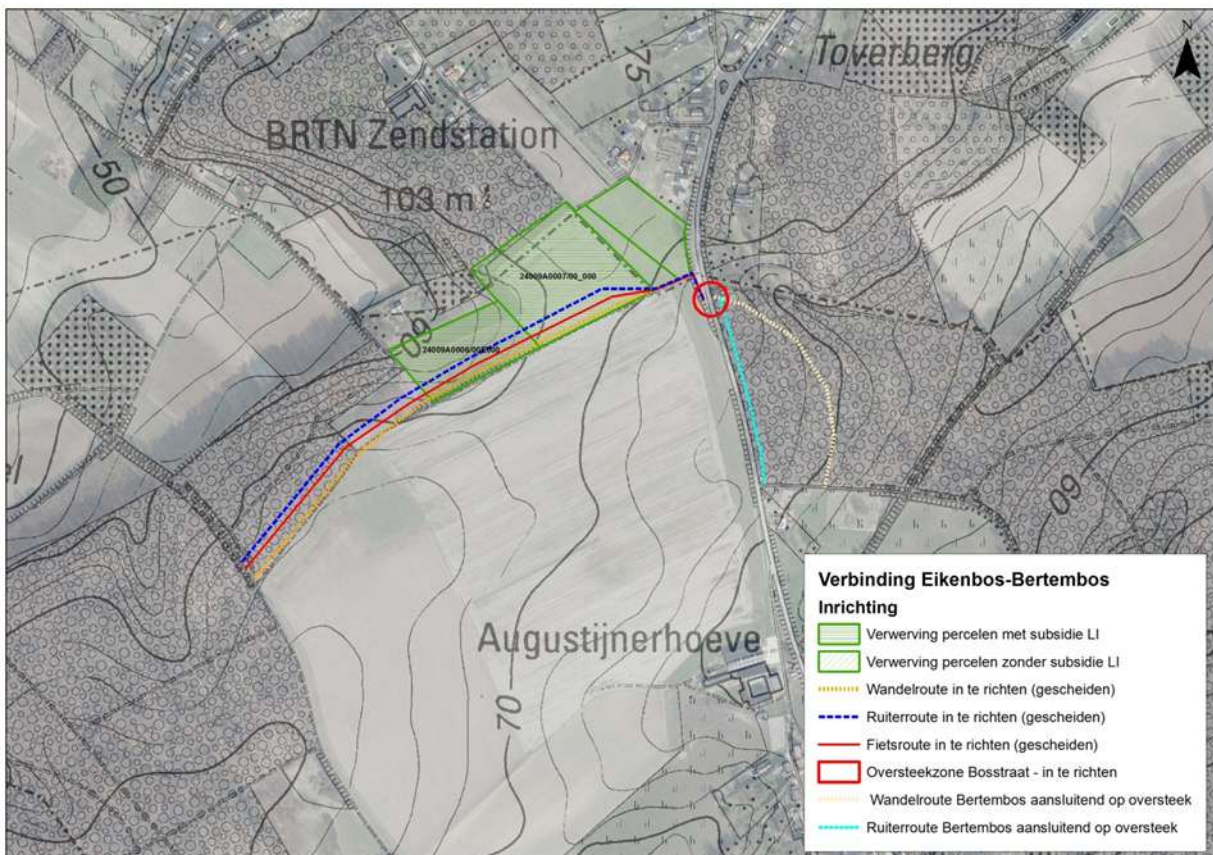

Figuur 43: Overzichtskartaal gebieden operationeel uitvoeringsprogramma in het kader van AGNAS, regio Zenne, Dijle en Pajottenland (april 2009). Binnen actie 55 wordt o.a. gestreefd naar het versterken van de bosstructuur van het Eikenbos-Grevenbos-Bertembos (richtcijfer bosuitbreiding ca. 15 ha). Op kaart blijkt duidelijk waar de smalle verbinding tussen de boscomplexen dient te worden gezocht.

Het Bertemboscomplex kan als een scharnierpunt worden beschouwd tussen de verspreide bossen van het Brabants plateau in het zuidoosten, de Molenbeekvallei in het noorden en de Diestiaansheuvelds in het noordoosten. Daarenboven vormt de versterking van het Bertemboscomplex ook een meerwaarde voor het inrichtingsconcept 'Dwars door Dijleland' (zie bijlage 2) dat reeds aangehaald werd bij inrichtingsmaatregel 3.3.2. In het ruimtelijk structuurplan van de gemeente Bertem wordt tevens de barrièrewerking van de E40 en het daardoor geïsoleerde Bertemboscomplex als knelpunt aangeduid. Daarnaast wordt binnen dit structuurplan eveneens de verdere uitbouw van zacht-recreatieve wandel- en fietsnetwerken aangehaald als één van de basisdoelstellingen. Hierbij dient ook aandacht te gaan naar eventuele functionele fietsverbindingen.

Via landinrichting trachten we zowel aan deze ecologische als recreatieve doelstellingen invulling te geven door in het noorden van het boscomplex een bos- en recreatieve verbinding te realiseren. Door via landinrichting een aantal percelen te verwerven (zie 'verwerving percelen met subsidie LI' op figuur 44) die gelegen zijn tussen de drie bestaande bossen kan men een waardevolle en duurzame verbinding tussen beide bossen creëren. Deze percelen werden voorlopig niet

herbevestigd als agrarisch gebied (HAG). Voor de te verwerven gronden dient een bestemmingswijziging met de bevoegde instanties te worden onderzocht. Samen hiermee dient vermeld te worden dat ook de aangrenzende ingesloten landbouw- en restgronden ten oosten van de Radioweg te Herent in het gemeentelijke RUP 'Open Ruimte' (gemeente Herent; in opmaak) ingekleurd worden als zone voor bosuitbreiding. Beide percelen aangeduid als zijnde 'zonder subsidie LI (landinrichting) te verwerven' op figuur 44 maken deel uit van die zone. Voor die 'zonder subsidie LI te verwerven percelen' zal samen met ANB worden bekeken hoe deze op termijn kunnen worden verworven en ingericht. Een valabele bosverbinding met het Bertembos kan enkel via de op figuur 44 voorziene percelen worden gerealiseerd aangezien er langsheen de Bertemsebaan te Herent reeds lintbebouwing aanwezig is. Een bebossing van de achtergelegen restgronden zal de bosverbinding ten zuiden ervan echter wel sterker maken.

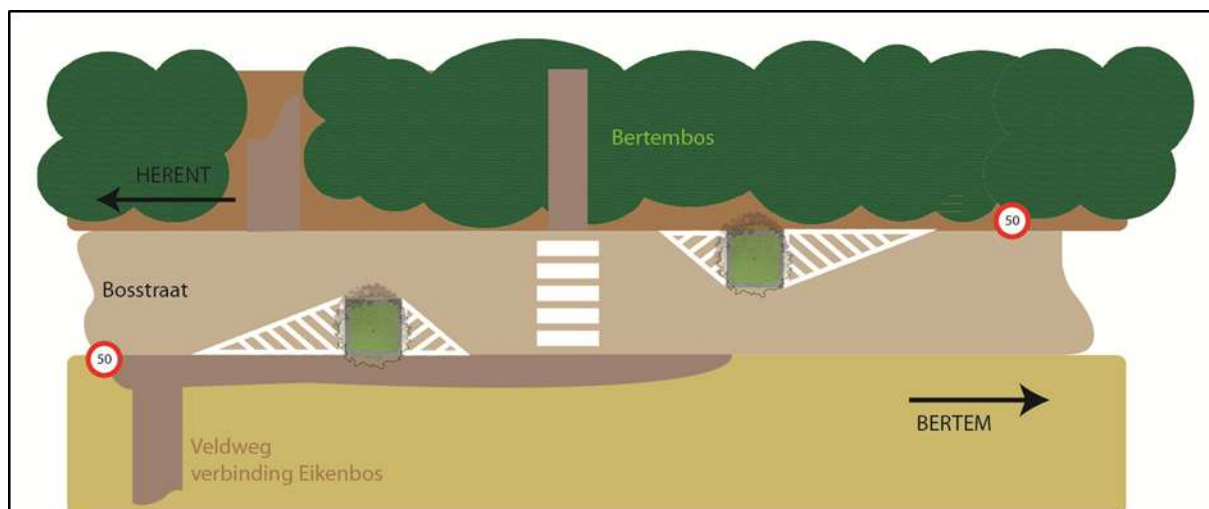

Figuur 44: Situering inrichtingsmaatregelen en te verwerven percelen i.f.v. de verbinding Eikenbos-Bertembos.

Voor wat betreft de recreatieve functie heeft de verdwenen voetweg slechts een breedte van 1,65 m. Volgens het beheerplan dient deze voetweg zowel door wandelaars, fietsers als ruiters te worden gebruikt. Het spreekt voor zich dat een voetweg met zo'n beperkte breedte op terrein niet tot een optimaal resultaat zal leiden. Conflicten tussen recreanten onderling en schade op de aangrenzende landbouwpercelen kunnen niet uitgesloten worden indien deze voetweg opnieuw zou worden gebruikt. Door de verwerving van een aantal percelen ten noorden van de officiële voetweg zouden volwaardige wandel- fiets- en ruitersporen op deze percelen kunnen worden gerealiseerd. Een verlegging van de bestaande voetweg zal dan overwogen worden aangezien er via het inrichtingsproject een nieuwe verbinding wordt aangelegd in de onmiddellijke buurt ervan. Samen met de aanleg van deze recreatieve routes dient ook een veilige oversteekplaats op de Bosstraat aangelegd te worden. Onderstaand schetsontwerp (figuur 45) zal worden afgetoetst en aangepast aan de opgelegde randvoorwaarden en doelstellingen die voor dit type weg (lokale weg type 1) van

toepassing zijn. Voor ruiters zal worden bekeken of zij na het oversteken via een pad parallel aan de Bosstraat doorheen het Bertembos kunnen wandelen.

Figuur 45: Schetsontwerp van een veiligere oversteekzone voor recreanten op de Bosstraat.

Door de te verwerven percelen in te schakelen als ecologische verbidingszone kan er een belangrijke aanzet gegeven worden aan het verbinden van de huidige versnipperde bossen. Daarom worden deze percelen bebost, waarbij de zuidelijke randzone gebruikt wordt voor het aanleggen van een boszoom. Op die manier wordt er gezorgd voor een geleidelijke overgang tussen akkers en opgaand bos (eveneens een doelstelling uit het beheerplan), worden opgaande bomen (met overhangende takken) in deze randzone gemeden, en behouden recreanten plaatselijk een zicht op het open landschap rond de Augustijnerhoeve. Door de omgeving van de oversteekplaats op de Bosstraat voldoende in te groenen wordt de passage van dieren op deze plek bevorderd. Aangezien de percelen ook gevoelig zijn voor erosie (er ontstaan bij hevige neerslag erosiegeulen in noordelijke richting) zal een bebossing op deze plaats een erosiebestrijdend effect hebben.

Maatregelen:

Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
2.2.1	Vorbereidende werken bosverbinding	€ 1.022,00	€ 102,20	€ 236,08	€ 1.360,28	VLM	ANB	2015
2.2.2	Groenaanleg bosverbinding: bosaanplant en paden	€ 65.212,15	€ 6.521,22	€ 15.064,01	€ 86.797,37	VLM	ANB	2015
2.2.3	Infrastructuur bosverbinding	€ 4.100,00	€ 410,00	€ 947,10	€ 5.457,10	VLM	ANB	2015
2.2.4	Aanleg verkeersremmende infrastructuur	€ 5.230,78	€ 523,08	€ 1.208,31	€ 6.962,17	VLM	gemeente Bertem	2015
2.2.5	Groenaanleg t.h.v. oversteekzone	€ 2.132,66	€ 213,27	€ 492,64	€ 2.838,57	VLM	gemeente Bertem	2015
2.2.6	Verwerving percelen i.f.v. bosverbinding (in der minne of via onteigening)	€ 150.000,00			€ 150.000,00	VLM	ANB	2014

- Verwerving van percelen in de minne of via onteigening (grondgebied Bertem)*
- Aanplant bos en bosranden op de te verwerven percelen*
- Aanleg wandel-, fiets- en ruiterspaden op de te verwerven percelen*
- Aanleg veilige oversteekplaats op Bosstraat
- Ingroenen omgeving oversteekplaats
- Zit- en/of picknickbanken*
- Infobord*
- Etc

*De voorziene acties die via landinrichting(ssubsidies) worden ondersteund en uitgewerkt hebben betrekking op het grondgebied Bertem. Eventuele acties op het grondgebied van de gemeente Herent zijn niet in de bovenstaande tabel opgenomen of geraamd.

Foto: Zicht op het Eikenbos (in westelijke richting) met op de voorgrond de te verwerven percelen

Foto: Zicht op de oversteekzone (richting Bertem)

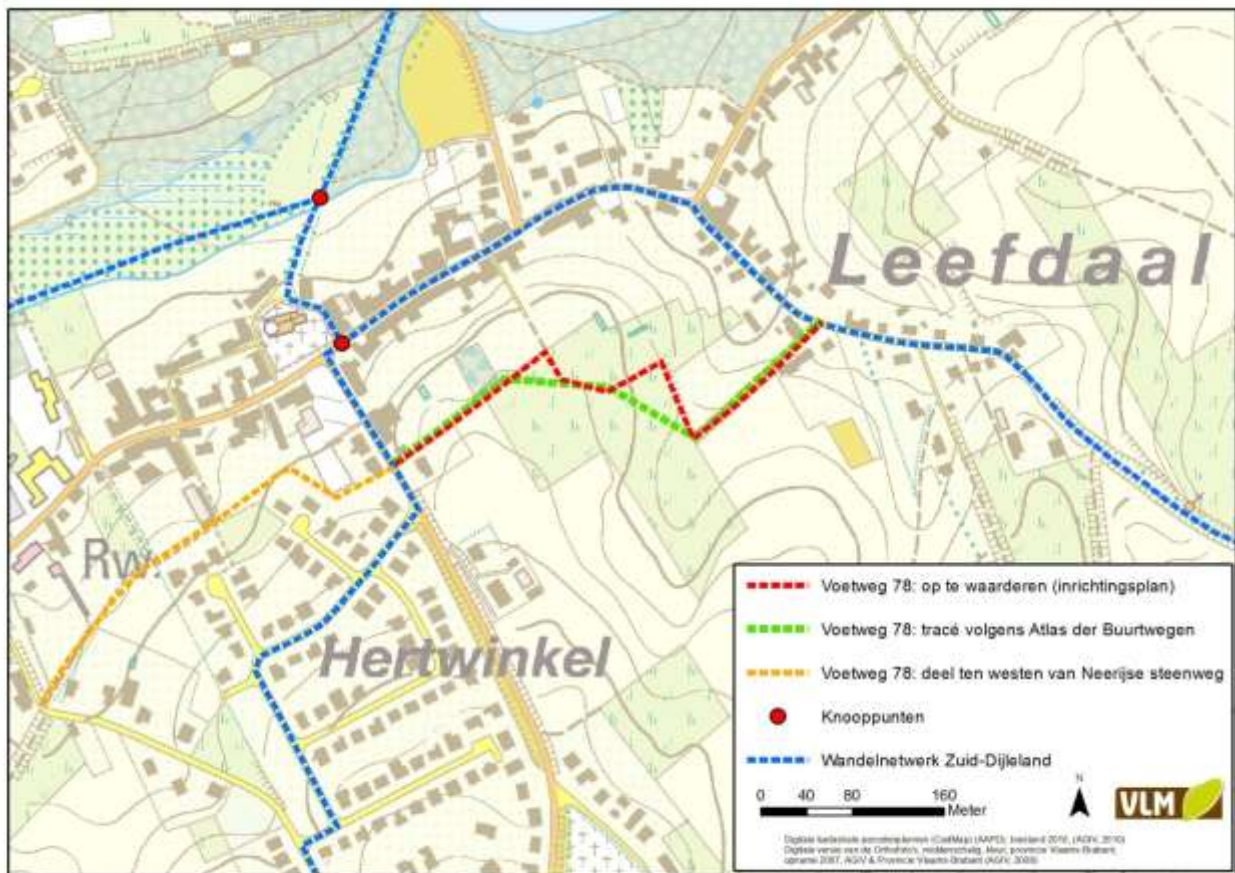
Foto: Zicht op het Bertembos in de verte en een deel van de te verwerven percelen op de voorgrond (perceel vooraan is erosiegevoelig en helt sterk af naar het noorden)

3.3.6 Opwaardering van voetweg 78 te Leefdaal

Beschrijving:

Binnen het inrichtingsplan wordt met ‘voetweg 78’ verwezen naar dat deel van de voetweg 78 dat ten oosten van de Neerijse steenweg gelegen is. Dit deel van de voetweg ligt ten oosten van de dorskern van Leefdaal (Bertem) en vormt een trage verbinding tussen de Neerijse steenweg en de Korbeekstraat. Dit deel van de voetweg 78 kwam uit het ontwerp van het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland al snel naar voren als een kans om via enkele eenvoudige ingrepen de wandelaar én de buurtbewoner een aangename trage verbinding aan te kunnen bieden, van én naar het dorpscentrum.

Het deel van voetweg 78 dat ten westen van de Neerijse steenweg gelegen is, maakt geen deel uit van dit inrichtingsplan.

Figuur 46: Ligging van het op te waarderen gedeelte van voetweg 78 binnen het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland.

Momenteel wordt de voetweg sporadisch gebruikt door omwonenden die nog van het bestaan van deze verbinding afweten (recreatief, maar ook als verbinding naar school en crèche). De voetweg vormt een interessant verkeersvrij alternatief voor de Dorpstraat en zal ook recreatief een meerwaarde bieden.

Het wandelknooppuntennetwerk maakt momenteel gebruik van de Korbeekstraat en de Dorpstraat als wandelverbinding tussen het open plateau van Leefdaal/Korbeek-Dijle en de Voervallei met het centrum van Leefdaal. Door de voetweg in het wandelnetwerk in te schakelen kan men tot vlak voor de Neerijse steenweg (en Leefdaal-centrum) genieten van de open landbouwplateaus die kenmerkend zijn voor de streek. Vanop de Neerijse steenweg vindt men dan aansluiting op het wandelnetwerk richting de kerk van Leefdaal of naar het zuiden via de Zonnebloemlaan.

Figuur 47: Huidige ligging van het betrokken deel van voetweg 78 ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.

Via het inrichtingsplan wordt gestreefd naar het opwaarderen van deze voetweg zodat deze weer makkelijker door wandelaars kan worden gebruikt. Door afspoeling zijn op de rand van een akker erosiegeulen ontstaan, die het gebruik als voetweg bemoeilijkten. Vanuit de VLM zal worden getracht de aanpalende landbouwer te overtuigen tot het nemen van erosiebestrijdende maatregelen (eventueel via beheerovereenkomsten). Door het terugsnoeien van overhangende takken moet ook het begroeide deel van de voetweg weer makkelijker begaanbaar worden. Tegelijk zal worden gestreefd naar een officiële verlegging van dit deel van de voetweg naar het huidige tracé via een procedure bij de Provincie Vlaams-Brabant.

Maatregelen:

Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.4.1	Herstel en opwaardering van de voetweg	€ 1.815,53	€ 181,55	€ 419,39	€ 2.416,47	VLM	gemeente Bertem	2015

- Opsnoeien overhangende takken van bomen en struiken
- Opvullen erosiegeulen, inzaai gras en herprofilieren pad
- Aanplant (scherm-)groen
- Opname van voetweg in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland
- Etc.

Foto's: Impressie van de huidige toestand van de voetweg nr.78 te Leefdaal.

Foto's: Vanop de voetweg heeft men een zicht op het open landbouwplateau tussen Leefdaal en Korbeek-Dijle (boven). Waar de voetweg een aantal weilanden kruist is de voetweg reeds apart afgespannen (rechts).

3.4 Overzichtstabel maatregelen en kostenraming

1 Acties gekoppeld aan Wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland								
1.1 TOMME Huldenberg								
Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.1.1	Vorbereidende werken	€ 29.090,00	€ 2.909,00	€ 6.719,79	€ 38.718,79	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.2	Herstel historische poel	€ 6.351,17	€ 635,12	€ 1.467,12	€ 8.453,41	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.3	Groenaanleg	€ 4.124,38	€ 412,44	€ 952,73	€ 5.489,55	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.4	Aanleg paden	€ 3.000,00	€ 300,00	€ 693,00	€ 3.993,00	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.5	Infrastructuur en gemeentelijk infopunt	€ 23.605,00	€ 2.360,50	€ 5.452,76	€ 31.418,26	VLM	gemeente Huldenberg	2015
1.1.6	Vererving perceel (in der minne)	€ 31.260,90			€ 31.260,90	VLM	gemeente Huldenberg	2011
					€ 119.333,90			
1.2 DIJLEBRUG SINT-AGATHA-RODE								
Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.2.1	Vorbereidende werken	€ 4.465,43	€ 446,54	€ 1.031,51	€ 5.943,49	VLM	ANB	2014
1.2.2	Aanleg brug over Dijle	€ 207.000,00	€ 20.700,00	€ 47.817,00	€ 275.517,00	VLM	ANB	2014
1.2.3	Groenaanleg en herstel dreefaspect	€ 14.902,92	€ 1.490,29	€ 3.442,57	€ 19.835,79	VLM	ANB	2014
1.2.4	Infrastructuur (infoborden, weideafsluiting en poorten, enz.)	€ 7.796,86	€ 779,69	€ 1.801,07	€ 10.377,62	VLM	ANB	2014
1.2.5	Vererving percelen (in der minne of via onteigening)	€ 17.000,00			€ 17.000,00	VLM	ANB	2014
					€ 328.673,89			
1.3 TRAMBEDDINGEN TERVUREN								
Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.3.1	Vorbereidende werken, herstel en aanvullen trambedding, aanleg paden	€ 8.498,56	€ 849,86	€ 1.963,17	€ 11.311,58	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.2	Exotenbestrijding, aanplantingen, snoei- en hakhoutbeheer	€ 36.169,07	€ 3.616,91	€ 8.355,06	€ 48.141,03	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.3	Aanleg brugje over holle weg	€ 41.000,00	€ 4.100,00	€ 9.471,00	€ 54.571,00	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.4	Infrastructuur (fiets- en voetgangerssluizen, infoborden, zitbank e.d.)	€ 7.800,00	€ 780,00	€ 1.801,80	€ 10.381,80	VLM	gemeente Tervuren	2014
1.3.5	Vererving percelen (in der minne of via onteigening)	€ 31.873,27			31.873,3	VLM	gemeente Tervuren	2014
					€ 156.279			
1.4 VOETWEG LEEFDAAL								
Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
1.4.1	Herstel en opwaardering van de voetweg	€ 1.815,53	€ 181,55	€ 419,39	€ 2.416,47	VLM	gemeente Bertem	2015
					€ 2.416,47			
2 Ecologische en recreatieve ontsnippering								
2.1 ONTSNIJPERING E40								
Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
2.1.1	Vorbereidende werken	€ 21.240,00	€ 2.124,00	€ 4.906,44	€ 28.270,44	VLM	AWV	2015
2.1.2	Onderhoud brug	€ 60.444,00	€ 6.044,40	€ 13.962,56	€ 80.450,96	VLM	AWV	2015
2.1.3	Inrichting ecobrug en omgeving (aanloopstroken, poel, etc.)	€ 149.537,13	€ 14.953,71	€ 34.543,08	€ 199.033,92	VLM	AWV	2015
2.1.4	Aanleg ecorasters	€ 210.317,48	€ 21.031,75	€ 48.583,34	€ 279.932,57	VLM	AWV	2015
2.1.5	Groenaanleg	€ 14.901,00	€ 1.490,10	€ 3.442,13	€ 19.833,23	VLM	AWV	2015
					€ 607.521,12			
2.2 VERBINDING EIKENBOS-BERTEMBOS met oversteekzone								
Actie	Omschrijving	Raming	Algemene kosten (10%)	BTW (21%)	Totaal	Uitvoerende partner	beheerder	tijdstip uitvoering
2.2.1	Vorbereidende werken bosverbinding	€ 1.022,00	€ 102,20	€ 236,08	€ 1.360,28	VLM	ANB	2015
2.2.2	Groenaanleg bosverbinding: bosaanplant en paden	€ 65.212,15	€ 6.521,22	€ 15.064,01	€ 86.797,37	VLM	ANB	2015
2.2.3	Infrastructuur bosverbinding	€ 4.100,00	€ 410,00	€ 947,10	€ 5.457,10	VLM	ANB	2015
2.2.4	Aanleg verkeersremmende infrastructuur	€ 5.230,78	€ 523,08	€ 1.208,31	€ 6.962,17	VLM	gemeente Bertem	2015
2.2.5	Groenaanleg t.h.v. oversteekzone	€ 2.132,66	€ 213,27	€ 492,64	€ 2.838,57	VLM	gemeente Bertem	2015
2.2.6	Vererving percelen i.f.v. bosverbinding (in der minne of via onteigening)	€ 150.000,00			€ 150.000,00	VLM	ANB	2014
					€ 253.415,49			
	EINDTOTAAL				€ 1.467.639,57			

4 Beschrijving en beoordeling van de effecten

4.1 Effecten per discipline

4.1.1 Discipline "Water en bodem"

1. Tomme Huldenberg

De aanleg van een poel is een verbetering voor het watersysteem. Enerzijds zorgt dit voor bijkomende infiltratie naar diepere grondwaterlagen, anderzijds krijgt men ontwikkeling van watergebonden fauna en flora. Randvoorwaarde voor de aanleg van deze poel is de afkoppeling van de toekomstige lozingspunten. Dit zou in de planning van Riobra zitten en in die zin kan deze inrichting daarop worden afgestemd. Er zijn geen geklasseerde waterlopen betrokken zodat de wet op de onbevaarbare waterlopen hier niet van toepassing is.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

De aanleg van een bufferpoel zorgt voor buffering van afstromend water en heeft een positief effect op het watersysteem. Brongerichte buffering zorgt voor afname van piekdebieten. Verder wordt deze poel ecologisch ingericht zodat er hier een ontwikkeling van watergebonden fauna en flora verwacht wordt. Er zijn geen geklasseerde waterlopen betrokken zodat de wet op de onbevaarbare waterlopen hier niet van toepassing is.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

De brug is gelegen in 'Oeverzone' (zie definitie Oeverzone in Juridische en Beleidsmatige Aspecten). Dit houdt in dat de brug de natuurlijke loop en meandering van de Dijle niet mag beïnvloeden of belemmeren. Daarom moet de brug ofwel een grote overspanning hebben, ofwel verplaatsbaar zijn. In dit geval is er geen effect op de waterloop door het plaatsen van de brug.

4. Herstel oude trambedding Tervuren

- Treuvelde: De huidige afwatering, namelijk een buis onder de trambedding, blijft behouden. Het terug ophogen van de trambedding heeft geen invloed op de afwatering.
- Raffelberg: Het heraanplanten van de trambedding met inheemse struiken zal een positieve invloed hebben op de erosie. Momenteel is er immers erosie van de hoger gelegen akker op de trambedding. Een houtkant houdt de erosie beter tegen.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

Het aanplanten van bos zal een positief effect hebben naar erosiebestrijding toe. Op de huidige akker is een erosiestrook/grasstrook aangelegd om afstromende bodem op te vangen.

6. Voetweg te Leefdaal

Het opwaarderen van de voetweg zal geen negatief effect hebben op het watersysteem. Door het opvullen van erosiegeulen en de inzaai van gras ontstaat mogelijk zelfs een licht positief effect (betere buffering van de talud door aanwezigheid van de grazige voetweg).

4.1.2 Discipline "Fauna en Flora"

1. Tomme Huldenberg

De Tomme in Huldenberg is een uniek archeologisch relict. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de maatregelen volledig afgestemd zijn op het maximale behoud van dit monument met

al zijn historische waarden. Op de Tomme heeft er zich spontaan een jong loofbos ontwikkeld. Een deel van de Tomme is in gebruik als private tuin. Voor een goede conservering van het relict is het aangewezen om alle bomen te verwijderen. De wortelstelsels kunnen immers de ondergrondse structuur van het monument beschadigen. Voor fauna en flora heeft dit een beperkt en slechts tijdelijk negatief effect. Na de ontbossing kan er zich immers een kruidlaag ontwikkelen. Door een gepast beheer kan er een soortenrijke, lage vegetatie ontstaan (bv. hooiland of heide). M.a.w. is er niet echt sprake van biotoopverlies, maar wel van een biotoopverandering op de Tomme.

Langs de Tomme is er momenteel een verlande poel aanwezig. Plaatselijk zijn er enkele lozingspunten (riolering) die uitmonden in deze plas. Hierdoor is er toch wat verontreiniging in de poel. Door de poel terug open te maken en de lozingspunten op te lossen, zal er hier een duidelijke biotoopverbetering zijn.

Er worden geen negatieve effecten verwacht, maar op middellange termijn een status quo (biotoopverandering) en een positief effect (biotoopverbetering).

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

Aan de E40, ter hoogte van de gemeentegrens tussen Kortenberg en Bertem, worden ontsnipperingsmaatregelen voorzien. Een bestaande brug over de E40 wordt heringericht tot ecobrug. Dit behelst het (gedeeltelijk) verwijderen van de verharding en het gepast inrichten van het wegdek. Naast het inrichten van de brug worden een aantal begeleidende maatregelen voorzien. Er wordt langs beide zijdes van de E40 een raster aangelegd, dat begeleidend (sturend) werkt voor overstekende dieren. Tevens wordt er habitatherstel rond de brug gepland zodat het geheel rond de brug aantrekkelijker wordt voor dieren. Dit behelst enkele aanplantingen (zowel lijnvormig als vlakvormig) en de aanleg van een poel. Naast een uitbreiding van de groene structuren (en dus rechtstreekse biotoopwinst) zal het geheel vooral gericht zijn op ontsnippering en dus als ecopassage voor verschillende diersoorten. Hierdoor verwachten we in deze zone minder verkeersslachtoffers (fauna) en zal er een biotoopuitbreiding zijn voor de dieren die effectief gebruik maken van het ecoduct. In hoeverre er sprake kan zijn van genenuitwisseling tussen bepaalde 'geïsoleerde' populaties, aan beide zijdes van de E40, is niet duidelijk.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

De maatregelen die gepland zijn op deze locatie hebben zo goed als geen impact op fauna en flora. De aanleg van een wandelbrug over de Dijle zal vermoedelijk geen effect hebben op fauna en flora. Misschien dat er occasioneel dieren gebruik maken van deze brug om de Dijle over te steken, maar vermoedelijk is dat effect beperkt. De andere maatregelen zijn vooral gericht op dreefherstel en –onderhoud. Het omvormen van de populierendreef naar een dreef van inheems loofhout kan misschien ook een beperkt positieve impact hebben op een aantal diersoorten (bvb. insecten).

4. Herstel oude trambedding Tervuren

Er zijn twee locaties waar er maatregelen gepland zijn.

Op de meest westelijke locatie (Termuntkouter) is de trambedding goed herkenbaar in het landschap. Plaatselijk is de bedding doorbroken door een akker en kan ze terug heraangelegd worden. Dit betekent alvast een herstel van een structurerend element binnen het landbouwlandschap. Tal van dieren gebruiken dit als geleidend element, foerageer- en broedbiotoop. Op de dijk is er plaatselijk dominantie van Robinia. Deze exoten kunnen eventueel verwijderd worden en er kan terug aangeplant worden met inheems plantgoed. Hierdoor zal er een zekere biotoopverbetering zijn, zeker naar vegetatie toe.

Op de oostelijke locatie (omgeving Raffelberghof) loopt de trambedding enerzijds door een bosbestand vooraleer opnieuw een landbouwlandschap te doorkruisen. In het bos is de trambedding vooral omringd door uitheemse soorten zoals Robinia en Amerikaanse

vogelkers. Door het verwijderen van deze exoten kan er bijgedragen worden tot het herstel van de ecologische waarde van dit loofbos. Afstemming met andere partijen voor een integraal beheer van deze exoten in het bosbestand is wel aangewezen. Momenteel wordt in deze zone ook gecroost met motors. Door de aanleg van gepaste toegangspoorten kan dit ontmoedigd worden. Door het terugdringen van deze verstoring zal er zeker een gunstig effect zijn op fauna en flora.

In het open gedeelte wordt de trambedding erg teruggedrongen door het aanpalende landbouwgebruik. Door de aanplant van een houtkant op de resterende taluds wordt de trambedding in het landschap terug herkenbaar. Tevens is dit een biotoopuitbreiding en kan dit een geschikt habitat zijn voor struweelvogels en kleinere zoogdieren. Daarbovenop vormt het een corridor tussen twee loofbossen. Deze maatregel heeft zeker een gunstig effect voor een aantal dier- en plantensoorten.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

De maatregel betreft een bebossing van akkers. Deze bebossing betekent een rechtstreekse biotoopwinst. Tevens wordt er zo een bosverbinding gerealiseerd tussen een aantal bestaande loofbossen (o.a. Eikenbos en Bertembos). Mits een goede keuze voor inheemse (autochtone) soorten, en aandacht voor structuur (mantel-zoom) zal deze aanplant een meerwaarde betekenen voor de natuur in de omgeving. Enerzijds als een uitbreiding van bepaalde habitattypes (bostypes in verscheidene stadia van ontwikkeling) en anderzijds als corridor en verbinding tussen bestaande loofbossen.

6. Voetweg te Leefdaal

De geplande maatregelen zullen zo goed als geen impact hebben op fauna en flora. De aanplant van inheems groen naast het pad op de grens met enkele tuinen kan voor een aantal planten en dieren biotoopwinst en een corridor betekenen.

4.1.3 Discipline "Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie"

1. Tomme Huldenberg

Vanuit cultuurhistorisch en archeologisch oogpunt is de inrichting en duiding van dit belangrijk en uniek prehistorisch relict enkel toe te juichen. Het is enerzijds een kans om een draagvlak voor het lokale erfgoed te creëren bij de lokale bewoners van Huldenberg en de wandelaars die er langskomen door het weer zichtbaar te maken en duiding te verschaffen (o.a. de link met het aangrenzende plateau dat ook archeologisch van belang is). Anderzijds is het ook een unieke kans om het relict een aangepast beheer te geven en zo te zorgen voor de instandhouding van dit erfgoed uit een ver verleden. In Vlaanderen zijn bovengrondse aarden archeologische structuren zeer zeldzaam en van deze ouderdom is het een uniek gegeven. De inrichting van de Tomme kan als voorbeeld dienen voor een 'best practice' voor andere aarden monumenten die vaak in precare toestand verkeren. Ook het herstel van de historische poel biedt een meerwaarde.

Ook vanuit landschappelijk oogpunt heeft de inrichting van de Tomme een meerwaarde. De site wordt op een verantwoorde wijze toegankelijk gemaakt en visueel-ruimtelijk geherstructureerd zodat het landschap en de cultuurhistorische waarden ervan beter leesbaar worden.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

Deze maatregel heeft geen directe impact op cultuurhistorisch of archeologisch vlak.

Ook vanuit landschappelijk oogpunt zijn de ontsnipperingsmaatregelen neutraal. Door de begeleidende beplantingen zal de zone rond de brug een meer gesloten karakter krijgen. Het

visueel verduidelijken van de rol van de brug als ecopassage geeft een signaal aan de voorbijkomende bestuurders op de E40 dat refereert naar de bijzondere waarde van het landschap waar men door rijdt.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Vanuit cultuurhistorisch en landschappelijk oogpunt is het inrichten van de Dijlebrug en dreef een goede zaak gezien historische elementen terug een hedendaagse functie krijgen. Hierdoor wordt ook de leesbaarheid van de landschappelijke structuur verhoogd en wordt de waarde van het beschermd dorpsgezicht bewaard en verhoogd. Tegelijk wordt een deel van de voetweg 34 (op het tracé van de oostelijke dreefhelft) opnieuw in gebruik genomen, wat zeker een extra meerwaarde vormt. Vanuit archeologisch oogpunt heeft deze maatregel geen directe impact.

4. Herstel oude trambedding Tervuren

Het herstellen, opwaarderen en inrichten van de trambedding van de 'Zwarte Jean' zet een stuk cultuurhistorie in de verf in een hedendaagse recreatieve functie. Het verrassend landelijke landschap tussen Brussel en Leuven wordt op een zachte en verantwoorde manier toegankelijker gemaakt. Vanuit archeologisch oogpunt heeft deze maatregel geen directe impact.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

Bij de voorziene maatregelen verwachten we geen directe impact op cultuurhistorisch of archeologisch vlak. De laatmiddeleeuwse Augustijnenhoeve, ook wel Bertemboshoeve genoemd (CAI n° 1539), is gelegen tussen beide boskernen in maar de maatregelen hebben geen directe impact. Vanuit landschappelijk oogpunt is de impact beperkt en eerder positief omdat de 2 boskernen weer verbonden worden.

6. Voetweg te Leefdaal

Op cultuurhistorisch vlak valt de opwaardering van trage wegen (in dit geval een voetweg) toe te juichen. Er wordt op de betrokken locatie geen impact verwacht op archeologie. Daarnaast vormt een herwaardering van deze voetweg een bijkomend pluspunt op landschappelijk vlak aangezien men vanop de voetweg het waardevolle landschap van de ankerplaats 'plateau van Duisburg' kan overschouwen.

4.1.4 Discipline "Landbouw"

1. Tomme Huldenberg

De geplande maatregelen hebben geen effect m.b.t. landbouw.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

Wat betreft de bereikbaarheid van landbouwpercelen aan beide zijden van de brug valt geen effect te verwachten aangezien de geplande inrichtingsmaatregelen het gebruik van de brug door landbouwers niet wenst te verhinderen.

Aansluitend op de brug wordt aan de noordzijde van de snelweg een compenserende bebossing voorzien op een aantal percelen die deel uitmaken van het openbaar domein. Momenteel wordt de betrokken oppervlakte (ongeveer 1,2 ha) nog als akker gebruikt. Na inrichting zal dit voor een deel hiervan niet meer mogelijk zijn.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Voor wat betreft de westelijke helft van de dreef valt geen effect op landbouw te verwachten aangezien de inrichting het gebruik van de dreef als doorgang naar aangrenzende graslandpercelen niet zal veranderen. Ter hoogte van de oostelijke dreefhelft

zal de verouderde weideafsluiting aan beide kanten van de dreef worden vervangen door een nieuwe. Het huidig gebruik (begrazing) van de percelen komt dus niet in het gedrang en de begraasbare oppervlakte blijft ongewijzigd. Waar de dreef aansluit op de bestaande veldweg, zullen poorten worden aangelegd zodat landbouwers de aangrenzende weilanden vanop de veldweg makkelijk kunnen bereiken.

4. Herstel oude trambedding Tervuren

Ter hoogte van de 'Termuntkouter' vinden de inrichtingsmaatregelen plaats op verworven percelen. Deze percelen zullen worden afgepaald en ingericht als wandelpad. Waar de trambedding door landbouwwerkzaamheden werd ingenomen (op 1 plaats over een lengte van ongeveer 50 m), zal deze bedding opnieuw worden opengesteld (ingroening en aanleg pad) met uitzondering van de losweg die de bedding kruist en die momenteel reeds gebruikt wordt om achterliggende percelen te bereiken. Alle landbouwpercelen blijven dus ook na de inrichting bereikbaar.

Wat betreft de inrichtingsmaatregelen in de omgeving van 'Raffelberghof' wordt geen belangrijk effect verwacht op landbouw aangezien de inrichtingsmaatregelen eveneens plaatsvinden op een verworven tramperceel. Op de westelijke helft van de trambedding is momenteel geen landbouwverkeer aanwezig en dit zal ook na inrichting niet mogelijk zijn. Het perceel zal worden afgepaald waarbij mogelijk een deel van de aangrenzende akkers tot het verworven perceel behoort. Dit deel van de akker wordt ingezaaid met grassen en ingeplant met struiken. Doel hiervan is erosie tegen te gaan die momenteel aanwezig is en zorgt voor erosiegeulen in de talud en modder op het pad. Daarnaast vormt de trambedding door de geplande maatregelen een groen lint tussen de bestaande bossen. De aangrenzende landbouwpercelen zijn ook na inrichting nog steeds toegankelijk en kruisingen met bestaande veldwegen blijven behouden als doorgang.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

De inrichting wordt gepland op een aantal akkers. Deze akkers zijn gelegen op de plaats waar een ecologische verbinding tussen de bestaande bossen (Eikenbos-Bertembos) wordt nagestreefd. Om diezelfde reden zijn deze op het gewestplan agrarische percelen niet opgenomen in het herbevestigd agrarisch gebied (HAG). Een ecologische verbinding houdt een bebossing van deze percelen in. Op het grote landbouwperceel net ten zuiden van deze actie is volgens de atlas der buurtwegen een pad aanwezig ('sentier') dat momenteel op terrein niet zichtbaar meer is. Deze voetweg (1.6m breed) staat als recreatieve verbinding vermeld in het bosbeheerplan maar is onvoldoende breed om de verschillende functies (wandel-, ruiters-, fietspad) te kunnen vervullen. Vanuit het project wordt getracht deze voetweg te verleggen naar de percelen die tevens als ecologische verbinding kunnen dienen. In het kader van de verwerving van deze percelen kunnen mogelijk ruilgronden worden aangeboden zodat het effect voor de betrokken landbouwer(s) kan worden beperkt.

6. Voetweg te Leefdaal

De voetweg loopt voor een groot deel over en langsheen percelen in landbouwgebruik. De betrokken graslandpercelen (met begrazing) zijn afgespannen – met uitzondering van de voetweg zelf. Om die reden is de voetweg langsheen deze percelen nog steeds toegankelijk en is er dus geen verandering voor wat betreft impact op landbouw. Een systematisch maaibeheer van de voetweg door de gemeente kan een positief effect hebben op het goed functioneren van de elektrische afsluiting die op sommige percelen aanwezig is. Mogelijk dient een deel van de afsluiting verplaatst te worden conform de officiële breedte van de voetweg. Op een perceel dat als akkerland in gebruik is, zal een erosiegeul worden opgevuld. Door de voetweg te respecteren (en eventueel niet onderwerpen ervan; aanleg van een

erosiestrook dient gepromoot te worden) kan de landbouwer hier een positief effect creëren aangezien omwonenden soms negatieve effecten van erosie ervaren.

4.1.5 Discipline "Recreatie, mens en maatschappij"

1. Tomme Huldenberg

De omgeving van de Tomme kent door het aantrekkelijke landschap nu reeds een hoge belevingswaarde voor de recreant en werd daarom ook opgenomen in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland. Door de geplande inrichtingsmaatregelen zal men kennis kunnen maken met wat mogelijk één van de oudste aan het oppervlak zichtbare restanten is van menselijke aanwezigheid in het landschap. Tegelijk wordt de Tomme zelf als monument opgewaardeerd. Dit vormt zowel voor lokale bewoners als voor bezoekers van buiten de streek een interessante site die het draagvlak voor erfgoed mee zal uitbouwen. Hierbij zal rekening worden gehouden met de privacy van omwonenden door middel van milderende maatregelen (afsluitingen, hagen). Eens de percelen zijn ingericht wordt het wandelpad mee in het wandelnetwerk opgenomen.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40

Momenteel worden beide passages (brug en tunnel) reeds door recreanten benut. De inrichting heeft verder geen rechtstreeks effect met betrekking tot recreatie. Wel valt te vermelden dat de inrichting van de brug – meer bepaald de brugbekleding– een uithangbord wordt voor het Dijleland: door naast de naam ‘Dijleland’ ook figuren van de gebruikers van deze brug op de zijpanelen te plaatsen wordt duidelijk gemaakt waar het Dijleland voor staat (landbouw, natuur, recreatie). Dit zal voor wat betreft naamsbekendheid en vermarkting van de regio een positief effect hebben. Tot slot wordt door het zichtbaar maken van deze ontsnipperingsmaatregelen ook het thema ‘versnippering’ onder de aandacht gebracht van het grote publiek.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Deze actie zal ongetwijfeld een bijdrage leveren aan het verder duurzaam uitbouwen van zachte recreatie in het Dijleland. Recreanten gebruiken het centrum van Sint-Agatha-Rode nu reeds als uitvalsbasis voor wandelingen in de omgeving, waarbij de Laanvallei en de Dijlevallei (met o.a. het nabijgelegen ‘Grootbroek’-reservaat) de belangrijkste attractiepunten zijn. Het inschakelen van deze dreef (d.m.v. de aanleg van een brug over de Dijle) betekent voor de recreant een veiliger alternatief voor de Leuvensebaan die nu gebruikt dient te worden om de Dijlevallei te bereiken. Ook de aanwezigheid van een schooltje en een gemeentelijke feestzaal e.d. vormen een bijkomend pluspunt.

Daarnaast zal een gelijkaardige (nog te bouwen) brug meer noordelijk in de Dijlevallei (Natuurinrichtingsproject Dijlevallei) zorgen voor een zekere herkenbaarheid van de Dijlevallei.

4. Herstel oude trambedding Tervuren

De oude trambedding vormt de basis voor één van de mooiste recreatieve routes door het Dijleland. Langsheen deze bedding maakt de recreant kennis met de troeven van de streek: open landbouwplateaus, holle wegen, bossen, valleigebieden enz. Een verdere uitbouw van dit recreatieve tracé op de trambedding zelf kan dan ook alleen maar een positief effect hebben op de recreatieve beleving en het streekgevoel. Bovendien wordt de trambedding door het gebruik ervan ook duidelijker zichtbaar in het landschap. Op die manier zal de trambedding na de inrichting ervan (nog meer dan nu) als cultuurhistorische relict (h)erkend worden in het landschap.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

De aanleg van een wandel-, fiets- en ruiterverbinding (met veilige oversteekplaats) tussen beide bossen zal een positief effect op recreatie hebben. Momenteel worden recreanten nog via een aantal andere straten rondgestuurd en dient men bovendien de drukke Bosstraat zonder oversteekplaatsen te kruisen. De aanleg van een volwaardige recreatieve verbinding tussen beide bossen betekent dat er een betere spreiding van recreanten mogelijk is, en dat op een veilige manier. Bovendien kan het recreatief netwerk (zoals uitgetekend in het goedgekeurd bosbeheerplan) dan ook volwaardig aangeboden worden. Daarnaast werd het belang van bosuitbreidingen recent nog onder de maatschappelijke aandacht gebracht via een aantal projectoproepen voor bebossing. Deze actie kan mee invulling geven aan meer bos in Vlaanderen, dat allerlei ecologische en maatschappelijke functies zal vervullen.

6. Voetweg te Leefdaal

Voor deze discipline wordt een duidelijk positief effect verwacht. Voetwegen winnen duidelijk opnieuw aan maatschappelijk belang. Door de opwaardering ervan ontstaat voor omwonenden een aangename trage wandelverbinding van en naar het centrum. Tegelijk vormt de voetweg een beter alternatief dan de huidige wandelverbinding naar het centrum van Leefdaal (nu via Dorpstraat). Om die reden werd deze voetweg als duidelijke 'kans' aangeduid binnen het ontwerp van wandelknooppuntennetwerk.

4.1.6 Synthese en eindconclusie

Op niveau van de discipline water wordt op een heel aantal punten vooruitgang geboekt (aanleg en herstel poelen, wateropvang, remmen van erosie enz.). Voor wat betreft de oeverzones (dijlebrug) wordt een stand-still nagestreefd en wordt maximaal met betrokken instanties teruggekoppeld in functie van vernieuwende ontwerpen.

Uit de analyse kan duidelijk geconcludeerd worden dat de voorziene maatregelen geen negatieve impact op het natuurlijk milieu hebben. Op een heel aantal locaties wordt een vooruitgang geboekt. Daar waar het risico bestaat op een eventueel negatief effect is dit slechts tijdelijk (bijvoorbeeld de vegetatiewijziging op de Tomme) en resulteert dit achteraf in een meer waardevolle situatie.

De disciplines landschap, cultuurhistorie en archeologie hangen in alle acties nauw samen met recreatie, mens en maatschappij, én de discipline landbouw. Behoud, herstel en ontwikkeling van de omgeving van de Tomme, de voetweg te Leefdaal, de trambeddingen, de dijlebrug en zelfs de ontsnipperingsmaatregelen langsheen de E40 geven duidelijk weer welke de hoge waarde van dit landschap (in al zijn facetten) is. Via de opwaardering van al deze cultuurhistorische (en archeologische) relictten wordt het landschap als geheel opgewaardeerd, en via ontsnipperingsmaatregelen wordt het belang van deze landschappelijke eenheden getoond. Door inrichtingsmaatregelen in dit waardevolle (landbouw)landschap wordt ook de rol van de landbouwer als landschapsbouwer verder ondersteund, terwijl deze zelfde maatregelen (door koppeling ervan aan recreatieve netwerken) de recreatieve waarde van het landschap naar een hoger niveau kunnen tillen.

4.1.7 Passende beoordeling

Zie bijlage 7.

5 Uitvoeringsprogramma en financieringsplan

5.1 Uitvoeringsprogramma

Het inrichtingsplan voorziet dat de Vlaamse Minister bevoegd voor landinrichting met de goedkeuring van dit inrichtingsplan:

1. de Vlaamse Landmaatschappij, overeenkomstig art.13§4 van het decreet van 21 december 1988, belast met:

Op het domein toebehorende aan of toe te bedelen aan het **Agentschap Wegen en Verkeer (AWV)**

- 2.1 Ontsnippering E40

- 2.1.1 Voorbereidende werken
- 2.1.2 Onderhoud brug
- 2.1.3 Inrichting ecobrug en omgeving (aanloopstroken, poel, etc.)
- 2.1.4 Aanleg Ecorasters
- 2.1.5 Groenaanleg

Waarbij het beheer vanaf de voorlopige oplevering van de werken gebeurt door het Agentschap Wegen en Verkeer.

Waarbij de werken, na de definitieve oplevering worden overgedragen aan het Agentschap Wegen en Verkeer.

De uitvoering is voorzien vanaf 2015.

Op het domein toebehorende aan of toe te bedelen aan het **Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)**

- 1.2 Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

- 1.2.1 Voorbereidende werken
- 1.2.2 Aanleg brug Dijle
- 1.2.3 Groenaanleg en herstel dreefaspect
- 1.2.4 Infrastructuur (infoborden, weideafsluiting en poorten, enz.)
- 1.2.5 Verwerving van percelen in der minne of via onteigening

Waarbij het beheer vanaf de voorlopige oplevering van de werken gebeurt door het Agentschap voor Natuur en Bos.

Waarbij de werken na de definitieve oplevering worden overgedragen aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

Waarbij de verworven gronden worden overgedragen aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

De uitvoering is voorzien vanaf 2014.

- 2.2 Verbinding Eikenbos-Bertembos met oversteekzone

- 2.2.1 Voorbereidende werken bosverbinding
- 2.2.2 Groenaanleg bosverbinding: bosaanplant en paden
- 2.2.3 Infrastructuur bosverbinding
- 2.2.6 Verwerving van percelen in der minne of via onteigening

Waarbij het beheer vanaf de voorlopige oplevering van de werken gebeurt door het Agentschap voor Natuur en Bos.

Waarbij de werken na de definitieve oplevering worden overgedragen aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

Waarbij de verworven gronden worden overgedragen aan het Agentschap voor Natuur en Bos.

De uitvoering is voorzien vanaf 2015.

Op het domein toebehorende aan de **gemeente Bertem**

- 1.4 Voetweg Leefdaal

- 1.4.1 Herstel en heropwaardering van de voetweg

Waarbij de Vlaamse Landmaatschappij instaat voor (het ontwerp en) de uitvoering.

Waarbij het beheer vanaf de voorlopige oplevering van de werken gebeurt door de gemeente Bertem

Waarbij de werken, na de definitieve oplevering worden overgedragen aan de gemeente Bertem.

De uitvoering is voorzien vanaf 2015.

- 2.2 verbinding Eikenbos-Bertembos met oversteekzone

- 2.2.4 Aanleg verkeersremmende infrastructuur
- 2.2.5 Groenaanleg t.h.v. oversteekzone

Waarbij het beheer vanaf de voorlopige oplevering van de werken gebeurt door de gemeente Bertem.

Waarbij de werken, na de definitieve oplevering worden overgedragen aan de gemeente Bertem.

De uitvoering is voorzien vanaf 2015.

Op het domein toebehorende aan of toe te bedelen aan gemeente **Huldenberg**

- 1.1 Tomme Huldenberg

- 1.1.1 Voorbereidende werken
- 1.1.2 Herstel historische poel
- 1.1.3 Groenaanleg
- 1.1.4 Aanleg paden
- 1.1.5 Infrastructuur en gemeentelijk infopunt
- 1.1.6 Verwerving van perceel

Waarbij het beheer vanaf de voorlopige oplevering van de werken gebeurt door de gemeente Huldenberg.

Waarbij de werken na de definitieve oplevering worden overgedragen aan de gemeente Huldenberg

Waarbij de verworven gronden worden overgedragen aan de gemeente Huldenberg.

De uitvoering is voorzien vanaf 2015.

Op het domein toebehorende aan of toe te bedelen aan gemeente **Tervuren**

- 1.3 Trambeddingen Tervuren

- 1.3.1 Voorbereidende werken, herstel en aanvullen trambedding, aanleg paden
- 1.3.2 Exotenbestrijding, aanplantingen, snoei- en hakhoutbeheer
- 1.3.3 Aanleg brugje over holle weg
- 1.3.4 Infrastructuur (fiets- en voetgangerssluizen, infoborden, zitbanken, etc.)
- 1.3.5 Verwerving van percelen in der minne of via onteigening

Waarbij het beheer vanaf de voorlopige oplevering van de werken gebeurt door de gemeente Tervuren.

Waarbij de werken na de definitieve oplevering worden overgedragen aan de gemeente Tervuren.

Waarbij de verworven gronden worden overgedragen aan de gemeente Tervuren.

De uitvoering is voorzien vanaf 2014.

5.2 Financieringsplan

1. Werken die worden uitgevoerd door de Vlaamse Landmaatschappij

Op het domein van of toe te bedelen aan het **Agentschap Wegen en Verkeer (AWV)**

Raming (2.1.1, 2.1.3, 2.1.4, 2.1.5)	€ 395.995,61
Algemene kosten (10%)	€ 39.599,56
BTW (21%)	€ 91.474,99
Totaal	€ 527.070,16
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.3 van het subsidiebesluit (50% voor landinrichtingswerken) - voor acties 2.1.1, 2.1.3, 2.1.4, 2.1.5	€ 263.535,08
Aandeel van het AWV (50% van de totale kostprijs van de landinrichtingswerken) - voor acties 2.1.1, 2.1.3, 2.1.4, 2.1.5	€ 263.535,08

Raming (2.1.2)	€ 60.444,00
Algemene kosten (10%)	€ 6.044,40
BTW (21%)	€ 13.962,56
Totaal	€ 80.450,96
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.3 van het subsidiebesluit (0% voor landinrichtingswerken) - voor actie 2.1.2	€ 0,00
Aandeel van het AWV (100% van de totale kostprijs van de landinrichtingswerken) - voor actie 2.1.2	€ 80.450,96

Op het domein van of toe te bedelen aan het **Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)**

Raming (1.2.1 t.e.m. 1.2.4; 2.2.1 t.e.m. 2.2.3)	€ 304.499,36
Algemene kosten (10%)	€ 30.449,94
BTW (21%)	€ 70.339,35
Grondverwerving (1.2.5; 2.2.6)	€ 167.000,00
Totaal	€ 572.288,65
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.3 van het subsidiebesluit (70% voor landinrichtingswerken)	€ 283.702,05
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.3 van het subsidiebesluit (50% voor verwerving van onroerende goederen)	€ 83.500,00
Aandeel van het Agentschap voor Natuur en Bos (30% van de totale kostprijs van de landinrichtingswerken)	€ 121.586,59
Aandeel van het Agentschap voor Natuur en Bos (50% van de totale kostprijs van de verwerving van onroerende goederen)	€ 83.500,00

Op het domein van of toe te bedelen aan de gemeente **Bertem**

Raming (1.4.1; 2.2.4; 2.2.5)	€ 9.178,97
Algemene kosten (10%)	€ 917,90
BTW (21%)	€ 2.120,34
Totaal	€ 12.217,21
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.4 van het subsidiebesluit, 100% van het bedrag dat niet ten laste wordt genomen door de gemeente Bertem (70% voor landinrichtingswerken)	€ 8.552,05
Aandeel van de gemeente Bertem (30% van de totale kostprijs van de landinrichtingswerken)	€ 3.665,16

Op het domein van of toe te bedelen aan de gemeente **Huldenberg**

Raming (1.1.1 t.e.m. 1.1.5)	€ 66.170,55
Algemene kosten (10%)	€ 6.617,06
BTW (21%)	€ 15.285,40
Grondverwerving (1.1.6)	€ 31.260,90
Totaal	€ 119.333,90
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.4 van het subsidiebesluit, 100% van het bedrag dat niet ten laste wordt genomen door de gemeente Huldenberg (70% voor landinrichtingswerken)	€ 61.651,10
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.4 van het subsidiebesluit, 100% van het bedrag dat niet ten laste wordt genomen door de gemeente Huldenberg (50% voor verwerving van onroerende goederen)	€ 15.630,45
Aandeel van de gemeente Huldenberg (30% van de totale kostprijs van de landinrichtingswerken)	€ 26.421,90
Aandeel van de gemeente Huldenberg (50% van de totale kostprijs van de verwerving van onroerende goederen)	€ 15.630,45

Op het domein van of toe te bedelen aan de gemeente **Tervuren**

Raming (1.3.1 t.e.m. 1.3.4)	€ 93.467,63
Algemene kosten (10%)	€ 9.346,76
BTW (21%)	€ 21.591,02
Grondverwerving (1.3.5)	€ 31.873,27
Totaal	€ 156.278,69
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.4 van het subsidiebesluit, 100% van het bedrag dat niet ten laste wordt genomen door de gemeente Tervuren (70% voor landinrichtingswerken)	€ 87.083,79
Ten laste van het Vlaamse Gewest, als subsidie aan de Vlaamse Landmaatschappij in toepassing van art.4 van het subsidiebesluit, 100% van het bedrag dat niet ten laste wordt genomen door de gemeente Tervuren (50% voor verwerving van onroerende goederen)	€ 15.936,64
Aandeel van de gemeente Tervuren (30% van de totale kostprijs van de landinrichtingswerken)	€ 37.321,62
Aandeel van de gemeente Tervuren (50% van de totale kostprijs van de verwerving van onroerende goederen)	€ 15.936,64

Samenvattende tabellen financieringsplan:

Financierende partner	Kostenraming werken incl. kosten en BTW (EUR)	Grondverwerving (EUR)	Totaal (EUR)
Agentschap Wegen en Verkeer	343.986,04	0,00	343.986,04
Agentschap voor Natuur en Bos	121.586,59	83.500,00	205.086,59
Gemeente Bertem	3.665,16	0,00	3.665,16
Gemeente Huldenberg	26.421,90	15.630,45	42.052,35
Gemeente Tervuren	37.321,62	15.936,64	53.258,26
Vlaams Gewest	704.524,07	115.067,09	819.591,16
Totaal (EUR)	1.237.505,40	230.134,17	1.467.639,57

Tabel: Overzicht totale kostenraming per financierende partner

Partner	Raming aandeel partner (EUR)	Raming subsidie Vlaams Gewest (EUR)
Agentschap Wegen en Verkeer	343.986,04	263.535,08
Agentschap voor Natuur en Bos	205.086,59	367.202,05
Gemeente Bertem	3.665,16	8.552,05
Gemeente Huldenberg	42.052,35	77.281,55
Gemeente Tervuren	53.258,26	103.020,43
Totaal	648.048,41	819.591,16
Algemeen totaal project	€ 1.467.639,57	

Tabel: Overzicht financieringsplan per beherende partner

Bijlagen

1. Visie en plan van aanpak Inrichtingsproject Dijleland: volledige tekst
2. Inrichtingsconcept 'Dwars door het Dijleland'
3. Landbouw binnen de grenzen van inrichtingsproject Dijleland – aanvullende informatie
4. Tomme: achtergrondinformatie m.b.t. beschermingen
5. Tomme: procedure ontbossing
6. Watertoets
7. Passende beoordeling

Bijlage 1

Visie en plan van aanpak Inrichtingsproject Dijleland

1. Ruimtelijke situering

Het projectgebied van inrichtingsproject Dijleland omvat het grondgebied van de gemeenten Bertem, Huldenberg, Kortenberg en Tervuren. Binnen de projectperimeter zijn nog enkele andere deelprojecten gesitueerd: inrichtingsprojecten 'Voervallei' en 'Gewestweg N253'. Inrichtingsproject 'openruimtenetwerk Woluwebekken' sluit hier bij aan.

2. Krachtlijnen planprogramma

In de relatief open landbouwgebieden tussen Brussel en Leuven blijven zowel op vlak van recreatie als op vlak van natuur (o.a. kleine landschapselementen) nog heel wat kansen onbenut. Dit werd reeds uitvoerig besproken in het planprogramma van het landinrichtingsproject 'plateau van Moorsel' dat op 1 juni 2007 door de Vlaamse Regering goedgekeurd werd.

In het planprogramma worden volgende prioriteiten naar voren geschoven:

- ***uitwerking en implementatie van een gebiedsgerichte visie op recreatie***
- ***coördinatie van een samenwerkingsverband voor aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen.***

Landbouwkundig gezien vormen slecht onderhouden kleine landschapselementen vaak een last. Bijgevolg dreigen vele van deze elementen uit ons landschap te verdwijnen. Een systematisch onderhoud zou echter een oplossing kunnen betekenen voor dit probleem. Daarom werd door verscheidene actoren de noodzaak van een praktijkgericht samenwerkingsverband voor deze elementen aangehaald. Ook recreatief en ecologisch gezien vormen onderhouden landschapselementen een meerwaarde, temeer daar het aanbieden van onderhoud ook de aanleg van nieuwe elementen faciliteert.

Op vlak van recreatie wordt er steeds meer werk gemaakt van een overkoepelende visie. Zo zorgt het 'strategisch beleidsplan toerisme en recreatie 2008-2013 voor de Groene Gordel' van Toerisme Vlaams Brabant bijvoorbeeld voor een uitgebreide analyse met doelstellingen en een uitgebreid pakket aan acties om deze doelstellingen te bereiken. Hieruit blijkt dat er onder andere op niveau van wandelrecreatie belangrijke kansen gelegen zijn binnen de groene gordel (en meer specifiek ook binnen het Dijleland). Het belang van een wandelnetwerk voor het Dijleland wordt er aangehaald, naast de grote vraag naar een fietsknooppuntennetwerk (ondertussen gerealiseerd: Groene Gordel - Dijleland). Ook andere vormen van recreatie komen in dit beleidsplan aan bod (MTB, kanovaren enz.) met een nadruk op zachte recreatie.

Het spreekt voor zich dat de uitbouw van een vast recreatief netwerk binnen het Dijleland zowel voor landbouw, natuur, als natuurlijk recreatie een grote meerwaarde zal betekenen: behoud van de open ruimte, ontlasten van kwetsbare zones, oplossen van ontbrekende verbindingen, het opwaarderen van cultuurhistorisch patrimonium enz. Tegelijk kan het streven naar, en het ondersteunen en uitbouwen van een systematisch landschapsonderhoud binnen de regio Dijleland voor alle aangehaalde sectoren (natuur, landbouw, recreatie,...) oplossingen aanreiken en nieuwe kansen creëren.

In relatie tot deze kansen trachten we maximaal rekening te houden met en in te spelen op lopende processen en initiatieven van allerlei partners. Op die manier kunnen we via landinrichting meerwaarde bieden. Belangrijk hierbij is dat initiatieven op het terrein (met mogelijke inrichtingsplannen i.f.v. landinrichting tot gevolg) steeds gekaderd kunnen worden binnen de versterking van deze open ruimte. Hierbij dient te worden gewaakt over de kansen en meerwaarde

voor landbouw, natuur, recreatie, cultuurhistorie enz. Dit geeft aanleiding tot een brede waaier aan mogelijkheden, zoals die ook geschetst worden in het planprogramma.

3. Voorstel plan van aanpak

Om via inrichtingsproject Dijleland maximaal in te gaan op bovenstaande vragen wordt kort geschetst op welke manier rond de thema's KLE en recreatie kan worden gewerkt.

3.1 Kleine landschapselementen en ecologische verbindingen:

Zoals reeds hoger werd vermeld is het Dijleland bezaaid met vele kleine landschapselementen. Een groot deel van de KLE's in deze regio zijn holle wegen en graften die vaak begroeid zijn met houtige vegetaties. Voor landbouwers vormen deze KLE's veelal een ongemak, omdat overhangende takken en omgevallen bomen een goede doorgang belemmeren. Het op vele plaatsen verdwenen hakhoutbeheer zorgt er voor dat heel wat van deze elementen er verkommerd bijliggen. Vanuit een ecologisch perspectief daarentegen zijn deze lijnvormige elementen uiterst belangrijk als corridor, toevluchtsoord en uitvalsbasis voor planten en dieren. Ook hebben deze groene elementen in een open landbouwlandschap een belangrijke landschappelijke functie en daarmee dus een hoge recreatieve belevings- en dus behoudswaarde. Tegelijk wordt de (her)aanplant van nieuwe houtige elementen vaak gehypothekeerd door het ontbreken van een degelijk onderhoudssysteem dat aangeboden kan worden.

Toch hebben heel wat gemeenten, sociale economiebedrijven, regionale landschappen en andere actoren reeds jarenlang ervaring met deze problematiek. De nog steeds grote vraag naar landschappelijk onderhoud maakt dat er recent nog een aantal studies en projecten inzake landschapsonderhoud werden uitgewerkt en opgestart.

Op 1 oktober 2008 werd het **ECO²-project** opgestart (Boerenbond als promotor i.s.m. andere partners, waaronder VLM). Binnen dit project richt men zich op het 'ontwikkelen van nieuwe marktgerichte activiteiten en ontwikkelingsstrategieën voor plattelandsgebieden met als doel de typische plattelandskwaliteiten te vrijwaren en te versterken'. Dit gebeurt door (agrarisch) natuurbeheer in de economische sfeer te trekken om zo een economische meerwaarde te creëren en tegelijk duurzaamheid in de tijd te garanderen. Eén van de 3 grote pijlers binnen dit project is de oprichting van ABG's (AgroBeheerGroepen). Daarnaast zal ook agrarisch aannemingswerk gestimuleerd worden. Het ECO²-project loopt over twee jaar en in het kader van dit project werden 3 medewerkers aangeworven.

De regio Dijleland werd binnen het ECO²-project mee opgenomen als pilootgebied voor de oprichting van een ABG. Hiervoor werd vanuit de VLM een nota opgemaakt die de noodzaak van een ABG aantoonde. In deze nota werd eveneens verwezen naar het inrichtingsproject Dijleland. Bijgevolg trachtte de VLM samen met de ECO²-veldmedewerkers een ABG op te richten in het Dijleland (meer bepaald binnen de grenzen van het inrichtingsproject). Op deze manier wordt een link tussen het IP Dijleland en het ECO²-project verzekerd. Het onderhoud van KLE's zou de centrale doelstelling van deze ABG kunnen zijn. Op die manier kan deze ABG (deels) invulling geven aan de tweede vraag binnen dit inrichtingsproject (zie hoger; samenwerkingsverband aanleg en onderhoud KLE's). Samen met het onderhoud van de talrijke kleine landschapselementen in het Dijleland kan een agrobegroep een belangrijke rol spelen binnen een ruimer gevoerd agrarisch natuurbeheer. Zo zijn er binnen de regio een aantal bijzondere soorten(groepen) aanwezig die in meer of mindere mate afhankelijk zijn van een kwaliteitsvol landbouwgebied. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de Hamster, de Vroedmeesterpad of de talrijke akkervogels.

Daarnaast toont een recente studie rond 'het regulier onderhoud van landschappelijke en recreatieve infrastructuur op het platteland' van het IPO (Interbestuurlijk PlattelandsOverleg) aan dat er reeds heel wat initiatieven inzake landschapsonderhoud bestaan, maar dat de dekkingsgraad in vele gevallen onvoldoende is en het onderhoud vaak versnipperd wordt uitgevoerd door een groot aantal uitvoerders en eigenaars die de werken niet steeds op elkaar afstemmen. De studie stelt dat er duidelijk behoefte is aan organisatie van de onderhoudswerken en afstemming tussen de uitvoerders van het onderhoud. Het IPO is een beleidsdomein- en sectoroverschrijdend overlegorgaan dat een bijdrage levert aan de duurzame ontwikkeling van het Vlaamse platteland door het formuleren van beleidsaanbevelingen en adviezen over problematieken of knelpunten die zich voordoen op dit platteland. Zo werden door het IPO dus ook beleidsaanbevelingen geformuleerd rond de bovenstaande studie. Doordat binnen het landinrichtingsproject oplossingen worden gezocht voor gelijkaardige knelpunten als deze die in deze studie worden aangehaald, bestaat er vanuit Afdeling Platteland van VLM Brussel (Dienst Vlaams Geïntegreerd Plattelandsbeleid en Advisering) een sterke interesse om het onderzoek naar een samenwerkingsverband voor KLE's mee op te volgen. Op die manier kunnen de IPO-adviezen voor deze problematiek dichter bij de praktijk worden gebracht en kan onderzocht worden of een eerste LOB (Loket Onderhoud Buitengebied; zie beleidsaanbevelingen) voor het Dijleland kan worden opgericht. Politiek engagement is hiervoor echter een vereiste en de bovenvermelde beleidsaanbevelingen zullen dan ook aan de regering worden voorgelegd. In een eerste fase dient men hiervoor op Vlaams niveau de nodige middelen te voorzien.

Het is de bedoeling dat dit Loket (LOB) mensen bijeen brengt en lokale besturen stimuleert, faciliteert en ondersteunt zodat het draagvlak rond landschapsonderhoud kan groeien. De kerntaken van het loket zijn het organiseren van het onderhoud en het regisseren en coördineren van de onderhoudswerken. Het loket voert zelf geen technische werken uit.

Om de kans tot oprichting van een LOB in onze regio te verhogen kan in een tweede fase vanuit inrichtingsproject Dijleland reeds een belangrijke voorzet gegeven worden via een inventarisatiestudie. Deze omvat:

- een uitgebreid overzicht waarin vermeld staat welke de bestaande actoren op het vlak van landschapsonderhoud zijn
- welke werken deze actoren uitvoeren
- welke de financiële bronnen zijn waarop deze actoren zich beroepen

Dit kan voor de 4 gemeenten binnen IP Dijleland onderzocht worden.

Anderzijds dient een LOB ook correct in te schatten welk onderhoud waar en wanneer nodig is. Een studie in een welgekozen gebied zal onderzoeken welk onderhoud nu reeds wel of nog niet gebeurt in verhouding tot de eigendoms- en gebruiksrechten. Dit is ook voor het bovenvermeld ECO²-project relevant. Tegelijk kan dan voor dit studiegebied ingeschat worden hoeveel extra onderhoud vereist is en welke extra financiële middelen daarvoor nodig zijn. Inzake landinrichting kan dit resulteren in inrichtingsplannen die o.a. een grote rol kunnen spelen op vlak van achterstallig onderhoud van bestaande landschapselementen en aanleg van nieuwe. Een werkgroep wordt opgericht die de studie begeleidt.

Naast de corridorfunctie die afzonderlijke KLE's binnen een agrarisch landschap kunnen vervullen en de kansen voor natuur en landbouw via agrarisch natuurbeheer en landschapsonderhoud is het ook belangrijk het landschap zelf als geheel te kunnen vrijwaren. Het realiseren van grote landschappelijke eenheden kan in Vlaanderen als een uitdaging worden gezien, en de meerwaarde ervan voor natuur, recreatie en duurzame landbouw kan moeilijk worden onderschat. Binnen het Dijleland worden zowel groengebieden als heel wat natuurrijke landbouwgebieden door talrijke elementen doorsneden, met versnippering tot gevolg. Zo zijn er een heel aantal autosnelwegen, gewestwegen (al dan niet met lintbebouwing) en andere elementen die vaak een onoverkomelijke barrière vormen voor plant en dier. Ook voor de recreant kan zo'n element een knelpunt betekenen.

In het Dijleland zijn er voldoende van deze barrières aanwezig: een aantal gewestwegen (waaronder de N253) en vooral de E40-autosnelweg die het Dijleland doorsnijdt. Binnen een aantal plannen en visies (o.a. Ruimtelijk structuurplan Vlaams-Brabant) wordt gestreefd naar landschappelijke eenheid van het gebied ten noorden en ten zuiden van deze autosnelweg en het realiseren van natuurverbindingsgebieden tussen de oude boskernen aan beide zijden van deze barrière.

Op terrein blijken er zich langsheen de E40 een aantal interessante kansen voor te doen. Net ten westen van de op- en afrit Bertem langsheen de E40 bevindt zich een brug over de autosnelweg. Deze brug wordt momenteel enkel door landbouwers en recreanten gebruikt. Aan beide zijden sluit deze brug aan op (onverharde) veldwegen. Door middel van een aantal ingrepen zou deze brug als ecoduct dienst kunnen doen, zonder dat het agrarisch en (zacht) recreatief medegebruik in gedrang dient te komen. Dit kan verder worden onderzocht en uitgewerkt. In het kader van de 'uitvoering van het beschermingsplan voor de Das (Meles meles) ten zuiden van Leuven en het taalgrensgebied' werd tevens een studie opgemaakt rond maatregelen ten behoeve van de ontsnippering van de lineaire transportinfrastructuur. Uit deze studie blijkt bovenstaande brug één van de prioritair aan te pakken knelpunten te zijn langsheen de E40 tussen Leuven en Brussel, waar met beperkte(re) middelen een faunapassage kan worden gecreëerd. Op die manier wordt opnieuw een verbinding gecreëerd tussen de noordelijke uitloper van de steilrand en de landbouw- en bosgebieden ten zuiden van de E40. Navraag bij de dienst AWV (en de cel bruggenbestand) toonde alvast aan dat er hier interesse voor bestaat.

Via landinrichting kan op die manier een belangrijke aanzet gegeven worden voor het realiseren van een **natuurverbinding** met medegebruik door landbouw en recreatie. Tegelijk toont een ecoduct op deze plaats aan hoe belangrijk de wisselwerking tussen natuur, landbouw en recreatie in het Dijleland is.

Besluit

Het ECO²-project biedt heel wat kansen voor agrarisch natuurbeheer. Ook in het Dijleland (en in een eerste fase binnen de perimeter van het IP Dijleland) zal getracht worden een agrobeheergroep op te richten. Enkele signalen van op het terrein geven alvast aan dat hier vanuit de individuele landbouwers interesse voor bestaat.

Daarnaast toont de IPO-studie aan dat het belangrijk is te werken met bestaande actoren en deze zo goed als mogelijk samen te brengen en op mekaar af te stemmen. Tegelijk wordt in de beleidsaanbevelingen vermeld dat er meer financiële middelen voor onderhoud en coördinatie en voor plattelandsgemeenten moeten worden voorzien. Naast het benodigd politiek engagement kan vanuit het IP Dijleland een voorzet gegeven worden voor de oprichting van een LOB. Deze voorzet hangt natuurlijk af van voldoende politieke wil en actie.

Via een studie rond landschapsonderhoud binnen één of enkele afgebakende gebiedjes binnen het Dijleland kan bekeken worden welke actoren hier reeds actief zijn. Tegelijk wordt onderzocht op welke manier gestreefd kan worden naar een systematisch onderhoud binnen dit gebied. Dit kan de aanzet vormen voor concrete inrichtingsplannen. Als voorzet in de richting van systematisch onderhoud kan vanuit landinrichting via aanleg of achterstallig onderhoud ondersteuning gegeven worden.

Tot slot kan via het creëren van een natuurverbinding (met medegebruik door landbouw en recreatie) over een van de belangrijkste knelpunten binnen het Dijleland mooi worden aangetoond waar binnen het Dijleland naar wordt gestreefd: behoud van waardevolle en intacte landschappen, met een belangrijke landbouw-, natuur- en recreatieve waarde.

Concrete inrichtingsplannen (IP)

→ *Versterking Kleine Landschapselementen:*

Na een voorbereidend onderzoek naar actoren, middelen en onderhoud in een nog door de werkgroep te bepalen gebied (of meerdere gebiedjes) wordt via het instrument landinrichting een eerste aanzet gegeven voor systematisch onderhoud. Deze afbakening dient weloverwogen te

worden. Concrete acties bestaan o.a. uit aanleg van nieuwe en achterstallig onderhoud van bestaande elementen. Bestaande actoren (waaronder bijvoorbeeld een ABG) staan na de inrichtingsfase in voor het systematisch onderhoud.

→ *Ecoduct E40 – ‘Dijleland’*:

Via landinrichting kunnen in een eerste fase de verschillende partners worden samengebracht. Via overleg en studie worden gemeenschappelijke doelstellingen geformuleerd, die de basis vormen voor inrichting en een inrichtingsplan.

3.2 Recreatie:

In het kader van recreatie werden recent enkele initiatieven opgestart (door / i.s.m. andere partners). Zo werd op initiatief van RLD vzw i.s.m. Toerisme Vlaams-Brabant en VLM Vlaams-Brabant het PDPO-project ‘een wandelnetwerk voor het Dijleland’ opgestart. Binnen dit project wordt gestreefd naar het ontwerp van een wandelknooppuntennetwerk op kaart tegen eind 2009. De VLM verzorgt de inventarisatie van buurtwegen in de gemeenten Huldenberg, Tervuren en Bertem. Dit zijn de gemeenten die gelegen zijn binnen de afbakening van het inrichtingsproject Dijleland. RLD vzw neemt de inventarisatie binnen de overige gemeenten (Oud-Heverlee, Overijse) op zich. Naast het mee ontwikkelen van een knooppuntennetwerk is er ook bij de uitvoering een rol voorzien voor de VLM. Waar Toerisme Vlaams-Brabant instaat voor de basisuitrusting van het wandelnetwerk, zal later in het proces nog duidelijk worden waar landinrichting via concrete inrichtingsplannen binnen inrichtingsproject Dijleland kan meewerken aan de ontwikkeling van dit wandelnetwerk of waar door landinrichting een extra dimensie gecreëerd kan worden. Binnen deze inrichtingsplannen zullen de kansen voor natuur, landbouw, cultuurhistorie enz. onderzocht en zo nodig mee opgenomen worden. Op die manier kunnen we via het instrument landinrichting mee vormgeven aan recreatie in het gebied.

Recent werd het Interreg IVa-project ‘Grenzeloos Wandelen’ goedgekeurd. Dit project voorziet middelen voor de realisatie van het wandelnetwerk. Voor de regio Dijleland is de VLM als partner opgenomen, naast Toerisme Vlaams-Brabant.

Tegelijk is het belangrijk ook andere vragen van partners en kansen voor recreatie binnen de grenzen van het inrichtingsproject te onderzoeken en lopende initiatieven te ondersteunen. Ook via deze weg kunnen bijkomende inrichtingsplannen worden opgesteld. Zo worden momenteel binnen de gemeente Kortenberg een aantal dagwandeltochten ontwikkeld, die een aanvulling zullen zijn op het nog te ontwikkelen wandelknooppuntennetwerk net ten zuiden van deze gemeente. Deze wandellussen zullen beide starten aan het station te Kortenberg, waar een nieuw stationsgebouw gerealiseerd zal worden. Samen met de ontwikkeling van deze wandellussen zullen zoals ook bij de opmaak van het wandelknooppuntennetwerk het geval is, mogelijk een aantal knelpunten naar voren komen. Via landinrichting kan onderzocht worden of er hier inrichtingsplannen uit dienen te volgen. In de buurt van het station werd in het verleden reeds de problematiek van een ontbrekend stuk fietspad langsheen de HST-lijn aangehaald. Uit een aantal studies blijkt het belang van dit fietspad voor zowel woon-werkverkeer (Brussel-Leuven) als voor recreatief fietstoerisme. Een goede bereikbaarheid van de stationsomgeving en een goede doorgang langsheen de HST-lijn kan dus een grote meerwaarde betekenen. Hier kan landinrichting de katalysator zijn om andere partners tot beweging te brengen.

Samen met het ontwikkelen van recreatieve netwerken en het ontwikkelen en stimuleren van landschapsonderhoud dienen we ook aandacht te besteden aan andere elementen die van belang zijn voor het bewaren van een hoge landschappelijke kwaliteit. Zo zijn er binnen het Dijleland een aantal kansen om cultuurhistorische elementen op te waarderen en tegelijk in te schakelen binnen een recreatief netwerk. Rond een aantal van deze cultuurhistorische sites lopen momenteel

projecten en acties. Bij een aantal mogelijke partners bestaat er alvast interesse om deze opties verder af te toetsen.

Besluit

Op vlak van recreatie is er in het Dijleland reeds heel wat gerealiseerd. Recent zijn er echter nog een aantal initiatieven opgestart waarbij vooral recreatief wandelen verder uitgebouwd wordt. Hierbij denken we in de eerste plaats aan het wandelknooppuntennetwerk Dijleland, maar ook aan meer lokale initiatieven zoals het aangehaalde voorbeeld voor de gemeente Kortenberg. In de ontwerpfase van een netwerk zullen er een aantal interessante 'missing links' naar voren komen, die via het instrument landinrichting - met aandacht voor andere thema's binnen de open ruimte - opnieuw ingericht kunnen worden. Thema's zoals bijvoorbeeld landbouw, natuur en cultuurhistorie dienen hierbij dus mee afgewogen te worden, naast het recreatieve luik.

Als katalysator kan landinrichting trachten partners te zoeken voor het oplossen van andere knelpunten die een rechtstreekse link hebben met dit ruime recreatieve luik. Hierbij denken we aan een actie rond bijvoorbeeld het vervolledigen van het HST-fietstraject Leuven – Brussel. Vermeldenswaardig is ook de link met de concrete inrichtingsplannen binnen het openruimtenetwerk VSGB (binnen landinrichtingsproject Plateau van Moorsel).

Tot slot kan ook via het valoriseren van cultuurhistorisch erfgoed binnen de regio een grote bijdrage geleverd worden aan de belevingswaarde van het Dijleland. Door dit erfgoed rechtstreeks aan een recreatief netwerk te koppelen wordt de hoge behoudswaarde ervan benadrukt, terwijl de meerwaarde voor de recreant reeds lang bewezen is.

Concrete inrichtingsplannen (IP)

→ *Mee uitwerken van het ontwerp en mee uitvoering geven aan de realisatie van een WKNW voor het Dijleland (wandelknooppuntennetwerk)*

Vanuit het PDPO-project ('een wandelnetwerk voor het Dijleland') wordt gestreefd naar de voorbereiding en het ontwerp van een wandelknooppuntennetwerk. RLD vzw trekt dit project, met Toerisme Vlaams-Brabant en VLM Vlaams-Brabant als projectpartners. In een tweede fase volgt de realisatie van dit wandelknooppuntennetwerk op het terrein. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van Toerisme Vlaams-Brabant: uitgeven van kaartmateriaal en boekjes, bewegwijzering, randinfrastructuur, enz.

Timing: ontwerp wandelnetwerk tegen eind 2009/begin 2010. Realisatie vanaf 2010, met als doelstelling tegen medio 2011 een volwaardig wandelknooppuntennetwerk te kunnen aanbieden. Op langere termijn kunnen nieuwe lussen en opgeloste knelpunten aanleiding geven tot een update van het netwerk. Bij de ontwikkeling van het wandelnetwerk worden de geïnventariseerde buurt- en voetwegen opgedeeld in twee groepen:

- voetwegen die zonder noemenswaardige ingrepen of met ingrepen die gemakkelijk binnen de timing van het PDPO-project kunnen uitgevoerd worden, opgenomen kunnen worden in het 'ontwerp wandelnetwerk'
- voetwegen die enkel met belangrijke ingrepen opgenomen kunnen worden in een herziening of uitbreiding van het wandelnetwerk

Voor wat betreft landinrichting kunnen er zich kansen voordoen op verschillende niveaus. Zo kunnen bestaande trage wegen via landinrichting beter worden ingekleed of kunnen knelpunten of missing links worden gesaneerd. Voorbeelden kunnen zijn: landschappelijk inkleden van bestaande trage wegen door de aanleg van groene elementen, herstellen van in onbruik geraakte trage wegen, aanleg van brugjes en knuppelpaden, enz. Kansen voor en wensen van de verschillende doelgroepen dienen hierbij steeds voldoende in overweging genomen te worden (recreatie, natuur, landbouw,...). Naast het wandelknooppuntennetwerk Dijleland kan landinrichting mogelijk ook ten noorden van het WKNW op grondgebied van de gemeente Kortenberg participeren in de uitbouw van wandellussen. Dit dient verder te worden onderzocht.

→ *Opwaardering van de Tomme te Ottenburg*

In het uiterste zuiden van het Dijleland (grondgebied gemeente Huldenberg), te midden van een ruimere archeologische site, vinden we een kustmatige, langwerpige heuvel terug. Waarschijnlijk dateert deze uit het midden-Neolithicum (4500-3500BC). De site in Ottenburg is trouwens één van de weinige sites in Vlaanderen waar constructies uit het Neolithicum nog tot op vandaag in de microtopografie zichtbaar zijn gebleven.

Bij het Agentschap R-O Vlaanderen, Onroerend Erfgoed lopen momenteel plannen voor een studie rond de wetenschappelijke duiding van deze 'Tomme'(start studie begin 2010). Momenteel is de site reeds beschermd als landschap. De studie zou kunnen bevestigen dat men hier te maken heeft met een archeologisch waardevol monument, wat van belang is voor het opstellen van het beschermingsdossier van deze site te Ottenburg.

Momenteel wordt dit monument echter meer en meer omsloten door bebouwing en blijft beheer ervan achterwege (particuliere eigendom). Na overleg met het Agentschap blijkt het instrument landinrichting een unieke kans te zijn om iets te kunnen doen voor het behoud, beheer en de ontsluiting van deze site. De bescherming ervan biedt hier ook extra kansen naar financiering toe. Tegelijk zou deze site kunnen worden ingepast binnen een recreatief netwerk (wandelpadnettennetwerk Dijleland). Op termijn zijn hier zelfs kansen om een cultuurhistorische wandellus te enten op het ontwikkelde wandelpadnettennetwerk.

→ *HST-fietspad*

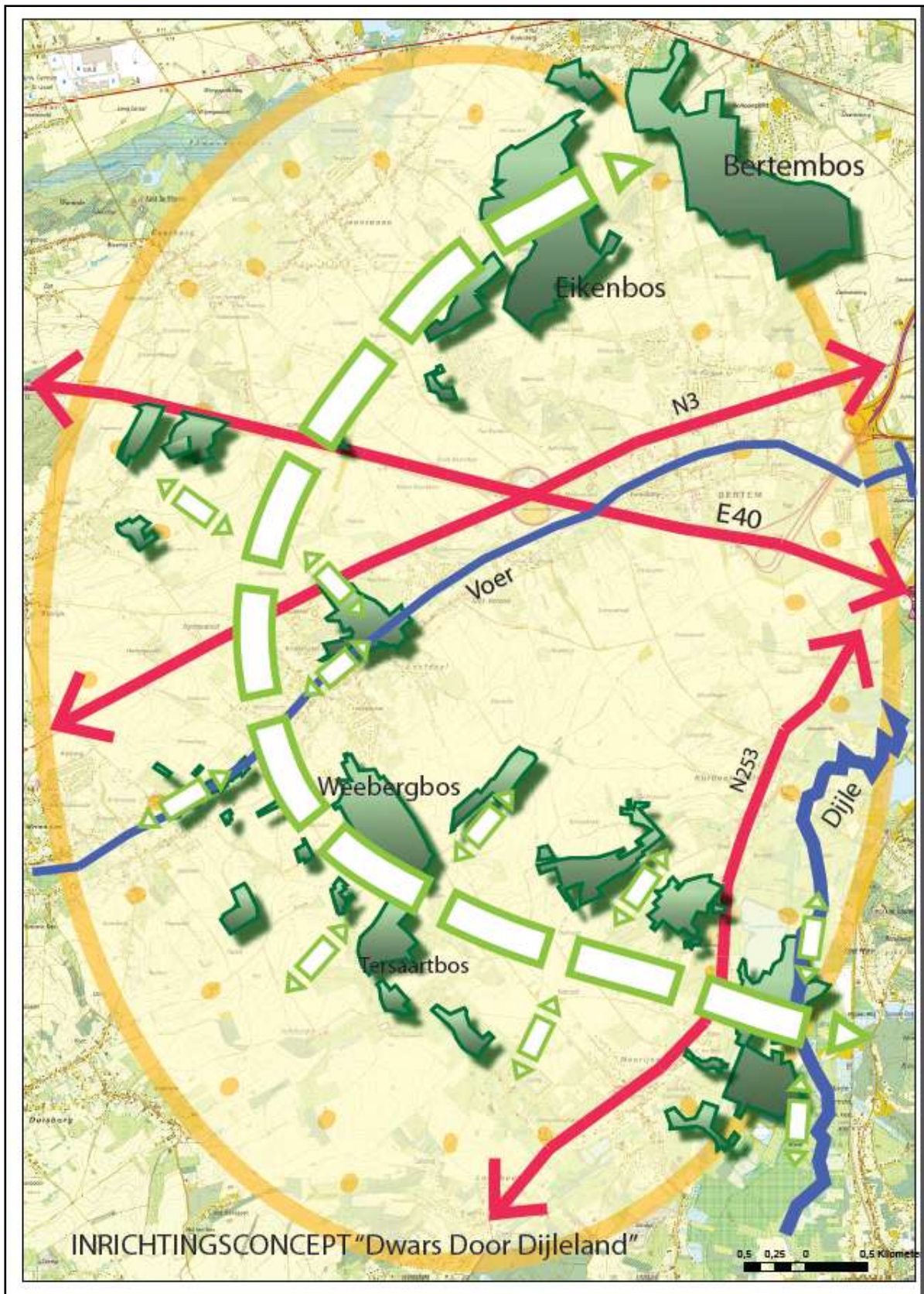
Verschillende documenten en studies tonen het belang aan van de fietsverbinding Leuven-Brussel. Deze verbinding vertoont echter nog een aantal knelpunten/punten ter verbetering. Ter hoogte van het station van Kortenberg is het HST-fietspad even onderbroken. Het aanbieden van een volledige fietsverbinding kan zowel voor woon-werkverkeer als voor recreatieve fietsers een grote meerwaarde betekenen. Tegelijk vormt de stationsomgeving ook het startpunt van een aantal (dag)wandelingen die momenteel door de dienst Toerisme van de gemeente Kortenberg ontwikkeld worden. Ook om deze reden kan een makkelijk bereikbare stationsomgeving een recreatieve meerwaarde betekenen. Ook de link met inrichtingsproject openruimtenetwerk VSGB is hier niet onbelangrijk. Andere actoren dienen hier maximaal worden aangespoord om actie te ondernemen, waarbij landinrichting mogelijk een deel van de oplossing kan betekenen.

→ *Recreatieve ontsluiting van de Abdijsite te Kortenberg*

De abdij te Kortenberg dateert reeds van rond het jaar 1095. De site werd als monument beschermd en momenteel is de Oude Abdij Kortenberg eigendom van het bisdom Mechelen-Vlaams-Brabant. De vzw Oude Abdij heeft de abdij verder uitgebouwd tot een spiritueel centrum. Momenteel heeft Regionaal Landschap Dijleland vzw reeds een aantal achterstallige beheermaatregelen in het bijhorend park gerealiseerd. Het is de bedoeling op middellange termijn de abdijsite verder op te waarderen door het herstellen van een vijver, restauratie van bijgebouwen, aanleg en herstel van wandelpaden enz. Het is de bedoeling ook het grote publiek met deze site te laten kennismaken via een openbare toegankelijkheid (met respect voor het hier gevestigd spiritueel centrum). Naast de vzw Oude Abdij zal ook de gemeente Kortenberg een belangrijke actor zijn binnen dit gebeuren. Daarom zal een samenwerkingsovereenkomst tussen de vzw en de gemeente worden opgesteld. Voor ontwerp en uitvoering wordt er een PDPO-projectvraag gepland. De reeds vermelde wandellussen van de gemeente Kortenberg (in ontwerpfasen) doen ook deze site aan. Daarom kan er worden onderzocht op welke manier landinrichting kan participeren in de recreatieve ontsluiting van deze site.

Bijlage 2

Inrichtingsconcept 'Dwars door het Dijleland'

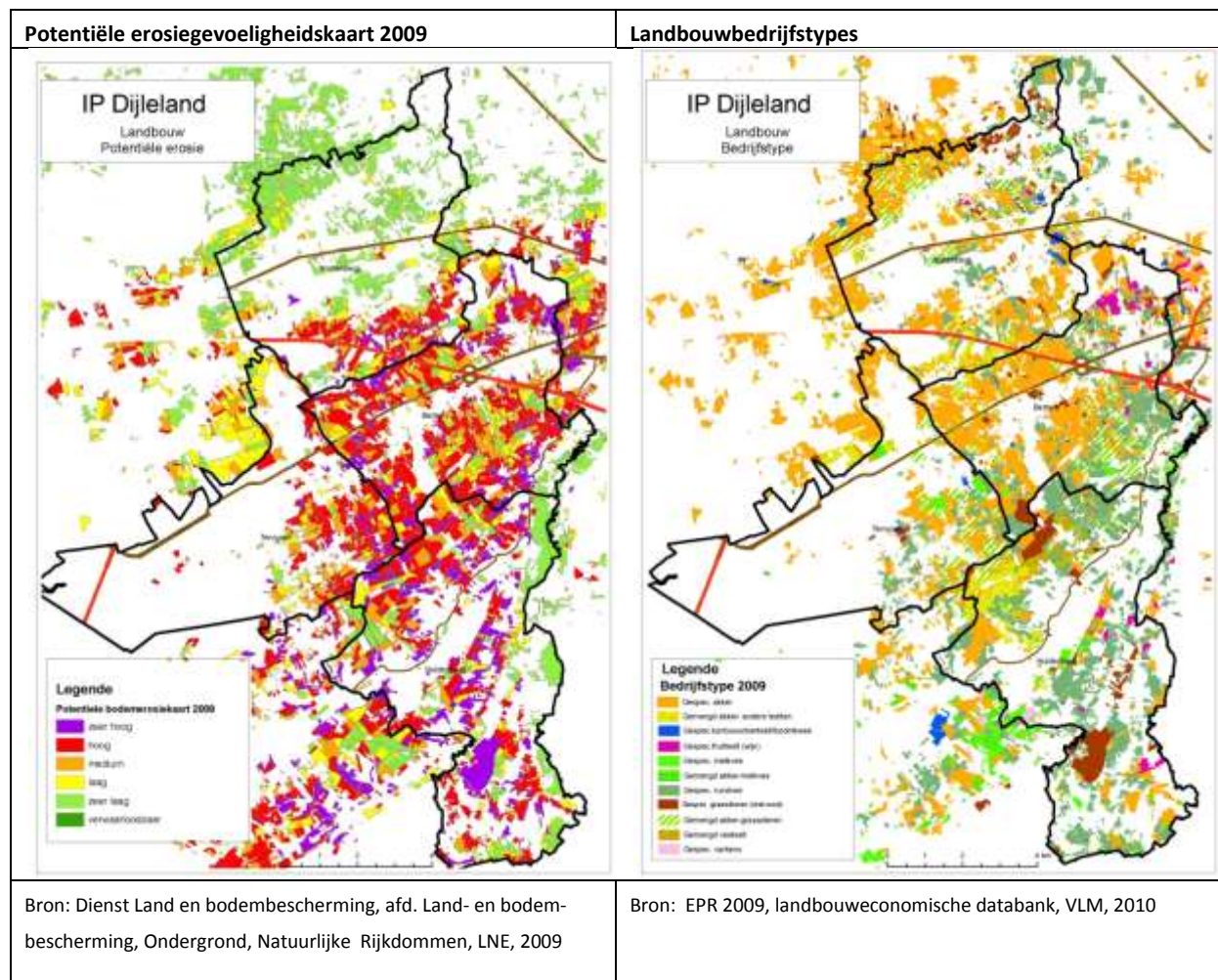

Bijlage 3 Landbouw binnen de grenzen van inrichtingsproject Dijleland**Situering van het landbouwgebruik – vervolg:****Bedrijfstype**

De bedrijfstyperingskaart geeft aan dat er grotendeels al dan niet gespecialiseerde akker- en tuinbouwbedrijven voorkomen (incl. fruit, boomkweek, sierteelt, groenten). Van de 280 bedrijven zijn er 150 bedrijven zonder dieren. Zij hebben in het projectgebied samen iets minder dan de helft van het landbouwareaal in gebruik, nl. 3000 ha van de 6326 ha. Vaak hebben deze bedrijven een flexibeler tijdsbesteding buiten de zaai- en oogstperiodes. Daarnaast zijn er heel wat (63) gespecialiseerde rundveebedrijven (niet-melkvee) en andere graasdierbedrijven (51). Melkvee komt minder voor (amper 10-tal bedrijven, al dan niet gemengd). Er komen ook enkele varkensbedrijven voor. Bijna alle bedrijven hebben een mestbalans die schommelt rond het evenwicht.

Bedrijfsomvang

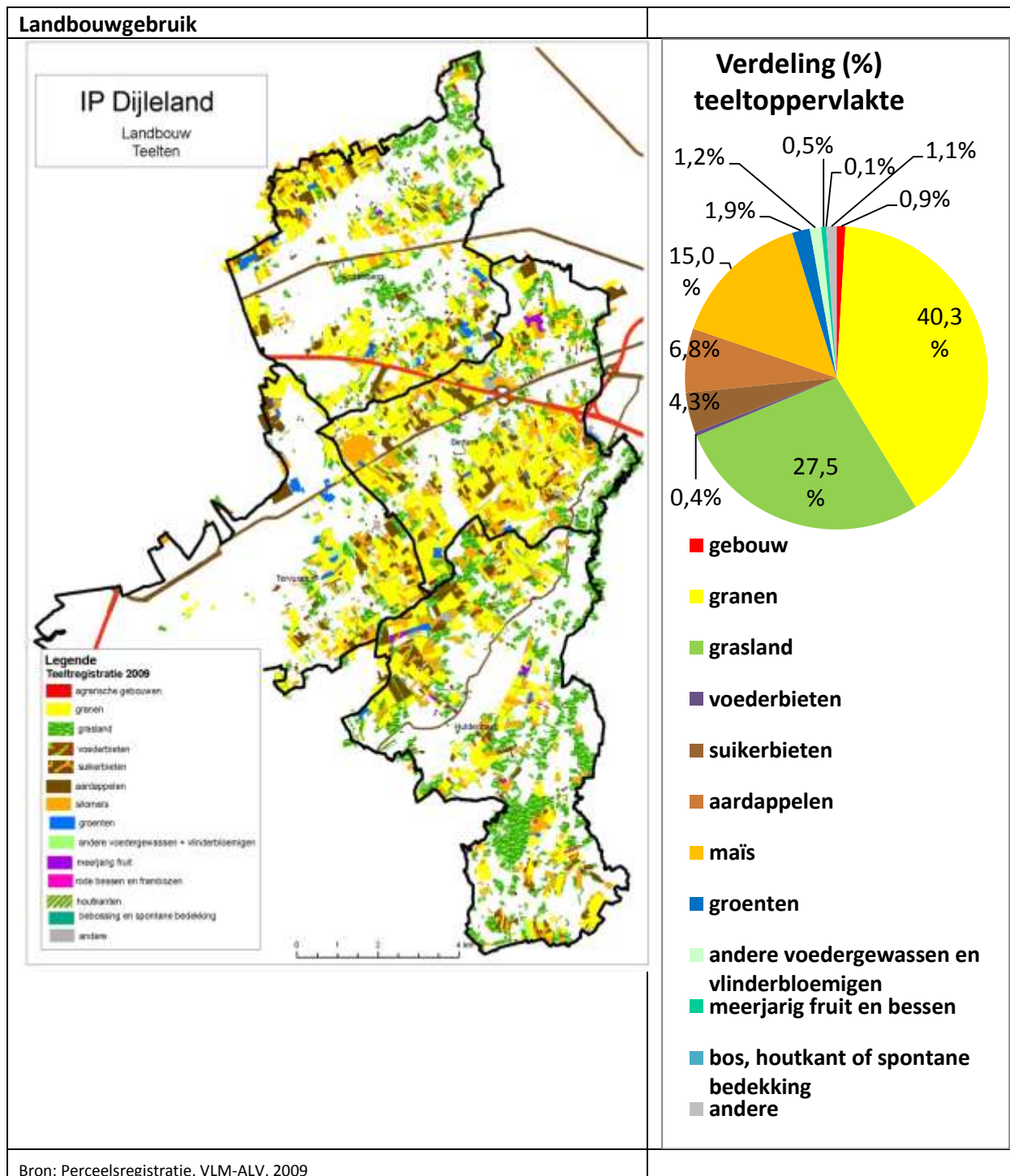
De gemiddelde bedrijfsoppervlakte van 277 (van de 280) bedrijven bedraagt 38 ha, wat iets hoger is dan het Vlaams gemiddelde (21 ha). (3 grote registreerders waaronder ANB en Natuurpunt werden weggelaten om geen vertekend beeld te creëren). Gemiddeld hebben ze 30 percelen per bedrijf. Een indicator voor de bedrijfsomvang is de totale standaardopbrengst van het bedrijf, waarbij 8 klassen onderscheiden worden, variërend van minder dan 2000 euro (kl.1) tot meer dan 500.000 euro (kl.8). De overgrote meerderheid (184) van de bedrijven situeert zich in de hoogste klassen (> 25.000 euro/j). Een vijfde (58) situeert zich in klasse 4 en realiseert een totale standaardopbrengst tussen 8000 en 25000 euro. Zo'n 10% produceert bruto minder dan 8000 euro.

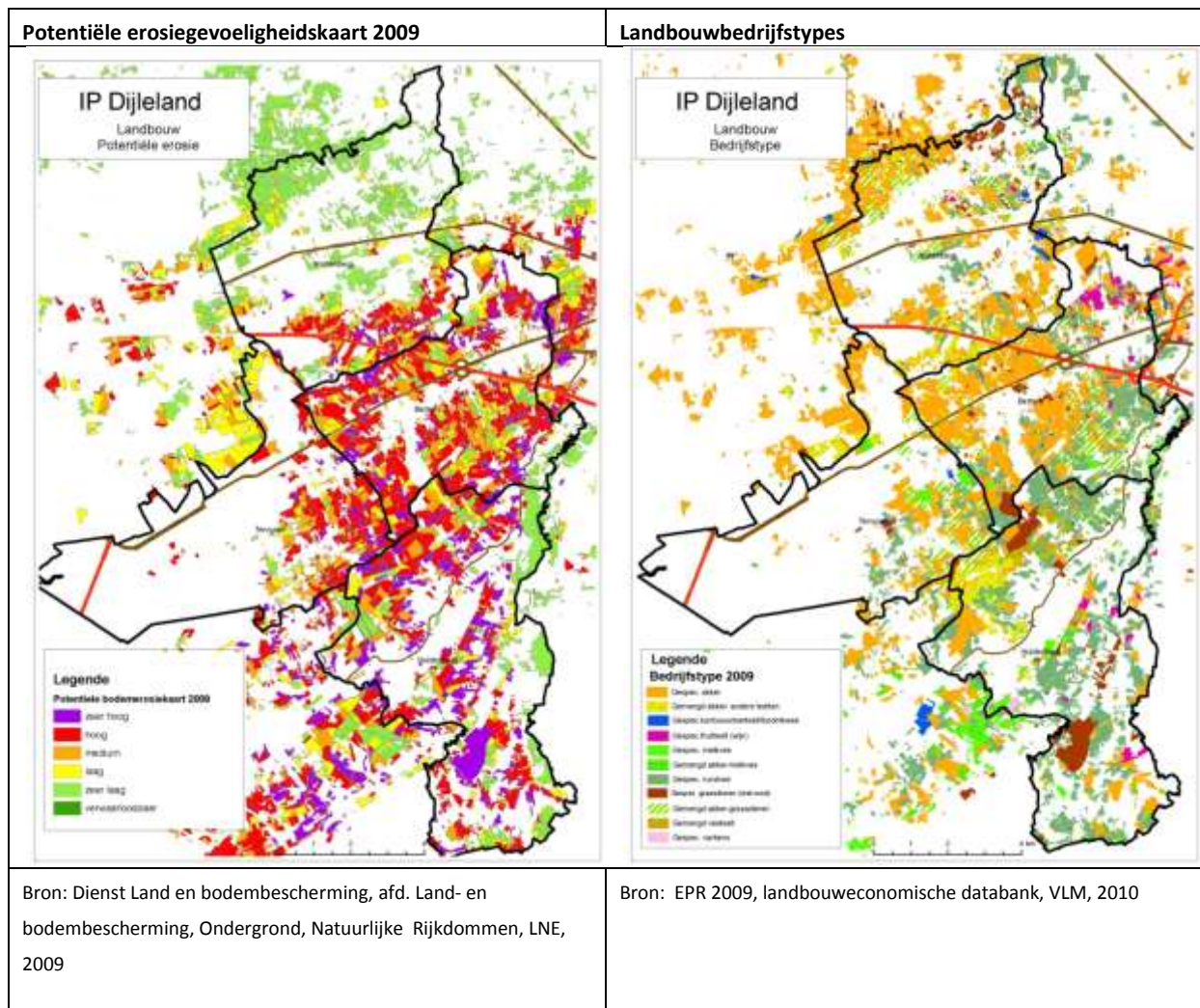
Leeftijd en uitbollingsgraad

De gemiddelde leeftijd van de landbouwers (waarvan leeftijd gekend bij 211/280), bedraagt 54. Dit ligt rond het Vlaams gemiddelde.

Voor 211 bedrijven kon er een uitbollingsgraad berekend worden. Deze is gebaseerd op de leeftijd van de bedrijfsleider en de bedrijfsomvang. In het geval van vennootschappen is de leeftijd onbepaald. Voor 64 bedrijven is de uitbollingsgraad hoger dan 75%. Voor 106 bedrijven is er van uitbollen nog geen sprake. Voor de overige 41 is de voortzetting van het bedrijf nog onduidelijk.

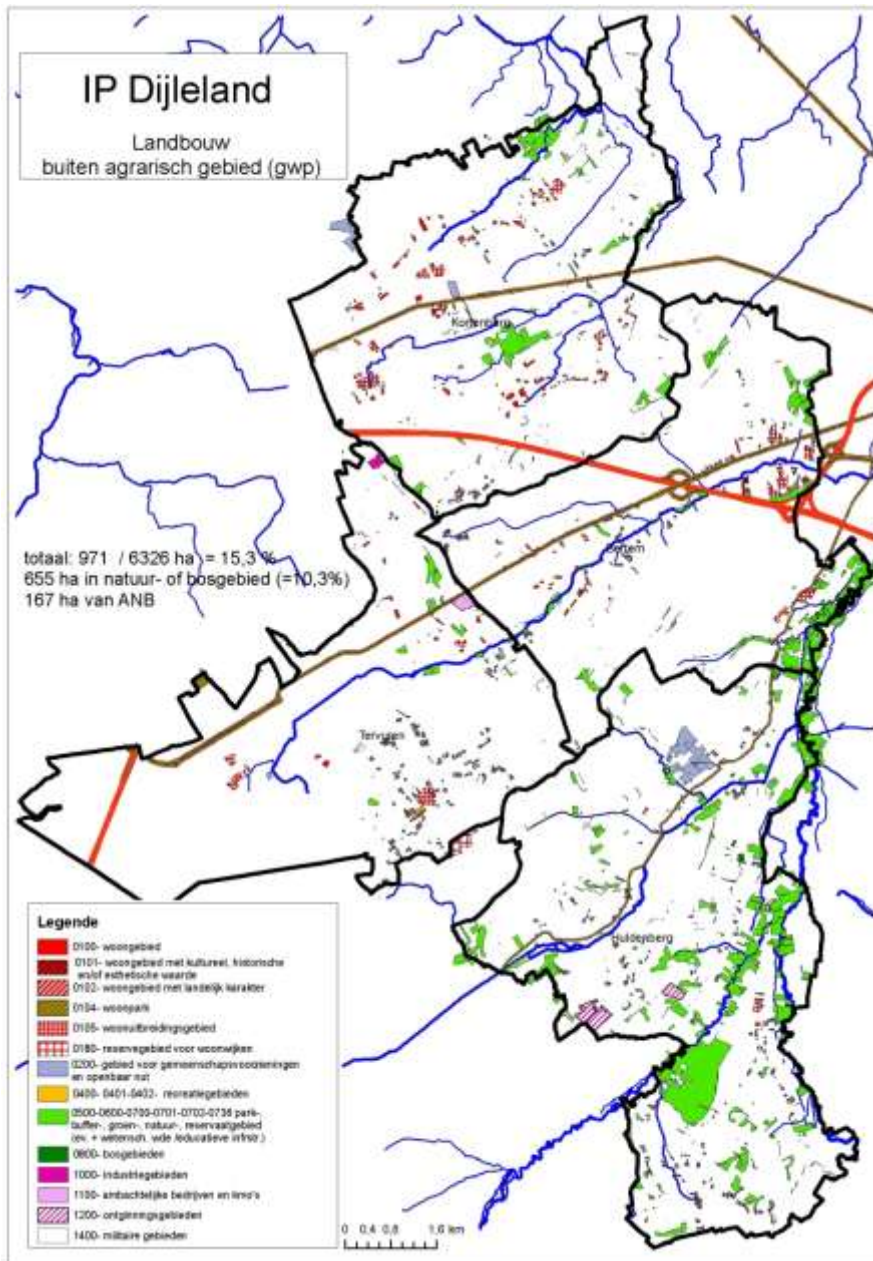
Juridisch en beleidskader

Landbouw buiten agrarisch gebied

Van de 6326 ha geregistreerde landbouwgrond in het projectgebied, ligt 15,3% in een niet agrarische bestemming volgens het gewestplan (code 900 of 901). We spreken niet meteen van zonevreemde landbouw, aangezien landbouw in woonuitbreidingsgebied, recreatiegebied of militair gebied perfect mogelijk is. Ook in natuurgebied kan landbouw voorkomen als specifieke vorm van agrarisch natuurbeheer.

Ongeveer 10,3 % ligt in natuur- of bosgebied, namelijk zo'n 655 ha, waarvan 167 ha weliswaar geregistreerd door ANB, hoofdzakelijk in de Dijle- en Laanvallei en in Silsombos.

Het geeft vooral aan dat er normaal gezien wel een potentieel aanwezig is voor het beheer van natuur- en landschapswaarden in landbouwgebruik.

Figuur 49: Landbouwpercelen buiten agrarisch gebied (gewestplan)

Bronnen :

- Topografische kaart, kleur, 1/50000 ;
- Perceelsregistratie 2009, ALV-VLM
- Vectoriële versie van het Gewestplan, MVG-LIN-AROHM-Ruimtelijke Planning, 2002 (OC GIS-Vlaanderen)

Bemestingsnormen

Mestdecreet

Het mestdecreet van 22 december 2006 houdt bepalingen in m.b.t. o.a.:

de mesttoediening (bemestingslimieten, uitrijperiodes en nitraatresiduwaarde) die een verbetering van de waterkwaliteit vooropstelt;

de productie van dierlijke mest door het bedrijf via de nutriëntenemissierechten;

de handhaving van de bepalingen van het mestdecreet via bijkomende administratieve geldboetes.

Bemestingsnormen

Sinds 1 januari 2007 valt Vlaanderen integraal onder de noemer “kwetsbaar gebied water”. Dit betekent dat de bemestingsnorm voor dierlijke mest werd teruggebracht naar maximaal 170 kg stikstof per ha en per jaar (uitzonderingen voor tuinbouw, derogatieregeling,...).

Naast de algemene norm “kwetsbaar gebied water” blijven er wel specifieke normen in andere kwetsbare gebieden, nl. kwetsbaar gebied Natuur en kwetsbaar gebied Fosfaat (dit laatste zonder afbakeningen binnen het projectgebied).

Sinds mei 2011 werd het nieuwe mestdecreet (MAP4) goedgekeurd door het Vlaams Parlement omdat dit voor de Europese Commissie nodig was in het kader van de aanvraag tot derogatie (mogelijke afwijking van de bemestingsnorm).

MAP4 is geen volledig nieuw decreet. Er zijn enkele belangrijke aanpassingen. Zo moet de landbouwer kiezen tussen 2 bemestingssystemen voor zijn bedrijf: één gebaseerd op de totale aangebracht hoeveelheid stikstof en het andere gebaseerd op de hoeveelheid werkzame stikstof (afh. van de gewasbehoefte, bodemvoorraad, mineralisatie en werkingscoëfficiënt van de opgebrachte meststoffen).

Gevolgen van MAP4 voor de beheerovereenkomst water

Wie een beheerovereenkomst water gesloten heeft, moet de hoeveelheid dierlijke mest beperken tot maximaal **140 kg N per ha** per jaar (i.p.v. 170 kg). Voor graangewassen zonder nateelt, wordt de hoeveelheid dierlijke mest echter beperkt tot maximaal **100 kg N per ha** per jaar.

De gewassen waarvoor de beheerovereenkomst nu geldt, blijven behouden, uitzondering zijn echter de graangewassen waarvoor in 2011 alleen nog een vergoeding wordt uitbetaald mits er een nateelt wordt ingezaaid.

Voor de landbouwers met een beheersovereenkomst zullen de bemestingsnormen voor stikstof vanaf 1 januari 2012 beperkt worden, ze moeten immers 30% lager liggen dan de algemene normen. Nadat de bevoegde Europese diensten ingestemd hebben met een aantal wijzigingen, werd aan de landbouwers een aangepaste beheerovereenkomst water voorgelegd die ingaat op 1 januari 2012. Indien de landbouwer de aanpassingen niet aanvaard heeft, werd de BO water – zonder gevolgen - beëindigd.

De BO water kan afgesloten worden in al de gemeenten van het projectgebied (voor de gemeente Kortenberg slechts een smalle zone tegen de zuidrand van de gemeente aan).

MTR-verordening en nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Op 26 juni 2003 bereikten de Europese ministers van Landbouw een akkoord over de fundamentele hervorming (Mid Term Review) van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De voornaamste doelstelling van de hervorming was om de landbouw in de EU marktgericht, meer concurrentieel en duurzamer te maken en tevens te zorgen voor de nodige inkomensstabiliteit.

Hiertoe werden de bedrijfstoelagen ontkoppeld van de productie en werd via de randvoorwaarden (cross compliance) de uitbetaling van de inkomenssteun afhankelijk van het naleven van bepaalde voorwaarden op vlak van milieu, dierenwelzijn, diergezondheid en gezondheid van de planten, volksgezondheid en de eis dat alle landbouwgrond in goede landbouw- en milieuconditie wordt gehouden, inclusief het behoud van de totale oppervlakte blijvend grasland per lidstaat.

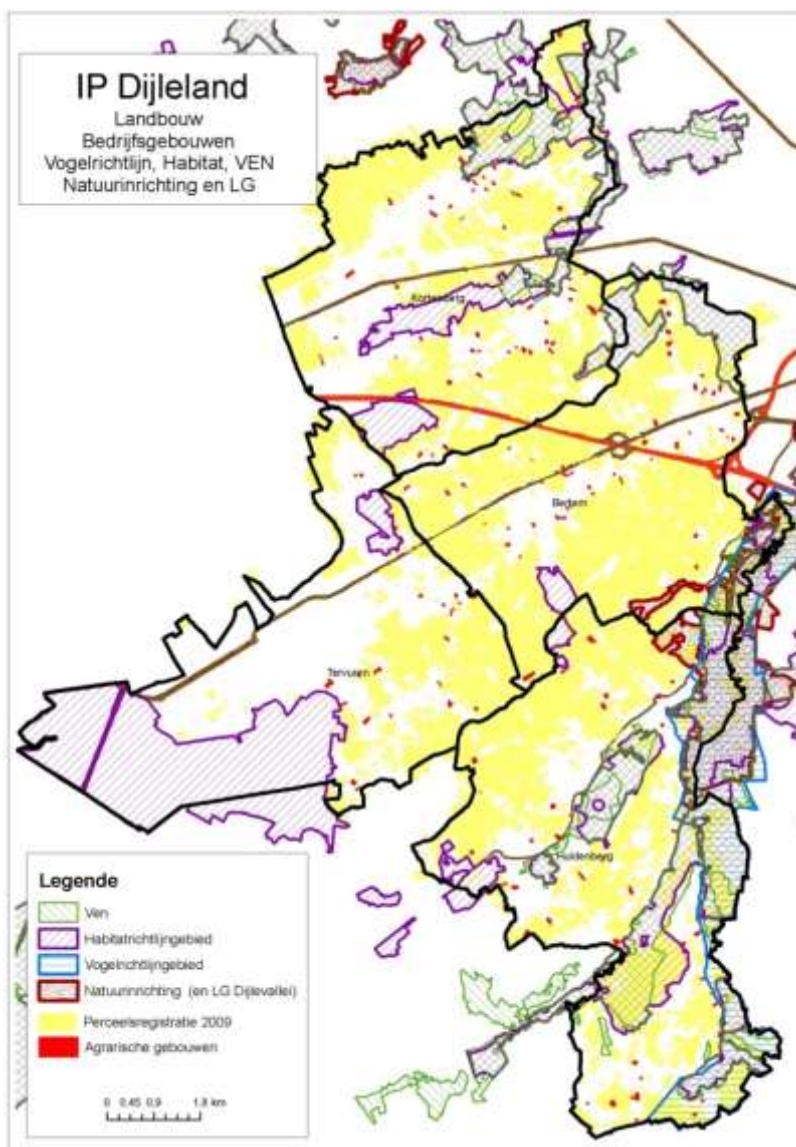
Het nieuwe GLB dat vanaf 2014 ingaat is nog volop in ontwerp. Enkele belangrijke punten staan nog ter discussie. Zo is er sprake van een herverdeling van de toeslagrechten waarbij de nadruk minder op de inkomenssteun komt te liggen, maar meer op een vergoeding per ha voor het beheer van het landschap en de uitbetaling nog meer afhankelijk te maken van bijkomende voorwaarden. Een tweede punt gaat over het opleggen van de omvorming van een klein percentage van het bedrijfsareaal (< 7%) tot ecologische aandachtszone, naast het behoud van blijvend grasland. Een derde voorwaarde voor het bekomen van alle toeslagrechten betreft de verplichting van minstens 3 verschillende teelten per bedrijf (excl. blijvend grasland), met het oog op een betere gewasrotatie. Het is nog niet duidelijk welke principes in het uiteindelijke GLB opgenomen zullen worden en in

welke mate. Er valt wel te verwachten dat er enige interferentie is met het huidige systeem van beheerovereenkomsten, aangezien beide als doel hebben om het landschap op te waarderen met actieve inschakeling van de landbouwers.

Pachtwet

De pachtwet is van toepassing bij het verwerven van gronden voor maatregelen van landinrichting, al dan niet door onteigening. Afhankelijk van de pachtperiode waarin de landbouwer zich bevindt, moet een bepaalde opzegtermijn en uittredingsvergoeding gerespecteerd worden.

Daarnaast moet er ook rekening mee gehouden worden dat beheerovereenkomsten door een landbouwer enkel kunnen afgesloten worden voor gronden die gepacht worden (of in eigendom zijn), aangezien er een zekerheid van minimum 5 jaar moet bestaan bij aanvang van het contract. Onderhoud van bv. houtkanten, integraal gelegen in het openbaar domein, komen niet in aanmerking voor het sluiten van een beheerovereenkomst. Private percelen van een gemeente, die via een pachtcontract of een gebruikscontract (kosteloos) van minimum 5 jaar aan de landbouwer in beheer gegeven worden, komen wel in aanmerking voor beheerovereenkomsten.

Speciale beschermingszones en inrichtingsprojecten

Er komen heel wat habitatrichtlijngebieden, VEN-gebieden en een langgerekt vogelrichtlijngebied voor in het projectgebied. Landbouwgebruik komt ook in deze gebieden voor. Vooral het gebied van de Dijlevallei vormt een concentratiegebied voor de bescherming van natuurwaarden. Hier situeert zich ook het natuurinrichtingsproject 'Dijlevallei', waar naast allerlei inrichtingsmaatregelen ook een aankoopbeleid wordt gevoerd.

Voor de landbouw betekent dit een extra uitdaging om zich aan te passen aan deze natuurrandvoorwaarden en om in te spelen op nieuwe kansen, zoals bv. vormen van agrarisch natuurbeheer of landschapszorg.

Er komen geen ruilverkavelingen voor in het projectgebied van het Inrichtingsproject Dijleland.

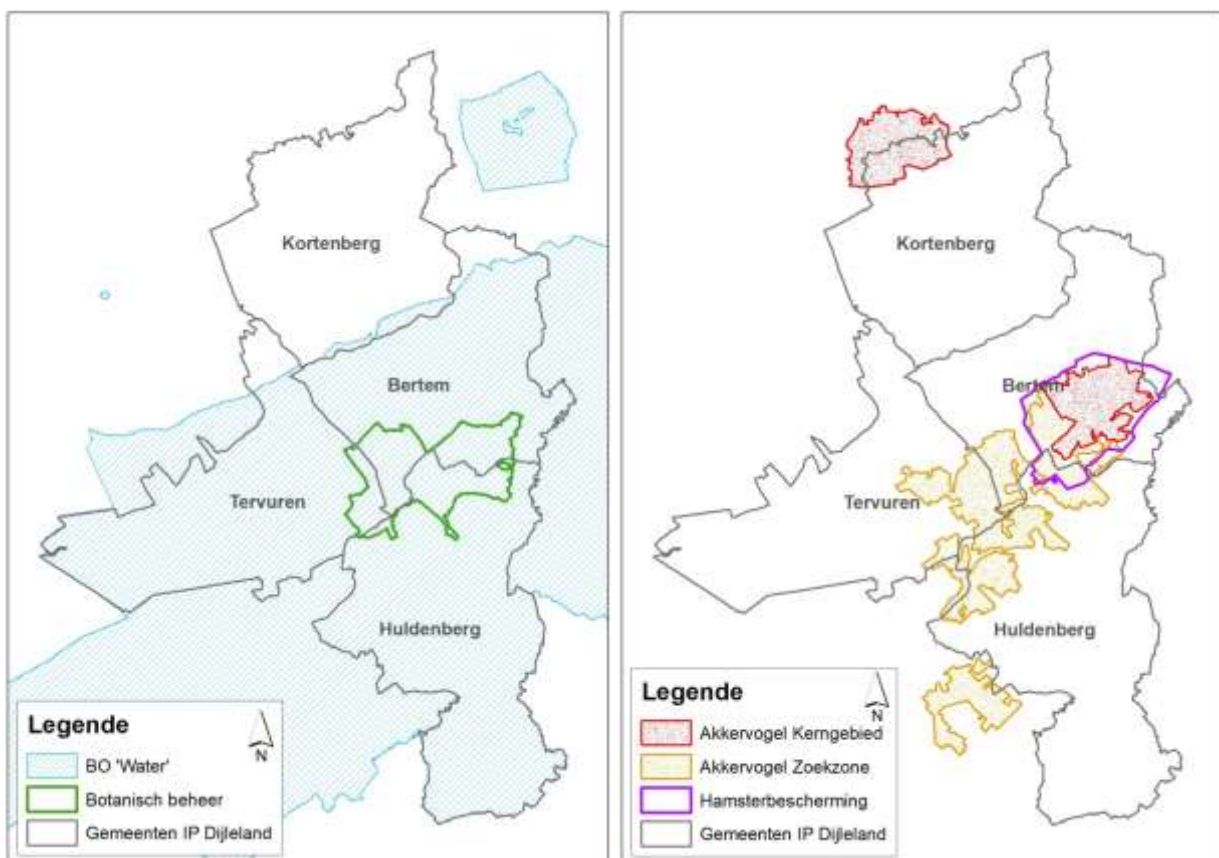
Figuur 50: Landbouwgebruik en bedrijfsgebouwen vs. speciale beschermingszones en inrichtingsprojecten

Beheerovereenkomsten

Beheerovereenkomsten zijn vrijwillige overeenkomsten die landbouwers met de Vlaamse overheid (Vlaamse Landmaatschappij) kunnen afsluiten. Ieder beheerpakket omvat maatregelen en voorwaarden die gericht zijn op het behoud of de verbetering van de kwaliteit van het milieu, de natuur of het landschap. De contracten hebben steeds een looptijd van 5 jaar en kunnen nadien opnieuw verlengd worden indien aan alle voorwaarden van die bepaalde beheerovereenkomst is voldaan.

Door de hoge landschappelijke kwaliteit in de betrokken gemeenten kan er een heel aantal verschillende beheerovereenkomsten (BO's) toegepast worden. Het structuurrijke akkerlandschap biedt heel wat kansen voor de aanleg van nieuwe en het onderhoud van bestaande kleine landschapselementen. Daarnaast bieden de talrijke bossen en holle wegen ruimte voor de aanleg van perceelsranden als buffer langsheen deze kwetsbare elementen. Het reliëfrijke landschap en de talrijke erosieknelpunten verantwoorden de toepassing van erosiebestrijdende maatregelen als grasbufferstroken, grasgangen en niet-kerende bodembewerking. Tot slot herbergen de structuurrijke landbouwplateau's een op Vlaams niveau belangrijke akkervogelpopulatie die door specifieke beheerovereenkomsten voor akkervogels kan worden ondersteund. Het plateau tussen Voer en Dijle herbergt ook nog één van de twee overblijvende hamsterpopulaties van Vlaanderen. Vandaar dat hier een gebied afgebakend werd voor de inzet van hamsterspecifieke beheerovereenkomsten.

De beheerovereenkomsten voor de aanleg en het onderhoud van kleine landschapselementen, en de aanleg van perceelsranden langs kwetsbare elementen kunnen overal in Vlaanderen worden ingezet. Beheerpakketten met als doel erosiebestrijding kunnen op Vlaams niveau enkel binnen erosiegevoelige gebieden worden afgesloten. Zowel de beheerpakketten voor akkervogel- als hamsterbescherming kunnen enkel binnen specifieke afbakeningen voor soortbescherming worden afgesloten.

Figuur 51: Afbakening gebieden voor specifieke beheerovereenkomsten

Binnen de betrokken gemeenten zijn landbouwers reeds geruime tijd bekend met het instrument 'beheerovereenkomsten'. Steeds meer landbouwers hebben zich in de loop van de voorbije jaren ingezet voor het verbeteren van milieu, natuur en landschap door het aangaan van deze verbintenissen. Zowel de maatregelen voor het beschermen van kwetsbare elementen (met behulp van perceelsranden) als de bestrijding van erosie zijn zeer populair. Samengeteld betreft het ongeveer 470 unieke beheerobjecten voor een gezamenlijke oppervlakte van 100 ha en een lengte van ongeveer 80 km! Daarnaast kent ook de 'beheerovereenkomst water', waarbij een verminderde bemesting wordt toegepast in functie van een verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, historisch maar ook nu een bijna gebiedsdekkende toepassing. Ondanks de afbakening zijn er momenteel geen beheerovereenkomsten voor botanisch beheer actief. Recent kennen ook de relatief nieuwe beheerpakketten voor akkervogelbescherming een opwaartse trend binnen de afgebakende zones: in totaal werd er reeds voor 21 ha aan akkervogelvriendelijke structuren in de kerngebieden ingericht. De oprichting van de agrobeheergroep Dijleland toont aan dat er bij de lokale landbouwers interesse is in landschapsonderhoud en in samenwerking hieromtrent. De oprichting van een agrobeheergroep gaf aanleiding tot een plotse stijging van het aantal onderhouden houtkanten in het Dijleland.

Beheerovereenkomst/ maatregel	Gemeente				Totaal	# objecten	# km
	Bertem	Huldenberg	Kortenberg	Tervuren			
Erosiebestrijding (ha)	16,91	23,7	6,94	7,13	54,68	247	35,39
Perceelsrandenbeheer (ha)	10,96	23,07	8,15	2,56	44,74	228	43,67
Akkervogelbeheer (ha)	16,53	/	4,55	/	21,08	45	/
Aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen (km)	2,08	1,95	1,47	/	5,5	41	5,5

Figuur 52: Overzicht actieve beheerovereenkomsten binnen de grenzen van inrichtingsproject Dijleland (s.v.z. 1/1/2012)

Bijlage 4

Tomme: Achtergrondinformatie m.b.t. beschermingen

De prehistorische site te Ottenburg is één van de drie gekende middenneolithische enclosure sites¹ in Vlaanderen en herbergt een uniek stuk erfgoed uit het verste verleden van de mens in de streek. De plek is reeds lang gekend als vindplaats van middenpaleolithische² en neolithische artefacten. De site is van een uitzonderlijk wetenschappelijk belang en kent daarnaast een hoge belevingswaarde. Een langwerpige heuvellichaam (dat het gehucht zijn naam 'de Tomme' heeft gegeven) maakt integraal deel uit van de site. In 1974 werd het reeds beschermd als landschap³ en het kan worden beschouwd als het meest imposante prehistorische monument van Vlaanderen. Tevens is dit voor Vlaanderen het enige aan de oppervlakte zichtbare 'langbed'.

De tomme is zowat 140 m lang en 3,5 tot 4 m hoog. Het betreft dus een erg markante structuur, die sinds het begin van het archeologisch onderzoek tot de verbeelding sprak. Vreemd genoeg werd het echter nog nooit aan een degelijk archeologisch onderzoek onderworpen. Veelal wordt in deze wal een gelijkenis gezien met de long barrows, funeraire structuren die de eerste fase van het Neolithicum in Engeland – vanaf ca. 3800 v. Chr. – kenmerken. Binnenin deze aarden structuur bevinden zich in de meeste gevallen één of meerdere grafkamers. Deze werden in het verleden vaak opgetrokken uit hout of steen. Gezien het ontbreken van enige bevestiging door archeologisch onderzoek, blijft deze vergelijking en datering dus louter speculatief. Het belang dat in het verleden de Tomme is toegedicht, leidde halfweg de jaren 1970 tot de bescherming ervan als landschap³. Recent werd de hele site (plateau met bijhorende Tomme) ook integraal als archeologische zone⁴ beschermd.

Bovenstaande beschermingen houden in dat binnen de beschermde zone het Beschermingsbesluit⁵ (met een aantal beperkingen) van toepassing wordt. Eventuele werken e.d. dienen dan ook steeds aan dit besluit afgetoetst te worden en een machtiging zal door de bevoegde administratie afgeleverd dienen te worden.

¹ enkele tot enkele tientallen hectaren grote oppervlaktes die werden omgeven door grachten en wallen

² 250.000 tot 35.000 jaar geleden

³ "De Tomme" te Ottenburg - Koninklijk Besluit 15 oktober 1974, Belgisch Staatsblad 18 april 1975

⁴ 'De middenneolithische site van Ottenburg' – Ministerieel Besluit 10 mei 2010, Belgisch Staatsblad 9 juni 2010

⁵ Besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008 en 4 december 2009 - Belgisch Staatsblad 15.07.1994, 09.06.2004, 22.08.2006, 05.06.2008 en 11.01.2010

Bijlage 5

Tomme: Procedure ontbossing

Voor de ontbossing dient een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd te worden. Vooraleer deze aanvraag in te kunnen dienen moeten er een aantal andere procedures doorlopen worden.

- Er dient een sluitend compensatievoorstel te zijn. Dit houdt in dat er een gepaste locatie moet gevonden worden met voldoende oppervlakte. In dit geval gaat het om de ontbossing van een inheems loofbos van 22 are. Hiervoor geldt een compensatiefactor van 2. Er moet dus een oppervlakte gezocht worden van minstens 44 are. Binnen het compensatiedossier moeten alle vereiste documenten aanwezig zijn.
  - o In geval van bebossing op gronden van derden moet er een schriftelijke toestemming zijn van de eigenaar voor de compenserende bebossing.
  - o Indien de bebossing in agrarisch gebied gebeurt dient er een toestemming gevraagd te worden van het College van Burgemeester en schepenen. Teven dient er advies gevraagd te worden bij ANB en bij het Departement Landbouw en Visserij.
  - o Er dient een gepast aanplantingsmodel te zijn, met aantal en aard van de aan te planten soorten. Bosaanplanten dienen op minstens zes meter van andere landbouwpercelen te gebeuren.
  - o *De compenserende bebossing dient gebeurd te zijn binnen twee jaar na de aanvangsdatum van de betreffende stedenbouwkundige vergunning.*
- Een ontheffing op het verbod tot ontbossen is niet nodig binnen een goedgekeurd landinrichtingsproject.
- Er dient een goedgekeurd MER of een attest met ontheffing van de MER-plicht bijgevoegd te worden. Momenteel is hier enige onduidelijkheid over. Ontbossingen kleiner dan 3 ha waren tot voor kort niet MER-plichtig. Na een arrest van het Europees hof van justitie dient de Vlaamse regelgeving hieromtrent aangepast te worden. Deze aanpassing zou in 2012 gebeuren. In afwachting hiervan werd door LNE een omzendbrief opgesteld. De tijdelijke regelgeving hieromtrent dient verder onderzocht te worden voor de ontbossing op de Tomme.
- Aangezien de Tomme in een speciale beschermingszone (vogelrichtlijngebied) ligt dient ook de passende beoordeling toegevoegd te worden aan de stedenbouwkundige vergunning.

Bijlage 6:

Watertoets

Algemeen

Het decreet IWB artikel 8 §1 stelt: *“De overheid die moet beslissen over een vergunning, een plan of programma zoals vermeld in §5, draagt er zorg voor, door het weigeren van de vergunning of door goedkeuring te weigeren aan het plan of programma dan wel door het opleggen van gepaste voorwaarden of aanpassingen aan het plan of programma, dat geen schadelijk effect ontstaat of zoveel mogelijk wordt beperkt en, indien dit niet mogelijk is, dat het schadelijk effect wordt hersteld of, in de gevallen van de vermindering van de infiltratie van hemelwater of de vermindering van ruimte voor het watersysteem, gecompenseerd.”*

Een schadelijk effect wordt in het decreet IWB artikel 3 §2 17° gedefinieerd als: *“ieder betekenisvol nadelig effect op het milieu dat voortvloeit uit een verandering van de toestand van watersystemen of bestanddelen ervan die wordt teweeggebracht door een menselijke activiteit; die effecten omvatten mede effecten op de gezondheid van de mens en de veiligheid van de vergunde of vergund geachte woningen en bedrijfsgebouwen, gelegen buiten overstromingsgebieden, op het duurzaam gebruik van water door de mens, op de fauna, de flora, de bodem, de lucht, het water, het klimaat, het landschap en het onroerend erfgoed, alsmede de samenhang tussen een of meer van deze elementen.”*

Als gevolg van het decreet IWB dient voor dit inrichtingsplan landinrichting de analyse en evaluatie van de effecten op het watersysteem en de voorwaarden om dat effect te vermijden, te beperken, te herstellen of te compenseren onderzocht te worden in een watertoets.

De uitvoering van de watertoets wordt geregeld in het besluit van 20 juli 2006 van de Vlaamse Regering tot vaststelling van nadere regels voor de toepassing van de watertoets, tot aanwijzing van de adviesinstantie en tot vaststelling van nadere regels voor de adviesprocedure bij de watertoets, vermeld in artikel 8 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid (BS 31 oktober 2006) en gewijzigd bij besluit van 1 maart 2012.

Het is een formele verplichting voor de overheid die het plan of programma moet goedkeuren, of die de vergunning moet afleveren. De watertoets stimuleert echter de opsteller van het plan of programma of de initiatiefnemer van een activiteit om in het prille stadium van het proces na te denken over de gevolgen voor het watersysteem. Het is dus ook een preventief instrument.

Situering project: zie 2.2: Ligging van het plangebied en de planlocaties

Selectie terreinacties die mogelijk een impact hebben op het watersysteem

In tabel 2 worden de terreinacties die een mogelijke impact hebben op het watersysteem, gebundeld per type. We onderscheiden de volgende types:

1. verhardingen & constructies
2. wijziging van vegetatie
3. reliëfwijziging
4. buffer- of infiltratievoorzieningen
5. lozingen op rioleringsstelsel, oppervlaktewater of grondwater
6. grondwaterwinning
7. wijziging van de bedding en structuurkwaliteit waterloop
8. andere (maatregelen die niet onder te brengen zijn onder bovenstaande types uit het uitvoeringsbesluit watertoets)

Tabel 2: terreinacties met een mogelijke impact op het watersysteem per type

	1. verhardingen en constructies	2. wijziging vegetatie	3. reliëfwijziging	4. buffer- of infiltratievoorzieningen	5. lozingen op rioleringsstelsel, opp- of grondwater	6. grondwaterwinning	7. wijziging van de bedding en structuurkwal waterloop	8. andere
Verwijderen houtige vegetatie (1.1.1 – voorbereidende werken)		X						
Herstel historische poel (1.1.2)			X					
Aanplant knotbomen en hagen (1.1.3 - groenaanleg)		X						
Aanleg paden (1.1.4)	X							
Aanleg van een verhoogd uitzichtspunt aan de rand van de tomme (1.1.5 – infrastructuur en ...)	X							
Aanleg brug over Dijle (1.2.2)	X							
Ophoging van trambedding op 2 plaatsen: aanvoeren grond (dwars op helling, dus remt afstroming) op verdwenen stuk bedding; aanvoeren grond op deels weggeploegd stuk trambedding (hier geen impact op waterhuishouding) (1.3.1 Voorbereidende werken, etc.)			X					
Aanleg onverharde wandelpaden op bedding (gebruikmakend van bestaande substraat) (1.3.1 idem)	X							
Aanplanten en omvorming van houtkanten op trambeddingen (bedding die nu als akker in gebruik is en op plaatsen waar exoten worden verwijderd) (1.3.2 – Exotenbestrijding, aanplantingen etc.)		X						
Aanleg brugje over holle weg (1.3.3)	X							
Omvormen brugdek en aanloopstroken naar een onverhard (grazig) wegdek (2.1.1 - Voorbereidende werken en 2.1.3 - Inrichting Ecobrug en omgeving)	X							
Aanleg van een 2-sporenbeton op aanloopstroken en brugdek (2.1.3 – Inrichting ecobrug en omgeving)	X							
Aanleg stronkenwal over de brug (2.1.3 - idem)	X							
Uitgraven poel ten noorden van snelweg (2.1.3 - idem)				X				
Aanleg groenstructuren (bos/houtkanten) (2.1.5 - Groenaanleg)		X						
Groenaanleg bosverbinding: bosaanplant en <u>paden</u> (2.2.2)	X							
Aanplant bos en houtkanten (+/-3ha; volledige oppervlakte m.u.v. recreatieve paden; momenteel zijn deze percelen aan erosie onderhevig) (2.2.1 en 2.2.2)		X						
Aanleg verkeersremmende infrastructuur (2.2.4)	X							

Toetsing van maatregelen op impact op het watersysteem

De maatregelen zijn uitvoering beschreven in het rapport en hebben elk een unieke code. Deze code is terug te vinden in de tabellen onder punten 3.3.1 t.e.m. 3.3.6 in het rapport. Deze codering wordt gebruikt in de verdere beoordeling hieronder. Een toetsing van de maatregelen in verband met een impact op het watersysteem gebeurt door middel van:

- de lokalisatie ten opzichte van de watertoetskaart;
- de doelstellingen en de beginselen van het Decreet Integraal Waterbeleid;

De maatregelen zijn gegroepeerd volgens type. Acties die niet in te delen zijn volgens deze categorieën, worden ondergebracht onder "8. Andere". Sommige ingrepen kunnen in principe in meerdere categorieën thuishoren, maar worden voor de eenvoudigheid toch slechts één maal vermeld.

De terreinacties worden eerst gesitueerd op de watertoetskaart van overstromingsgevoelige gebieden.

Vervolgens worden alle acties getoetst aan de doelstellingen en beginselen van het decreet integraal waterbeleid. De toetsing gebeurt door gebruik te maken van een invultabel:

- het vakje **groen** kleuren indien de actie aan de doelstelling voldoet of een uitwerking is van de doelstelling of het beginsel
- het vakje **rood** kleuren indien er een mogelijk knelpunt kan ontstaan met de doelstelling of het beginsel

Doelstellingen van het decreet IWB (art. 5)

- D1: Het grond- en oppervlaktewater op een zodanige manier beschermen, verbeteren en herstellen dat tegen eind 2015 een goede toestand van de watersystemen wordt bereikt.
- D2: De verontreiniging van oppervlakte- en grondwater voorkomen en verminderen.
- D3: De voorraden aan oppervlakte- en grondwater duurzaam beheren en gebruiken.
- D4: De verdere achteruitgang van aquatische ecosystemen, van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen en van waterrijke gebieden voorkomen.
- D5: De aquatische ecosystemen en rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen in specifieke gebieden verbeteren en herstellen.
- D6: Het beheer van hemelwater en oppervlaktewater organiseren.
- D7: De landerosie, de aanvoer van sedimenten naar het oppervlaktewater en het door menselijke ingrepen veroorzaakt transport en afzetting van slib en sediment terugdringen.
- D8: De waterwegen beheren en ontwikkelen met het oog op de bevordering van een milieuvriendelijker transportmodus van personen en goederen via de waterwegen, het realiseren van de intermodaliteit met de andere vervoersmiddelen en het bevorderen van de internationale verbindingfunctie ervan.
- D9: De diverse functies binnen een watersysteem en de onderlinge verbanden integraal afwegen.
- D10: De betrokkenheid van de mens met het watersysteem bevorderen, waaronder het verhogen van de belevingswaarde in stedelijk gebied en vormen van zachte recreatie.

Beginnelsen van het decreet IWB (art. 6)

- B1: *Het standstill beginsel.* Voorkomen dat de toestand van het watersysteem verslechtert.
- B2: *Het preventiebeginsel.* Optreden om schadelijke effecten te voorkomen, eerder dan die achteraf te moeten herstellen.
- B3: *Het bronbeginsel.* Preventieve maatregelen aan de bron nemen.
- B4: *Het voorzorgsbeginsel.* Het treffen van maatregelen ter voorkoming van schadelijke effecten niet uitstellen omdat na afweging een oorzakelijk verband tussen het handelen of het nalaten en de gevolgen ervan niet volledig door wetenschappelijk onderzoek is aangetoond.
- B5: *Het beginsel dat "de vervuiler betaalt".* De kosten voor maatregelen ter voorkoming, vermindering en bestrijding van schadelijke effecten en de kosten voor het herstellen van deze schade zijn voor rekening van de veroorzaker.
- B6: *Het kostenterugwinningsbeginsel.* De kosten voor waterdiensten in rekening brengen.
- B7: *Het herstelbeginsel.* Schadelijke effecten voor zover mogelijk herstellen tot de van toepassing zijnde referentieniveaus.
- B8: *Het participatiebeginsel.* Aan de burgers vroeg, tijdig en doeltreffend inspraak verlenen bij het voorbereiden, het vaststellen, het uitvoeren, het opvolgen en het evalueren van het integraal waterbeleid.

- B9: *Het beginsel van hoog beschermingsniveau.* Een zo hoog mogelijk beschermingsniveau nastreven van de aquatische ecosystemen, de rechtstreeks afhankelijke terrestrische ecosystemen en de waterrijke gebieden, zonder het multifunctionele gebruik van de watersystemen uit het oog te verliezen.
- B10: *Het beginsel dat het watersysteem één van de ordenende principes is in de ruimtelijke ordening.*
- B11: *Het beginsel van de evaluatie ex ante.* Een voorafgaande, systematische en grondige evaluatie van de gevolgen van het integraal waterbeleid op het milieu en de samenleving en voor de uitvoerende en handhavende instanties uitvoeren is nodig.

Type 1: verhardingen en constructies:

maatregelen	1.1.4											
Titel	Aanleg paden											
Beschrijving	niet verhard; in gewapend gras (gras zaaien op mengsel van aarde/fijne steenslag)											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Niet overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten	Er wordt geen ondoorlaatbare verharding toegepast.											

maatregelen	1.1.5											
Titel	(Infrastructuur en...): Aanleg van een verhoogd uitzichtspunt aan de rand van de Tomme											
Beschrijving	verhoogde houten constructie met trapjes											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Niet overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten												

maatregelen	1.2.2											
Titel	Aanleg brug over Dijke											
Beschrijving	De locatie van deze voetgangersbrug ligt in oeverzone. Daarom wordt getracht een verplaatsbare constructie te voorzien of een constructie die achter de oeverwal wordt gefixeerd.											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Mogelijk overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten	De constructie van de brug is zo dat de natuurlijke meandering van de Dijke geen hinder ondervindt.											

maatregelen	1.3.1											
Titel	(Voorbereidende werken etc.) Aanleg onverharde wandelpaden op bedding											
Beschrijving	niet verhard; gebruik makend van bestaande substraat											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Voornamelijk niet overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten	Er wordt geen ondoorlaatbare verharding toegepast.											

maatregelen	1.3.3											
Titel	Aanleg brugje over holle weg											
Beschrijving	Aanleg van een brugje voor recreanten over een holle weg waar de trambedding deze kruist en waar vroeger een zwaardere brugconstructie aanwezig was.											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Voornamelijk niet overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten												

maatregelen	2.1.1 en 2.1.3											
Titel	(Voorbereidende werken + Inrichting ecobrug en omgeving) Omvormen brugdek en aanloopstroken naar een onverhard wegdek											
Beschrijving	De asfaltlaag wordt van de brug en de aanloopstroken gehaald en vervangen door een vergelijkbaar substraat/grond uit omgeving met een (spontane) grazige begroeiing											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Mogelijk overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten	Na herinrichting van de brug zal er minder verharde oppervlakte zijn dan oorspronkelijk en door de begroeiing wordt water langer vastgehouden.											

maatregelen	2.1.3										
Titel	(Inrichting ecobrug en omgeving) Aanleg van een 2-sporenbeton op aanloopstroken en brugdek										
Beschrijving	De brug is oorspronkelijk verhard. De bovenlaag wordt vervangen door grond, met uitzondering van 1 dubbele rijstrook in beton, met net voor de brug aan beide zijden een kleine uitwijkstrook.										
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Mogelijk overstromingsgevoelig										
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11
Maatregelen of aandachtspunten	Na herinrichting van de brug zal er minder verharde oppervlakte zijn dan oorspronkelijk.										

maatregelen	2.1.3										
Titel	(Inrichting ecobrug en omgeving) Aanleg stronkenwal over de brug										
Beschrijving	Takken en stronken stapelen tot een lange wal over de gehele lengte van de brug										
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Mogelijk overstromingsgevoelig										
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11
Maatregelen of aandachtspunten	De stronkenwal zorgt voor een verruwing van de oppervlakte van de brug, waardoor water makkelijker zal vastgehouden worden.										

maatregelen	2.2.2										
Titel	Groenaanleg bosverbinding: groenaanleg en <u>paden</u>										
Beschrijving	Aanleg van onverharde (grazige?) recreatieve paden voor wandelaars, fietsers en ruiters										
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Klein gedeelte : Mogelijk overstromingsgevoelig Groot gedeelte : Niet overstromingsgevoelig										
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11
Maatregelen of aandachtspunten	Er wordt geen ondoorlaatbare verharding toegepast.										

maatregelen	2.2.4										
Titel	Aanleg verkeersremmende infrastructuur										
Beschrijving	Aanleg van een veilige oversteekzone op de Bosstraat via het uittrezen van plantbakken										
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Klein gedeelte : Mogelijk overstromingsgevoelig Groot gedeelte : Niet overstromingsgevoelig										
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11
Maatregelen of aandachtspunten	De ondoorlaatbare oppervlakte wordt door de aanleg van een aantal plantbakken op de rijweg beperkt verlaagd.										

Type 2: wijzigen van vegetatie

maatregelen	1.1.1										
Titel	(Voorbereidende werken) Verwijderen houtige vegetatie										
Beschrijving	Verwijderen houtige vegetatie zowel in verlande poel als bovenop de Tomme; op de Tomme blijven enkele grote bomen bewaard										
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Niet overstromingsgevoelig										
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11
Maatregelen of aandachtspunten	Om de archeologisch site de Tomme zichtbaar te maken, dient de houtige vegetatie verwijderd te worden.										

maatregelen	1.1.3, 1.3.2, 2.1.5, 2.2.1 en 2.2.2										
Titel	Groenaanleg (Tomme): Aanplant knotbomen en hagen Exotenbestrijding, aanplantingen etc. (Trambedding): aanplant en omvorming houtkanten Groenaanleg (E40): Aanleg groenstructuren (bos/houtkanten) Verbinding Eikenbos-Bertembos: Aanplant bos en houtkanten										
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> - Trambedding Tervuren: Aanplanten en omvorming van houtkanten op trambeddingen (zowel op stukken bedding die nu als akker in gebruik zijn als op plaatsen waar exoten worden verwijderd) - Ecobrug E40: Aanleg groenstructuren bos/houtkanten: zowel op 2 akkers ten noorden van de brug als houtkanten ten zuiden van de brug - Verbinding Eikenbos-Bertembos: Aanplant bos en houtkanten (+/-3ha; volledige oppervlakte m.u.v. recreatieve paden; momenteel zijn deze percelen aan erosie onderhevig) 										
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Tomme: Niet overstromingsgevoelig Ecobrug E40: Mogelijk overstromingsgevoelig Trambedding Tervuren: Niet overstromingsgevoelig Verbinding Eikenbos-Bertembos: Niet overstromingsgevoelig										
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11
Maatregelen of aandachtspunten	Inheems plantmateriaal wordt gebruikt.										

Type 3: reliëfwijziging

maatregelen	1.1.2											
Titel	Herstel historische poel											
Beschrijving	Slibverwijdering en herprofilering van een verlande poel											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Niet overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten												

maatregelen	1.3.1											
Titel	(Voorbereidende werken etc.) Ophoging/herstel van trambedding op 2 plaatsen.											
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> - aanvoeren grond (dwars op helling, dus remt afstroming) op verdwenen stuk bedding; - aanvoeren grond op deels weggeploegd stuk trambedding (hier geen echte impact op waterhuishouding) 											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Voornamelijk niet overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten												

Type 4: buffer- of infiltratievoorzieningen

maatregelen	2.1.3											
Titel	(Inrichting ecobrug en omgeving) Uitgraven poel ten noorden van snelweg											
Beschrijving	Erosie en afstromend water van akkers bufferen in een (tijdelijke) poel											
Overstromingsgevoelige gebieden (kaart 2011)	Ecobrug E40: Mogelijk overstromingsgevoelig											
Doelstellingen IWB	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10		
Beginselen IWB	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	
Maatregelen of aandachtspunten												

Eindconclusie en ontwerp waterparagraaf

Eindconclusie

Er zijn geen betekenisvolle nadelig effecten op het milieu die voortvloeien uit een verandering van de toestand van watersystemen of bestanddelen ervan.

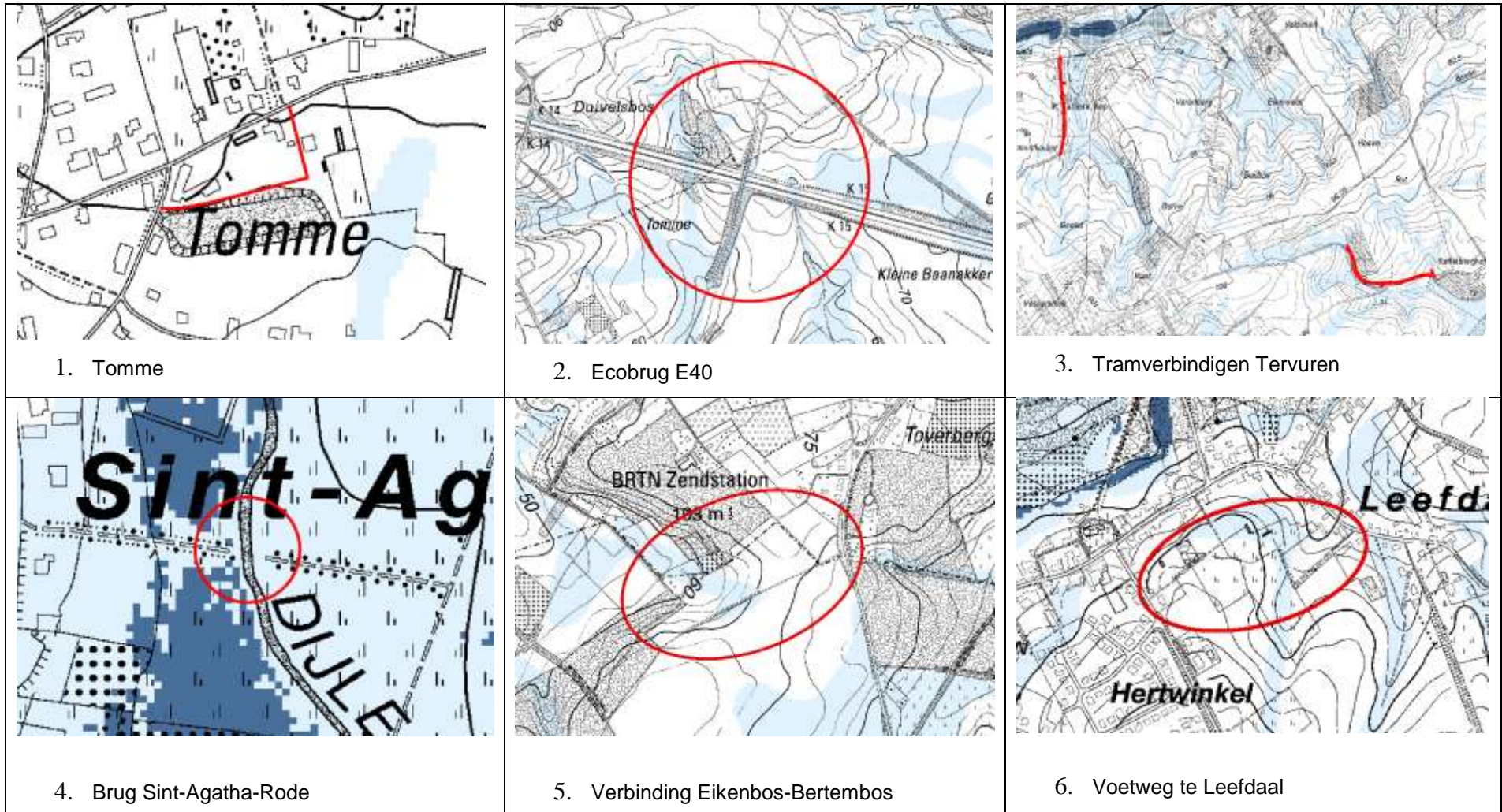
Het inrichtingsplan 'Missing Links' is verenigbaar met de doelstellingen van artikel 5 en de beginselen van artikel 6 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid.

Watertoetskaart

Watertoetskaart: overstromingsgevoelige gebieden 2012 (www.watertoets.be)

Legende

	Niet overstromingsgevoelig
	Effectief overstromingsgevoelig
	Mogelijk overstromingsgevoelig

Figuur 48: Overstromingsgevoelige zones en planlocaties

Bijlage 7

**Landinrichtingsproject Plateau van Moorsel - Inrichtingsproject Dijleland –
Inrichtingsplan ‘Missing Links’**

Informatiedocument

(Document ter informatie aan de Agentschap voor natuur en bos, de bevoegde nationale instantie)
(weglaten indien definitief goedgekeurd door de Agentschap voor natuur en bos)

**inzake projectontwikkeling in vogel- en habitatrictlijngebieden
in navolging van Artikel 6 van de Habitatrictlijn⁸
en van het decreet Natuurbehoud⁹**

Het betrokken “Natura 2000”-gebied is:

1. Een SBZ-V uit hoofde van de vogelrichtlijn: De Dijlevallei, BE2422315.
2. Uit hoofde van de habitatrictlijn voorgestelde gebieden van communautair belang, verder SBZ-H genoemd:
  - BE2400010, Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem,
  - BE2400008, Zoniënwood,
  - BE2400011, Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden.

Aard van het project : Landinrichting

Stand van het project : Landinrichtingsproject Plateau van Moorsel ingesteld - opmaak inrichtingsplan (‘Missing Links’)

Projectinstanties + adres : Vlaamse Landmaatschappij regio Oost, vestiging Vlaams-Brabant, Dirk Boutsgebouw, Diestsepoort 6 bus 74, 3000 Leuven, Tel.: 016 66 52 00 – Fax 016 66 52 99

Opdrachtgever: Vlaamse Regering

Technische uitwerking: Vlaamse Landmaatschappij

Contactpersonen:

VLM: projectleider Hans Roosen, Tel : 016 66 52 89, e-mail: hans.roosen@vlm.be

ANB: Sara Heerinckx

Datum: 17 mei 2013

---

⁸ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

⁹ Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (B.S., 10 januari 1998), zoals gewijzigd door de decreten van 18 mei 1999 (B.S., 23 juli 1999) en van 19 juli 2002 (B.S., 31 augustus 2002)

1. SPECIFICATIE VAN DE BETROKKEN SBZ's

1.1. SBZ-V De Dijlevallei, BE2422315

De op bijlage 22 van het besluit van de Vlaamse Executieve van 17 oktober 1988¹⁰ (aangepast door de Besluiten van de Vlaamse Regering van 20 september 1996, 23 juni 1998 en/of 17 juli 2000) aangegeven zone gelegen in de gemeenten Bertem, Huldenberg, Leuven en Oud-Heverlee, bekend onder de naam "De Dijlevallei". Deze SBZ-V heeft een oppervlakte van 1249 ha.

Dit gebied heeft gebiedscode 3.15.

De SBZ-V overlapt met het projectgebied van het inrichtingsproject Dijleland.

Criteria voor opname:

Bron: "CD-ROM Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Digitale vectoriële bestanden van de speciale beschermingszones in Vlaanderen in uitvoering van de Europese richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) en 79/409/EEG (Vogelrichtlijn), respectievelijk toestand 04/05/2001 en 17/07/2000, op schaal 1/10.000, opgemaakt door het MVG, LIN, AMINAL, NATUUR (OC-GIS-Vlaanderen)

De SBZ-V "De Dijlevallei" werd aangeduid als vogelrichtlijngebied voor:

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aantallen ⁽¹⁾
Vogelsoorten uit bijlage IV waarvoor SBZ-V werd afgebakend:		
<i>Alcedo atthis</i>	ijsvogel	5
<i>Ardeola ralloides</i>	ralreiger	x
<i>Asio flammeus</i>	velduil	2
<i>Botaurus stellaris</i>	roerdomp	3/1
<i>Branta ruficollis</i>	roodhalsgans	X
<i>Chlidonias niger</i>	zwarte stern	30
<i>Ciconia ciconia</i>	ooievaar	3
<i>Ciconia nigra</i>	zwarte ooievaar	3
<i>Circus aeruginosus</i>	bruine kiekendief	6/1
<i>Circus cyaneus</i>	blauwe kiekendief	4
<i>Circus pygargus</i>	grauwe kiekendief	x
<i>Crex crex</i>	kwartelkoning	x
<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	kleine zwaan	10
<i>Dryocopus martius</i>	zwarte specht	1-2
<i>Egretta garzetta</i>	kleine zilverreiger	4
<i>Grus grus</i>	kraanvogel	30
<i>Ixobrychus minutus</i>	woudaapje	3
<i>Luscinia svecica</i>	blauwborst	10/2-3
<i>Milvus migrans</i>	zwarte wouw	3
<i>Milvus milvus</i>	rode wouw	5
<i>Nycticorax nycticorax</i>	kwak	2
<i>Pandion haliaetus</i>	visarend	4
<i>Pernis apivorus</i>	wespendief	6/1
<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	aalscholver	15
<i>Phalaropus lobatus</i>	grauwe franjepoot	x
<i>Platalea leucorodia</i>	lepelaar	22
<i>Pluvialis apricaria</i>	goudplevier	30
<i>Porzana porzana</i>	porseleinhoen	6/?
<i>Recurvirostra avosetta</i>	kluut	4?
<i>Sterna dougallii</i>	Dougalls stern	6
<i>Tringa glareola</i>	bosruiter	1?
Internationaal belangrijke aantallen vogels (winter/migratie):		

¹⁰ Besluit van de Vlaamse Executieve tot aanwijzing van speciale beschermingszones in de zin van artikel 4 van de Richtlijn 79/409/E.E.G. van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand

<i>Anas acuta</i>	pijlstaart	30
<i>Anas clypeata</i>	slobeend	120
<i>Anas crecca</i>	wintertaling	270
<i>Anas penelope</i>	smient	3
<i>Anas platyrhynchos</i>	wilde eend	560
<i>Anas strepera</i>	krakeend	x
<i>Ardea cinerea</i>	blauwe reiger	50
<i>Aythya ferina</i>	tafeleend	300
<i>Aythya fuligula</i>	kuifeend	280
<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	kleine zwaan	22
<i>Cygnus olor</i>	knobbelzwaan	20
<i>Fulica atra</i>	meerkoet	200
<i>Mergus albellus</i>	nonnetje	x
<i>Phalacrocorax carbo sinensia</i>	aalscholver	15
<i>Pluvialis apricaria</i>	goudplevier	30
<i>Podiceps cristatus</i>	fuut	55
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	dodaars	3
<i>Tadorna tadorna</i>	bergeend	x

⁽¹⁾ Vogelsoorten uit bijlage IV : maximale aantal vogels aanwezig

schuine waarden : maximale aantal broedparen

Winter /migratie :   schuine waarden geven de aantallen vogels weer die de numerische internationale norm (volgens IWRB-toestand) overtreffen

X: De soort is zeker aanwezig (min. 1 koppel of 1 vogel) maar het exacte aantal is niet gekend.

Binnen de perimeter van de aangegeven zone komen, volgens het besluit van de Vlaamse Executieve van 17 oktober 1988 (aangepast door de Besluiten van de Vlaamse Regering van 20 september 1996, 23 juni 1998 en/of 17 juli 2000) ,naast de gebieden die op de gewestplannen als natuurgebieden, bosgebieden, bosgebieden met ecologisch belang en natuurreservaten vermeld zijn, de volgende habitats als speciale beschermingszone in aanmerking:

- vijvers (Ae)
- moerassen (Mr, Mc, Hc, Hf)
- loofbossen (Qa, Va, Vn, Vc, Vm, Sf, Lhb)
- bron- en kwelgebieden (Hc, Hf, Mr, Mc, Sf, Vm, Vc)

1.2. SBZ-H Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem, BE2400010

Gebiedscode BE2400010 (1-5): "Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem", Oppervlakte : 1445 ha.

Deelgebied: BE2400010-5 (oppervlakte : 770,26 ha)

Dit gebied werd uit hoofde van de Habitatrichtlijn voorgesteld als gebied van communautair belang en wordt verder SBZ-H genoemd.

De SBZ-H overlapt met het projectgebied van het inrichtingsproject Dijleland.

Criteria voor opname:

Bron: "CD-ROM Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Digitale vectoriële bestanden van de speciale beschermingszones in Vlaanderen in uitvoering van de Europese richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) en 79/409/EEG (Vogelrichtlijn), respectievelijk toestand 04/05/2001 en 17/07/2000, op schaal 1/10.000, opgemaakt door het MVG, LIN, AMINAL, NATUUR (OC-GIS-Vlaanderen)

Het SBZ-H "Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem" werd aangeduid als habitatrichtlijngebied voor:

Gelegen in de gemeenten Herent, Kampenhout, Kortenberg, Machelen, Steenokkerzeel, Vilvoorde, Zemst.

Dit gebied werd aan de Europese Commissie voorgesteld met mededeling van volgende gegevens :
a) omschrijving : Een complex van bos- (Floordambos, Hellebos, Snijselsbos, Silsombos, Kastanjebos, bos van Merode) en moerasgebieden langs de valleien van de Molenbeek en de Barebeek. Het gebied bezit met de kalkrijke moerassen van het Torfbroek/Ter Bronnen één van de botanisch meest waardevolle gebieden van Vlaanderen.

Habitats:

Code	Naam
3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische characeeënvegetatie
4030	Droge heide (alle subtypen)
6230*	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems
6410	Grasland met Molinia op kalkhoudende bodem en kleibodem (Eu-Molinion)
6510	Laaggelegen, schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
7210	Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en <i>Carex davalliana</i>
7230	Alkalisch laagveen
9120	Beukenbossen van het type met <i>Ilex</i> - en <i>Taxus</i> -soorten, rijk aan epifyten (<i>Ilici-Fagetum</i>)
9160	Eikenbossen van het type <i>Stellario-Carpinetum</i>
91E0*	Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>);

(*) : prioritair habitat

1.3. SBZ-H Zoniënwoud, BE2400008

Gebiedscode BE2400008 (1-2): "Zoniënwoud.", oppervlakte : 2761 ha

Deelgebied: BE2400008-2 (oppervlakte : 1154,81 ha)

Dit gebied werd uit hoofde van de Habitatrichtlijn voorgesteld als gebied van communautair belang en wordt verder SBZ-H genoemd.

De SBZ-H overlapt met het projectgebied van het inrichtingsproject Dijleland.

Criteria voor opname:

Bron: "CD-ROM Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Digitale vectoriële bestanden van de speciale beschermingszones in Vlaanderen in uitvoering van de Europese richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) en 79/409/EEG (Vogelrichtlijn), respectievelijk toestand 04/05/2001 en 17/07/2000, op schaal 1/10.000, opgemaakt door het MVG, LIN, AMINAL, NATUUR (OC-GIS-Vlaanderen)

De SBZ-H "Zoniënwoud" werd aangeduid als habitatrictlijngebied voor:

Habitats:

Code	Naam
4030	Droge heide (alle subtypen)
9110	Beukenbossen van het type Luzulo-Fagetum
9120	Beukenbossen van het type met Ilex- en Taxus-soorten, rijk aan epifyten (Ilici-Fagetum)
9130	Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum
9160	Eikenbossen van het type Stellario-Carpinetum
91E0 (+)	Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

(+) : prioritair habitat

Soorten:

Code	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
Zoogdieren		
1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	Dwarsoor of Mopsvleermuis
1323	<i>Myotis bechsteinii</i>	Langoor of Bechsteins vleermuis
1324	<i>Myotis myotis</i>	Vale vleermuis
1321	<i>Myotis emarginatus</i>	Ingekorven vleermuis
Amfibieën en reptielen		
1166	<i>Triturus cristatus</i>	Kamsalamander
Invertebraten		
1083	<i>Lucanus cervus</i>	Vliegend hert

2. SPECIFICATIE VAN HET PROJECTGEBIED IN RELATIE TOT DE BETROKKEN SBZ's

Oppervlakte van het projectgebied inrichtingsproject Dijleland: 13837,55 ha

Overlap SBZ/projectgebied inrichtingsproject Dijleland(ha):

	Totale oppervlakte SBZ-gebied (ha)	Overlap met projectgebied inrichtingsproject Dijleland (ha)
SBZ-V De Dijlevallei, BE2422315	1249	853,99
SBZ-H Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem, BE2400010	1445	482,79
SBZ-H Zoniënwoud, BE2400008	2761	991,23
SBZ-H Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden, BE2400011	4068	1462,11

De ligging van de SBZ's ten opzichte van het projectgebied wordt weergegeven op kaart 1.

Binnen het **inrichtingsplan Missing Links** zijn slechts op een beperkt aantal locaties maatregelen gepland. Een situering van deze **6 locaties** kunt u vinden op kaart 1. Deze locaties overlappen slechts heel beperkt met de speciale beschermingszones (zie onderstaande tabel).

	Totale opp. SBZ-gebied	OVERLAP					
		1. Tomme Huldenberg	2. ontsnippering E40	3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode	4. trambeddingen Tervuren	5. verbinding Eikenbos-Bertembos	6. Voetweg te Leefdaal
SBZ-V De Dijlevallei, BE2422315	1249 ha	0,51 ha	/	1,57 ha	/	/	/
SBZ-H Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem, BE2400010	1445 ha	/	/	/	/	/	/
SBZ-H Zoniënwoud, BE2400008	2761 ha	/	/	/	/	/	/
SBZ-H Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden, BE2400011	4068 ha	/	/	1,45 ha	/	0,04 ha	/

/: geen overlap

De ontsnipperingsmaatregelen aan de E40 en de maatregelen rond de trambedding in Tervuren vallen buiten de speciale beschermingszones.

De Tomme van Huldenberg valt volledig (0,51 ha) binnen het vogelrichtlijngebied 'De Dijlevallei; (zie kaart 2).

De maatregelen die voorzien zijn i.k.v. de Dijlebrug te Sint-Agatha-Rode vallen volledig binnen het vogelrichtlijngebied 'De Dijlevallei' (1,57 ha) en quasi volledig (1,45 ha) binnen het habitatrichtlijngebied 'Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden' (zie kaart 3).

De verbinding tussen het Eikenbos en het Bertembos overlapt slechts voor een kleine fractie (0,04 ha) met het habitatrichtlijngebied 'Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden'. De geplande maatregelen (bosuitbreiding) verbinden echter drie deelgebieden van deze speciale beschermingszone en zullen zeker een (gunstig) effect hebben op het habitatrichtlijngebied (zie kaart 4).

Verder worden enkel de effecten besproken van de maatregelen die gepland zijn op vermelde locaties. Die mogelijke effecten beperken zich, zoals eerder vermeld, tot de SBZ-V "de Dijlevallei" en de SBZ-H "Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden."

2.1 SBZ-V De Dijlevallei, BE2422315

Enkel de maatregelen in de deelgebieden "de Tomme van Huldenberg" en "Dijlebrug te Sint-Agatha-Rode" zijn relevant.

2.1.1 In overlap SBZ-V/project voorkomende soorten uit bijlage IV van het decreet Natuurbehoud en internationaal belangrijke vogels (winter/migratie)

A. Referentiesituatie [1982 (Vogelrichtlijn van kracht) tot 1988 (afbakening SBZ-V)]

Over de de deelgebieden "de Tomme van Huldenberg" en "de Dijlebrug te Sint-Agatha-Rode" zijn geen waarnemingen bekend over voorkomende vogelsoorten vermeld in bijlage IV van het decreet Natuurbehoud.

Bron:

- "CD-ROM Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Digitale vectoriele bestanden van de speciale beschermingszones in Vlaanderen in uitvoering van de Europese richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) en 79/409/EEG (Vogelrichtlijn), respectievelijk toestand 04/05/2001 en 17/07/2000, op schaal 1/10.000, opgemaakt door het MVG, LIN, AMINAL, NATUUR (OC-GIS-Vlaanderen)

De voorkomende habitats, uit het Besluit van 17 oktober 1988, worden in onderstaande tabel weergegeven.

Bronnen:

- BWK versie 1

"SBZ-V De Dijlevallei, BE2422315"		Voorkomen in overlap SBZ/projectgebied
<i>BWK-code</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Voorkomen (opp., eventueel belangrijke complexen,..)</i>
Vijvers		
ae	eutrofe plas	0
Moerassen		

mr	rietland	0
mc	grote zeggenvegetatie	0
hc	vochtig, licht bemest grasland ("dotterbloemhooiland")	0
hf	natte ruigte met Moerasspirea	0
Loofbossen		
qa	eiken-haagbeukenbos	0
va	alluviaal essen-olmenbos	0
vn	nitrofiel alluviaal elzenbos	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0
vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
sf	vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem	0
lhb	populierenaanplant op vochtige grond met elzen- en/of wilgenondergroei	0
Bron- en kwelgebieden		
hc	vochtig, licht bemest grasland ("dotterbloemhooiland")	0
hf	natte ruigte met Moerasspirea	0
mr	rietland	0
mc	grote zeggenvegetatie	0
sf	vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem	0
vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0
Totaal		0

B. Uitgangssituatie [vóór aanvang project]

Er zijn geen gegevens bekend van vogels uit bijlage IV van het natuurdecreet.

De voorkomende habitats, uit het Besluit van 17 oktober 1988, worden in onderstaande tabel weergegeven.

Deze gegevens betreffen de overlappende zones van de maatregelen op de locaties "Tomme Huldenberg" en "Dijlebrug Sint-Agatha-Rode" enerzijds en de SBZ-V anderzijds.

Bronnen:

- BWK versie 2

"SBZ-V De Dijlevallei, BE2422315"		Voorkomen in overlap SBZ/projectgebied (locaties met maatregelen)
<i>BWK-code</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Voorkomen (opp., eventueel belangrijke complexen,..)</i>
Vijvers		
ae	eutrofe plas	0
Moerassen		
mr	rietland	0
mc	grote zeggenvegetatie	0
hc	vochtig, licht bemest grasland ("dotterbloemhooiland")	0
hf	natte ruigte met Moerasspirea	0
Loofbossen		
qa	eiken-haagbeukenbos	0
va	alluviaal essen-olmenbos	0
vn	nitrofiel alluviaal elzenbos	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0

vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
sf	vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem	0
lhb	populierenaanplant op vochtige grond met elzen- en/of wilgenondergroei	0
Bron- en kwelgebieden		
hc	vochtig, licht bemest grasland ("dotterbloemhooiland")	0
hf	natte ruigte met Moerasspirea	0
mr	rietland	0
mc	grote zeggenvegetatie	0
sf	vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem	0
vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0
Totaal		0

C. Korte Conclusie

Tussen de referentiesituatie en de uitgangssituatie is er, na analyse van de bwk, geen evolutie aan te geven, noch van voorkomende relevante vogelsoorten, noch van geschikte leefgebieden van deze soorten.

2.1.2 In overlap SBZ-V/projectgebied voorkomende soorten van bijlage III van het decreet Natuurbehoud

Er zijn geen gegevens bekend van waarnemingen van soorten uit bijlage III van het natuurdecreet binnen de afgebakende locaties (overlap locatie met SBZ-V).

2.2 SBZ-H Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden, BE2400011

2.2.1 In overlap SBZ-H/projectgebied voorkomende soorten van bijlage II en bijlage III van het decreet Natuurbehoud

A. Referentiesituatie [1992 (Habitatrichtlijn van kracht) tot 1996 of 2001 (resp. oude en nieuwe afbakening SBZ-H)]

Er zijn geen gegevens bekend van relevante soorten in de overlappende zones tussen de locaties met maatregelen en de SBZ-H.

B. Uitgangssituatie [vóór aanvang project]

Er zijn geen gegevens bekend van relevante soorten in de overlappende zones tussen de locaties met maatregelen en de SBZ-H.

C. Korte Conclusie

Het is niet mogelijk om een trend te schetsen tussen de referentie- en uitgangssituatie wegens het ontbreken van gegevens.

2.2.2. In overlap SBZ-H /projectgebied voorkomende habitats en leefgebieden van de voorkomende soorten van bijlage II en bijlage III van het decreet Natuurbehoud

-

A. Referentiesituatie [1992 (Habitatrichtlijn van kracht) tot 1996 of 2001 (resp. oude en nieuwe afbakening SBZ-H)]

bron:

- BWK versie 1

“SBZ-H Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden, BE2400011”		Voorkomen in overlap SBZ/projectgebied (locaties met maatregelen)
Voorkomende habitats uit bijlage I van het decreet Natuurbehoud		
BWK-code	Omschrijving	Voorkomen (opp., eventueel belangrijke complexen,..)
Droge heide (alle subtypen) (4030)		
cg	droge struikheidevegetatie	0
cgb	droge struikheidevegetatie met struik- of boomopslag	0
cv	droge heide met bosbes	0
sg	bremstruweel	0
Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems (6230+)		
hn	zure borstelgrasvegetatie	0
Delen van hmo	onbemest, vochtig pijpenstrootjesgrasland - oligotroof	0
Delen van ce	vochtige tot natte dopheidevegetatie	0
Delen van ha	struisgrasvegetatie op zure bodem	0
Voedselrijke ruigten (6430)		
hf	natte ruigte met Moerasspirea	0
hfb	natte moerasspirearuigte met struik- of boomopslag	0
hfc	natte moerasspirearuigte met Moesdistel	0
hft	natte moerasspirearuigte met Poelruit	0
Beukenbossen van het type met Ilex- en Taxus-soorten, rijk aan epifyten (Ilici-Fagetum) (9120)		
qs (ferraris)	zuur eikenbos	0
fs (ferraris)	zuur beukenbos	0
fl	beukenbos met Witte veldbies	0
Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum (9130)		
fm	beukenbos met Parelgras en Lievevrouwebedstro	0
qe	eiken-haagbeukenbos met Wilde hyacint	0
fe	eiken-haagbeukenbos met Wilde hyacint	0
Eikenbossen van het type Stellario-Carpinetum (9160)		
qa	eiken-haagbeukenbos	0
fa	eiken-haagbeukenbos zonder Wilde hyacint	0
Alluviale bossen met Alnion glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion,,Alnion incanae, Salicion albae) (91E0+)		
va	alluviaal essen-olmenbos	0
vo	oligotroof elzenbos met veenmossen	0
vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0
vf	vochtig of vrij vochtig elzen-eikenbos	0
vn	nitrofiel alluviaal elzenbos	0
Leefgebieden van voorkomende soorten uit bijlage II van het decreet Natuurbehoud		
Leefgebied kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)		
BWK – code	Omschrijving	Voorkomen (opp., eventueel belangrijke complexen,..)
ae	eutrofe plas	0

aer	recente, eutrofe plas	0
aer*	recente, eutrofe plas (goed ontwikkeld)	0
ae*	eutrofe plas (goed ontwikkeld)	0
aev*	eutrofe plas met slibrijke bodem (goed ontwikkeld)	0
aev	eutrofe plas met slibrijke bodem	0
kn	veedrinkpoel	0
Leefgebied zeggekorfslak (<i>Vertigo moulinsiana</i>)		
Open plekken in qd	zuur duinbos	0
sf	vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem	0
vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
vn	nitrofiel alluviaal elzenbos	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0
va	alluviaal essen-olmenbos	0
vf	vochtig of vrij vochtig elzen-eikenbos	0
vo	oligotroof elzenbos met veenmossen	0
vt	venig berkenbos	0
ru	ruderaal olmenbos	0
rud	ruderaal olmenbos aan de binnenduinrand	0

B. Uitgangssituatie [vóór aanvang project]

“SBZ-H Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden, BE2400011”		Voorkomen in overlap SBZ/projectgebied (locaties met maatregelen)
Voorkomende habitats uit bijlage I van het decreet Natuurbehoud		
BWK-code	Omschrijving	Voorkomen (opp., eventueel belangrijke complexen,..)
Droge heide (alle subtypen) (4030)		
cg	droge struikheidevegetatie	0
cgb	droge struikheidevegetatie met struik- of boomopslag	0
cv	droge heide met bosbes	0
sg	bremstruweel	0
Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems (6230+)		
hn	zure borstelgrasvegetatie	0
Delen van hmo	onbemest, vochtig pijpenstrootjesgrasland - oligotroof	0
Delen van ce	vochtige tot natte dopheidevegetatie	0
Delen van ha	struisgrasvegetatie op zure bodem	0
Voedselrijke ruigten (6430)		
hf	natte ruigte met Moerasspirea	0
hfb	natte moerasspirearuigte met struik- of boomopslag	0
hfc	natte moerasspirearuigte met Moesdistel	0
hft	natte moerasspirearuigte met Poelruit	0
Beukenbossen van het type met Ilex- en Taxus-soorten, rijk aan epifyten (<i>Ilici-Fagetum</i>) (9120)		
qs (ferraris)	zuur eikenbos	0
fs (ferraris)	zuur beukenbos	0
fl	beukenbos met Witte veldbies	0
Beukenbossen van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (9130)		
fm	beukenbos met Parelgras en Lievevrouwebedstro	0
qe	eiken-haagbeukenbos met Wilde hyacint	0
fe	eiken-haagbeukenbos met Wilde hyacint	0
Eikenbossen van het type <i>Stellario-Carpinetum</i> (9160)		
qa	eiken-haagbeukenbos	0

fa	eiken-haagbeukenbos zonder Wilde hyacint	0
Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0+)		
va	alluviaal essen-olmenbos	0
vo	oligotroof elzenbos met veenmossen	0
vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0
vf	vochtig of vrij vochtig elzen-eikenbos	0
vn	nitrofiel alluviaal elzenbos	0
Leefgebieden van voorkomende soorten uit bijlage II van het decreet Natuurbehoud		
Leefgebied kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)		
BWK – code	Omschrijving	Voorkomen (opp., eventueel belangrijke complexen,..)
ae	eutrofe plas	0
aer	recente, eutrofe plas	0
aer*	recente, eutrofe plas (goed ontwikkeld)	0
ae*	eutrofe plas (goed ontwikkeld)	0
aev*	eutrofe plas met slibrijke bodem (goed ontwikkeld)	0
aev	eutrofe plas met slibrijke bodem	0
kn	veedrinkpoel	0
Leefgebied zeggekorfslak (<i>Vertigo moulinsiana</i>)		
Open plekken in qd	zuur duinbos	0
sf	vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem	0
vm	mesotroof elzenbos met zeggen	0
vn	nitrofiel alluviaal elzenbos	0
vc	elzen-essenbos van bronnen en bronbeken	0
va	alluviaal essen-olmenbos	0
vf	vochtig of vrij vochtig elzen-eikenbos	0
vo	oligotroof elzenbos met veenmossen	0
vt	venig berkenbos	0
ru	ruderaal olmenbos	0
rud	ruderaal olmenbos aan de binnenduinrand	0

C. Korte Conclusie

Er is geen trend weer te geven tussen de referentie- en de uitgangssituatie. De overlappende zones zijn heel erg beperkt in oppervlakte.

3. SAMENVATTING VAN HET PLAN OF PROGRAMMA MET MOGELIJK EFFECT OP DE SBZ's

1. Tomme Huldenberg

Door de inrichting van een gemeentelijk perceel wordt zowel naar een cultuurhistorische als recreatieve en ecologische meerwaarde gestreefd. De grote waarde van het gemeentelijk perceel wordt gevormd door de aanwezigheid van een sinds 1974 beschermd monument 'De tomme'. Deze Tomme is momenteel nog in private eigendom en is tegen het gemeentelijk perceel aan gelegen. Dit 'langbed' van zowat 140 m lang en tot 4 m hoog wordt beschouwd als het meest imposante prehistorische monument van Vlaanderen. Recent werd de hele site (plateau met bijhorende Tomme) integraal als archeologische zone beschermd.

In het verleden raakte de Tomme door de ingebruikname van steeds nieuwe kavels (huis en tuin) meer en meer van de omgeving geïsoleerd. Doordat het monument aan tal van tuinen grenst, worden regelmatig kleine en grote overtredingen aan dit monument vastgesteld. Dit werkt een verdere aftakeling in de hand. Recente overtredingen aan de Tomme gaven aanleiding tot een schrijven naar de omwonenden vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed. Op die manier werden deze op de hoogte gebracht van de hoge behoudswaarde van het monument dat zich in hun achtertuin bevindt.

Langsheen de noordzijde van de Tomme bevindt zich een perceel dat eigendom is van de gemeente Huldenberg. Dit perceel werd onrechtmatig door aangelanden ingenomen en gebruikt voor de opslag van allerlei materiaal. Tegelijk ontvangt het perceel op een aantal plaatsen grijs water. Dit water komt in een grotendeels verlande poel terecht.

Het gemeentelijk perceel biedt echter een uitgelezen kans om recreanten kennis te laten maken met de geschiedenis van de streek. Tegelijk is dit het enige perceel dat nog voor een ontsluiting van de Tomme kan zorgen. Op oude militaire kaarten is duidelijk zichtbaar hoe een voetwegje over het gemeentelijk perceel langsheen de poel door liep, en een verbinding maakte tussen de Tommestraat en de Poelstraat. Op termijn kan een herstelde voetweg een interessante verbinding voor wandelaars vormen binnen het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland dat in de zomer van 2011 werd geopend.

Ecologisch gezien vormt het herstel van de historische poel een meerwaarde. Deze poel wordt – samen met de Tomme – al weergegeven op de Ferrariskaart en was waarschijnlijk een veedrenkplaats bovenop het plateau.

Naar aanleiding van de recente overtredingen t.h.v. de Tomme, het schrijven vanuit Onroerend Erfgoed en het onderzoek naar inrichtingsmaatregelen binnen het inrichtingsproject Dijleland werden de aangelanden door de gemeente aangemaand om het gemeentelijk perceel vrij te maken. In het voorjaar van 2011 kon op terrein worden vastgesteld dat het gemeentelijk perceel werd vrijgemaakt. Het probleem van het grijs water blijft bestaan. Navraag bij de gemeente en VMM leert dat alle woningen in de buurt in de loop van 2013-2014 op een nieuw aan te leggen riolering zullen worden aangeschakeld. Een inrichting van het gemeentelijk perceel dringt zich dus op. Op dit perceel kan door eenvoudige maatregelen een grote meerwaarde worden gerealiseerd: herstel van de historische poel, aanleg van een uniforme afsluiting en haag (in samenspraak met omwonenden), aanleg van een wandelpad met verhoogd punt en het inpassen van het pad in het wandelnetwerk Zuid-Dijleland, de aanleg van een infobord enz.

Ook de nabijgelegen Tomme zal als monument opgewaardeerd worden. Deze is voor de volledige oppervlakte in privaat bezit (1 eigenaar). Een deel van het heuvellichaam wordt momenteel als tuin gebruikt. Het meest oostelijke deel ligt momenteel onder bos. Dergelijke heuvellichamen komen pas ten volle tot hun recht indien men het profiel voor de passant zichtbaar maakt. Uit binnen- en buitenland zijn vele voorbeelden gekend van herstelde tumuli en 'long barrows'. Hierbij valt op dat

men in de meeste gevallen streeft naar een korte begroeiing (gras/kuiden) en opgaande bomen mijdt: wortelkluiten van omgevallen bomen beschadigen het bodemprofiel wat een conservering op lange termijn in het gedrang brengt.

Daarom ook zal getracht worden om binnen het inrichtingsproject de Tomme zelf op te waarderen. Er wordt getracht de Tomme te verwerven. In eerste instantie dient de grens van de Tomme met de omliggende percelen duidelijker te worden afgebakend. **Daarnaast zal worden getracht de opgaande bomen en struiken maximaal van de Tomme te verwijderen (met uitzondering van een aantal waardevolle bomen op voorwaarde dat deze geen gevaar vormen voor het monument). Het nastreven van een korte vegetatie biedt mooie vooruitzichten aangezien er op de Tomme lokaal reeds heide voorkomt. Een goed maaibeheer kan deze vegetatie over de rest van de oppervlakte doen uitbreiden en vormt een mooi compromis tussen natuurbehoud en archeologisch patrimonium.** Door het realiseren van een open vegetatie bestaat eveneens de kans om over het monument heen het achterliggende open landbouwgebied te overschouwen. Op die manier kan de relatie van het monument met de rest van de neolithische ('prehistorische') site worden benadrukt. Op de Tomme zelf zal geen wandelpad voor het grote publiek worden aangelegd.

Aangezien er momenteel geen relevante soorten of habitats aanwezig lijken te zijn zullen de maatregelen geen (of een beperkt positief) effect hebben op soorten of leefgebieden vermeld in de SBZ-V.

Maatregelen:

- Verwerving in der minne (deel van de Tomme)
- Verwijderen van de houtige begroeiing: zowel in functie van het herstel van de poel als de conservering van de Tomme. De wortelkluiten van omvallende bomen nemen heel wat aarde mee en beschadigen zo het profiel van de Tomme. Het wegnemen van bomen (met uitzondering van enkele overstaanders) en struiken vormt een prioritaire actie voor het behoud van de Tomme op lange termijn. Het wegnemen van de houtige begroeiing dient omzichtig te gebeuren. Ook de strooisellaag zal maximaal verwijderd moeten worden zodat grassen en kruiden (ook heide) alle kansen krijgen.
- Verwijderen van afval
- Herstel van de historische poel
- Aanleg van een voetwegje (mogelijk verhard gras zodat maaibeheer mogelijk is) ten noorden van de Tomme (over het huidige gemeentelijke perceel) en een verhoogd zichtpunt (met aandacht voor de privacy van de omwonenden): op die manier krijgt men een beter zicht op de Tomme en de achterliggende akkers in oostelijke richting die deel uitmaken van de ruimere archeologische site.
- Aanleg afsluitingen (hekwerk, poort en poortjes) rond de Tomme en op de grens van het gemeentelijk perceel
- Ingroening (heg/haag), inzaai van gras en aanplant van solitaire bomen (knotbomen; niet op Tomme)
- Aanleg picknickbank, infobord met uitleg over de Tomme en de ruimere archeologische site
- Aanleg infopunt in gemeentelijke gebouw met informatie over de Tomme en omgeving: op deze manier leert men de Tomme kennen en wordt men
- Opname van de voetweg langs de Tomme in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (reeds voorzien)
- Etc.

2. Ontsnippering langs de autosnelweg E40 (geen overlap met SBZ)

Versnippering wordt als een sleutelindicator gezien binnen de milieuproblematiek, omdat ze als één van de belangrijkste oorzaken geldt van de achteruitgang van de natuur in Vlaanderen (Kuijken 1999). Onder versnippering wordt verstaan: de opsplitsing van habitats en ecosystemen in kleinere, meer geïsoleerde fragmenten die gescheiden worden door barrières.

Ontsnipperingsmaatregelen worden vanuit natuurbehoudpunt vaak noodzakelijk geacht voor zeldzame en kritische soorten. Vaak blijkt echter dat deze soorten op korte termijn eerder gebaat zijn bij de versterking van bestaande leefgebieden dan bij de realisatie van verbindingszones, tenzij in die corridor hun specifieke of zeldzame habitat aanwezig is. Daarnaast zijn er heel wat minder bedreigde soorten die in Vlaanderen last hebben van versnippering van leefgebieden en die in metapopulatieverband¹¹ dienen te overleven. Verbinden is dus niet enkel noodzakelijk voor de meest kritische dier- en plantensoorten, ook gewonere soorten hebben nood aan een basismobiliteit. Om genetische uitwisseling tot stand te brengen kunnen enkele occasionele verplaatsingen doorheen een corridor reeds volstaan.

Een belangrijke barrière binnen de grenzen van het inrichtingsproject Dijleland (Bertem-Huldenberg-Kortenberg-Tervuren) is de E40-autosnelweg tussen Brussel en Leuven die een relatief gaaf landschap met verspreide natuurkernen doorsnijdt. Het creëren van droge natuurverbindingen in dit landschap werd opgenomen in het provinciaal ruimtelijk structuurplan. In het structuurplan wordt tevens een selectie weergegeven van de gave landschappen, met op Vlaams-Brabants niveau een opmerkelijke concentratie ervan binnen de grenzen van het landinrichtingsproject Plateau van Moorsel.

Ook binnen de andere inrichtingsprojecten van het Landinrichtingsproject Plateau van Moorsel wordt aan ecologische verbindingszones aandacht besteed. De voorgestelde ontsnipperingsmaatregelen binnen inrichtingsproject Voervallei en inrichtingsproject N253 houden rechtstreeks verband met de maatregelen die in dit plan worden voorgesteld. De doelstelling van al deze acties is om op korte termijn de enige resterende openruimteverbindingen te kunnen vrijwaren tussen de intacte landbouwplateau's, natuur- en bosgebieden. Dit gaf aanleiding tot het inrichtingsconcept 'dwars door het Dijleland'. Op basis van de verbindingsvoorstellen uit het structuurplan, studies uit het verleden (o.a. Habitat – en connectiviteitsanalyse in het Dijleland en aangrenzende gebieden) en terreinkennis werd bekeken hoe deze verbindingen op terrein gerealiseerd kunnen worden. Ook het gewestplan toont aan waar de laatste kansen voor het behoud van openruimteverbindingen zich bevinden.

De belangrijkste ontsnipperingsactie situeert zich ter hoogte van een brug (B21) die zowel aan de noord- als aan de zuidzijde van de snelweg op onverharde (landbouw-) wegen aansluiting geeft. Door de omvorming van deze snelwegbrug naar een 'ecobrug of bermbrug' wordt op landschapsschaal invulling gegeven aan ecologische ontsnippering. Met deze omvorming wordt vooral gemikt op soorten die ook nu al in het landbouwlandschap voorkomen en zich doorheen dit open landschap met verspreide bosschages en houtkanten verplaatsen. Ook de snelwegbermen kunnen als corridor fungeren voor heel wat soorten. Landbouwers en recreanten zullen ook na de inrichting nog van de brug gebruik kunnen maken: als veilige fiets- of wandelverbinding over de snelweg heen, of als noodzakelijke verbinding om landbouwpercelen aan beide zijden van de snelweg te gaan bewerken.

---

¹¹ Wanneer de deelpopulaties dicht genoeg bij elkaar liggen zodat succesvolle migratie van individuen mogelijk is én tegelijk toch geïsoleerd genoeg liggen zodat ze een onafhankelijke populatiedynamiek vertonen, wordt dit systeem een metapopulatie genoemd (Hanski en Gilpin 1991), een populatie op een hoger schaalniveau (Van Dorp et al. 1999).

Waar bij een ecoduct vaak een nieuwe (en brede) structuur over snelwegen ed wordt gebouwd, bestaan er tegenwoordig ook meer en meer voorbeelden van bermbruggen, eco-veloducten enz. Hierbij wordt een bestaande brug omgevormd naar een brug met gemengd gebruik: naast de 'klassieke' gebruikers wordt de brug en de onmiddellijke omgeving ervan geschikt gemaakt om passage van dieren (en planten) over de brug heen te stimuleren.

Op de betrokken locatie te Bertem dient de inkleding van de bestaande brug uitwisseling van fauna (en flora) tussen beide zijden van de snelweg te bevorderen. Hierbij dient gestreefd te worden naar een maximale onverharde en ingegroende oppervlakte in de omgeving van de overgang. Daarnaast zijn er in de richting van Brussel nog een aantal onderdoorgangen aanwezig die mee aangesloten zullen worden op het raster dat dieren naar de passages dient te leiden.

maatregelen:

- Verwijderen wegverharding, betonelementen en leuning op brug en aanloopstroken
- Verwijderen en verlagen verlichtingspalen langsheen de snelweg om lichtpollutie op de brug weg te nemen
- Onderhoudswerken aan brug: opbreken waterdichting en verharding in gietasfalt (+ afvoer); aanleg van nieuwe waterdichte bedekking, beschermplaten en damp scherm; afsonderen van te herstellen betonoppervlakten; ontroesten en behandelen constructiewapening; herstellen van beton en uitbreken slechte beton; onderhoud van brugvoeg; boren van gaten voor en plaatsen van spuiers; etc.
- Aanleg 2-sporenbeton als leidraad voor landbouwers en recreanten (brug en aanloopstroken)
- Ingroening van het wegdek via het aanbrengen van een laag teelaarde
- Aanplant van schermgroen en een stuk bos langsheen de snelweg t.h.v. de ecobrug. Dit heeft een dubbele functie: een groene zone naast de snelweg zorgt voor afscherming van geluid en licht (waardoor de impact ervan op het omliggend gebied verkleint) en daarnaast zal een aantal dieren en planten dit groen gebruiken als leefgebied en als corridor naar de brug toe
- Inrichting van de brug:
  - o Aanleg van panelen op de rand van de brug (veilige afsluiting en geleiding; brugdek vrijmaken van licht en geluid; sensibilisering via opschriften (zie figuur 32))
  - o Aanleg van een stronkenwal: heel wat ongewervelden en kleine zoogdieren zullen een stronkenwal als dekkinggevend element gebruiken om vanuit aangrenzende bosjes en houtkanten over de brug heen te migreren
- Aanleg van een poel aan de noorzijde van de snelweg: op een restperceel wordt een (tijdelijke) poel aangelegd. Tegelijk wordt hiermee afstromend water van de akkers naar de brug toe opgevangen. Water oefent een grote aantrekkingskracht uit op heel wat dieren.
- Aanleg van een ecoraster: de aanleg van een raster zal ervoor zorgen dat dieren naar over- en onderdoorgangen worden geleid. Op die manier wordt het aantal verkeersslachtoffers verkleind en wordt het gebruik van de veilige passages verhoogd. Aangezien Ree (en recent ook Everzwijn) in de omgeving aanwezig zijn, kan de aanleg van een ecoraster potentieel gevaarlijke situaties op de snelweg voorkomen.
- (Monitoring van de brug na omvorming)
- Etc.

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Een kans die uit het ontwerp van het wandelknooppuntennetwerk naar voren kwam, is het herstel van een historische dreef te Sint-Agatha-Rode (Huldenberg). Deze dreef bevindt zich ter hoogte van het kasteel van Sint-Agatha-Rode en vormde vroeger de verbindingsweg langs dewelke men de

gronden en vijvers in de Dijlevallei kon bereiken. Momenteel is de dreef nog steeds mooi zichtbaar in het landschap: als een populierendreef langsheen de oostzijde van de Dijle en als een lindedreef langsheen de westzijde van de Dijle. Tot in de jaren '70 bevond zich nog een houten brug over de Dijle. De dreefstructuur met brug is ook op oudere topografische kaarten nog zichtbaar. Nadien is deze trage verbinding – door het verdwijnen van de brug – verloren gegaan.

Door de aanleg van een nieuwe brug wordt een interessante recreatieve link gecreëerd. Deze verbinding zal een nieuwe schakel vormen binnen het recent ontwikkelde wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland. Vanuit de dorpskern van Sint-Agatha-Rode zullen wandelaars rechtstreeks kunnen aansluiten op de wandelroutes die de Dijlevallei aandoen. Nu worden wandelaars vanuit Sint-Agatha-Rode in noordelijke richting langsheen de Leuvensebaan gestuurd. Het spreekt voor zich dat de voorgestelde brug voor recreanten een veiliger en aantrekkelijker alternatief zal vormen. De aanwezigheid van het gemeenschapscentrum 'Ter Dijle' (een gemeentesaal die voor allerlei culturele activiteiten kan worden gereserveerd) en de gemeentelijke basisschool 'de Letterboom' is een belangrijke motivatie voor het herstel van deze dreef met brug: school en gemeentesaal zijn op nauwelijks 100m van deze dreef gelegen. Door de aanleg van een nieuwe brug wordt het voor (school)groepen mogelijk om op een veilige manier kennis te maken met de Dijlevallei, zonder dat men grote afstanden langsheen de openbare weg moet afleggen. Tegelijk worden de in het wandelnetwerk voorgestelde wandellussen voor de jonge of minder avontuurlijke wandelaar opgesplitst in een paar kleinere wandellussen die gecombineerd kunnen worden met een bezoek aan het nabijgelegen Vlaams Natuurreservaat 'Het Grootbroek' (in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos).

Samen met de aanleg van de brug zal ook de dreef worden opgewaardeerd: dit gebeurt door een onderhoud van de aanwezige lindestoven, het herstel van de weideafsluitingen waar de dreef door de weilanden loopt, omvorming van de populierendreef en aansluiting op het wandelnetwerk. Over de doorgang doorheen de westelijke dreefhelft dient nog verder met de huidige eigenaars onderhandeld te worden. Eén perceel is reeds in eigendom van het Agentschap voor Natuur en Bos. Verwerving van de resterende percelen kan hier een optie zijn (zie figuur 37). Een overeenkomst met de eigenaar(s) in functie van een gebruik ervan als doorgang kan een andere mogelijkheid zijn.

In functie van het ontwerp van een brugconstructie werd vanuit de VLM een studie aanbesteed. Binnen deze studie wordt onderzocht welke constructies zowel landschappelijk als technisch (er wordt o.a. rekening gehouden met het vrijwaren van de afgebakende oeverzones) haalbaar zijn op deze locatie. Naast de VLM zijn o.a. ANB, VMM en Onroerend Erfgoed bij dit ontwerp betrokken.

Deze maatregelen hebben waarschijnlijk geen effect (of een beperkt positief effect) op relevante soorten en habitats.

Maatregelen:

- Verwerving in der minne of via onteigening van percelen (westzijde: lindedreef)
- Aanleg wandelbrug over de Dijle
- Herstel en opwaardering dreefstructuur (o.a. omvormen populierendreef naar andere lindedreef)
- Vervangen afsluitingen in weide en toegang tot weilanden,
- Opruimen afval
- Aanleg voetgangerspoortjes
- Opname van dreef in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (reeds voorzien)
- Infobord
- Etc.

4. Herstel oude trambeding Tervuren (geen overlap met SBZ)

Binnen de visie van het inrichtingsproject Dijleland werd het oplossen van recreatieve en ecologische ‘missing links’ als doelstelling opgenomen. Daarnaast werd inzake wandelrecreatie beslist dat het Dijleland op niveau van Vlaanderen als één van de prioritaire zones voor de ontwikkeling van een wandelknooppuntennetwerk in aanmerking kwam. Als gevolg hiervan participeerde de VLM als partner in het proces dat leidde tot een ontwerp van wandelnetwerk.

Zo werd er vanuit de VLM meegewerkt aan de ontwikkeling van het wandelknooppuntennetwerk (WKNW) Zuid-Dijleland – dat in de zomer van 2011 door de Provincie Vlaams-Brabant werd geopend. Het ontwerp van het netwerk werd getrokken door RLDvzw (PDPO-Project: ‘een wandelnetwerk voor het Dijleland’). Samen met de ontwikkeling van het WKNW bracht RLDvzw eveneens een wandelroute uit rond de oude trambeding: ‘In het spoor van zwarte Jean’. In het kader van deze wandelroute (van Vossem tot Sint-Joris-Weert) onderzocht RLDvzw de kansen om op termijn een nog meer kwalitatieve wandeling te kunnen aanbieden. Hieruit bleek dat er op het grondgebied van de gemeente Tervuren nog een aantal interessante percelen aanwezig waren.

In het kader van het PDPO-project, aanvullend op het ontwerpen van het wandelnetwerk, werd door Regionaal Landschap Dijleland vzw een voorbeeldproject rond de oude trambeding uitgewerkt. Dit omvatte het uitwerken van een recreatieve wandelroute tussen Tervuren en Sint-Joris-Weert (Oud-Heverlee) waarbij maximaal over de oude bedding wordt gewandeld. Dit resulteerde in de wandelbrochure ‘in het spoor van zwarte Jean’. Tegelijk werd onderzocht of er nog mogelijkheden waren om delen van het oude tracé opnieuw open te stellen voor zachte recreatie. Samen met de VLM werd de eigendomsstructuur van een aantal percelen onderzocht en werd bekeken of en waar de trambeding reeds een openbaar karakter had.

Oude tramlijn

‘Zwarte Jean’ is de naam van de stoomtram die ooit door het Dijleland reed. Van 1905 tot 1957 vervoerde hij passagiers en goederen tussen Vossem en Tienen. In het Dijleland zijn de restanten van deze tramlijn op vele plaatsen nog mooi zichtbaar in het landschap. Zowel op recreatief als ecologisch vlak vormen ze een attractief groen lint doorheen het landschap. Op een aantal plaatsen is deze oude tramroute reeds bewandelbaar. Mooie voorbeelden hiervan zijn o.a. terug te vinden in de vallei van de Dijle waarbij een deel van deze trambeding bewandelbaar werd gemaakt in het natuureservaat ‘de Doode Bemde’ – beheerd door de Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw. Ook de gemeente Tervuren besteedt reeds aandacht aan deze oude tramroute en heeft al een tracé van de oude tramlijn aangeduid als wandelpad.

Maatregelen:

- Verwerving in de minne / via onteigening van percelen (4)
- Opsnoeien van overhangende takken en onderhoudssnoei vrijstaande bomen
- Vellen van bomen en struiken (hakhoutbeheer en exotenbestrijding)
- Verwijderen afval
- Aanplanten van inheems plantmateriaal (houtkanten en heggen)
- Ophogen van weggegraven deel van de trambeding met teelaarde
- Aanleg van wandelpaden, gebruikmakend van bestaande ondergrond
- Aanleg brug over holle weg
- Plaatsen van zitbanken, voetgangers- en fietserssluizen, takkenrillen, infoborden
- Opname van wandelpaden in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland (reeds voorzien)
- Etc.

5. Verbinding Eikenbos-Bertembos

Het boscomplex Eikenbos-Bertembos situeert zich tussen de dorpskernen van Bertem en Veltem-Beisem (Herent). Binnen het inrichtingsproject Missing Links wordt gestreefd naar een verbinding tussen beide boscomplexen, en dit zowel op ecologisch als op recreatief vlak. Aanleiding hiervoor vormt het 'uitgebreid en gezamenlijk beheerplan voor het Bertemboscomplex' dat opgemaakt werd in opdracht van de gemeente Bertem en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), en het ruimtelijk structuurplan van de gemeente Bertem waarin ook verwijzingen naar het GNOP (gemeentelijk natuurontwikkelingsplan) en het milieubeleidsplan relevant zijn. Het bertemboscomplex omvat ruim 200ha bos. Een groot deel hiervan (+/-140ha) betreft openbaar bos met de gemeente Bertem als grootste eigenaar. Daarnaast behoort ongeveer 50ha toe aan het Vlaams Gewest (domeinbos). De resterende oppervlakte betreft privé-eigendom waarvan ongeveer 20ha in het beheerplan werd opgenomen. Het bosdomein valt onder de bevoegdheid van de houtvesterij Leuven (ANB).

In het beheerplan worden een heel aantal beheerdoelstellingen en beheermaatregelen vooropgesteld. Voor wat betreft de sociale en educatieve functie van het boscomplex streeft men o.a. naar natuurgerichte recreatie waarbij het natuurlijk karakter van het gebied zoveel mogelijk dient te worden behouden en versterkt. Wandelen en andere impactlage vormen van recreatie (fietsen, paardrijden) krijgen voorrang en voor ruiters streeft men naar een circuit dat voorziet in aaneensluitende parcours en dat voldoende aansluitingspunten met de omgeving heeft. Ook op niveau van de beheermaatregelen m.b.t. toegankelijkheid komen deze verschillende vormen van recreatie duidelijk terug. Zowel voor wandelaars, fietsers als ruiters wordt er een uitgebreid netwerk aan paden op de toegankelijkheidskaarten weergegeven. Waar mogelijk tracht men de verschillende recreatietypes te scheiden om conflicten te vermijden en om de infrastructuur (o.m. verharding) op de specifieke behoeften te kunnen afstemmen.

Het grootste knelpunt dat uit de toegankelijkheidskaart naar voren komt is de verbinding tussen het Bertembos en het Groot eikenbos: tot op heden is er geen valabele recreatieve verbinding meer aanwezig. Het toegankelijk maken van de verdwenen buurtweg nr. 71 (tussen de bospercelen 'Bovenberg' en 'Remken Pantgat') wordt dan ook als aandachtspunt vermeld. Samen met het herstellen van deze recreatieve missing link wordt tevens gestreefd naar een veilige oversteekplaats voor recreanten ter hoogte van de Bosstraat (wegversmalling, ...). Tegelijk wordt in het beheerplan vermeld dat de mogelijkheid voor een alternatief ruiterspad in de rand van het Bertembos moet worden onderzocht zodat ruiters de drukke Bosstraat maximaal kunnen mijden. Bovenstaande barrièrevorming (zowel voor recreanten als voor fauna) wordt tevens als knelpunt aangehaald in het ruimtelijk structuurplan van de gemeente.

Tevens wordt in het beheerplan verwezen naar het provinciaal ruimtelijk structuurplan, waarin het versterken en verbinden van bestaande bosentiteiten als doelstelling werd opgenomen. Bosuitbreidingen met aandacht voor bosrandenbeheer maken daar deel van uit. Aangezien het Bertemboscomplex bestaat uit een aantal van elkaar gescheiden bossen (Bertembos, Eikenbos en het bos t.h.v. de radiozendmast op de Bovenberg), vormt het verbinden van de bestaande bossen binnen dit complex een belangrijk aandachtspunt. Ook bij de herstel- en ontwikkelingskansen van de in het Bertemboscomplex voorkomende en te beschermen Europese boshabitat types komt het uitbreiden en het verbinden van de bestaande bossen terug. Door versnipperde bossen te verbinden en te vergroten worden niet alleen de habitatfragmenten voor verschillende soorten vergroot, maar vergroot ook de kans op (genetische) uitwisseling. Voor wat betreft de natuurverbindingen uit het ruimtelijk structuurplan speelt het Bertemboscomplex een belangrijke rol binnen de verbindingen 9c en 9d, waarbij respectievelijk een onderlinge natuurverbinding wordt beoogd tussen een aantal versnipperde bossen (Hoogbos, Moorselbos, Kinderbos, Voerhoek, Weeberg, vallei van de Molenbeek enz.) en waarbij men de bosgebieden op de Diestiaanheuveld ten noordoosten van

Leuven verbonden wil houden met de bossen tussen Zenne en Demer (waaronder het Bertemboscomplex).

Via landinrichting trachten we zowel aan deze ecologische als recreatieve doelstellingen invulling te geven door in het noorden van het boscomplex een bos- en recreatieve verbinding te realiseren. Door een aantal percelen te verwerven die gelegen zijn tussen de drie bestaande bossen kan men een waardevolle en duurzame verbinding tussen beide bossen creëren. Deze percelen werden voorlopig niet herbevestigd als agrarisch gebied (HAG). Voor wat betreft de recreatieve functie heeft de verdwenen voetweg slechts een breedte van 1,65m. Volgens het beheerplan dient deze voetweg zowel door wandelaars, fietsers als ruiters te worden gebruikt. Het spreekt voor zich dat een voetweg met zo'n beperkte breedte op terrein niet tot een optimaal resultaat zal leiden. Conflicten tussen recreanten onderling en schade op de aangrenzende landbouwpercelen kunnen niet uitgesloten worden indien deze voetweg opnieuw zou worden gebruikt. Door de verwerving van een aantal percelen ten noorden van de officiële voetweg zouden volwaardige wandel- fiets- en ruiterspaden op deze percelen kunnen worden gerealiseerd. Een verlegging van de bestaande voetweg zal dan overwogen worden aangezien er een nieuwe verbinding wordt aangelegd in de onmiddellijke buurt ervan. Samen met de aanleg van deze recreatieve routes dient ook een veilige oversteekplaats op de Bosstraat aangelegd te worden. Voor ruiters zal worden bekeken of zij na het oversteken via een pad parallel aan de Bosstraat doorheen het Bertembos kunnen wandelen.

Door de te verwerven percelen in te schakelen als ecologische verbindingzone kan er een belangrijke aanzet gegeven worden aan het verbinden van de huidige versnipperde bossen. Daarom worden deze percelen bebost, waarbij de zuidelijke randzone gebruikt wordt voor het aanleggen van een boszoom. Op die manier wordt er gezorgd voor een geleidelijke overgang tussen akkers en opgaand bos (eveneens een doelstelling uit het beheerplan), worden opgaande bomen (met overhangende takken) in deze randzone gemedend, en behouden recreanten plaatselijk een zicht op het open landschap rond de Augustijnerhoeve. Door de omgeving van de oversteekplaats op de Bosstraat voldoende in te groenen wordt de passage van dieren op deze plek bevorderd.

Door een gepaste bosuitbreiding wordt er een ecologische link gelegd tussen een aantal bestaande, waardevolle bossen. **Naast een rechtstreekse uitbreiding van boshabitat zal dit tevens leiden tot een connectie en corridor voor zowel fauna als flora.** Deze bosuitbreiding zal op een ecologisch verantwoorde manier gebeuren. Er dient nog onderzocht te worden op welke manier deze doelstelling best kan bereikt worden; door een spontane bosontwikkeling of door de aanplant van gepaste (autochtone) soorten. Hierbij dient zeker rekening gehouden te worden met een goede structuurvariatie (leeftijdsvariatie, mantel-zoom vegetatie,...). Aansluitend hierop zal er een recreatieve verbinding gemaakt worden tussen bestaande paden en kan het nieuwe bosbestand op een passende manier ontsloten worden. Tegelijk zal er t.h.v. de bosverbinding een veilige oversteekzone voor recreanten op de Bosstraat gerealiseerd worden.

Maatregelen:

- Verwerving van percelen in de minne of via onteigening (grondgebied Bertem)
- Aanplant bos en bosranden
- Aanleg wandel-, fiets- en ruiterspaden
- Aanleg veilige oversteekplaats op Bosstraat
- Ingroenen omgeving oversteekplaats
- Zit- en/of picknickbanken
- Infobord
- Etc.

6. Voetweg te Leefdaal (geen overlap met SBZ)

Het betreft het herstel en de opwaardering van een voetweg die gelegen is ten zuiden van de dorpskom van Leefdaal.

Maatregelen:

- Opsnoeien overhangende takken van bomen en struiken
- Opvullen erosiegeulen, inzaai gras en herprofileren pad
- Aanplant (scherm-)groen
- Opname van voetweg in het wandelknooppuntennetwerk Zuid-Dijleland
- Etc.

Is er kennis van andere vergunningsplichtige initiatieven, plannen of programma's welke in combinatie een cumulatief (negatief) effect hebben op de beschermde soorten en habitats van Europees belang.

Er zijn ons geen dergelijke initiatieven bekend.

4. EFFECTBESCHRIJVING

Hier worden alle maatregelen die een mogelijk invloed hebben op de voorkomende soorten en/of habitats / leefgebieden systematisch beoordeeld.

Locaties met maatregelen, die binnen een SBZ vallen worden hieronder opgesomd.

Locatie "Tomme Huldenberg"

- (her)aanleg poel: deze maatregel heeft mogelijk invloed op SBZ-V "De Dijlevallei, BE2422315"
  - o Door deze ingreep is er een uitbreiding van het habitat "eutrofe plas (ae)", dat vermeld wordt in het besluit van 17 oktober 1988. Dit is een **positief effect**.
- Omvorming vegetatie op archeologisch monument "de Tomme": deze maatregel heeft mogelijk effect op SBZ-V "De Dijlevallei, BE2422315"
  - o Deze ingreep omhelst de omvorming van de bosvegetatie naar een lage vegetatie. Mogelijk heeft dit een effect op het leefgebied van bepaalde vogelsoorten. Door het ontbreken van waarneming kunnen we dit echter niet met zekerheid vaststellen. Op lange termijn wordt er een ontwikkeling verwacht van een schrale, lage vegetatie. Plaatselijk werd momenteel reeds het voorkomen van heide vastgesteld. Mogelijk is er dus een **beperkt negatief effect op korte termijn**, en een **beperkt positief effect op lange termijn**.

Locatie "Dijlebrug Sint-Agata-Rode"

Hier worden geen effecten verwacht op habitats, soorten en hun leefgebieden.

Locatie "verbinding Eikenbos-Bertembos"

- Bosuitbreiding: deze maatregel heeft mogelijk invloed op SBZ-H "Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden, BE2400011"
  - o De maatregel valt niet rechtstreeks binnen het habitatrictlijngebied, maar zal op lange termijn zeker een uitbreiding betekenen van het boshabitat (vermoedelijk 9120 – beukenbossen van het type met Ilex- en Taxus-soorten). Naast een rechtstreekse ecotoopwinst betekent het ook een verbinding van twee waardevolle boscomplexen wat positief is als corridor voor fauna en flora. Hier valt dus een **positief effect** te verwachten. Afhankelijk van de mogelijkheden tot aankoop, zal de bosuitbreiding / -verbinding in de grootte-orde liggen van 4 ha.

Samenvatting van de beoordeling van de effecten.

Inrichtingsmaatregel	Negatieve invloedsfactor	Milderende maatregelen	Inschatting effect*
Locatie "Tomme Huldenberg"			
(her)aanleg poel			+
Omvorming vegetatie op archeologisch monument "de Tomme"			(-): korte termijn (+): lange termijn
Locatie "verbinding Eikenbos-Bertembos"			
Bosuitbreiding			+

* -: negatief effect

(-): niet-significant negatief effect

+: positief effect

(+): niet-significant positief effect

5. TUSSENTIJDSE BEOORDELING (*door de bevoegde nationale instantie = Agentschap voor natuur en bos*)

Deze korte conclusies zijn het resultaat van de verschillende overlegmomenten met de Agentschap voor natuur en bos (zie stroomschema's). Hierin worden o.a de genomen keuzes vastgelegd van bij het begin, op deze manier worden de eerder genomen beslissingen bestendigd en wordt voorkomen dat een reeds gevoerde discussie wordt herhaald (vb. keuze voor bescherming van de ene soort en niet voor een andere).

In dit deel worden richtlijnen / randvoorwaarden / aandachtspunten en bijsturing door de Agentschap voor natuur en bos meegegeven welke bruikbaar zullen zijn bij verdere planconcretisering

- *bv planonderdeel waarvoor een alternatief moet gezocht worden*
- *planonderdeel dat kan uitgevoerd worden mist niet gelegen in gebied x*
- *leemten in kennis die tegen volgende stap onderzocht moeten worden*
- *...*

De conclusies worden bijgevolg door de Agentschap voor natuur en bos opgesteld

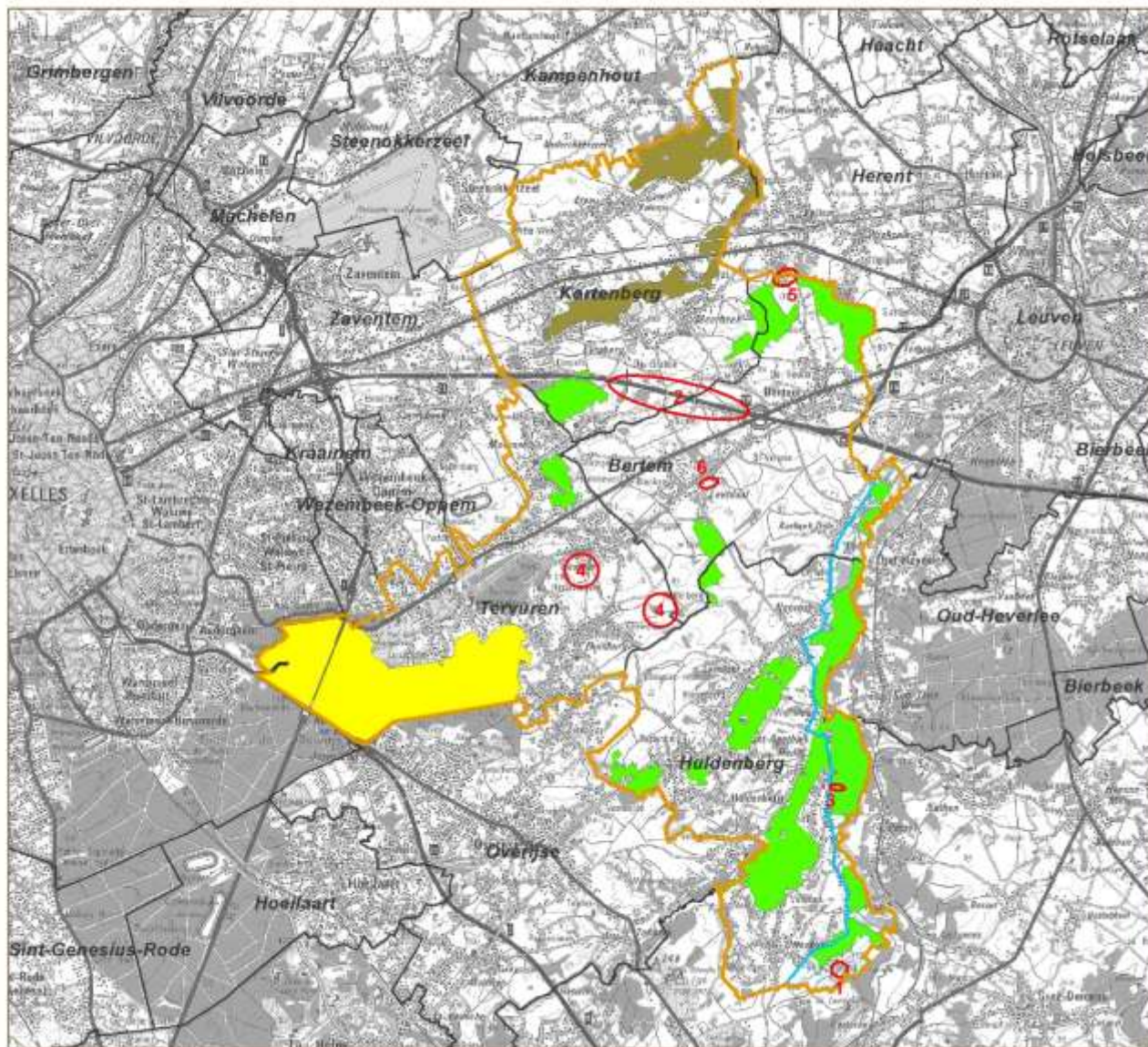
Enkel voor een landinrichtingsproject

1. Conclusie 1^e overleg Agentschap voor natuur en bos van .../.../...
(vlak na de projectdefiniëring en vóór de start van de opmaak van het inrichtingsplan)
2. Conclusie 2e overleg Agentschap voor natuur en bos van .../.../...
(na de opmaak van het ontwerpgerichtingsplan en vóór de raadpleging van het Landinrichtingscomité, de stuurgroep, de gemeenten en de provincie → het informatiedocument kan mee in adviesprocedure gaan)
3. Conclusie 3e overleg Agentschap voor natuur en bos van.../.../... = 6. Eindbeoordeling
(na de opmaak van het ontwerpgerichtingsplan en vóór het advies van het Landinrichtingscomité en Commissie voor Landinrichting → de passende beoordeling:
  - *Wordt tijdens het advies van comité en commissie op het eindvoorstel IP meegenomen*
  - *Vervolledigt het goedkeuringsdossier van het IP)*
4. Conclusie 4e overleg Agentschap voor natuur en bos van .../.../... op niveau bouwvergunning
(indien aanvulling van de passende beoordeling noodzakelijk is voor de specifieke maatregel → de passende beoordeling vervolledigt het stedenbouwkundig vergunningsdossier)

6. EINDBEOORDELING

7. KAARTEN

1. Situering inrichtingsproject, planlocaties en SBZ
2. Situering Tomme en SBZ
3. Situering Dijlebrug Sint-Agatha-Rode en SBZ
4. Situering Verbinding Eikenbos-Bertembos en SBZ

Landinrichting
Inrichtingsplan Missing Links

Planprogramma Plateau van Moorsel
Inrichtingsproject Dijleland
Ontwerp inrichtingsplan
Kaart 1: Situering inrichtingsproject,
planlocaties en SBZ

Legende

- Inrichtingsproject Dijleland
- 1: Tomme
- 2: Ontsnippering E40
- 3: Brug Sint-Agatha-Rode
- 4: Trambeddingen
- 5: verbinding eikenbos-bertembos
- 6: Voetweg 78
- gemeenten

Vogelrichtlijngebied

- BE2422315 - De Dijlevallei

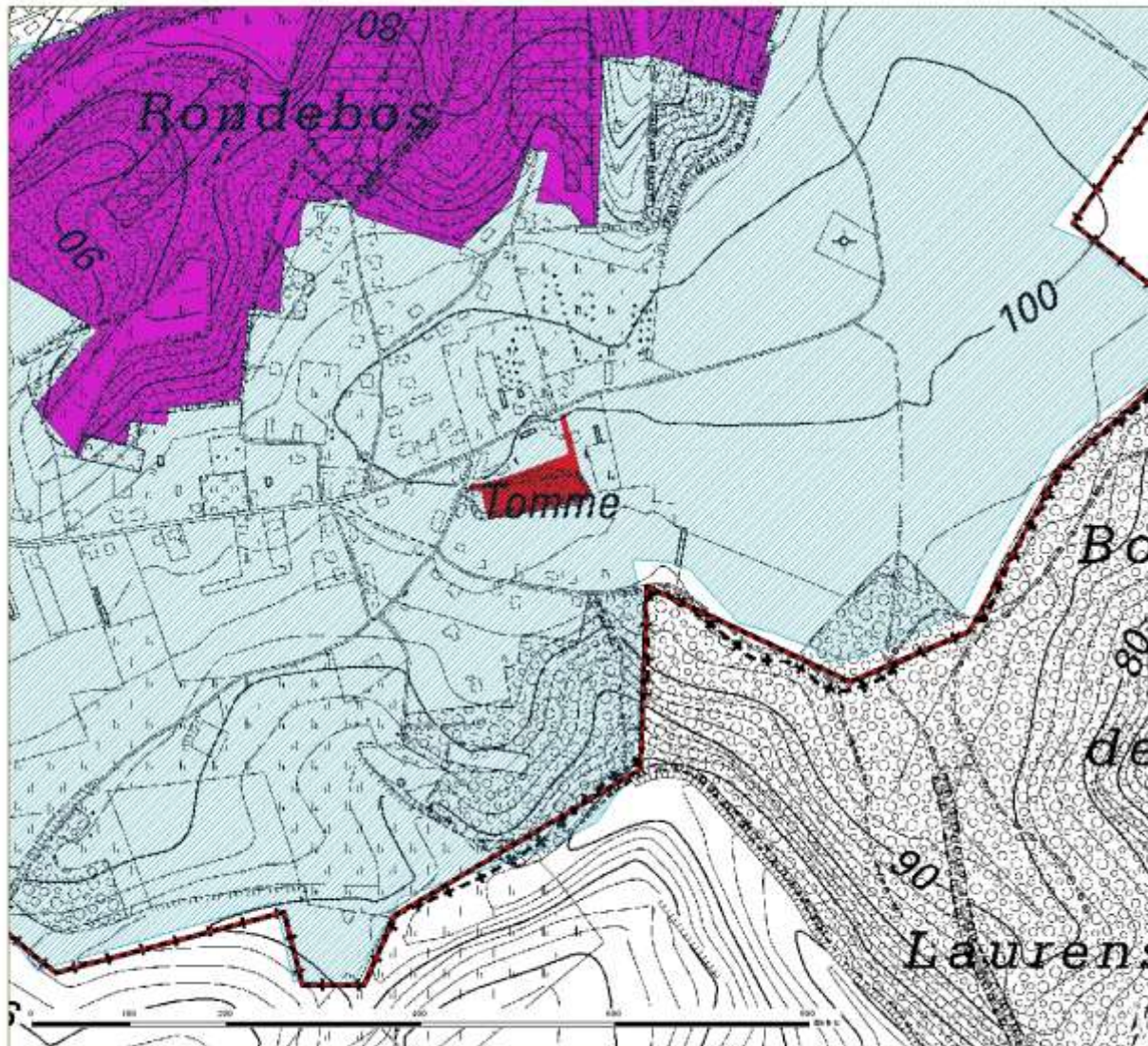
Habitatrichtlijngebieden

- BE2400011 - Valleien van de Dijle, L...
- BE2400010 - Valleigebied tussen Mel...
- BE2400008 - Zoniënwoud

Beeld: Kadaster van de Topografische kaart in versie van op schaal 1:100 000, BGA, opname 1990-1995 (IGS-Vlaanderen)

opgesteld op: 17/01/2012

VLM **lne.**

Landinrichting

Planprogramma Plateau van Moorsel

Inrichtingsproject Dijleland

Kaart 3: Tomme Huldenberg

Legende

- inrichtingsproject Dijleland
- 1. Tomme Huldenberg

voegrichtlijngebied

- BE 2422315 - De Dijlevallei

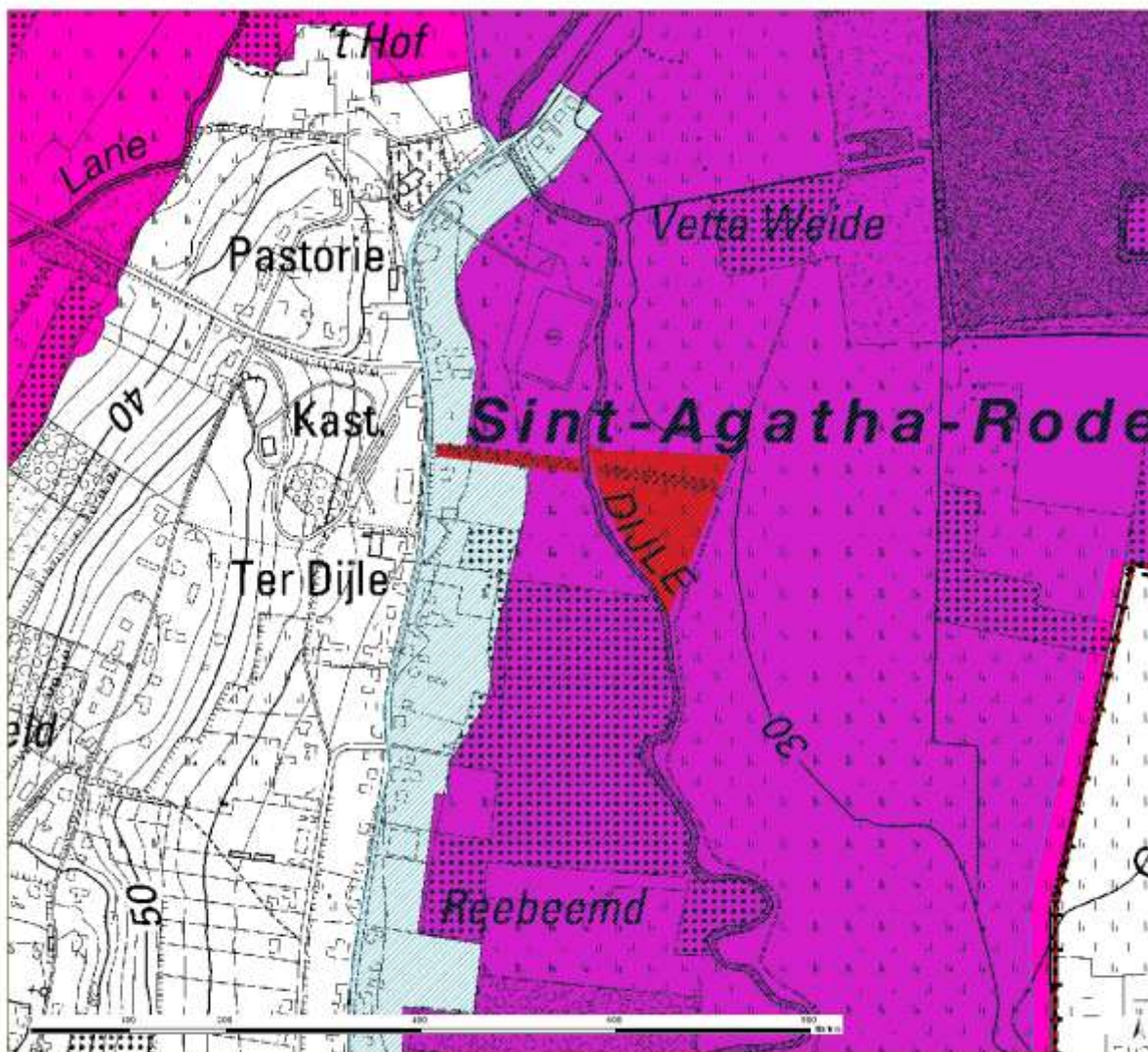
habitatrichtlijngebieden

- BE2400011 - Valleien van de Dijle, ...
- BE2400010 - Valleigebied tussen Mels
- BE1400008 - Zoniënwoud

Titel: Topografische kaart 1:40 000, versie 404, oktober 2001 - 2004
 © Kadaster, Geoportaal en Buro
 Rechten in de kaart zijn de auteursrechten van de Vlaamse Staat.
 De kaart is in het openbaar domein.
 De afbeelding is in het openbaar domein.
 Afbeelding naar Kadaster en Buro (2006)

opgesteld op 20 november 2011

VLM **lne**

Landinrichting

Planprogramma Plateau van Moorsel

Inrichtingsproject Dijleland

Kaart 4: Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

Legende

inrichtingsproject Dijleland

3. Dijlebrug Sint-Agatha-Rode

voelrichtlijngebied

BE 2422315 - De Dijlevallei

habitatrichtlijngebieden

BE2400011 - Valleien van de Dijle, ...

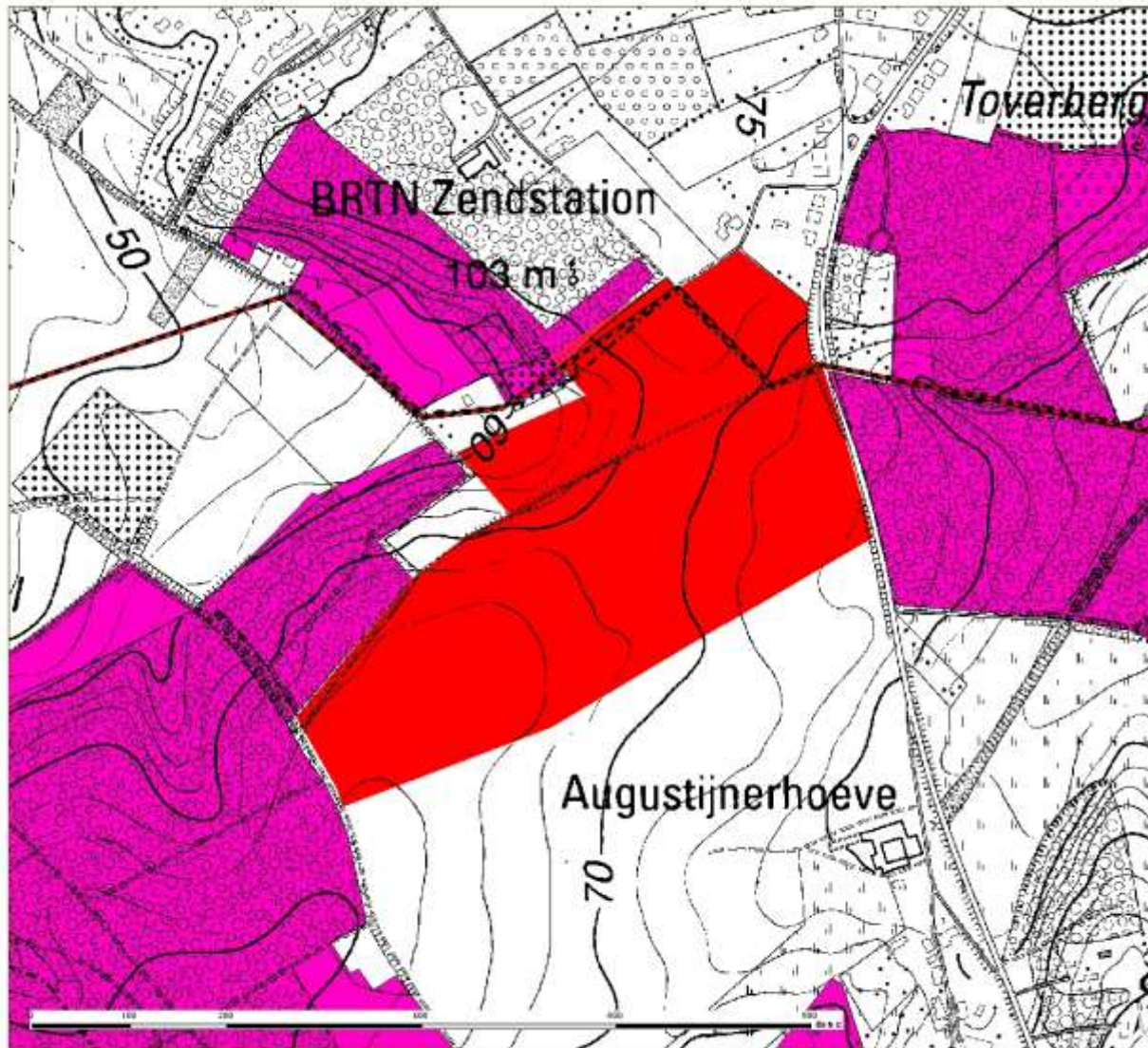
BE2400010 - Valleigebied tussen Mels...

BE1400008 - Zonienwoud

Beeld: afdel. voor landschap en natuur, 11/02/2008, 1:10000, WBL
aardmeting: 1978-2000-14811
aardmeting: 1978-2000-14811, 1:10000, WBL
aardmeting: 1978-2000-14811, 1:10000, WBL
aardmeting: 1978-2000-14811, 1:10000, WBL
aardmeting: 1978-2000-14811, 1:10000, WBL
aardmeting: 1978-2000-14811, 1:10000, WBL
aardmeting: 1978-2000-14811, 1:10000, WBL

© Vlaamse Landmaatschappij 2008

Logo's:

Landinrichting

Planprogramma Plateau van Moorsel

Inrichtingsproject Dijleland

Kaart 5: Verbinding Eikenbos-Bertembos

Legende

- inrichtingsproject Dijleland
- 5. verbinding Eikenbos-Bertembos

habitatrichtlijngebieden

- BE2400011 - Valleien van de Dijle, ...
- BE2400010 - Valleigebied tussen Mels...
- BE1400008 - Zoniënwoud

Bron:
 Kadaster van de Vlaamse Reguleerder voor de Ruimte, versie 1, 2011.
 versie: 2011-2011 (1/1/11)
 Kadaster van de Vlaamse Reguleerder voor de Ruimte, versie 1, 2011.
 versie: 2011-2011 (1/1/11)
 Kadaster van de Vlaamse Reguleerder voor de Ruimte, versie 1, 2011.
 versie: 2011-2011 (1/1/11)
 Kadaster van de Vlaamse Reguleerder voor de Ruimte, versie 1, 2011.
 versie: 2011-2011 (1/1/11)

Gebruik op: 20 november 2011

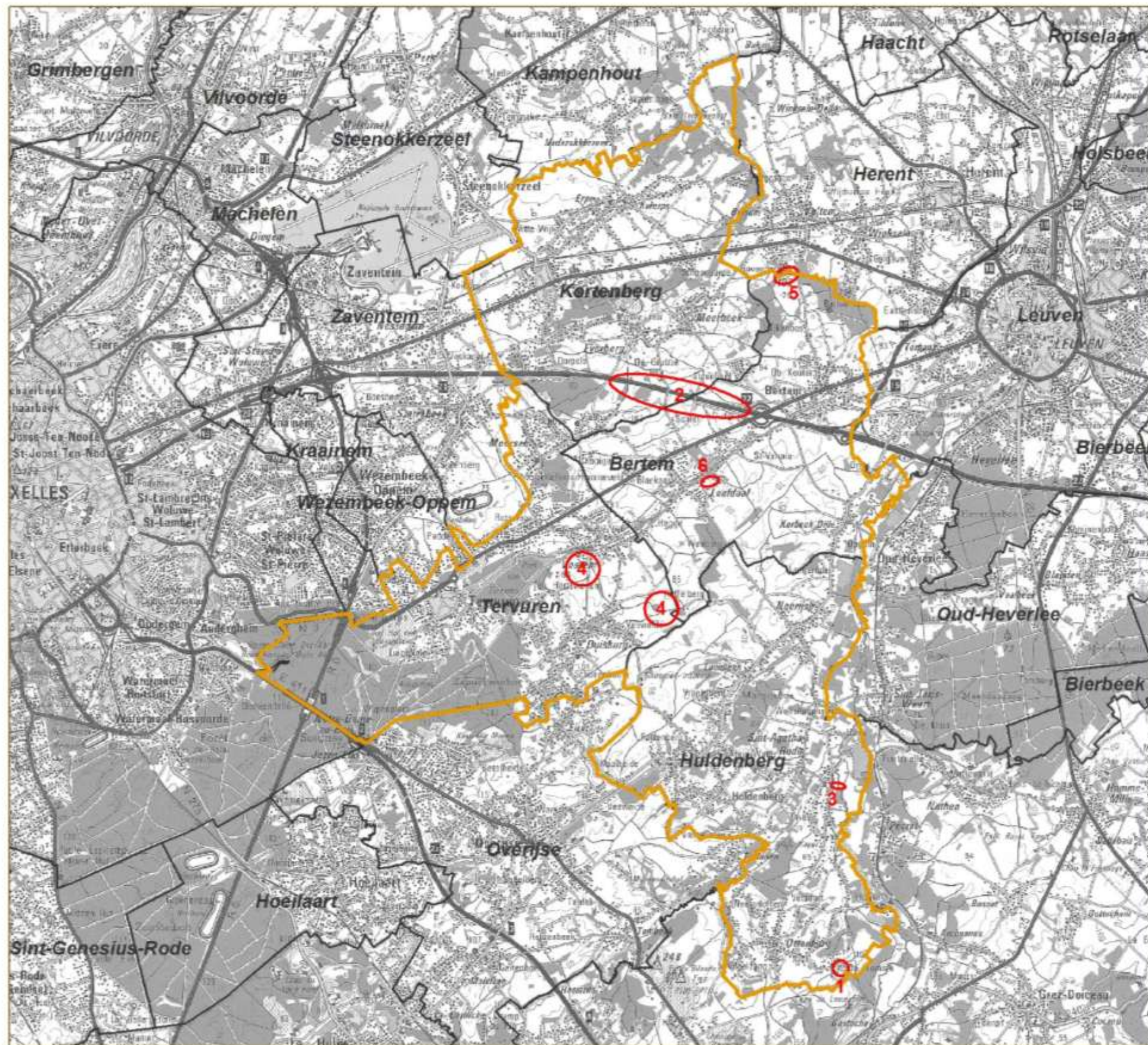

Kaarten

1. Situering inrichtingsproject en planlocaties
2. Gewestplan en planlocaties
3. VEN en IVON binnen projectgebied
4. SBZ-gebieden binnen projectgebied
5. VEN en planlocatie Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
6. SBZ (Vogelrichtlijngebied) en planlocatie Tomme
7. SBZ (Vogel- en Habitatrictlijngebied) en planlocatie Dijlebrug Sint-Agatha-Rode
8. SBZ (Habitatrictlijngebied) en planlocatie Verbinding Eikenbos-Bertembos
9. Natuur- en bosreservaten binnen projectgebied
10. Tomme: inrichtingsconcept voor de Tomme en het gemeentelijk perceel

Landinrichting
Inrichtingsplan Missing Links

Planprogramma Plateau van Moorsel
 Inrichtingsproject Dijleland
 Ontwerp inrichtingsplan
 Kaart 1: Situering inrichtingsproject en planlocaties

Legende

- Inrichtingsproject Dijleland
- 1: Tomme
- 2: Ontsnippering E40
- 3: Brug Sint-Agatha-Rode
- 4: Trambeddingen
- 5: verbinding eikenbos-bertembos
- 6: Voetweg 78
- gemeenten

Bron:
 Rasterversie van de Topografische kaart in zwart/wit en op schaal 1/100.000,
 NGL, opname 1995-1999 (GIS-Vlaanderen)

aangemaakt op: 17-07-2012

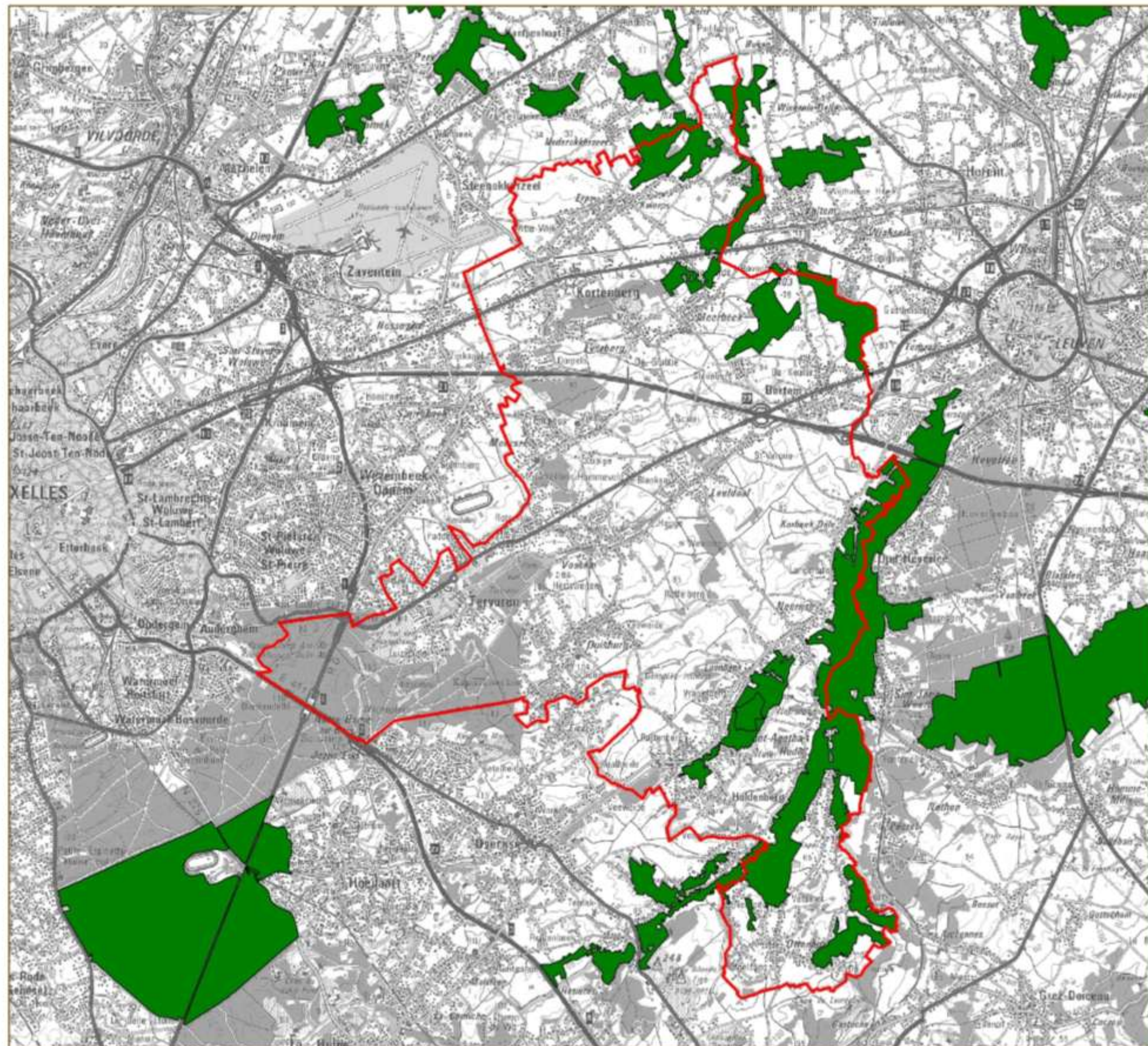

Kaart 1: Situering inrichtingsproject en planlocaties

Landinrichting
Inrichtingsplan Missing Links

Planprogramma Plateau van Moorsel
 Inrichtingsproject Dijleland
 Ontwerp inrichtingsplan
 Kaart 3: VEN binnen IP Dijleland

Legende

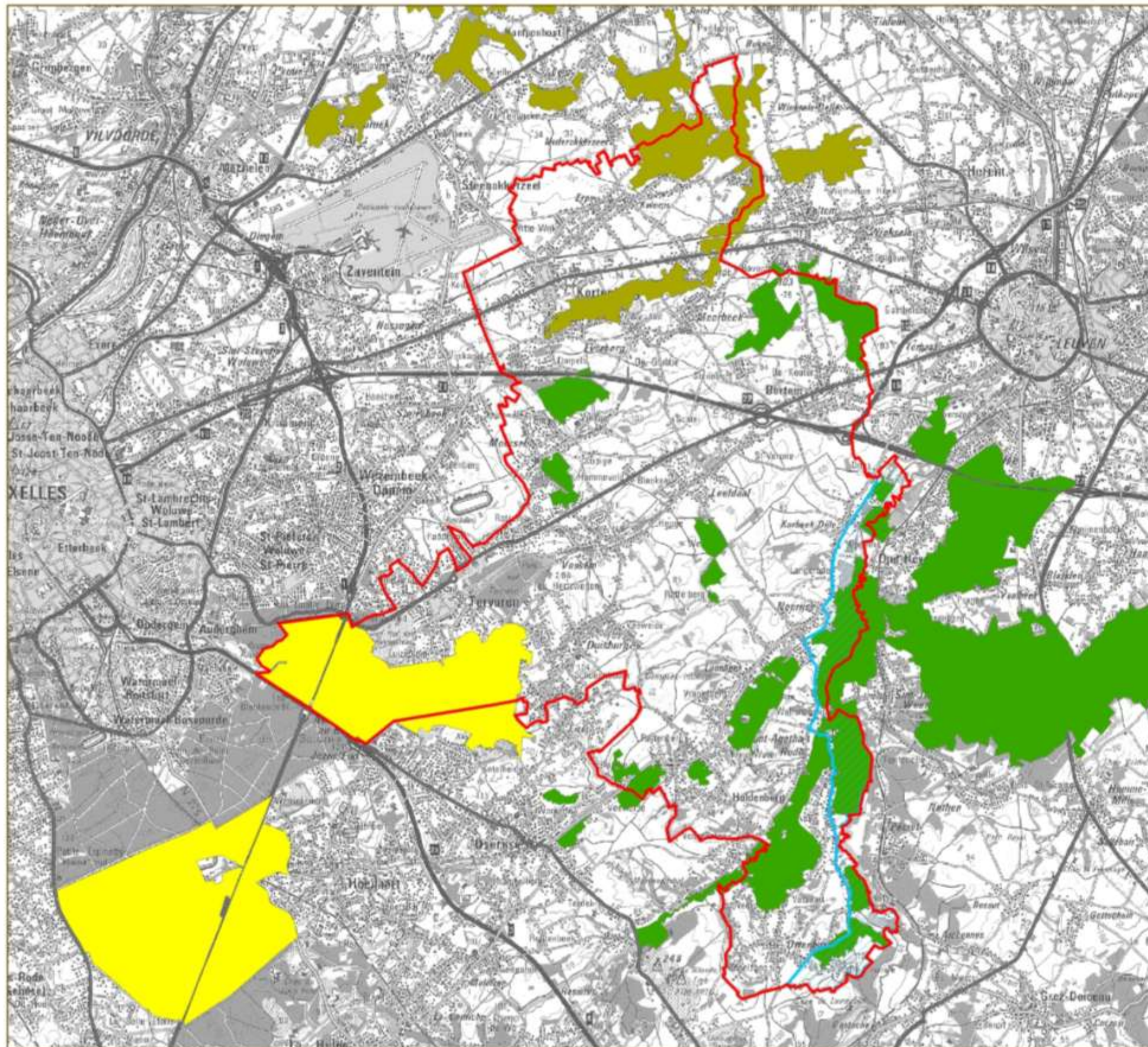
- Inrichtingsproject Dijleland
- VEN en IVON: categorie**
- Grote eenheid natuur
- Grote eenheid natuur in ontwikkeling
- Natuurverwevingsgebied

Bron:
 Rasterversie van de Topografische kaart in zwart-wit en op schaal 1:100 000,
 NGL, opname 1985-1990 (GIS-Vlaanderen)
 Vectorisatie versie van de VEN-gebieden, toestand 07/05/2010 (AGIV, 2010)

VLM **lne.**

Kaart 3: VEN en IVON binnen projectgebied

Landinrichting
Inrichtingsplan Missing Links

Planprogramma Plateau van Moorsel
 Inrichtingsproject Dijeiland
 Ontwerp inrichtingsplan
 Kaart 4: SBZ binnen IP Dijeiland

Legende

- Inrichtingsgebied Dijeiland
- Vogelrichtlijngebied**
BE242215 - De Dijevelde
- Habitatrichtlijngebieden**
- BE2400011 - Valsbeek van de Dije, Laan en Lize met aangrenzende bos- en moerasgebieden
- BE2400010 - Valsgebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Valsbeek
- BE2400006 - Zandbeemd

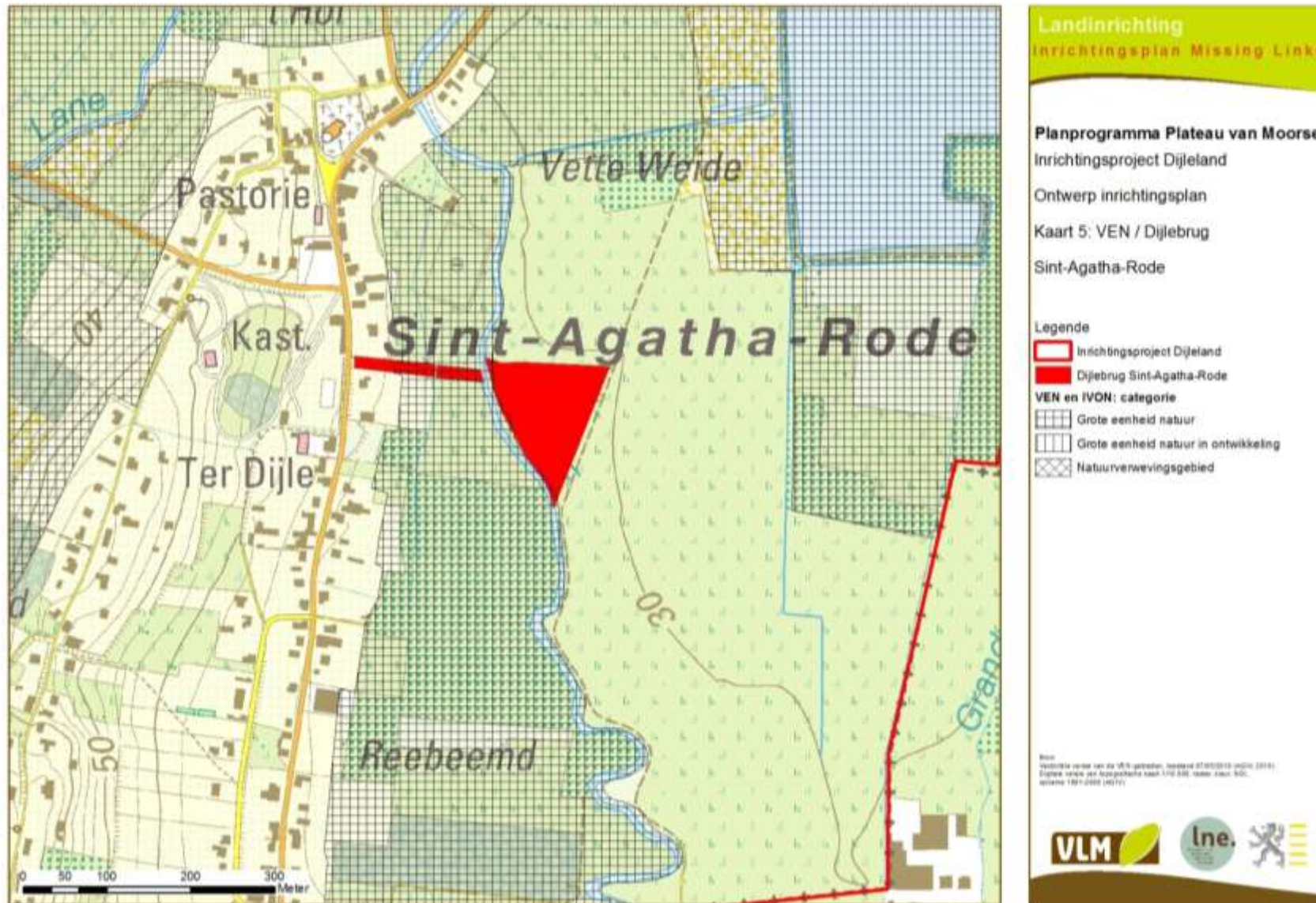
Bron:
 Raderversie van de Topografische kaart in zwartwit en op schaal 1:100 000,
 WGI, opname 1985-1990 (GIS-Vlaanderen)
 Digitale versie van de Habitatrichtlijngebieden, MVG-LBI-AMNAT, Natuur,
 toestand 15/02/2008 (DC OIS-Vlaanderen)
 Vectorisatie versie van de Vogelrichtlijngebieden, toestand 22/07/2005
 (Agentschap voor Natuur en Bos, 2006)

VLM **lne.**

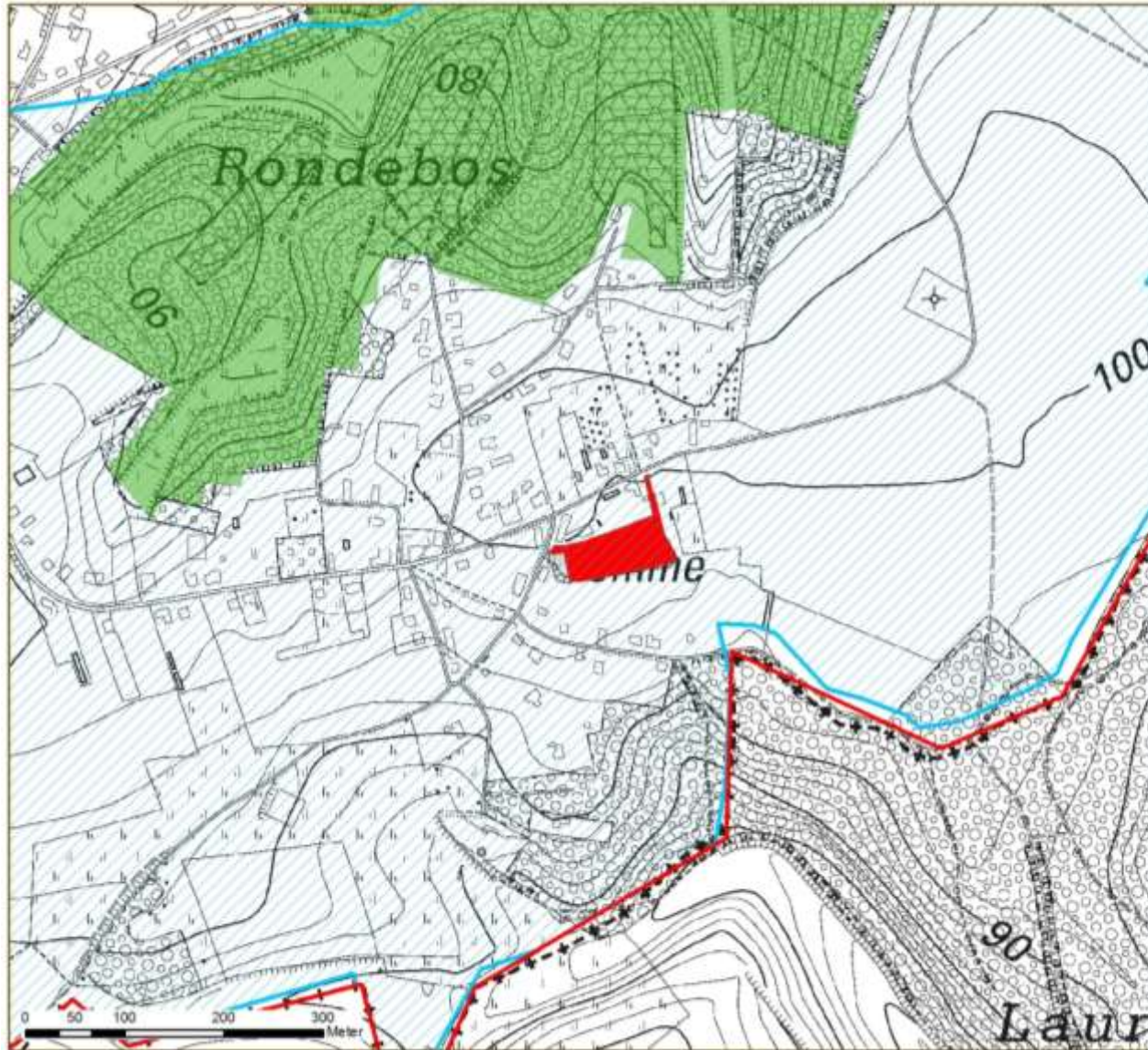
Kaart 4: SBZ-gebieden binnen projectgebied

Kaart 5: VEN en planlocatie Dijebrug Sint-Agatha-Rode

Landinrichting
Inrichtingsplan Missing Links

Planprogramma Plateau van Moorsel
Inrichtingsproject Dijleland
Ontwerp inrichtingsplan
Kaart 6: SBZ / Tomme Huldenberg

Legende

- inrichtingsproject Dijleland
- Tomme

Vogelrichtlijngebied

- BE2422315 - De Dijlevaai

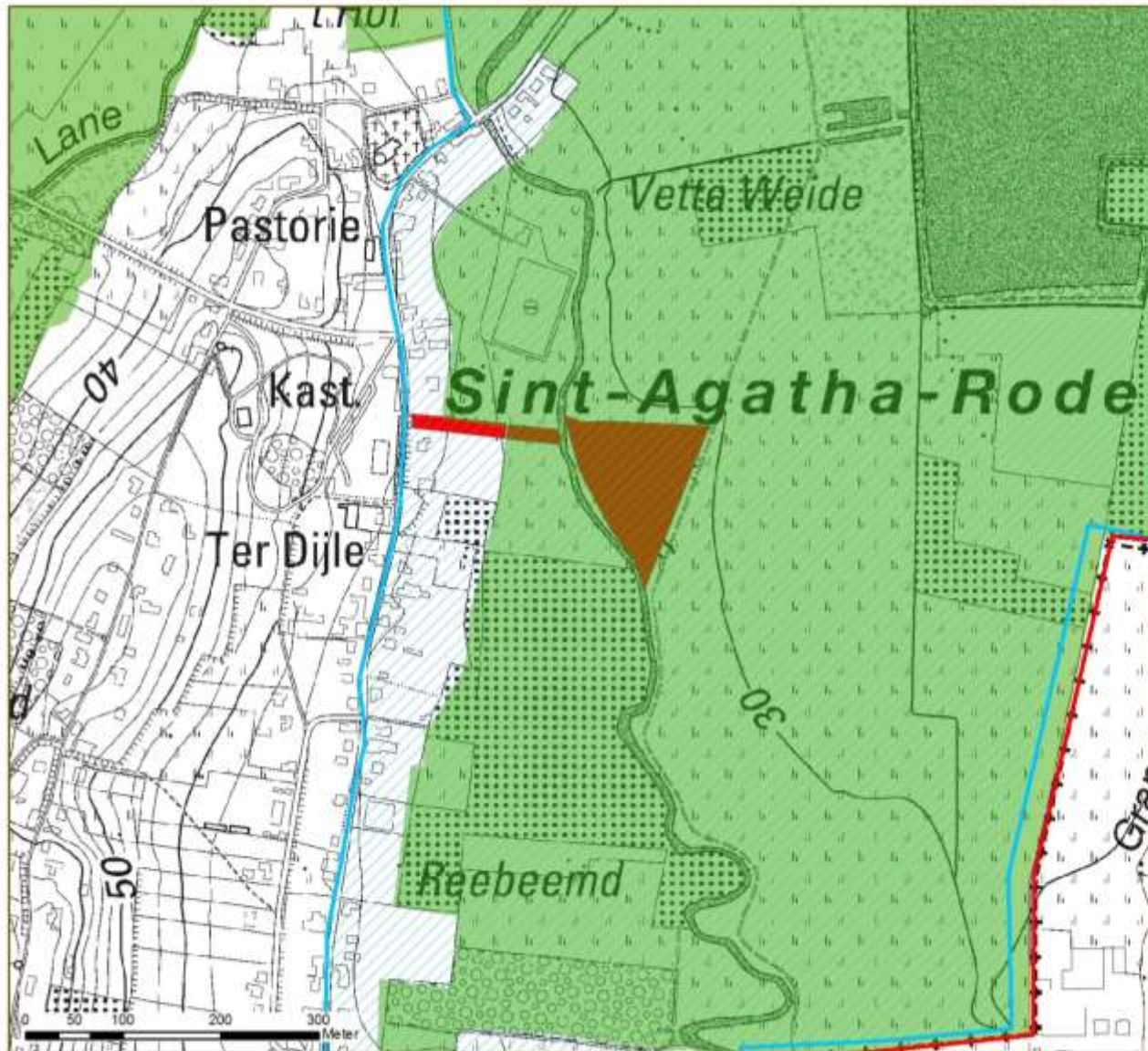
Habitatrichtlijngebieden

- BE2400011 - Valleien van de Dijle, Laan en...
- BE2400010 - Valleigebied tussen Melstroek...
- BE2400008 - Zonienwoud

Plan:
Digitale versie van Topografische Kaart 1:25 000, versie 2007/01, NLS
Datum: 10/11/2010 14:07:00
Digitale versie van de 1:25 000-kaart van België, NLS-UNIVERSITEIT
Datum: 15/02/2008 12:03:15 (Vlaanderen)

VLM **lne.**

Kaart 6: SBZ (vogelrichtlijngebied) en planlocatie Tomme

Landinrichting
Inrichtingsplan Missing Links

Planprogramma Plateau van Moorsel
Inrichtingsproject Dijleland
Ontwerp inrichtingsplan
Kaart 7: SBZ / Dijkebrug
Sint-Agatha-Rode

Legende

- Inrichtingsproject Dijleland
- Dijkebrug Sint-Agatha-Rode

Vogelrichtlijngebied

- BE2422315 - De Dijlevaai

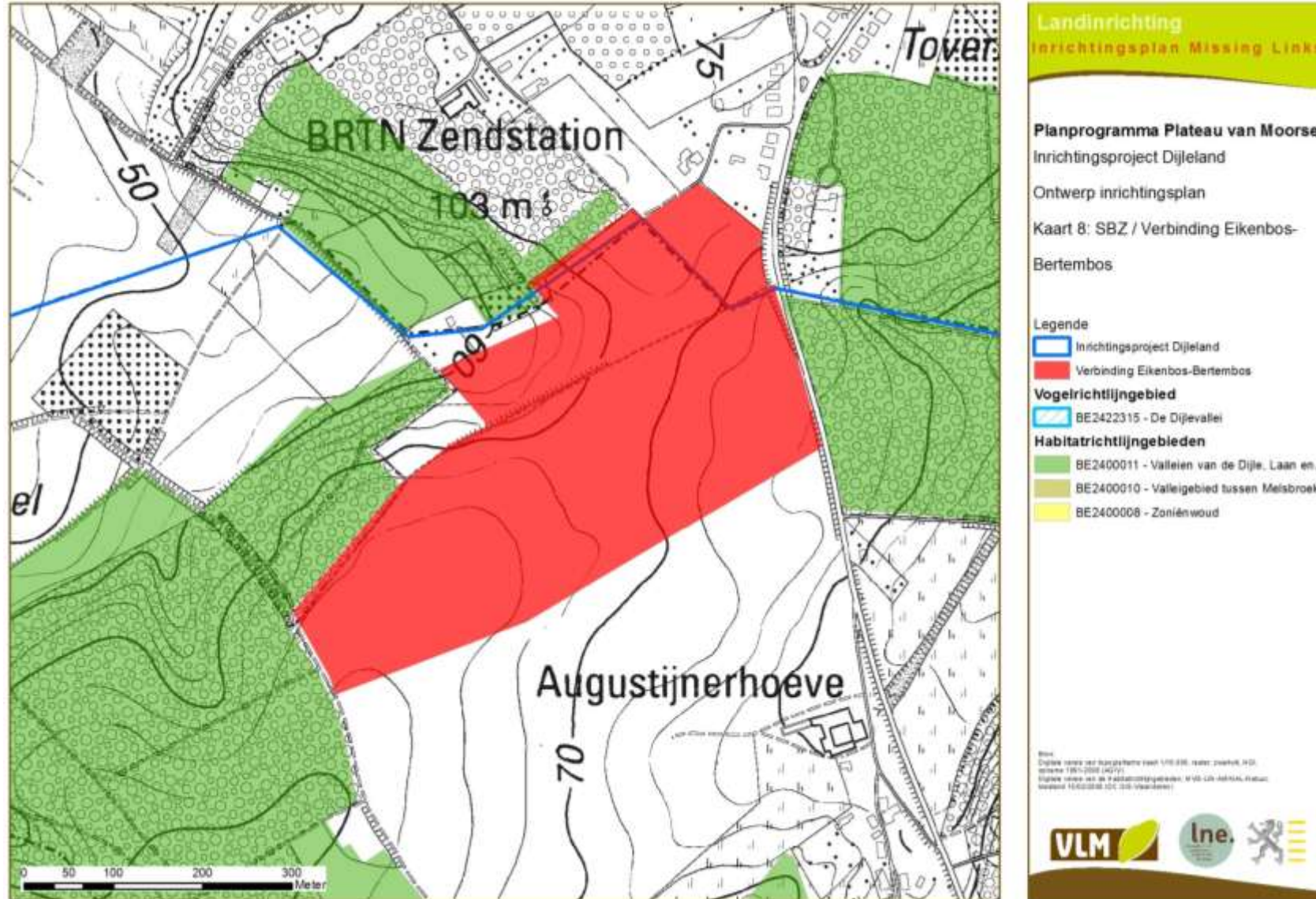
Habitatrichtlijngebieden

- BE2400011 - Valleien van de Dijle, Laan en...
- BE2400010 - Vallei gebied tussen Melsbroek...
- BE2400008 - Zoniënwoud

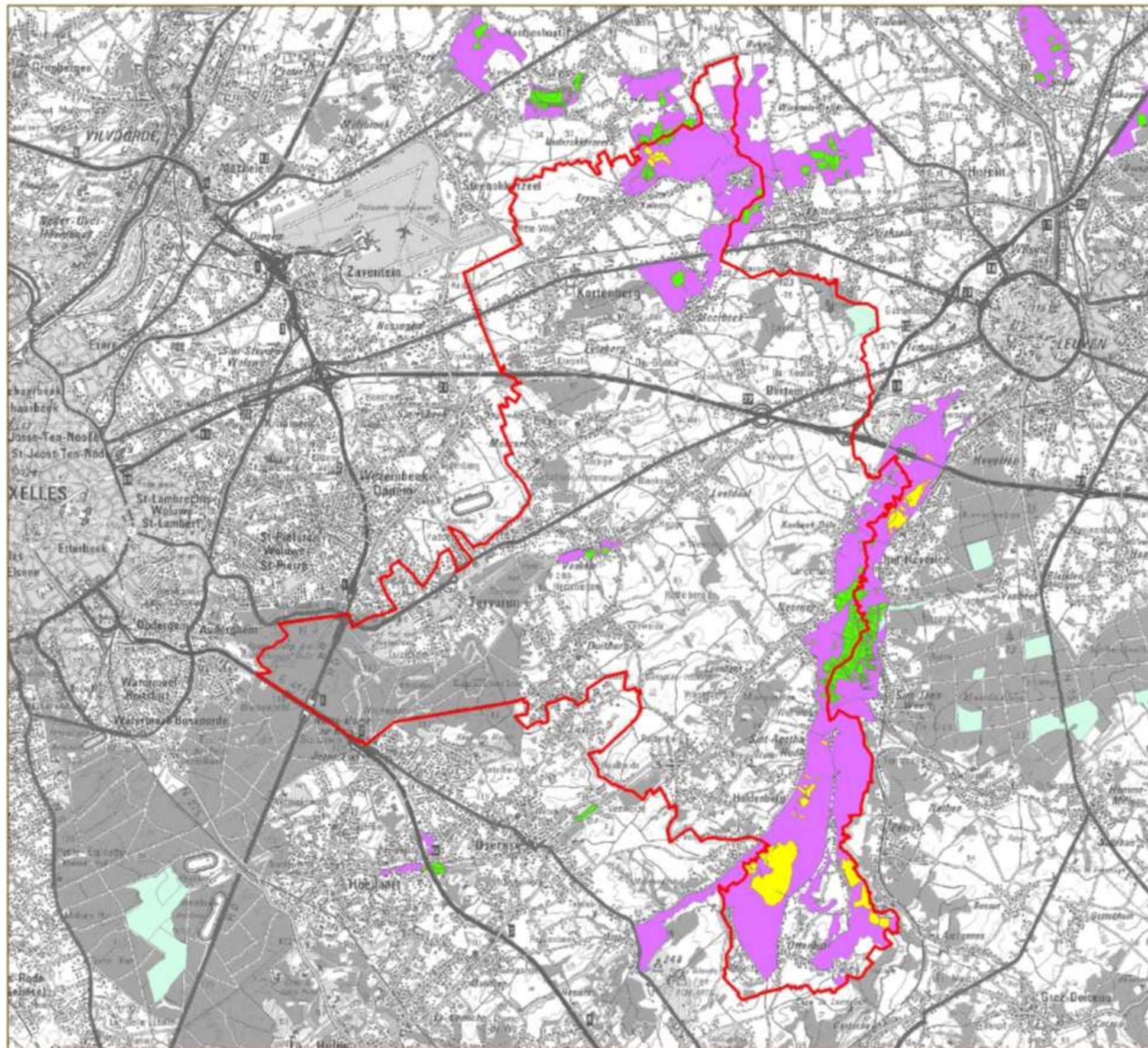
Plan
Dijleland Moorsel van de Vlaamse Staat 1910-2000, naar: kaart 101
1910-2000 (L&T)
Digitale versie van de kadastrale kadastrale kaart 101-101-101-101
versie 15/03/2008 (L&T) (L&T)

VLM **lne.**

Kaart 7: SBZ (vogel- en habitatrichtlijngebied) en planlocatie Dijkebrug Sint-Agatha-Rode

Kaart 8: SBZ (habitatrichtlijngebied) en planlocatie Verbinding Eikenbos-Bertembos

Landinrichting
Inrichtingsplan Missing Links

Planprogramma Plateau van Moorsel
 Inrichtingsproject Dijleland
 Ontwerp inrichtingsplan
 Kaart 9: Natuur- en bosreservaten
 binnen IP Dijleland

Legende

- Inrichtingsproject Dijleland
- Bosreservaten
- Vlaams natuurreservaat
- Erkend natuurreservaat
- Visiegebied natuurreservaat

Bron:
 Raderversie van de Topografische kaart in zwart/wit en op schaal 1:100 000,
 NGL, opname 1985-1990 (GIS-Vlaanderen)
 Visiegebieden natuurreservaat, toestand 13/10/2010 (ANB 2010)
 Vectorielle versie van de Vlaamse Natuurreservaten, toestand 13/10/2010 (ANB 2010)
 Vectorielle versie van de Bosreservaten Vlaanderen, toestand 17/10/2010 (2010, ANB)
 Vectorielle versie van de Erkende Natuurreservaten, toestand 26/10/2010 (ANB 2010)

VLM **lne.**

Kaart 9: Natuur- en bosreservaten binnen projectgebied

Kaart 10: Tomme: inrichtingsconcept voor de Tomme en het gemeentelijk perceel

